BAAADUL literar

Revistă trimestrială de cultură
anul X, nr. 2 (37), mai 2016

Redactor șef: Gruia NOVAC **Redactor șef adjunct: Cristina VIZITIU**

Revista apare sub egida Consiliului Local Municipal
și a Primăriei Municipiului Bârlad

În acest număr semnează:

Mircea COLOȘENCO (București)
Teodor OANCĂ (Craiova)
Alexandru JURCAN (Cluj Napoca)
Sonia ELVIREANU (Alba Iulia)
Gabriel Răzvan DINU (Alba Iulia)
Valeriu STANCU (Iași)
Vasile FILIP (Iași)
Bogdan ULMU (Iași)
Constantin MĂNUȚĂ (Iași)
Ștefan AMARIȚEI (Iași)
Constantin ADAM (Botoșani)
Ioan VICOLEANU (Bacău)
Mihai MERTICARU (Piatra Neamț)
Ion POPESCU-SIRETEANU (Pitești)
Loredana Florentina DALIAN (Slobozia)
Emanoil STERESCU (Curtea de Argeș)
Vasile GHICA (Tecuci)
Coriolan PĂUNESCU (Galați)
Teodor PRACSIU (Vaslui)
Petre IOSUB (Vaslui)
Lidia ZĂRNESCU (Vaslui)
Cornelius Ioan DRĂGAN (Vaslui)
Iftene CIORICIU (Sărățeni)
Gruia NOVAC
Tomiță URSĂRESCU
Petruș ANDREI
George IRAVA
Gheorghe VERGA

Sergiu BRANDEA (Israel)
Ernest HUȘANU (Israel)

Vernisaj: **Ștefan Luchian** (pp. 111-115)
Culegere computerizată
și tehnoredactare: Bogdan ARTENE

*

Adresa revistei:
Biblioteca Municipală „Stroe S. Belloescu”,
Bârlad, Bulevardul Republicii 109,
telefon: 0235 411001
e-mail: baaadul_literar@yahoo.com
site: www.primariabarlad.ro

Materialele nu se înapoiază.
Redacția nu cenzurează articolele, dar responsabilitatea opiniilor cade în sarcina autorilor.

*

Revista a fost tipărită de S.C. IRIMPEX S.R.L. Bârlad,
str. C. Hamangiu nr. 15,
tel./fax: 0335 425302,
în ziua de 18 mai 2016.

ISSN 1843-2190

CUPRINS

Pagina

3 Tomiță URSĂRESCU, *Calea către clipa zero* (Poemul ediției)
4 Gruia NOVAC, *Preambul și atât* (Editorial)
6 Constantin ADAM, *Din drag pentru Limba Română*
8 Mircea COLOȘENCO, *Literatura aniversativă proletcultistă, la Bârlad, în 1955*
12 Lidia ZĂRNESCU, *Dialog cu Petre Iosub*
15 Constantin MĂNUȚĂ, *De la noietica presocratică la dezumanizare...*
17 Valeriu STANCU, *Despre magia mântuirii prin Iubire*
22 Gruia NOVAC, Cronici literare (despre: Iorgu Gălățeanu, Teodor Pracsiu și Daniela Oatu, Serghei Coloșenco, Iubirea în poezia lumii, Didascalie pentru receptivi)
31 Sonia ELVIREANU, *1. Ironim Muntean, Romanul feminin românesc; 2. O abordare a nuvelisticii lui Pavel Dan din perspectiva teoriei imaginarului*
36 Ioan VICOLEANU, *Constantin Călin, un erudit al Bacăului*
40 Constantin MĂNUȚĂ, *„Codul penal liric" de Gruia Novac jr., expresia unei poezii metafizice și gânditoare*
43 Mihai MERTICARU, *Pasăre în devenire*
45 Mircea COLOȘENCO, *William Shakespeare și Charles Baudelaire*
50 Ion POPESCU-SIRETEANU, *Păstrarea și cultivarea limbii* (XXIII)
51 Vasile GHICA, *În ghearele râsului* (aforisme)
52 Constantin ADAM, *De amicitie*
55 Gruia NOVAC, *Avalanșă* (parodie)
56 Teodor PRACSIU, *1. Semne grafice de recunoștință; 2. Paradigma deșertului*
60 Vasile FILIP, *1.* **Bărzăunii** *lui Dumitru Vacariu; 2. Au revoir, Paris*
64 Gruia NOVAC, *Reflecțiile unui ciob din oglinda vremurilor* (XXIII)
65 Eliza ARTENE, *Cu...* Psihoterapolitica *sub lupă*
67 Teodor PRACSIU, *„Psihoterapolitica" de Dominik W. Rettinger, pe scena bârlădeană*
69 Sergiu BRANDEA, *1. Mendel din Bârlad; 2. Fericirea*
72 Bogdan ULMU, *Avan & arier gardă (câteva impresii)*
73 Alexandru JURCAN, *Nostalgii în alb și negru*
75 Gruia NOVAC, *Noaptea e un sfetnic...* (XVII)
76 Gabriel Răzvan DINU, *Frate cu râșii* (Fragment de roman)
79 Florentina Loredana DALIAN, *La noi, de ce nu vine Moș Crăciun?* (proză scurtă)
82 Emanoil STERESCU, *Tocmeala* (proză scurtă)
83 Teodor OANCĂ, *Meniu cu pește* (proză scurtă)
85 Gheorghe VERGA, *1. Parastas - banchet; 2. Legitimația 85* (proză scurtă)
89 Ernest HUȘANU, *Moș Axinte sanitarul* (proză scurtă)
92 Sonia ELVIREANU, *„...Va dăinui printre sfinți și măslini..."* (poezii)
93 Ștefan AMARIȚEI, *„Peste mormane de pietre sparte - urc!"* (poem)
95 Vasile FILIP, *„Să ne închipuim c-am mai trăit odată!"* (rondeluri)
99 Petruș ANDREI, *„...Hățișul lumii străbătând!"* (poezii)
100 George IRAVA, *„Un vis visat de o lumină într-o copilărie oarecare..."* (poezii)
101 Petre IOSUB, *„...Și-ncercăm evadări și migrații..."* (poezii)
102 Tomiță URSĂRESCU, *Calea către clipa zero* (poezii)
105 Iftene CIORICIU, *„Trăiri ale unui apus paradis!"* (poezii)
106 Cornelius Ioan DRĂGAN, *„...acolo unde nu umblă decât tăcerea!"* (poezii)
107 *Ecouri*
108 Vasile FILIP, *„Unii, cu vedere trează, o trimit direct la...* **Poartă***!"* (epigrame)
109 Gruia NOVAC, Rectiliniul *Ștefan Luchian și pasiunea pentru pictură*
111 Vernisaj Ștefan Luchian, *Oameni și flori*
116 Gruia NOVAC, *Autograf tardiv (și aniversar)*
117 Gruia NOVAC, *Scrisoare deschisă*
118 Vasile DUMITRU, *Calendar (selectiv)*

Poemata

calea către clipa zero – calea către clipa zero

* * *

acuză melancolic pe cei ce sunt în stare
să râsă cu emfază măcar un pic un pic
să intre către zona de moarte și teroare
să nu mai vrea deseară nimicnimicnimic

să-și întregească eul doar cu refuzuri noi
s-accepte orșul toamna carnaginul frivol
dacă acestea toate s-ar întâmpla în noi
ne-am înșela de-a puruni ca împăratul gol

mai este o speranță e drept irelevantă
oricum pe baricade mai luptă și furnici
strecoară universul
mereu pe-aceeași fantă
nici nu trăiește însă
și nici nu moare nici

nici

oricine poate fi răstignit: numai zeul se înalță la cer

Tomiță URSĂRESCU

PREAMBUL ȘI ATÂT

În zona atitudinii pe care, nu chiar de curând, o manifest constant, când fățiș, când mai voalat, e foarte periculos să rostești adevărul. Cartea la care lucrez, împlinirea căreia mai mult o amân decât o scriu, va sparge grosul strat, pietrificat, al mentalității venite foarte de departe în timp, în speranța, enervant de vie, că o câtime măcar din scriitorimea berladnică agresivă de azi va pricepe ceva, fiindcă de la subculturalizații majoritari nu aștept nimic.

O asemenea scriere nu va fi – de fapt, nici nu este - un catastif cuprinzător al numelor „încercătorilor" de ligamentat vorbe. „Istoria" **mea** locală va selecta, cu rigoarea subiectivității, valori literar-culturale de oarecare notorietate, autorul fiind conștient că vârfurile din domeniul științei sunt mult superioare celor din rândul… condeierilor.

O istorie literar-culturală a Bârladului, nu atât cuprinzătoare, dar nici cât ar trebui axiologică, nu s-a scris din 1937, când folcloristul Gheorghe Vrabie, atunci în vârstă de treizeci de ani, publica **Bârladul cultural**, o carte paternalistă, încercând să consolideze oarece faimă a unui târg care într-o clipă de entuziasm juvenil și-a „durat", grație unor intelectuali de marcă ai locului, o… **Academie** cu manifestări, când și când, chiar de rigoare academică. Dar când și ultimul ctitor al acesteia ne-a părăsit, în august 1957, **Academia Bârlădeană** a sucombat definitiv. Încercările de revitalizate, de după atât de citatul decembrie 1989, n-au fost – cu toate eforturile și cu toate …inovațiile! – decât ecouri patetico-locale, concretizate în manifestări când mimetice, când searbăde, toate însă purtând eroic o cocardă festivistă. Autorul acestor rânduri a crezut că energia pozitivă probabilă va grăbi, precum pilitura de fier spre polul plus al magnetului, către zona de valoare a sus-zisei Academii, dar n-a fost să fie. Au învins aroganța și sfertodoctismul, suficiența și democrația populistă!

Există, totuși, o stare culturală la Bârlad? Nefiind retorică, răspunsul subiectiv e afirmativ. Un alt răspuns, decent și de bun simț, nu e acceptat de „clasele" cu prea mulți „elevi", vocea celui de la catedră pierzându-se în hărmălaia democratică(!) Dar cum nimic nu e nou sub soare, să fim și indiscreți, uitându-ne peste gardul care desparte prezentul („Au, prezentul nu ni-i mare?") de anteriorii, aproape, 150 de ani de exercițiu cultural la Bârlad. Perioadă lungă, cu acumulări variate, în toate domeniile, dar mai cu seamă în starea culturală, deși mai mult ambițios întreținută decât făcută roditoare.

Din rațiuni pe care cei mai mulți (sau destui) le vor intui, am luat drept reper inițial anul 1869, atunci înființându-se la Bârlad tipografia „Unirea", nume cu rezonanță simbolică și atât. Până la finele său, secolul al 19-lea a părut mănos, dar fiindcă decidenții s-au limitat doar la cerințele (sic!) local(ist)e, orgolios - primitive și meschine, aripile personalităților din elita urbei cu fâlfâit doar în aparent spațioasa „volieră" târgovețească. Câteva nume erau, **atunci,** notorii: Ion Zaharescu, Ioan Popescu, Ștefan Neagoe (câți mai știu a spune câte ceva despre „Codex Neagoeanus"?!), Frederic Pagano, granița către veacul al 20-lea fiind trecută de Stroe S. Belloescu, George Tutoveanu, Tudor Pamfile, Toma Chiricuță, Dimitrie Nanu și, poate, alți câțiva. Repet, nici unul, lipsindu-le nimbul, n-a depășit barierele locului.

Din perioada interbelică, literatura română (pentru că de ea este vorba) nu s-a completat cu vreun consacrat provenit din această zonă cu capitală medievală. Știu, îmi vor da unii niște nume, Corneliu Moldoveanu de pildă, dar raftul minorilor e plin cu așa exemple. Au plecat destui atrași de mirajul etern în Capitală. Ce s-a ales de ei?!

Nici după 1944 situația n-a fost mai bună. Membri ai Uniunii Scriitorilor cu funcții (politice!) în această breaslă am avut. Constantin Chiriță și Ion Hobana sunt între aceștia și bine vizibili. Dar în topul valorilor nu s-a gândit nimeni să-i înscrie.

De-atunci încoace, unde ne sunt scriitorii? Nu membrii Uniunii Scriitorilor (din România), de ăștia nu ducem lipsă, ei fac faima locului, ci **scriitorii adevărați,** în stare să spargă cerurile? Au tipărituri? Foarte bine, au. Dar **Cărți**, cărțile unde-s? Unul n-a mai scris nimic de prin 1983; alții/altele „scot" lunar o… ceva, plagiatul a devenit metodă „personală" pentru scriitorul bun pe toate... „posturile", aproape ca stahanoviștii din vremurile „realismului". Se fac lansări(?), chiar și-n absența „rampei", se năimesc artiști **diverși** pentru întreținerea entuziasmului reprezentanților galimatiei care ovaționează (versurile?), se oferă fond sonor din strune. Ce iese? Ecou de subsol…

Adevărul rostit cu gura larg deschisă poate supăra. Pe cine? Pe cei care știu că pot și, din varii motive, n-au perseverat. Aceștia sunt salvați. Pe mai cine? Pe netalentații inconștienți, pe neșcoliți, pe școliții „de îndată", pe avizii după responsabilități literar- culturale făcute cadou de alți neaveniți, pe…

Istoria pe care-o voi scrie (pe care-o scriu!) nu va putea, nu poate ocoli asemenea situații. Ele vor fi detaliate, analizate, blindate cu exemple concrete și, cu curaj, scoase la lumină adevăratele talente despre care **mâine** ar trebui să se vorbească, să se scrie. Restul? **Mixtum compositium.** Sau, învățătura lui Boileau: **„Un sot trouve toujours un plus sot qui l'admire** („Un prost găsește întotdeauna pe unul mai prost care să-l admire").

Cultura locală? Reflecțiile ei, mai cu seamă după 1989, trebuie căutate între fascinația dorințelor și trăinicia împlinirilor.

5 aprilie, 2016

Fără resentimente

Cum de regulă se-ntâmplă,
Oamenii-s cam cum se nasc,
N-au mereu ce vor sub tâmplă,
Dar și-ascund zațul sub basc.

Vai, mărturisesc cu jenă,
Capu-mi poate mult să-ncapă,
Însă fug de cantilenă,
Cum mă feresc de-o otreapă.

Nu-i deloc chiar tragedie
Când dai peste inși c-o boală
Căreia-i spunem prostie.
Prost e când prostu-i cu școală.

Să nu-mi cereți argumente,
Oamenii-s cam cum se nasc,
Au diplome, documente,
Dar și-ascund zațul sub basc...

N.B. Scriu fără resentimente!

Gruia Novac

1 Mai, 2016

Constantin ADAM

„Limba noastră-i o comoară În adâncuri înfundată...” (Alexei Mateevici)

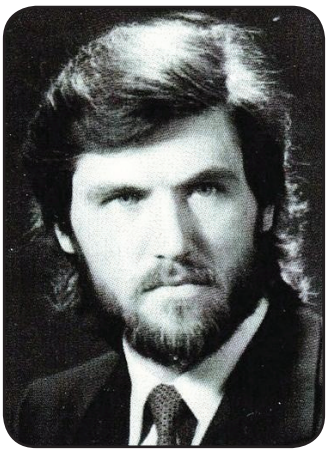

Din drag pentru Limba Română

„Vorbiți, scrieți românește
Pentru Dumnezeu...”
(G.Sion)

Acum, în era vitezei și a computerului, în secolul super informatizării și mega comunicațiilor, când participarea la examene nu mai e obligatorie, putând fi susținute de acasă, dacă se poate chiar din pat, butonând, iar anii de școlaritate s-au comprimat excesiv, fiind promovați câte 2-3 și chiar mai mulți într-unul calendaristic încât te întrebi: „oare când a mai avut timp și pentru sine un asemenea individ?”, când corespondența este mai toată pe suport electronic și prescurtată cu grave greșeli de exprimare, de ortoepie și ortografie, îmi pun, și ne punem, sper, firești le întrebări: „Ce rămâne în urma acestor pământeni? Se vor mai bucura generațiile viitoare de încântătorul stil epistolar, de gingașele, artisticele misive care au unit și despărțit indivizi și imperii, care au inspirat pe un Choderlos de Laclos, un Ion Ghica, un Alexandre Dumas, un Dostoievski, un Mihail Kogălniceanu și câți alți mari scriitori, care au adunat aceste mici diamante, dând la iveală adevărate capodopere? Vor mai avea posibilitatea cercetătorii și biografii viitorului să descopere unele relicve-manuscrise obiecte atinse de mâna încordată care purta între degete tocul ce lăsa în urma-i materializarea gândurilor cutărui sau cutărei mari personalități?!... Noi am mai fi avut satisfacția deținerii, descifrării și interpretării unor înscrisuri scumpe, intime, ce au aparținut lui Eminescu, de exemplu. Ar mai fi putut doamna Christina Zarifopol-Illias să ne umple sufletul de bucurie punându-ne la dispoziție corespondența dintre veșnic îndrăgostiții Mihai și Veronica? Greu de crezut. Imposibil de prevăzut. Am impresia că, prin renunțarea la suportul de hârtie, la scrisul de mână, multe dintre ideile, gândurile și frământările, din chinurile creației se pierd, întrucât abandonarea lor, ștergerea lor se face printr-un simplu clik!, printr-o simplă apăsare de tastă, trimițând în neantul uitării, făcând să dispară astfel minute, ore și chiar zile de trudă, variante de plăsmuire, versiuni ale imaginației, pentru vecie...

Am avut șansa de a avea mentori cadre didactice, absolvenți ai școlii românești haretiene interbelice, dascăli ce făcuseră din profesie mesianism, fiind exemple pe toate planurile, moral, social, ocupațional și având o solidă bază pedagogică, metodică și formativă, știind precis ce au de făcut, care ne cereau și nu renunțau cu ușurință până nu ne dezvoltau și nouă, discipolilor, deprinderi temeinice de scris, exemplu fiind scrisul lor, un scris impecabil, respectând toate normele, o grafie perfectă, cu rotunjimi, grosimi și subțirimi, de mărime exactă, artistică, aproape picturală, ce încânta ochii și impresiona cugetul... Atunci se putea..., se făcea caligrafie ca obiect de studiu și nimeni nu se plângea de exces de zel, de oboseală, de supra solicitare, de lipsă de timp, ba chiar ne luam la întrecere, și ne lăudam când în concursurile școlare, caietele colegilor clasei noastre se situau pe primele locuri, fiind pe drept apreciate și date ca exemple... Caligrafia era la mare căutare și promoția mea a făcut acest obiect de studiu inclusiv în clasa a șaptea!... Arta transpunerii materiale a sunetelor, alături de gramatică și compunere, forma florilegiul de bază al limbii, limba română, urmașă latină, cea atât de hulită astăzi și asaltată de tot felul de englezisme ce o sufocă dând-o afară din vatra ei milenară ca pe o străină inutilă...

Azi, când trebuie să completeze un formular, să facă o cerere, să se adreseze unui for, absolvenții școlii românești au nevoie de îndrumător, de ajutor, mulți executând exercițiul scrisului cu mare dificultate..., și suntem în secolul al XXI-lea, când se spune că toți au trecut printr-o instituție de învățământ, toți sunt instruiți..., când analfabetismul a fost lichidat și cu toate astea, grafemele-hieroglife ale contemporanilor noștri sunt de nedescifrat... prescurtări fără sens, înlocuiri de semne grafice, construcții gramaticale anapoda, expresii neadecvate... Căzându-mi în mână câteva asemenea mostre, m-am întrebat dacă „petiționarul, comunicatorul” a terminat școala primară ori e încă „student la litere!” (elev în clasa I)?... Și unii dintre ei sunt în felul lor îndrumători și exemple de formatori... N-am să vă plictisesc cu asemenea „capodopere”, le găsiți pe burtiera televizorului, pe internet, pe fițuici publicitare etc. etc... Vreau să vă arăt scrisoarea unui „analfabet” de acum 138 de ani și să vă las pe dumneavoastră să o comparați, criticați, comentați... Priviți-o, e scrisă în 1878...

Constantin. „Amați-vĕ reciproc" Alexandrina.

Domnule Ginere! și Dómnă Miréssă!

Astă-dĭ Domnia Vóstrĕ sunteți subjectul acesteĭ veselitóre solemnități. — Centrul către care se întorc privirile cellor presenți și cugetările consângenilor și amicilor absenți. —— Astă-dĭ recepeți măgulitóre felicitațiunĭ de la părinți, frați, consângenĭ și amicĭ. Eŭ însă, departe și érăși de familia nóstrĕ, regret că nu pot participa la acéstă-dĭ de serbătóre, — cea maĭ solemnelă în viața D-Vóstrĕ. Astă-dĭ abandonarațĭ voluntar viața de junĭ și plinĭ de letețe salutarățĭ pe cea conjugală. — Celebrarățĭ acum Nunta. Ea este legătura ce Vĕ unesce în viața acésta. Amórea reciprocă însĕ o póte fortifica și maĭ mult și maĭ bine. Nunta complectésă pe om; produce familia; Constitue societatea nóstrĕ și propagă genul Uman. De acea părinții D-Vóstrĕ au aprobat'o; Statul a confirmat'o; Ecclesia a bine-cuvêntat'o; și societatea va receput, prin ceĭ presenți, în sînul sĕu și V'a instalat în tóte drepturile și detoriele, ce aveți de acum în ante, către Dumnedeŭ, către Stat, către aprópele și către D-Vóstrĕ însivĕ. Tóte acestea le veți îndeplini, daca veți fi tot d'a una modești și serioșĭ, activĭ și onești! Îndeplinirea acestora face fericirea D-Vóstrĕ și bucuria nóstrĕ. Notați dér tóte acestea pe lespedile ânimeĭ D-Vóstrĕ; executațile cu sânțenia și Vĕ veți face demnĭ de ostenelile părinților, de așteptările societățeĭ și de scopul pentru care sunteți aduși în lume. Fiă! Fiă!!

Iar eu, din depărtare, rog pe Atot puternicul Dumnedeŭ: să Vĕ bine-cuvintese, sĕ Vĕ grațiese cu annĭ mulți și fericiți și sĕ Vĕ îndreptese pașii spre tot lucrul bun. Să trăiți!!

Al Dumnea-vóstrĕ cumnat și frate dont

1878 Noembr. 8/20 Lipsia.

Archiv. Varthenius

Mircea COLOȘENCO

Literatura aniversativă proletcultistă, la Bârlad, în 1955

Perioada la care ne referim este inclusă în anii 1950-1956, când municipiul Bârlad a devenit reședința regiunii administrative socialiste cu nume omonim.

Hotărârea C.C. al P.M.R. și a Consiliului de Miniștri, privind noua împărțire administrativă pe regiuni și raioane, conform regimului sovietic suzeran, din 23 iulie 1950, a fost urmată de promulgarea Legii în cauză de către Marea Adunare Națională, la 6 septembrie 1950, împărțind România în 28 de regiuni, având ca organe locale ale puterii de stat Sfaturile Populare, *Regiunii Bârlad* , revenindu-i raioanele: *Bârlad Fălciu, Huși, Vaslui și Zeletin*. Doi ani mai târziu, la 27 septembrie 1952, Marea Adunare Națională a votat legea de reducere a regiunilor la aproape jumătate, respectiv 16, Bârladului repartizându-i-se raioanele: *Focșani, Huși, Murgeni* (în loc de Fălciu), *Panciu, Tecuci, Vaslui, Vrancea și Bârlad,* pentru ca, în 1956, Regiunea Bârlad să fie dizolvată între regiunile Bacău, Galați și Iași.

Trecerea la împărțirea administrativă pe județe s-a petrecut, printr-o altă lege, la 17 februarie 1968, când actualul județ Vaslui a preluat teritoriile fostelor județe Fălciu, Tutova și Vaslui de până în 1950. Astfel, „cu prilejul aniversării a 37 de ani de la înființarea Armatei Sovietice, 23 februarie 1955, s-au organizat de către cercurile Asociației Române Legături cu Uniunea Sovietică (A.R.L.U.S.) de la sate, în peste 150 de cămine culturale, adunări festive în cadrul cărora s-a ținut conferința intitulată: *Armata Sovietică, armata păcii și securității popoarelor”*.

Știrea este preluată din publicația locală *Steagul Roșu, Organ al Comitetului Regional al P.M.R. și al Sfatului Popular Regional Bârlad* (VII, nr.402, joi 24 februarie 1955.p.2), în care este dedicată o pagină zilei aniversare cu titlul conferinței prezentate în căminele culturale sătești, iar poeții momentului i-au închinat versuri și redactorii au îmbogățit cu știri adecvate cuprinsul: recenzia filmului *Nepoții gornistului* (seria a II-a), prezentarea *Muzeului Armatei Sovietice de la Moscova* ș.a.

În fostul U.R.S.S., iar în prezent, doar în Rusia, Belarus, Ucraina, Kârgâstan și Moldova, *Ziua apărătorilor Patriei* (noua denumire a Zilei Armatei Roșii și a Flotei) este marcată, când veteranii și oficialii depun flori la mormintele celor căzuți în lupte.

Atunci la 23 februarie 1955, cu chiu cu vai s-au găsit câteva poezii aparținând unor creatori locali să închine versuri momentului: **George Tutoveanu, Cezar Stegaru, Aurel Stanciu, Ștefan Corduneanu, V. Manolescu**:

…Așa au fost și vremurile literare… „sărbătorești”.

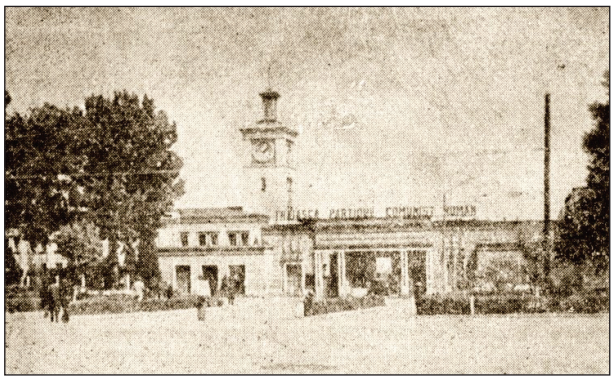

Armata sovietică – armata păcii și prieteniei între popoare

Niciodată

Dinspre apus se-nalță glasuri iar
Și vin furtuni…și codri încovoaie,
Bocesc prin crânguri, urlă prin zăvoaie,
Și peste șesuri bubue-n zadar…

Scrîșniri de paloș, strigăt de războaie,
Tumult, zăpor de cai, prăpăd barbar,
Chemări de clopot, bucium de hotar,
Și tunet lung e-n volbura de ploaie…

Dar noi cunoaștem glasurile-aceste,
Și toat-amara, crunta lor poveste
Trăită-n largul vremurilor, o știm;

Din suferința noastră-i ridicată
Cetatea asta-n care viețuim,
Și n-o s-o-nvingă nimeni, niciodată!

G.Tutoveanu

[Steagul Roșu, VII,joi 24 februarie 1955, p.2]

Chemarea vieții

Bate vînt de primăvară,
Și pornim la plug azi, iară
Tot în cîntec de tractoare
Să brăzdăm adînc ogoare

Bate vînt de viață, proaspăt,
Peste țara noastră, oaspăt
Și în el o să-se-ngîne,
Val înalt și greu de grâne.

Multe, sprintene combaine
Îmbrăcate-n mândre haine!
Și cum or să curgă-n saci
Grîul cel bun de colaci!

Bate vînt de primăvară,
Cîntă azi întreaga țară,
Că sîntem stăpîni acasă,
Iară viața-i mai frumoasă.

Da! Ni-i viaţa mai frumoasă
Și ni-i munca mai mănoasă
C-a venit din răsărit
Libertatea ce-am dorit.

Și de-atuncea împreună,
Înfruntînd orice furtună
Cu partidul ce ne-nvață
Clădim mândra noastră viață.

Bate vînt de primăvară
Dar ce zgomot crește iară?
Dinspre-apus un vuiet vine,
Cu porniri de foc haine.

Vor stăpînii de dolari
Lumii iar a fi gropari!

Cetățean al țării mele,
Ce muncești cu zor pe schele,
Sau în fabrici și uzine
Pe ogoare sau în mine,

Noi mînia care vine
O putem opri prea bine.
Toți c-o sfîntă încordare,
Rîndul strîngeți-l mai tare!
……

Cetățean al țării mele,
Ce muncești cu zor pe schele
Și la piept îți strîngi cu drag
Pruncii, dimineața-n prag.

Pentru această primăvară,
Ce-avem azi la noi în țară,
Pentru cerul cel senin,
Pentru traiul cel mai plin,

Pentru fabricile noastre,
Ce se-nalță-n zări albastre,
Pentru cîntul de tractoare,
Și-nfrățitele ogoare,

Pentru-ai noștri dragi feciori,
Ce-s al țării viitor,

Pentru orice strop de rouă
Picurat de viață nouă,
Cetățean cu mintea trează
Tu apelul îl semnează!

Cezar Stegaru

Alexei

Alexei, voinic din basme nu-i,
E un cetățean, un sovietic,
Dar cînd a intrat în casa lui
Hitleristul lacom și bezmetic,

Și-a luat mantaua de soldat,
Cușma și vintovca-automată
Și-a plecat, cînd Stalin l-a chemat
Pentru țara-ntreagă să se bată.

Sufletul, de îndîrjire plin
Și de-aprinsul dor al răzbunării
Pe-Alexei soldatul, spre Berlin
L-a purtat prin colbul depărtării.

L-au primit Carpații cei bătrîni,
Dunărea cu undele-i albastre,
Bărăganu-ntins cu iz de pîni
Și amarul greu al țării noastre.

Nu-i voinic din basme Alexei,
Dar puterea omului acesta
O cunosc prietenii acei
De la Cluj, Berlin și Budapesta.

Nu știu de era gruzin sau rus,
Sau urmașul celor din Poltava,
Însă multor țări el a adus
Libertatea, cîntecul și slava.

Hoarda unor felzi și voni
La Berlin, în cuib, a fost răpusă
După cum străbunii teutoni
Și-au primit răsplata-n rublă rusă.

Sus pe Reichstag unduiau în vînt
Faldurile flamurilor roșii
Și-au pornit un cazacioc cu-avînt
Sovieticii, victorioșii.

*

S-a întors acasă Alexei
Lepădînd voios automatul
Și a spus la toți: – Ei, dragii mei
Am răpus balaurul, spurcatul.

L-au primit și cei din Habarovsc,
Azi îl știu și Alpii și Uralii
Și-l slăvesc și cei ce nu-l cunosc
Și-l urăsc doar corbii și șacalii.

Alexei e astăzi agronom,
Sau o fi constructor de tractoare,
Ori a zmuls din pașnicul atom
Energia erei viitoare.

Lui i-e drag și fiecare bob
Ce-a crescut mai plin în soviete,
El ar vrea să fie-ntregul glob
Cel mai însorit dintre planete.

El e și constructor și artist
Însă tihna vieții lui o curmă
Cu duhori balaurul fascist
Ce a fost răpus cu ani în urmă.

Seara cînd uitate întîmplări
Pe-Alexei viteazul îl încearcă
Gândul lui pornește peste zări
Și pe drumuri iar se vede parcă.

Stă vintovca într-un colțișor
Și-Alexei adesea o privește
Pentru pace, pentru viitor
Nu-I de trebuință, ea, firește.

– Să te arunc, vintovcă dragă sau
Să te șterg de praf cu de-amănuntul
Va mai fi nevoie să te iau
Să-ți mai spui cu limbi de foc cuvântul?

Fiara încă n-a reînviat
Dar știuții corbi, cu lăcomie
Stîrvul de fascist l-au adunat
Vrînd să-i dea din nou suflare vie.

Corbii, zarea lumii o-ngresc
Și se cred cu forță și cu faimă,
Dar spre Alexei cînd ei privesc
Ochii le sticlesc a frig și spaimă.

Alexei, voinic din basme, nu-i
Dar de-or încerca cei corbi vreodată,
Să vîslească-n vîntul țării lui
El va ști mai strașnic să se bată.

Iară noi ce viața cu temei
O-nălțăm pe pașnicele schele,
Noi, jurăm să-i fim lui Alexei
Frați nedespărțiți și-n clipe grele.

Aurel Stanciu

Din carnetul lui Volodea Strelțev

23 August 1944 dimineața,
în țara românească

Urechea la pămînt auzea cucuruzul
cum galbene tăișe de săbii ascuțea,
ogarii vîntului cum noaptea asmuțea
să-nvinețească-n aburi prunul și harbuzul

Alioșa fugărise gîndul pe acasă,
– sub pleoape Donul liniștit curgea –
ceaiul ni-l aduse fata ce-l iubea
și-am stat cu toții bucuroși la masă.

Atacul l-am pornit ca de-atîtea ori,
-în inimă partidul vii flăcări mistuia
patria slăvită-nainte ne zorea –
și-mpotrivirea morții am lichidat-o-n zori.

Alioșa a căzut cu fruntea lîngă vad,
O școală-n marginea orașului ardea
Pe deal dușmanul în cămăși fugea
Și tancurile noastre intrară în Bîrlad.

Cînd l-am culcat în țărna afînată
Soarele în țară nouă răsărea,

Un copil din mahala cu noi plângea
și mai cu seamă îl plîngea o fată.

Alioșa însemnase neprețuit altoi
cu sîngele fierbinte care înflorea
la început de țară. Pilduitor să stea
prietenie nouă în vremuri noi.

Ștefan Corduneanu

Primul salut

Luptînd din greu dușmani ai biruit
Armată Sovietică vitează,
Și steagul tău, steag roșu neclintit
La pacea lumii-ntregi veghează…

Parcă e azi, așa mi-aduc aminte
Treceau cîntînd sovietice oștiri
De august 23, și nu-s cuvinte
Să-nmănunche acele amintiri.

La barieră grupuri de femei,
Bărbați, copii cu flori albastre-n brațe
Veniseră să-ntîmpine pe acei
Ce le-au adus luptînd o nouă viață.

Și iată primul tanc, primul salut
L-a dat tanchistul roș de pe turelă-
Poporului, în zori eu am văzut
Luceafăr, steaua-i prinsă la capelă.

Tanchistul a luat în brațe –un prunc și-apoi
L-a sărutat pe obrăjorii moi
„Zdarovîie” i-a zis pe limba sa.

De-atunci trecut-au ani,ș-or trece încă.
Din tată fiu trăi-va în oraș
Primul salut, prima șimțire adîncă
A unui simplu și-ncercat ostaș.

De atunci despre orașul meu se scrie
În hronicul acestui veac sprințar.
Deatuncea e cîntat în poezie
Și-l scaldă ceru-n unde de cleștar.

De-atunci la pacea lumii tot veghează
Ai Uniunii fii. Și pe pămînt
În adierea vîntului vibrează
Noi steaguri în lumină fluturînd.

Dușmanul de va îndrăzni vreodată
Să ardă în foc a muncii vrere-i spun:
– Nu, primăvara aceasta minunată
N-ai s-o strivești sub roțile de tun!

V. Manolescu

Nota redacției: Informațiile oferite de istoricul literar M. Coloșenco trezesc… zâmbete. Le întărim și noi cu „adaosul” că numele *Ștefan Corduneanu* și *V. Manolescu* sunt pseudonimele lui *Constantin Clisu*, redactor șef al ziarului „Steagul roșu” din aceea perioadă. Am păstrat, intacte, ortoepia și ortografia folosite de ziar.

„Eliberatorii”!

Lidia ZĂRNESCU

„Pagini de filosofie românească” de Petre Iosub, Editura Thalia, Vaslui, 2015

– Dialog cu autorul –

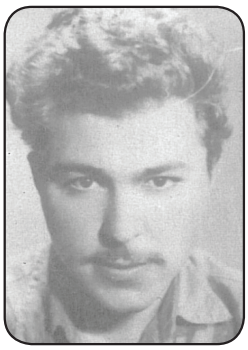

– Mai întâi, aș dori să-mi mărturisiți câte ceva despre locul nostru în istorie!

– Noi, românii am fost împinși mereu în afara istoriei, deși nimeni nu a reușit să ne transforme în altceva decât ceea ce am fost și suntem. De ce? Probabil că țara asta și poporul ăsta suntem destinați, de la așezarea noastră aici de peste șapte mii de ani, să fim hărțuiți mereu. Și cum spunea atât de înțelept marele gânditor Joja: varietatea magnifică a reliefului (munte, codru, plai) i-a permis poporului roman „să se retragă din istorie, adică să se retragă în el însuși, în propria lui comunitate, să evite contactul cu popoarele care poposeau războinic pe teritoriul lui” și îi „amenințau de moarte existența lui „etică”. Această „retragere din istorie” însă a fost mereu salvatoare „pentru a rămâne în istorie”. De aceea a apărut despre el „tăcerea dintre secolele al VII-lea și al X-lea” când hoardele își făceau promenada războinică pe străvechiul teritoriu românesc. Deci „munții și codrii ospitalieri” i-au oferit supraviețuirea și adâncirea în istorie, lucru nemaiîntâlnit la alte popoare!Nu suntem pericol pentru nimeni, dar suntem mereu în pericol. Iarăși, de ce? Cum văd vecinii că ne-am făcut căciulă nouă, hopa și ei să ne-o fure și ne „îmbrățișează” sub umbrela lor „ocrotitoare”! De la Decebal încoace tot ne-am schimbat „umbrela”, iar acum am adus, cică, una „economică” să ne „ocrotescă” și bogățiile subsolice.

- Noua lucrare a dumneavoastră aduce mărturii de primă mână privind inteligența și cultura noastră filosofică. întrebarea este: de ce „Pagini de filosofie românească”?

– Acum, ca și mai ieri, umblă, cu ciubote, prin cultura noastră niște vagabonzi care ne acuză ba că nu avem o filosofie autohtonă, ba că limba română este o „limbă cetățenească” și nu una Națională, ba că.... Acești bezmetici perorează peste tot că, până la urmă, n-am fi nici Români, ci doar „cetățeni”!

Or, academicianul Al. Surdu va mărturisi un aspect esențial în longevitatea spiritualității românești: „Preocupările teologico-filosofice” ale daco-romanilor reprezentau interesul vital pentru creștinismul autentic al acestor populații periferice ale romanității care nu-și permiteau oscilații spirituale în fața primejdiei de neantizare pe care au și încercat s-o desăvârșească slavii secolului al Vl-lea prin încălcarea limesului dunărean al creștinismului oriental”! Ce rezultă de aici? Daco-geții, și mai târziu românii, deși se aflau într-un loc de promenadă a barbarilor asiatici și europeni, aveau un vechi sistem de gândire filosofică, chiar dacă acesta era susținut de oralitate; aveau legături culturale cu vechea Grecie, cu înțelepții și filosofii ei, care-au conturat modelul culturii europene. Ca exemplu de evidență a longevității și bogăției spiritului filosofic românesc dau mereu existența podului peste un râu pe care văzătorii, orbiți de licărul lor de gândire, nu prea îl văd! E trist că există asemenea oameni care au fost hrăniți și crescuți cu „laptele” culturii Mamei România, iar acum o reneagă, în loc să o venereze și să o prețuiască! în acest sens și lucrarea de față cuprinde doar o mică, dacă nu infimă parte, din spiritualitatea noastră filosofică. Dacă unii semidocți greci vorbeau de orientalizarea nucleului științific și filosofic grecesc, semidocții noștri merg mai departe și vor să ne lase nu numai fară cultură, dar și fără genele daco-romane care ne dau identitate biologică. Noi știm însă că, încă din antichitate, suntem contribuitori direcți, alături de greci și împreună cu ei, la realizarea modelului heracleitic al culturii europene. Un model deschis, apt să reflecte dinamica lucrurilor și a istoriei umane. Culturile nu sunt și nu pot fi oaze încremenite de spiritualitate, ci lumi deschise înnoirilor

permanente și influențelor altor culturi. Cultura greacă este cea care a prefigurat din multe puncte de vedere spiritualitatea europeană, ceea ce a făcut pe mulți filosofi români să se aplece asupra acestui fenomen și să-i releve caracteristicile.

„Logosul – cum spunea Joja – a fascinat întreaga lume romană. Dar, prin romani, ca și prin propria sa prezență pe tărâmurile Pontului Euxin, Logosul grec a propus modelul său apolinic patosului traco-getic". Și așa s-a format și profilul spiritual al poporului nostru. Dacă nu am fi avut această capacitate spirituală, am fi fost de mult înghițiți de hoardele „în promenadă" și de alți barbari de prin Europa sau Asia. Așadar, comentariile asupra celor câțiva mari filosifi români pun în lumină tocmai legăturile noastre străvechi cu gândirea Eladei și participarea la o problemă de fond a istoriei spiritului creator european.

– Ce *legături credeți că există între cultura greacă veche și cultura daco-getică a noastră?*

– O dovadă a acestei împletiri a celor două culturi mitico-spirituale o constituie și faptul că, între cei șapte înțelepți ai Greciei antice, patru erau traci, conform izvoarelor istorice.

Un alt argument tot atât de imbatabil îl constituie și prezența mare a unor greci în diferite arii de viețuire a populației dacice, mai ales în partea central-sudică a Moldovei, în Dobrogea și Muntenia. Faptul este mai evident în domeniul comerțului, dar și în viața monahală a mănăstirilor. Aspectul nu este accidental, dacă ne gândim la configurația demografică a Europei acelor vremuri, când semințiile încă „adormite" ale unei părți din Asia nu-și începuseră mersul de cuceritor spre această parte a lumii și încă erau răzlețite în sute de triburi etnice războindu-se mereu între ele.

– Ce *s-a întâmplat în condițiile migrațiunii unor popoare asiatice pe teritoriul Daciei?*

– Odată cu descoperirea „noii/lumi" care oferea condiții natural extrem de favorabile pentru viața și ocupațiile lor, dar și un grad de cultură și civilizație ridicat creat de populațiile autohtone, au început și invaziile barbare.

Natura – cu marile ei avantajez civilizația, dar și toleranța autohtonă traco-getică au fost cele trei condiții optime care au favorizat aceste invazii și le-au permis o sedentarizare care a adus proliferarea și pluralizarea demografiei europene.

Fiind printre primele, dacă nu chiar primele populații ale Europei, apărute pe același sol, sedentarizate și cu elemente de organizare prestatală și apoi statală, Grecia și România și-au ridicat propria lor civilizație și și-au făurit propriile lor culturi. Prin urmare orice turbulență din afară, oricât de puternică ar fi fost, nu va putea înfrânge sau distruge nucleele de umanitate originară din aceste zone.

– *Ce alte mărturii se pot aduce în reliefarea legăturilor spiritual culturale în stabilirea relațiilor greco-daco-romane?*

– În primul rând, istoricii antichității Greco-romane vor consemna generos și cu patos viața și

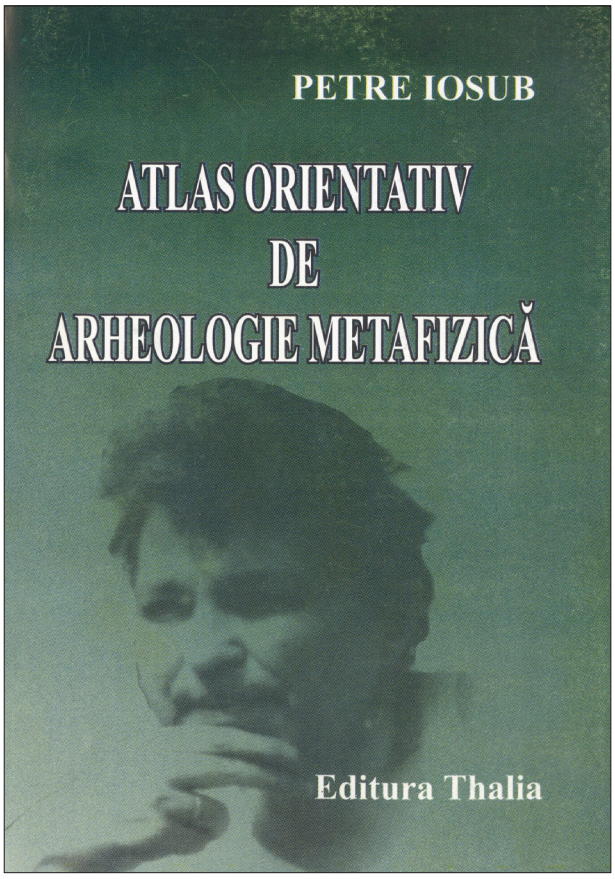

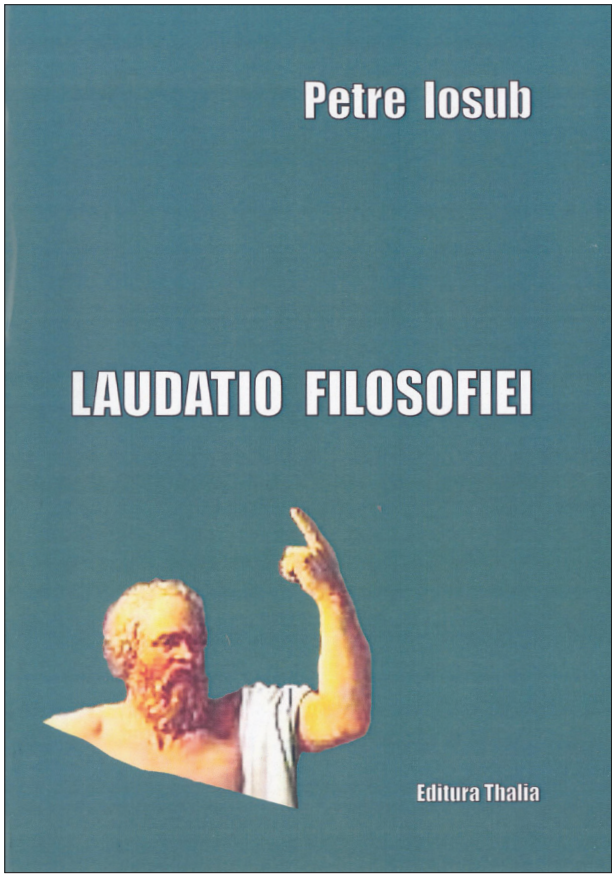

bogățiile materiale și spirituale ale dacilor, ca popor cu calități deosebite pentru apărarea propriului lui teritoriu și netentat de evaziuni războinice în afara vetrei străbune.

Toleranța geto-dacilor a permis multor greci să se pripășească și să se împământeneze pe aceste locuri, asigurându-se completări reciproce ale culturii și civilizației celor doua popoare și îmbogățind mereu cele două bazine mitico-spirituale.

Marele pedagog român Ștefan Bârsănescu, în *„In memoriam”*, consacrat evocării vieții și activității lui Athanase Joja și referindu-se la influența gândirii antice grecești asupra traco-geților, va consemna: *„Prin prezența sa în mileniul I î.e.n., pe tărâmurile Pontului Euxin Logosul are tradiții vechi pe pământul românesc, tradiții care au dat* roade, prin convergența lor cu realismul și claritatea romanilor, ca și cu spiritul *traco-geților,* pasional, dinamic, dar aspirând spre apolinizare” (Probleme de logică, voi III, 1973, *p.349)*.

Prin sec. al XVIII-lea, notează Bârsănescu,”*Prin Bizanțul subtil, românii s-au întâlnit a doua oară, cu spiritul elenic,...iar afluxul cultural neogrec a confirmat esența raționalistă a cugetului românesc”*

Epoca migrației barbarilor va aduce noi probleme daco-geților prin încercarea de a-i eradica sau contopi existența în amestecurile năvălitorilor. Practic, se producea o încercare de distrugere a identității etnice și cultural-religioase a viitorului popor român prin impunerea unor surogate de cultură barbară. Atacul se dă nu numai la valorile teritorial-economice, ci mai ales la limbă, istorie și demnitate națională. Mai ales în Transilvania apar comunități etnice, care distrug sau îngroapă patrimoniul romano- dacic, iar peste vestigii înalță cetăți de dată recentă și aglomerări umane, care vor deveni orașe.

Savantul român Vasile Pârvan, omul care a „răscolit” sute de hectare din glia străbună, scoțând la iveală vestigii de mare valoare ale străvechimii noastre, va nota:”...de *la gura Nistrului și până la capătul Balcanilor, era plin de vechi și frumoase cetăți grecești...cu care geții, adică dacii noștri, erau mereu în atingere, fie în luptă fie în alianță, și deci erau înrâuriți de aproape de civilizația grecească, înrâurind și ei la rândul lor pe grecii de aici, între altele, mai ales cu religia lor și cu datinile lor pentru cei morți”(fnceputurile vieții romane la gurile Dunării, 1974, p.54-55).*

- Ce credeți că ar trebui să facem pentru a fi mai bine cunoscuți și respectați în lume?

- Eu aș spune altfel: dacă la nivel cultural și științific suntem extrem de bine cunoscuți în Europa și în lume, la nivelul cetățenilor de rând din diferite țări, apărem ca „barbarii secolului al XXI-lea”. Motivele? Nu sunt multe, ci doar câteva esențiale:

1. Dăm girul răspândirii culturii noastre peste hotare unor neisprăviți și total împotriva acestei țări și acestui popor;

2. Pentru organizarea politică internă și externă, delegăm indivizi surogat, care au reînviat procedeele suzeranității și pârâtului la „poarta nouă” pentru a-și menține privilegiile și funcția de decizie;

3. Partea politică a străinătății ne apreciază după statura slugarnică și de cerșetori a celor care conduc (nu ne conduc, ci ne fură mereu!).

Dacă aceste 3 puncte ar fi schimbate radical printr-o „deratizare” extremă și am introduce demnitatea și prestigiul profesional și moral drept criterii esențiale de selecție, atunci am putea vorbi despre o mare revigorare a statutului nostru în istoria contemporană. Acum însă trăim, adică doar supraviețuim, și ne mișcăm după Diktate!

Vă mulțumesc!

Mai bine nu citiți!....

Actorul german **Jan Böhmermann** a fost trimis în judecată, pentru că la 31 martie 2016 a citit o poezie satirică la postul de televiziune ZDF, avându-l drept țintă pe președintele Recep Tayyp Erdogan al Turciei.

...E chiar atât de fragilă libertatea de expresie în țara Angelei Merkel?

...Dar numai în Germania!

...Uniunea Europeană a intrat, vai, în zodia cenzurii?

Sună frumos? DEMOKRATIE. DEMOCRACY. DEMOCRATIE. DEMOCRAZIA. ДЕМОКРАТИЯ.

Constantin MĂNUȚĂ

Lucrurile bune ne vin de la natură

DE LA NOIETICA PRESOCRATICĂ LA DEZUMANIZARE Eseuri de filosofie a culturii este cartea marelui umanist și eminescolog George Popa, apărută la Editura Panfilius, Iași, 2015.

Cartea este structurată pe capitole-meditații, teme și subteme ale intelectualității ca artă universală și stările de criză a identității culturale.

In apex intellectu este articolul cu care se deschide cartea de filosofie și savantul George Popa pornește de la afirmația lui Emmanuel Kant precum „că un comentator poate să descopere într-o operă de artă sensuri de care autorul nu și-a dat seama”, iar sociologul român M. Ralea afirma că o creație e „întotdeauna mai bogată decât o vrea autorul ei.”

Sugestivă este imaginea prin care M. Eminescu cerea ca pagina de poezie - și nu numai (tabloul, piesa muzicală, opera sculpturală) să fie epifanii, „să fie locuită de zei.”

Adevărații filosofi greci sunt Presocraticii- acesta este dictonul lui Friedrich Nietzsche care precedă tema *Heraclit - contemporanul peren* unde Heraclit din Efes ocupă un loc aparte. Datorită stilului enigmatic și mistic i-a rămas denumirea de Marele Obscur cel care avea să afirme despre caracter (o trăsătură fundamentală a personalității umane care astăzi lipsește la unii, mai ales la politicieni) că este lumina care ne luminează dinăuntru. Filosofia ne învață „să veghem asupra Dumnezeului din noi înșine” și lucrurile bune sunt cele care ne vin de la natură.

Spinoza în *Etica* consideră că trebuie să dovedim puterea de înțelegere, nerâzând, neplângând, nedetestând, ci înțelegând pur și simplu.

Împăratul Marc Aureliu, Nietzsche și apoi Eminescu iau atitudine împotriva politicienilor.

Locuirea pe munte și minimalitatea timpului este ideea pe care o susține împăratul filosof la fl ca Empedocle – „să mergi din creastă în creastă” la fel Hölderlin în *Ode*.

Marele stoic latin a practicat pe plan filosofic *înțelepciunea în viață* ca model pentru fiecare trăitor și a perpetuat *respectul naturii* fiindcă *este înțeleaptă și are dreptate în veci* afirmație susținută și de Eminescu.

Despre Nietzsche inegalabilul spirit umanist, George Popa afirmă că este un profet al modernității. Filosoful care a făcut filosofie cu ciocanul scriind pe de o parte în aforisme (căci un aforism poate să spună mai multe decât un filosof într-o carte), iar pe de altă parte a creat ideea de *Supraom ca voință de putere*, susținând ideea eternei întoarceri. Cel care a constatat moartea lui Dumnezeu în ființă umană, avea să fie anticipat de Eminescu în *Memento mori: „E apus de zeitate și sfințire de idei”*.

Referitor la ființa supremă care este Dumnezeu, Nietzsche credea într-un *Dumnezeu Devenire*, idei nenumărate și foarte actuale susține filosoful în opera sa, numai dacă ar fi să amintim de epuizarea și de căderea occidentului cum prefigurează și Oswald Spengler în Apusul Occidentului care nu mai produce cultură ci *civilizație*, adică bunuri materiale.

Lumea de după filosof va fi: „o lume iremediabil mediocră, fără geniu și fără spirit.”

Umanism și cultură este conferința expusă de omul noii Renașteri culturale, George Popa definind termenul de umanism începând de la Cicero, despre care Heidegger afirma că *primul umanist aparține Romei*.

Savantul face o incursiune în cultura popoarelor antice precum egiptenii, grecii, indienii, dacii, romanii, plimbându-se confortabil prin marile capodopere scrise ale lumii cu reprezentanții lor de frunte.

Homo inttelectualis este un alt capitol al acestei cărți în care autorul prezintă diferitele Hipostaze și definiri ale intelectualului pornind de la citatul lui Leonardo da Vinci „Pasiunea intelectuală este superioară senzualității”, prezentând *intelectualul propriu-zis*, *cercetătorul*

și *visătorul* după Jean François Lyotard.

Tratând criza intelectualității, stabilește și factorii care au dus la decăderea culturii, decăderea educației, media politică. Sunt prezentate și criteriile care stau la baza statutului de intelectual.

Toate ideile despre intelectual sunt continuate în *Emoția intelectuală a artei*.

Printre problemele tratate, marele eminescolog George Popa se oprește asupra Triadei de aur din literatura română: *Miorița, Meșterul Manole* și *Luceafărul*, analizând spiritul Hyperionic din *extasis mentis*.

Omul simțindu-și corpul ca o temniță, simte mereu nevoia unei eliberări metafizice permanente, mai bine zis să se elibereze către Deschis.

Inegalabilul hermeneut George Popa stabilește disponibilitățile care fac calea liberă către Deschis dintre care enumerăm: iubirea, eliberarea eului uman în nesfârșirea cosmică, deschiderea nopții acordată creatorilor de orice tip, moartea ca existență superioară, deschiderea metafizică, sublimul deschis fenomenologic, muzica.

Giordano Bruno considera eliberarea un eroism al intelectului.

Cele trei conștiințe: cognitivă, morală și axiologică sunt tratate într-un mod aparte de către autor, vorbind și despre criza identității culturale, apoi ocupându-se de tragicul real, tragicul scenic în articolul *Tragicul - esență a ființării umane. Artă și libertate, Măști și identitate, Semnificația libertății în arta figurativă, Sensul libertății în arta abstractă* sunt alte teme pe care le abordează eminescologul și umanistul George Popa, iar cartea prezentată de noi este fascinantă și tulburătoare, poate capta emoția intelectuală la un nivel înalt, încântându-ne și delectându-ne deopotrivă.

Cărți primite

1. Vasile Filip, *Frânturi,* proză scurtă, Editura PIM, 2016, Iași, 122 pagini.
2. Alina Tănasă, *Pe cărări de suflet*, versuri, Editura PIM, 2016, Iași, 134 pagini, prefață de Mihai Apostu.
3. Marian Pavel, *Cerul pe țurțuri de gheață*, versuri, Editura Stef, 2016, Iași,168 pagini, prefață de Laurențiu Chiriac.
4. Iorgu Gălățeanu, *Magia destinului,* roman, Editura CronEdit, 2016, Iași, 504 pagini, prefață de Valeriu Stancu.
5. Viorel Savin, *De-ajuns! (Tranziție, tranziți(h)oți și plagiate)*, Editura Babel, 2016, Bacău, 233 pagini, prefață de Ionel Rusei, ilustrații de Vasile Crăiță Mândră.
6. Avram D. Tudosie, *În apostolatul unei frumoase profesii*, Editura PIM, 2013, Iași, 460 pagini, cu un Preambul al autorului.
7. Valeriu Râpeanu, Sanda Râpeanu, *N. Iorga 1940-1947, Reconstituire cronologică*, Ediţia a II-a, revăzută şi adăugită, cu o introducere de Valeriu Râpeanu.
8. ***, *Supliment omagial literar-artistic, cu amici, La mulți ani D. V. Marin - 75 -*, Editura PIM, Iași, 80 pagini.
9. Ştefan Mârzac, *Cuvinte cu dor de miez. Aforisme, definiții, paradoxuri, reflecții*, Editura PIM, 2016, Iaşi, 200 pagini, ediția a doua, revizuită și adăugită.

Reviste primite

- ARGEȘ, nr.3(405), martie, 2016, Pitești, redactor-șef: Dumitru Augustin Doman. *„Statutul nu tocmai invidiabil al unor mici barzi locali, victime ale hiperbelor nostime lansate de comentatori din aceeași speță. Vreo doi-trei au fost asemănați cu Labiș, altul (mă rog) cu Nichita Stănescu, o doamnă a devenit o replică a lui Rilke, iar unul (…) s-a văzut proclamat (…) nu mai puțin decât un nou…Salvador Dali. Imaginea acestor fericiți nefericiți mi-o evocă pe cea a unor pești colorați care se zbenguie printre pereții unui acvariu, visând-de ce nu?- largul apelor marine”.* (Gheorghe Grigurcu, *„Două Scheme ale afirmării unui autor”,* pag.3)
- **SCRIPTOR**, an. II, nr. 3-4 (15-16), martie-aprilie, 2016, Iași, director fondator și coordonator: Lucian Vasiliu. *„Poezia are menirea să ne elibereze din diversele forme de condiționări: zilnicul, arhiuzatul, neesențialul, profanul. Căci, năzuința dezmărginirii spirituale este structurată ființei umane, captivă într-un inextricabil sistem al limitelor”.* (George Popa, *Poemul și cei trei oaspeți ai săi,* pag.105.)

Valeriu STANCU

„Un roman al evenimentului spectaculos”

Despre magia mântuirii prin lubire

Aflat la al șaptelea său roman, scriitorul Iorgu Gălățeanu realizează în **Magia destinului** (ca și în precedentele sale proze, de altfel) o exactă, convingătoare, pitorească și necruțătoare frescă a societății românești din a doua jumătate a secolului XX și până astăzi, adică din perioada în care comuniștii și neocomuniștii s-au aflat la putere în țara noastră, spoliind-o și sărăcind poporul pe care l-au batjocorit de la 23 august 1944 și până astăzi. Nutrindu-se cam din aceleași realități existențiale, romanul **Magia destinului** este contiguu cu alte scrieri ale autorului bârlădean: **Sub ghilotina vieții**, **Vocea manuscrisului** și **Utopia zidurilor**, iar cititorul care vrea să înțeleagă în toată complexitatea ei înfrățirea / lupta cu destinul trebuie să parcurgă mai întâi prozele amintite. Cartea este o interesantă și copleșitoare simbioză între realitate și ficțiune, iar pentru modul unitar în care este concepută, nici nu mai e nevoie să încercăm a descoperi ce e adevăr și ce e imaginație în paginile ei.

Acest roman și-a propus și a reușit să fie o adevărată „cronică de familie”, toate personajele și toate evenimentele exterioare acesteia trecând în planul doi, contopindu-se într-un fundal căruia i s-a rezervat rolul de lichid amniotic pentru zămislirile cu adevărat importante ale cărții: analiza psihologică de finețe, conturarea, prin contopirea mai multor tehnici narative, a complexității celor două personaje principale, Tudor și Teodora, transmiterea unui mesaj lucid, coerent și convingător cititorului preocupat de rolul pe care-l joacă destinul în existența umană. Căci, de la apariția sa și până astăzi, omul și-a pus întrebări privitoare la relația individului cu soarta. Aceasta i-a fost hărăzită sau și-o făurește fiecare? Destinul există cu adevărat sau l-am inventat pentru a-i fura victoriile și a avea pe cine să dăm vina pentru nereușitele proprii? Ne lăsăm în voia sorții pentru că ființa se supune unei predestinări, unei necesități pe care nu le hotărăște ea sau din comoditate, lipsă de voință, imposibilitate de a acționa? Care din cele două atitudini / aserțiuni, preluate de mulți scriitori din înțelepciunea populară, este cea adevărată: „Norocul și-l face omul cu mâna lui!” (norocul îi ajută pe cei îndrăzneți) și „Norocul e cel mai mare dușman al omului” (nu te pune cu norocul, că-l are tot dobitocul)? Nu știu dacă autorul și-a propus să răspundă la aceste întrebări și să lămurească importanța „datului sorții” în existența umană, dar, urmărindu-l pe Tudor, eroul principal (și favorit!), de la anii fragezi ai copilăriei și până în miezul bătrâneții, îl raportează mereu pe acesta la destinul cu care se confruntă personajul în momentele cruciale ale existenței sale. Cine a avut rolul de dirijor, de modelator, destinul sau personajul principal, vor decide cititorii, parcurgând o impresionantă, fascinantă poveste de viață cu întâmplările ei „fericite și nefericite”.

Și dacă, referindu-se la **Amintirile** lui Ion Creangă, George Călinescu afirma că scriitorul humuleștean narează „copilăria copilului universal”, eu mi-aș permite să afirm că în prima parte a romanului **Magia destinului**, prozatorul bârlădean Iorgu Gălățeanu conturează copilăria universală a copilului în comunism. Căci oriunde s-a impus ciuma roșie, copilăria a fost la fel: tristă, grea, marcată de lipsuri, de foame, de muncă istovitoare încă de la o vârstă fragedă, terorizată de spectrul închisorilor în care erau aruncați părinți vinovați doar pentru faptul că nu voiau să pactizeze cu călăii marxiști-leniniști. Într-un asemenea mediu ostil, s-a născut, a crescut și s-a format eroul romanului, Tudor Grigoriță. Orice greșeală, oricât de mică, orice greșeală, comisă cu voie sau fără de voie este drastic pedepsită de un regim ce nu se arată dispus să tolereze gesturi ce ar putea să-i știrbească autoritatea și să-i șubrezească poziția de lider, poziție ocupată prin forță, viclenie și ticăloșie, cu ajutorul tancurilor bolșevice. De aceea, teama de a greși este paralizantă, minează personalitatea, distruge siguranța de sine, încât aproape fiecare personaj simte mereu nevoia să se verifice, să fie aprobat ca nu cumva să calce alături de drumul trasat de partid. „Am zis bine?”,

„am dreptate?”, „nu-i așa?” sunt formule ce revin în mod frecvent în gura personajelor. Acestea sunt prinse într-un implacabil vârtej al predestinării, încât destinul (sau, poate, magia lui) devine personajul principal al scrierii.

După cum spuneam, **Magia destinului** e un roman de familie, cu o mână de personaje principale și cu multe altele, mai mult sau mai puțin meteorice, care orbitează în jurul acestora, și pe care iureșul existențial le scoate uneori, preț de o clipă, în față, pentru ca apoi să le cufunde, dacă nu în anonimat, atunci măcar într-un plan secund, pentru a-l pune în valoare pe protagonistul Tudor Grigoriță. E o tehnică subtilă ce are drept scop sublinierea complexității personalității eroului principal al cărui portret se conturează fie din propriile amintiri, gesturi, fapte, ziceri și comentarii, fie din afirmațiile celorlalți despre el. Ca în tragedia antică, eroul e obsedat de destin, trăiește sub semnul fatalității, de parcă existența i-a fost dată spre a verifica adevărul aserțiunii „ce ți-e scris în frunte ți-e pus”. Complex, dilematic, problematic, Tudor are de ales: să-și urmeze destinul, acolo unde acesta îl împinge („quo fata trahunt”, cum spunea Publius Vergilius Maro în **Eneida**), spre a-și face din el un aliat sau, dimpotrivă, să-i stea împotrivă, asemenea atâtor temerari ce și-au luat soarta în propriile mâini, devenind rebeli, iconoclaști, insurgenți, simboluri prometeice ale insubordonării pentru propășirea semenilor. Numai că într-un regim totalitar orice gest de insubordonare este echivalent cu o tentativă de sinucidere, iar Tudor nu are vocație nici de „frondeur”, nici de martir. Așa că își urmează cu consecvență destinul: ieșirea din copilărie și renunțarea la poznele ei, școala, facultatea, iubirea din studenție, căsătoria, primii ani de căsnicie cu toate frumusețile și privațiunile lor, exercitarea meseriei, copilul... Existența, la rândul ei, își urmează cursul, moartea părinților, a fratelui cel mare, a altor rude intrând în firescul datului sorții. În realitate, el devine un martir, dar nu în lupta cu absurdul regim comunist, ci cu absurdul bolilor necruțătoare ce asaltează fără încetare ființa umană. Ajuns medic, dedicat trup și suflet menirii sale de a salva vieți, existența sa capătă o turnură dramatică din clipa în care capătă certitudinea că femeia iubită, alături de care traversase cea mai lungă și mai frumoasă parte a existenței, e atinsă de înfricoșătoarea, incurabilă boală a secolului: cancerul. Din acest moment, caracterul social al romanului își pierde din importanță, accentul se mută pe lupta celor doi împotriva bolii, căci, fatalitate, și Tudor își descoperă un cancer pulmonar, după ce suferise și o operație pe cord deschis. Din coșmarul acestei înverșunate, disperate lupte pentru supraviețuire îi trezește pe Tudor și pe Teodora încă o magie a destinului, împlinirea vocației scrisului pe care o dovedise medicul. Înmulțirea talantului devine o obsesie, o constantă existențială, valorificarea harului cu care fusese înzestrat este urmărită cu minuțiozitate, pas cu pas, etapă cu etapă, de la primele încercări literare și până la impunerea în lumea culturală, primirea în Uniunea Scriitorilor din România și acordarea titlului de cetățean de onoare al municipiului Bârlad eroului cărții. Faptul că multe din întâmplările narate au legătură cu realitatea, cu viața autorului, își pierde din semnificații, atâta vreme cât creatorul a știut să transfigureze realitatea pentru a o înzestra cu valențele universalizării, cu calitățile operei de artă și pentru a o introduce în chipul cel mai firesc în urzeala propriei fantezii.

Ca multe personaje din proza (și din realitatea) contemporană românească, Tudor Grigoriță este nevoit să se recunoască învins de sistem, să înțeleagă din propria experiență existențială că lupta împotriva acestuia (și nu mă refer doar la dictatura comunistă, ci și la ticăloasa tranziție postceaușistă, ai cărei oameni și-au legitimat averile și venirea la putere tot prin măsluirea alegerilor, prin forță și prin crime, au devalizat țara, au distrus poporul, obligându-l fie să trăiască sub limita sărăciei, fie să-și ia lumea în cap, spre a-și căuta norocul, normalitatea și prosperitatea în țări străine) este aprioric pierdută, dacă o porți de unul singur. Născut după instalarea comunismului la putere, eroul se formează în cea mai neagră perioadă din istoria României, când, pentru un gest, pentru un cuvânt sau chiar pentru vini închipuite, îți riscai libertatea și, nu de puține ori, viața. Așadar, se formează după chipul și asemănarea celor ce aveau în mână pâinea și cuțitul puterii și care voiau să ne transforme în sclavi ai regimului comunist: supus (doar în perioada sufletului dintâi și în primii ani de școală, când nu conștientiza pericolele la care se expune revoltându-se, era un zurbagiu, un răzvrătit ce-și căuta dreptatea cu orice preț), muncitor, bun specialist, dispus să lucreze la nesfârșit pentru te miri ce și mai nimica, un anonim constructor al socialismului care trăia respectând legile, chiar dacă acestea erau nedrepte, opresive și absurde, un anonim ce nu îndrăznea să lupte împotriva unui regim ce-i călca sub cizma dictaturii toate drepturile și libertățile. Din această letargie a supunerii, a viețuirii mecanice avea să-l trezească, mult mai târziu însă, evadarea prin creație și aderarea la nobila breaslă a celor înveșniciți prin cuvânt. Asemenea altor proze publicate de Iorgu Gălățeanu, și **Magia destinului** se arată a fi un „bildungsroman”. Căci el creionează, încă din zbuciumul „fragedei pruncii”, etapele formării ca om a celui ce avea să devină medicul Tudor Grigoriță dar și tabloul unei epoci absurde, strivitoare, criminale, în care comuniștii

și-au bătut joc de țară, „de străbuni și obicei”. Dar despre fericita îndrăzneală a autorului de a aborda în scrierile sale teme complexe și genuri dificile am vorbit deja (a se vedea studiile **Condamnarea la... supraviețuire**, **Un cutremurător remember**, **Radiografia absurdului**) și nu are rost să repet afirmații pe care cititorii lui Iorgu Gălățeanu le cunosc deja.

Romanul e împărțit în trei etape existențiale distincte, ce dau naștere și unor fragmente bine definite ale romanului:

- *perioada plămădirii și „călirii” sufletului*, adică aceea de formare ca om obligat să trăiască într-un stat totalitar și care cuprinde copilăria, adolescența, școlarizarea, munca istovitoare la construcția de căi ferate de prin Obcinele Bucovinei, până la intrarea în facultate;
- *perioada banalului cotidian* ce radiografiază formarea cuplului, viața de familie întinsă pe câteva decenii (cu bucuriile și, mai ales, cu necazurile ei), satisfacțiile, avatarurile și servituțile meseriilor alese de cei doi protagoniști: medic internist – Tudor și inginer agronom – Teodora;
- *perioada decadenței și grandorii*, adică partea a treia, în care eroina principală e lupta: lupta „pe viață și pe moarte”, ca în basmele românești, cu boala, cu deznădejdea, cu spectrul înfrângerii și al stingerii, lupta eroului principal pentru a se impune în conștiința semenilor prin creație, lupta celor doi pentru a-și fi sprijin reciproc pe drumul suferinței și al vieții. Pentru a consolida cota de credibilitate a acestei părți a romanului, autorul recurge la procedee folosite de-a lungul vremii de un Camil Petrescu, să zicem (sau chiar de reprezentanți ai detestatului curent literar cunoscut sub numele de „realism socialist”): transformarea în personaje a unor personalități din lumea reală (medici, profesori universitari și, mai ales, creatori din viața literară contemporană: Nicolae Gheran, C. D. Zeletin, Cezar Ivănescu, Stelian Baboi, Simion Bogdănescu, Theodor Codreanu, Lucian Vasiliu, Vasilian Doboș, Petruș Andrei), glisarea în urzeala textului a unor scrisori provenind de la persoane publice, evocarea unor evenimente de notorietate națională etc.

Partea întâi ar putea fi un roman în sine și se apropie oarecum de alte scrieri născute din plămada **Amintirilor din copilărie** pe care Ion Creangă le-a dăruit nu doar poporului român, ci și universalității și veșniciei. E partea cea mai vie, dar și cea mai tristă a cărții. Așa cum trist a fost începutul vieții oricărui român din 1940 încoace. Probabil mă înșel făcând această afirmație: între 1940 și 1990 copiii activiștilor roșii și ai securiștilor nu au avut motive de tristețe, nu s-au culcat cu mațele chiorăind de foame, nu au trăit purtând în suflet teama că va veni volga neagră și le va răpi părinții, ducându-i în pușcării sau la moarte, iar între 1990 și 2016 nici copiii activiștilor roz și portocalii (roșul nu prea mai era la modă!), copiii celor îmbogățiți de tranziție, ai profitorilor și corupților, ai parlamentarilor, nici copiii securiștilor reprofilați peste noapte în cei mai prosperi oameni de afaceri din România, nici copiii securiștilor reciclați și transformați în sereiști, nici copiii celor ce și-au împărțit România la tarabă, nici copiii corupților, ai celor ce au furat toate bogățiile țării, le-au convertit în valută (pe care au dosit-o prin conturi ascunse în bănci din țări străine) n-au avut de ce-și plânge copilăria. De aceea, cred că, spre a se lecui de inexplicabile și anormale nostalgii, toți cei care încă regretă

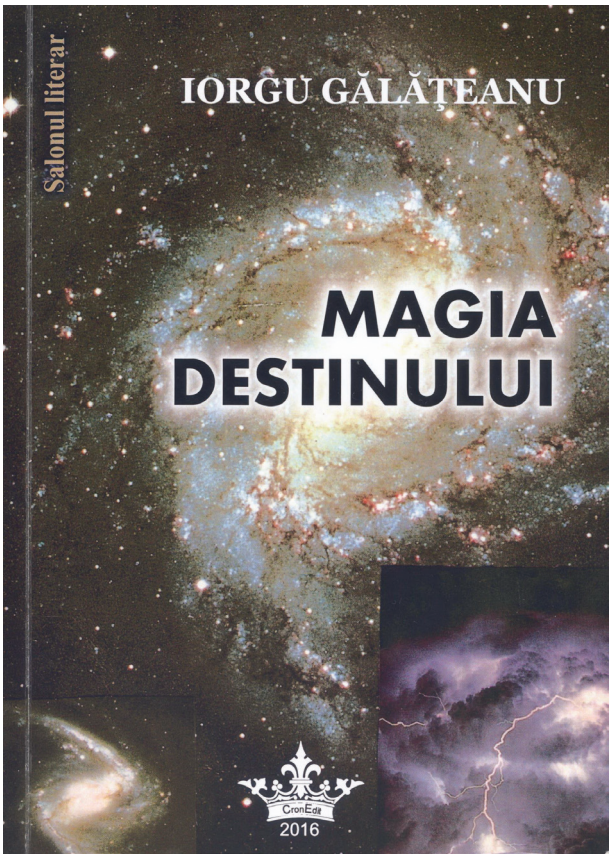

vremurile apuse ale dictaturii, toți cei care ieri munceau ca robii, iar astăzi afirmă că pe vremea împușcatului prin România umblau câinii cu colaci în coadă, toți cei care încă ies în turmă la vot, dând astfel girul imposturii, corupției, îmbogățirii „aleșilor” și sărăcirii alegătorilor, toți cei care încă mai consideră că au motive de a fi mândri că sunt români ar trebui să citească această cutremurătoare mărturie despre copilăria unui român „de rând” în vremea dictaturii stacojii și despre modul în care acest neam este zilnic batjocorit de la 23 august 1944 încoace. „Perioada plămădirii și călirii sufletului”, deci partea întâi a cărții, abundă în scene memorabile, e redată într-un ritm alert, fiind realizată mai ales prin dialoguri sprintene, pitorești, pline de culoare, cu un vocabular aflat adesea în căutarea spectaculosului. E normal deci

ca lexicul să fie foarte divers, adică o împletire între limbajul familiar, regionalisme, termeni din jargonul comercial (este folosit cu precădere cel al crâșmarilor „socialiști”, mulți dintre ei deveniți din patroni simpli vânzători la tejghea), argou de mahala și expresii triviale, înjurături de tot felul, suculente, savuroase și care au un rol important în conturarea personalității unor personaje. Această împletire naște un limbaj pestriț, bogat, interesant (mai ales pentru cititorii cu preocupări lingvistice), dar bine controlat și dozat cu măsura bunului simț, care ajută autorul să nu „sară calul” unui lexic îndrăzneț dar nu trivial. Copilăria e singura perioadă din viața eroului în care acesta se arată a fi un cârtitor, un nesupus care mereu are ceva de obiectat, de replicat, fie părinților și fratelui mai mare, fie dascălului, după intrarea în școală. Mereu nedreptățit de un tată tiranic, sever (severitatea i se trăgea, cred, și de la faptul că, la rându-i, era terorizat de „tovarășul Curcă”, unul din reprezentanții autorității, un imbecil plutonier de miliție, sectoristul zonei, un găinar și un pleșcar, obedient față de securitate, care păstra ordinea „ân sector” schingiuind cetățenii, schilodindu-i în bătaie și dându-i pe mâna securității), preocupat aproape în exclusivitate de procurarea celor necesare traiului, tată ce lăsa formarea și educarea celor patru copii în grija mamei și a școlii, copilul crește oarecum la întâmplare, împărțit între munca la cârciumă, unde era ținut în frâu de un tată cu metode educative primare, în care cuvântul de ordine era bătaia cu centura și defularea pe maidanele mahalalelor gării, unde puștiul se simțea în largul său, transformându-se în caid al micilor răzvrătiți și chiar răufăcători. Trebuie subliniat faptul că meseria de crâșmar în vremile dintâi ale comunismului autohton nu era deloc ușoară și nici bănoasă (mulți din clienți consumau pe datorie, trecuți în caietul datornicilor, cu plata la leafă), omul – care avea și foarte multe rubedenii ce-și chinuiau zilele în temnițele comuniste ca deținuți politici – era supravegheat îndeaproape de sectoristul ticălos Curcă (prototipul milițianului imbecil, profitor, arogant și obtuz, mărginit doar la învățăturile partidului, despotic cu oamenii simpli, slabi și neajutorați, devotat regimului, care-l transformase dintr-un calic semianalfabet, dintr-un nimic într-un temut, detestat și urât reprezentant al autorității, dându-i în mod gratuit toate însemnele puterii: uniformă de la stat cu epoleți și table strălucitoare pe ei, caschetă și centiron, pistol la șold și, mai ales, „convingătorul”, bastonul de cauciuc, „pulanul” care se abătea fără cruțare pe spinările constructorilor de rând ai socialismului), ajungând în cele din urmă și el în temnițele comuniste pentru o vină fabricată de caraliu, care-i purta de mult sâmbetele, deși trecea în fiecare zi pe la crâșmă să-și ia tainul gratuit. Cu vremea, copilul, maturizându-se, înțelege că nu gesturile de revoltă, nu ieșirea din rând îi vor asigura viitorul pe care și-l dorește, așa că se cumințește, se pune cu burta pe carte, termină în mod strălucit liceul, lucrează o vreme prin Obcinele Bucovinei ca muncitor necalificat la construcția unei căi ferate și în cele din urmă reușește la medicină. Cam de aici începe partea a doua a cărții (ce se deschide cu noi „ani de ucenicie”), în care este redată existența ternă, cenușie, strivită de sistem, a oricărui constructor al socialismului, amăgit de propaganda comunistă că făurește cea mai bună, cea mai dreaptă și cea mai frumoasă dintre lumi. Și nu doar sistemul e opresiv, ci și existența însăși (sau, poate, „magia destinului”) parcă își propune să își strivească subiectul, căci această etapă a vieții sale este presărată cu acablante necazuri ce se țin lanț și-i surpă atât sănătatea, cât și moralul. Întemnițarea tatălui, problemele acestuia cu sănătatea după ieșirea de la „răcoare”, apoi șirul parcă nesfârșit de decese din familie tăbăcesc sufletul eroului, aruncându-l uneori în pragul disperării. Părinții, fratele mai mare, soacra, alte și alte rude apropiate (verișori, nepoți, cumnați) trec în lumea drepților unul după altul, într-o foarte scurtă perioadă de timp, pecetluind parcă însingurarea lui Tudor, sfâșierea lui sufletească, disperarea în fața suferințelor cu care îl încearcă existența. Salutară pentru evoluția sa este prezența alături de el, în orice clipă, a Teodorei, frumoasa pe care o alesese încă din studenție să-i fie tovarășă de viață. Din cauza lanțului de decese și de necazuri, familia se vede obligată să se retragă de la Iași la Bârlad, unde soția, inginer agronom de profesie, va lucra ani în șir într-un mediu extrem de toxic ce-i va afecta, cu consecințe foarte grave și ireversibile, sănătatea. Sunt ani de muncă istovitoare, ani grei, epuizanți, încătușați din ce în ce mai strâns în închisoarea atât de elocvent numită chiar de comuniști, „lagărul socialist”. Îmbătrâniți, însingurați, cu sănătatea ruinată, cei doi protagoniști ajung, din nefericire, să-și descopere boli incurabile, care nu te macină doar fizic, ci te marchează și psihic. De aici, pătrundem în „faza terminală” a cărții, cutremurătoare, învolburată, nesigură, fază în care sunt subliniate până în cele mai mici amănunte, pe de o parte, tăria de caracter a Teodorei, luciditatea și îndârjirea cu care înfruntă boala și se agață de viață, credința ei că se va tămădui, iar, pe de altă parte, iubirea, devoțiunea, înverșunarea, disperarea și speranța cu care medicul își îngrijește femeia iubită și se străduiește să-și dovedească talentul literar.

Magia destinului nu este un roman al evenimentului spectaculos, al acțiunii îndrăznețe, ci este unul al meditației existențiale, al analizei psihologice. E un roman al personajelor, nu al

faptelor. Poate de aceea cititorul îl receptează ca pe o scriere complexă, plină de viață și de vitalitate, dar, totodată, având o substanță greu de plămădit, alcătuită din gânduri, întrebări, neliniști existențiale care solicită din plin atenția celui care vrea să-i pătrundă cu adevărat sensurile. La rândul său, atent la nuanțe, la gesturi, la judecăți, autorul construiește lumea interioară a personajelor sale cu minuție, cu acribie și răbdare, cu tot harul ce i-a fost dăruit, dar și cu o știință a dozajului născută din experiența căpătată din scrierea romanelor anterioare, despre care am avut privilegiul de a publica unele notații în ultimii ani.

Un roman complex, un roman de maturitate, ce îndeamnă la reflecție, un roman ce provoacă lectorul la meditație, făcându-l să se întrebe despre rosturile existenței, despre relația cu destinul și cu divinitatea, un roman ce se înscrie într-o fericită continuitate în ansamblul operei lui Iorgu Gălățeanu. În fond, vrea autorul să ne întrebăm și chiar asta facem, care este atitudinea pe care trebuie să o adoptăm? Să ne lăsăm duși de destin sau să-l sfidăm, să nu acceptăm predestinarea? Cât din viața unui om poate fi pus pe seama destinului și cât se datorează propriei voințe? Până și Seneca filosoful în **Epistolele** sale, dă un răspuns ambiguu la această întrebare: „Ducunt volentem fata, nolentem trahunt" (destinul îl conduce pe cel ce consimte și îl târâie pe cel care-l refuză). Tudor nu este un personaj linear, supus, înrobit și înfrânt de încercările și cumpenele pe care adesea i le pregătește soarta. Deși vorbește mereu despre magia destinului, despre implacabilul care ne guvernează, adoptând, aparent, atitudinea renașterii față de relația cu destinul (atitudine sintetizată de Leonardo da Vinci în cunoscuta afirmație „Chi non teme la sorte non può chiamarsi savvio („cine nu se teme de soartă nu se poate numi înțelept"), totuși, întotdeauna, preferă să fie el cel care ia hotărârile cu impact major în existența sa și a celor dragi. Invocat în toate momentele esențiale ale vieții lui Tudor Grigoriță, destinul (am spus-o deja la începutul acestor notații) devine, alături de Tudor și de Teodora, unul din personajele principale ale romanului, încât poate fi caracterizat, se poate dialoga cu el și chiar i se pot aduce imputări. Ceea ce, să recunoaștem, este o realizare deosebită pentru povestea pe care ne-o transmite autorul.

Am să închei cu o „parabolă" pe care am cules-o din cunoscuta lucrare **un DICȚIONAR al înțelepciunii** a lui Theofil Simenschy: „În tulburarea ei, hulubița grăiește către iubitul ei: „Soțul meu, s-a sfârșit cu noi. Jos stă un vânător, cu arc și cu săgeată ascuțită în mână; în jurul nostru dă târcoale un șoim". Așa și era. Dar un șarpe mușcă pe vânător și acesta nimeri cu săgeata șoimul [...] Ciudat e mersul destinului".

Într-adevăr, „ciudat e mersul destinului" și, cine știe, poate, dintr-un viitor roman, vom afla că Tudor și Teodora au avut soarta perechii de hulubi din înțelepciunile lui Simenschy. Pentru simplul motiv că lumea aceasta se poate salva, mântui, poate învia doar prin Iubire. Iar Iubirea este sentimentul care a unit, clipă de clipă, personajele din **Magia destinului**.

Reviste primite

- **TURBURELE**, an. VI, nr.23 martie, 2016, com. Turburea, jud Gorj, director fondator: Nelu Vasile. *„Serghei Coloșenco frapează (…) prin simplitate, prin generozitate fără limite, spirit de inițiativă, umor molipsitor și…"* (Nelu Vasile, *Biblioteca din Bârlad*, pag. 2)
- **SPIRITUL CRITIC**, an. XI, nr.2 (56), aprilie,2016, director fondator: Leonard Gavriliu, Pașcani. Remarc hărnicia colectivului de redacție: Vasile Andru, Ignat Florian Bociart, Vasile Iancu, Mihai Merticaru, Gheorghe C. Pața, Ioan Pâslaru, Radu Theodoru, Magda Ursache. *„Urma așteptarea coacerii. Rumenirea. Stropirea cu apă îndulcită (…) Din când în când dădea tabla la o parte și se uita la tăvi ca să adulmece săvârșirea* facerii. *(…) Mă uitam ca la un spectacol, mereu fascinant, chiar dacă îl văzusem de atâtea ori. În toată casa, în ogradă, în văzduh, se răspândeau arome fără seamăn. Se spune, chiar, că pâinea scoasă din cuptor răspândește cele mai multe mirozne…"* (Vasile Iancu, *Facerea pâinii prin mâinile mamei*, pag. 48)

Gruia NOVAC

CRONICI LITERARE

(despre: Iorgu Gălățeanu, Teodor Pracsiu şi Daniela Oatu, Serghei Coloşenco, Iubirea în poezia lumii, Didascalie pentru receptivi)

DESTINUL PROZATORULUI

Am convingerea, atât cât îmi îngăduiește evidența, că despre **Iorgu Gălățeanu** se va vorbi multă vreme de-acum înainte. Că e scriitor, e o întâmplare și mai mare. Că e prozator, e un har neîntâmplare. Fiindcă Iorgu Gălățeanu e un prozator cu stil și, se știe, stilu-i etern; doar moda-i trecătoare.*)

Cunoscându-l și urmărindu-i, fără program, destinul, constat că întinderea prozei domniei-sale e, fără intenția de a epata, înspăimântătoare. Șapte (7) cărți în nouă (9) volume, la care-o adaug și pe asta de acum, a opta (adică al zecilea volum), îmi inspiră imaginea unei *coda pavonis* („coada păunului"), susținând intenția analistului de a da un număr mare de interpretări operei lui epice, așa cum, în mod serios, numai Biblia se poate preta. Și asta, pentru că Iorgu Gălățeanu, în raporturile sale cu propria proză, e un autentic *cavaliere servante*, jucându-și rolul cu o copilărească pedanterie.

Mărturisesc, pentru rigoare, că trei sunt izvoarele călăuzitoare în proliferarea chipului său terestru: **amintirile, impresiile, opera**.

Amintirile, multe și variate, aglutinează etape și stări, consolidând amiciția, iat-o, de durată, ajutând la dezvoltarea unui caracter regal. **Impresiile** s-au adunat inegal și disproporționat, legate, fidel, de toate aparițiile care s-au întins ca mărgelele pe ață. **Opera**. Tocmai pentru că se află în marș, iar eu fiind un cititor de bunăcredință, mi-a oferit cu dărnicie prilejul de a mă cantona în perimetrul ei, într-un punct din care să-i pot înregistra evoluția și să-i intuiesc atent și prudent perspectivele.

Pentru mine e cert că poetul și lirica stau în umbra prozatorului și a epicii; dar că versurile au fost și sunt o experiență personală, și necesară, și obligatorie, e convins însuși dl. Iorgu Gălățeanu. Dar proza sa e ca un relief în care crestele alternează și rezonează cu bărăganele, oferind o priveliște cu discreții traduse în umori plurale. Nu e aici locul unei analize totale, nici nu pot promite că, vreodată, o s-o și întreprind, dar romanul *Magia destinului* e vârful icebergului, din înălțimea căruia fotografiezi imaginea panoramică a prozei lui, intuindu-i cu convingere și profunzimile, pentru a o putea situa în durata care țintește veșnicia. Mai cu seamă că romanul *Magia destinului*, ca și anterioarele volume de proză, etalează plăcerea aproape endemică a autorului pentru narațiune, așa explicându-mi vocația pentru creație și construcție, puse într-o ramă nimerită și în această, cronologic, ultimă carte.

Senzația mea e a unui continuu halucinant, departe de impresia de contiguitate, dar și foarte îndepărtată de tentația repetării temei sau pretextelor literare. Ultimul roman, continuare în spirit a celorlalte, este mărturia unor principii certe de viață, a unei viziuni ideologice neretușate, consecințe ale experiențelor, adesea dramatice, parcurse de autor și familia lui mare. Chiar așa stând faptele, nu pun un accent grav pe elementul autobiografic, care la Iorgu Gălățeanu e doar sursă, nu scop, dar folosit cu subtilitate și subteran profund.

Valoarea romanului, mai cu seamă impresionistă, într-o conjugare explicită cu secvențe de naturalism sănătos, ascunde sau minimalizează fără tăgadă înclinațiile celor tentați

să pună etichete care, vorba nu știu cui, dau bine: roman anticomunist, de pildă sau roman al iubirii. O replică îndărătnică ar putea aduce „argumente” în legitimarea etichetărilor, dar cui i-ar prii?

Revenind, proza lui Iorgu Gălățeanu se citește cu ușurință și interes, pentru că e vie. Adjectivul din urmă poate fi lăsat la interpretarea fiecărui cititor – cu condiția să fi descoperit și acesta că proza asta e vie –, dar vivacitatea scrisului iorgulist e aproape obligatorie să fie asociată cu boaba-condiment de naturalism fără întoarcere, de calitate și savuros, găsit doar la un Rebreanu sau Preda, Breban sau Niculae Gheran, așa că scenele ușor obscene și nervoase, însă rafinate stilistic, fac din dl. Iorgu Gălățeanu un prozator cu originalitatea la purtător, oarecum singular, măcar în zona Moldovei centrale și de sud.

O constatare se cuvine a fi măcar formulată: îndârjirea autorului, sprijinită pe pricepere nedisimulată, de a crea personaje. Ele sunt vizibile, câteodată incomplete caracterial, iar temperamentul lor acordă sau e influențat mai totdeauna de situațiile social-istorice acceptate (aproape) mecanic, ceea ce le conferă un soi de oportunism consimțit aparent fără discernământ, consecință a sistemului care acapara pe negândite. Asta nu-l împiedică pe autor, lucid când scrie și revoltat fără consecințe, să fie atent când figurează fizionomii și fiziologii, adesea parcă intuind clipa descătușării lor.

Exact la fel se petrec faptele și cu eroul central – Tudor Grigoriță –, în conturarea căruia autorul însuși are tremurări în desăvârșirea liniei. Concesiile făcute de personaj nu puteau lipsi, fiindcă destinul însuși, care e mult prea pragmatic, te îndeamnă la asta, acceptând chiar și fățărnicii. Vă amintiți, cred, răspunsul lui Tartuffe dat Elmirei lui Molière:

„E câte-o desfătare oprită, nu te-nșeli,
Dar se mai fac cu cerul și unele-nvoieli!”

Mai bine însă, dintr-o neascunsă solidaritate spirituală cu Tudor Grigoriță, alias Iorgu Gălățeanu, mă voi contopi cu finalul extrem al romanului, psalmodiindu-l: *„Dacă așa ne-a fost scris în destin, va trebui să-l urmăm, este magia pe care nu avem cum s-o înlăturăm!...”*

Și închei, completându-l pe Molière: *Ex voto!* („După legământ!”)

Mai, 2016

---

*) Iorgu Gălățeanu, *Magia destinului*, roman, Editura Cronedit, 2016, Iași, 504 pagini, prefață de Valeriu Stancu.

CÂND LAUZI, RECUNOȘTI *)

Titlul care-l parafrează pe N. Iorga („Când lauzi nu dai nimic, recunoști!”) este un indiciu clar al căii pe care-o voi urma în demersul meu comentatóriu. Dar, atenție, a recunoaște valoarea nu înseamnă, *tale quale*, că aceasta a și atins cota sempiternă. Dar orice ușă întredeschisă e o invitație spre necunoscutul dorit sau spre absolutul căutat.

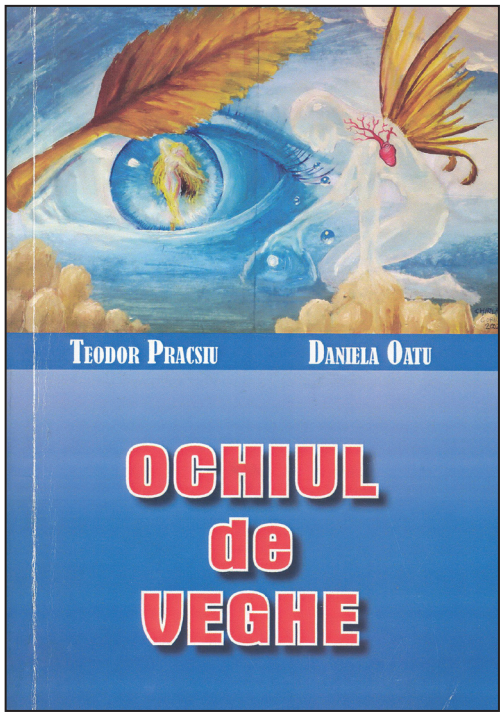

După argumentul persuasiv al autorilor, volumul ni se înfățișează în cele trei părți ale sale, dintre care cea numită **Spațiul educației** (cu 74 de articole) este mai însemnată, urmată de **Interferențe** (21 articole) și **Ecouri critice** (19 articole). Scriind despre „educație”, **Teodor Pracsiu** și **Daniela Oatu** au în vedere instituția supranumită **„școală”** și sistemul intitulat „învățământ”, acestea asigurând doar un anume grad de instruire, fiindcă „educație” în sensul dezvoltării facultăților morale nu se mai face.

Cartea scrisă de Teodor Pracsiu și Daniela Oatu o socotesc o cercetare care egalează, de pildă, recenta **Educație, securitate națională, transformare culturală** de Șerban Iosifescu și Marian Staș (Editura BMI, 2016, 230 pagini), bazată pe frecvența remarcată a activismului educațional din țara noastră, fără pretenția însă de a exhaustiva această dinamică fluctuantă. Dacă, probabil, starea subculturală a majorității populației românești, din aceasta, paradoxal, o parte având (scuzați) studii, s-ar diminua cine știe prin ce miracol, și sfera problematicii pe care-o dezbat s-ar micșora. Prioritățile ar fi altele, modalitatea de rezolvare optimă – alta…

E ceea ce, explicit și direct, autorii demonstrează în cartea lor, alunecând inteligent printre cele două sensibile extremități ale comunicării: **duelul** (adică „polemica”) și **duetul** (adică „înțelegerea”). Teodor Pracsiu a imprimat, voit, o forță aproape subversivă ironiei brute și, de aceea, controlate, dând posibilitate tonurilor ludice să slujească atât eticul, cât și esteticul, folosindu-și pentru asta limbajul bine lucrat, dar și atitudinea clară față de cazul în atenție.

Într-un loc, nu mai știu care, autorii vorbesc despre „transplantul” (ghilimetat) urmat de respingerea de către organismul numit „tentativele reformiste ale miniștrilor Educației”, fiecare asemenea eșec având un… preț. Departe de a fi o metodă de căutare, eșecul neînsemnând de data aceasta (istorică, nu?) o încercare cu folos, ea trebuie abandonată și înlocuită cu o gândire mai profundă decât mimarea, indiferent de costurile, la propriu, ale momentului. Însă, și la autori, și la mine, când scrisul ne fură, o cam ia razna; noi spunem, noi auzim și, altfel-zis, batem apa-n piuă! Dar, vorba autorilor, „ne păstrăm seninătatea și sângele rece”. Temele, neostentative, impun o directitate prin nevoia de dezbatere și, de ce nu, de implicare. „Nimic mai mult, dar nici mai puțin”. Rămânem cu toții, ne convine – nu ne convine, la mâna decidenților. Și se face prea multă filosofie, vorba unui țăran de la Dumești, e ca și când porcul ar învârti bostanul și nu știe de unde să-l înceapă!

Analiza mea, chiar sub forma prezentării valorii individuale și social-culturale, poate semăna a puțină pedanterie, întrucât, din interes didaticist, am încercat o radioscopie paradigmatică a structurii cărții, urmărind intenționalitatea autorilor, dar si evidențierea conținutului ideatic masiv, aglutinat aproape obsesiv de cei doi.

De altfel, ni se și spune că volumul **„vrea să fie o «radiografie» a clipei, proiectată în durată”**, formulare care justifică, întâi, intențiile elaborării și, doi, împletirea, deloc artificială, între preferința pentru cercetare-documentare și plăcerea expresiei artistice epatante.

Problematica foarte diversă a volumului, în sensul întrezăririi unor soluții viabile a atâtor situații relatate de autori, este pusă, totuși, sub un numitor comun: cine și cum trebuie să îndeplinească, eficient și complet, atunci când un dorit și mai cu seamă necesar proiect educațional național va fi realizat sau măcar prefigurat?

Cărțile cu idei sădesc altele în mintea celor preocupați sau doritori de a participa la un asemenea exercițiu în desfășurare. Neliniștit știindu-mă, m-am lăsat ispitit de volumul în discuție și m-am chestionat: Magister ludi? Magister dicendi? Magister egrecius (îndrumător)? sau…? De aceea, gândurile mele, fără să părăsească tulpina, și-au permis, mergând și pe alături, uneori poate prin șanț, să ia forma unui (pseudo oare!?) eseu, având grijă să contureze efectul sensibil al demersului specializat al autorilor.

Întrebarea „Cum să fie tinerii pe care-i educă școala românească?!” e fățarnică și periculoasă, pentru că lasă deschisă posibilitatea înlocuirii întrebării-deziderat „cum ar trebui educați tinerii de școala românească?” cu tendențioasa și „moderna” întrebare lucrativ-europeană „cum am vrea noi să fie educați?”

Sunt dintre (fericiții!) acei care am simțit (nu imediat, desigur!) „binefacerile” sistemelor de învățământ de dinainte de august 1948 și de atunci până în 1958, anul când, practic, mi-am încheiat studiile universitare. Pot, deci, încerca un răspuns care să nu fie minat de nostalgia lui „pe vremea mea”,ci, prudent și…obiectiv, să-l supun experienței mele didactice (cinci decenii la o catedră de limbă română), supusă mai mereu unor imaginabile totuși rigori.

Nici nu știu cui să mă adresez, cu-i să destăinuiesc nedumeririle, fiindcă mai întotdeauna la învățământ, cu toate ale lui, se pricep toți. Până și milioanele de analfabeți și semianalfabeți (neînregistrați ca atare!), dacă o să-i întrebați, vor avea, vai, o opinie despre școală. Bineînțeles că-i corect, din moment ce școala, ca idee, e o abstracțiune atâta vreme cât o lași la îndemâna chefului privat. Domnilor, nici un elev de azi nu va zice că școala este utilă; dar nici inutilă, atâta vreme cât – atitudinal, comportamental, vestimentar – nu se deosebește

prea mult de viziunea/părerea lui despre cluburile tip #Colectiv. Și-atunci?

Atunci, acceptăm ca arhitecturile curriculare să se construiască în timp, urmărit dar negrăbit, să stabilim rapid, lejer și măsurabil conținuturi volnice disciplinelor școlare predate pe lungimea a nu mai multe de 5 (cinci) ore pe zi, apoi să ne gândim serios, foarte serios la cel/cei care să ducă la împlinire acest, cu siguranță practic și folositor, program.

Cine-i acela? Profesorul. Învățătorul. Educatoarea. În funcție de pregătirea demonstrată, de vocație, de pasiune, le dăm responsabilitatea. Să se știe că, în clipa de față, oricât ar părea de importantă, nu cantitatea de informații zilnice, săptămânale și anuale trebuie să ne preocupe îndeosebi, ci **educația, educația, educația.** Priviți culoarele școlilor, curțile liceelor, strada când ies elevii, barurile și bodegile din prejma acestora, orele serilor târzii și, uneori, dimineților. Acceptați îndemnul: priviți! Și veți înțelege impasul în care se află școala românească, explicat numai prin ceea ce ar fi trebuit, prin inversare, să fie rezultat și nu constatare oripilantă. Toată lumea, neimplicată, dezinteresată, rezolvă neputința societății prin aruncarea „deșeurilor" în spatele… democrației. Adevărat și totodată, fals. Democrația nu e de blamat. Ea trebuie bine interpretată și deslușită până la asumare conștientă. Să nu ne ascundem după deget, ci să ne amintim că democrația atât de lăudatei perioade interbelice românești, lăsată la cheremul extremei drepte, a dus la nenorociri greu de cuantificat: lichidarea libertății de exprimare, crime de tot felul, cele politice primând, holocaustul abominabil și, în cele din urmă, destrămarea rezultatelor nobile și patriotice ale Unirii din 1918. Nu trebuie să se repete stările stercorale ale unui trecut, care are și laturile lui favorizante, mai cu seamă într-o perioadă dispusă să explice superficial până și conceptul de **globalizare**. Nu e suficient doar să-l punem în locul conceptului de **internaționalism**!

Fiindcă termenul însuși de **democrație** este populist și cabalistic (încă din semantica antică), el trebuie acceptat cu multă reținere în școală, interpretarea însăși devine anamorfotică, cancelaria preferând o formă, clasa – alta. Și știți de ce pledez pentru amplificarea atenției în interpretarea conceptului? Din pricină că trebuitorul vechi (nu învechit) cuplu **învățare - motivare** s-a simplificat, din rațiuni contemporan-pragmatice, la **învățare**, iar „motivarea", dacă se mai ițește pe undeva, e superficială, precipitată și globalistă(!). Dar ne mirăm, și încă sincer, de ce statisticile (fie și reduse la sondaje aleatorii) se străduiesc să măsluiască cifra care ne-ar spune câți analfabeți **adevărați** avem în țară…

Și iarăși, și iarăși privim/citim holbați cum, pe internet, „postează" oricine vrea să-și etaleze propria lipsă de însemnătate (subliniază, mâhnită deocamdată, Irina Petraș, intelectuală din Cluj).

Școala românească, astăzi, nu pregătește oameni învățați. Excepțiile, puține, nu acoperă armata de liceeni, și, cu asupra de măsură, trecătorii printr-o facultate, care întăresc certitudinea contemporană că școala, indiferent de gradul ei, nu e decât un moft, în stare doar de a întări comparația cu trandafirul de la butonieră.

În ce privește **SPERANȚA** mea, n-am cântărit-o. Poate e de doi bani!

Cât despre cartea **Ochiul de veghe** a sârguincioșilor Teodor Pracsiu și Daniela Oatu, ea este și un semnal, și un îndemn. În prea multe pagini, subtilitatea celor doi atrage atenția asupra celerității cu care au dispărut, cel puțin în ultimul sfert de veac, deprinderi de „automodelare culturală", pe care avusesem sumeția să le socotim înrădăcinate. O anume rezistență la cultură e ușor sesizabilă, agramatismul pare a se oficializa, prea puțini fiind tinerii aplicați, „dornici să-și clădească un destin adevărat" sau să străbată „drumul accidentat de la învățătură la cultură" (pag.187).

Bacalaureatele trec, toamne vin, dar constatările rămân, de regulă, aceleași, unele stări și situații de acutizează și devin, vai, realități canonice.

E nevoie, în consecință, de un ochi de strajă, cu condiția ca acesta să fie și văzut, acceptat ca atare, iar veghea să nu fie confundată cu insomnia, ci gândită ca habitudine.

Că ideea de **educație** a rămas undeva, probabil într-un dicționar de arhaisme, e un adevăr care, dacă nu va fi luat în serios de sublimii noștri conducători, va duce nația română acolo unde străinii (și nu-i uit pe vecini!) de destulă vreme vor să ne… îngroape. De data asta, poporul român(?!) va trebui să-și amintească trei lucruri: părinți, biserică și… ghioagă. **Aferim!**

---

*) Comentarii la vol. *Ochiul de veghe* de Teodor Pracsiu și Daniela Oatu, Editura Sfera, 2015, Bârlad, 359 de pagini, câte 179,5 pagini pe cap de autor.

DERUTA CA SEMANTICĂ ȘI ARTĂ

Pas de definește zăpăceala, cititorule! Și asta numai după ce ai parcurs 123 de pagini (cetit, căutat, gândit, „dezlegat”, comparat plus alte câteva... fapte!) dintr-o carte cuminte, la prima impresie, și care te năucește, dac-o iei în serios (sic!), după ce-ai trecut de un *În loc de prefață*.

Concepută ca o imitație la o întâlnire palpitantă cu volumul, ea te introduce într-o temă veche de când lumea, dar în jurul căreia interesul oamenilor este, în cel mai bun caz, minor sau, când e luat în serios, întâmplător. **Serghei Coloșenco**, autorul, nu e un deschizător de drumuri cu cartea – de-acum uluitoare – *Prietenii mei*, dar sigur este un reinovator într-o „meserie” care și-a pierdut mușteriii.

Cine este **Serghei Coloșenco**? Întrebarea e pe de-a-ntregul superfluă, fiindcă profesorul de românească este și un rebusist notoriu, cartea pe care numai ce a scris-o (a apărut în 14 februarie, 2016) e una de... rebus. În România se află o armată de rebusiști, de toate calibrele, dar și de multe pretenții. Ceea ce-l deosebește însă pe Serghei Coloșenco de toți ceilalți, dar absolut de toți, e faptul că **el este un rebusist cult.** Punct.

Volumul *Prietenii mei*, cu un titlu ca o declarație de credință sinceră și de curaj magnanim, nu-l trimite pe cititor la prietenii lui bipezi (ăsta ar fi un land cu sol moral instabil ca structură și periculos ca efecte!), ci la cei patrupezi, mai întâi la ăia din preajma intimă, mai pe urmă la cățeii și pisicile din lumea largă, convieţuirea lor cu oamenii devenind o necesitate, o bucurie, când aceste cerințe se conjugă cu devotamentul necondiționat al necuvântătoarelor cu ochii blânzi și limpezi. Așa că, profesorul rebusist-cult Serghei Coloșenco a apelat la un soi de *derută*, interpretată „altfel” și personal, ca să ne inducă dorința găsirii unor căi semantice posibile în relația, firească de altfel, *om - „prietenii mei”*, doar că autorul apelează conștient la *arta rebusistă*, atât pentru a reconfortiza efortul „cititorului”, cât și pentru a-i facilita accesul la surse documentar-informative „adunate” în carte altfel rămânând, prin dispersare, necercetate.

Dincolo de prea multul material informativ (cu bună știință gândit așa), care obligă și la o documentare adecvată, cartea d-lui Serghei Coloșenco are o puternică vână morală. Canavaua volumului intențional e țesută din careurile, și nu numai, care conțin răspunsurile ascunse în definițiile inteligente, dar ținta e plasată acolo unde numai pușca cu bătaie lungă are succes. Pentru asta, autorul n-a urmat cărarea comodă a careului propriu-zis, iar în continuare e treaba... dezlegătorului. Lângă cele 48 de careuri cu conținuturi variate, fiindcă unele titluri se repetă, autorul, cu riscul de a-l împovăra pe „colaborator”, apelează la „proptele” literare care, în loc să aglomereze cititorul, îi deschide seifuri și-l limpezește cu plăceri rare. Ce-i pune Serghei Coloșenco la dispoziție? 44 de texte literare semnificative, „lipite” temei generoase ca „marca de scrisoare”, completate cu 30 de citate din opere și autori celebre, 8 proverbe, 8 ghicitori, care-l vor ajuta pe „aventurier” în descifrarea celor 103 de alte forme rebusistice (monoverb, triverb reflexiv, rebo eliptic, metagramă anagramată, criptogramă, aritmogrif, aritmogrilă ș.a.), prin care cartea capătă consistență, valoare, trezește interesul.

Și n-am terminat. Izvoarele documentare și informative sunt în număr de 63 și poartă următoarele nume românești și străine: Tudor Arghezi, Alexandru Philippide, Mihail Sevastos, Ion Pillat, Ioan Slavici, Damian Stănoiu, Lucian Blaga, Vasile Voiculescu, Mihail Sadoveanu, Nicu Gane, Victor Eftimiu, Miron Paraschivescu, V. I. Popa, Emil Gârleanu, Ion Al. Brătescu-Voinești, Ionel Teodoreanu, Elena Farago, Geo Bogza, Alice Călugăru, Claudia Millian, George Lesnea, Petru Vintilă, D.R. Popescu, Dan Tărchilă, Sidonia C. Hogaș, C. Rosetti-Bălănescu, Eugen Jianu, Ion

Popescu-Sireteanu, Gabriel Iuga, Traian Ulea, Andrei Ștefanovici, Ionel Pop, Rodica Ojog-Brașoveanu. Apoi: Platon, Esop, Byron, Serghei Esenin, William Shakepeare, Gustav Flaubert, Charles Baudelaire, Théophile Gautier, Buffon, André Malraux, Honorè de Balzac, M. de Montaigne, Alex. Dumas-Fiul, Rudyard Kipling, Babrios, Jack London, Voltaire, Paul Léautand, Edward Topsell, F. R. Kreutzwald, Stanislas Jerzy Lec, Christopher Smart, Jean Cocteau, P. Leyhausen, Konrad Lorenz, Dr. Pommery, Dr. Rosemarie Wolff, Fernand Méry.

Volumul e copleșitor prin toate ale lui. **Serghei Coloșenco** completează astfel fondul Bibliotecii REBUS pe care, virtual, a fondat-o la Bârlad, noi rămânând în așteptarea umplerii raftului destinat deceniului în care ne aflăm. Fiindcă suntem în fața unui OM a cărui ingeniozitate are marginile necunoscute chiar de el, iar puterea sa de muncă e îndestulătoare pentru a fi dat măcar drept model acelora care mai socotesc lectura și cartea depășite (vai!) de o anume „modernitate” a momentului.

Volumul *Prietenii mei*, tipărit la Editura Sfera din Bârlad, cere să-i amintim și pe alți ostenitori ai cărții: Ritta Mintiade, lector, Bogdan Artene, tehnoredactor, și Constantin Romete, culegere text.

Așa-i că nu mai sunteți... derutați?

29 febr., 2016
Bârlad

IUBIREA ÎN POEZIA LUMII

Un titlu cu cât e mai cuprinzător, prin formulare, cu atât stimulează virtual imaginația în stare să vizualizeze mintal marginile imposibile ale cunoașterii, complinind astfel lacunele conștient largi ale prezentării.

Neavând suficient timp – nu pentru că n-ar exista, dar n-are rost să încerci să-l umpli de dragul golului care ți se pare prea adânc – voi zice doar că ***iubirea*** (de concept) este necondiționată, fie ea exprimată prin cuvânt sau simț direct, prin mimică sau scris, prin actorie sau prin dans. E un carusel mereu modificat, niciodată terminat și întotdeauna fără satisfacții mărturisite. Dar, în toate împrejurările, e oferită exact așa cum am dori să fie, drept pentru care ***iubirea*** (de concept) este perfectă.

Așa a devenit ***amorul*** (sinonimul iubirii) „copilul răsfățat”, după cum îl prezintă poetul englez din secolul al XIX-lea *Samuel Butler* (1835–1902), iar *William Shakespeare* (1564–1616), surprinzând starea de beatitudine a oamenilor, adaugă în ***Visul unei nopți de vară***:

„Cum întinse arcul, Cupidon
Putea răni cu sprintena-i săgeată
Un milion de inimi dintrodată.”

Comentariile, perorațiile, dialogurile, intervențiile de orice tip, diatribele pot întinde timpul până dincolo de limita suportabilă a răbdării. Așa că, mai bine decât oricare de aici pot vorbi ***poeții*** adevărați, poeții mari, poeții născuți, nu conjuncturații, ci poeții care nu cunosc emfaza, nici egocentrismul și care, sigur, chiar vor încânta. Depinde de câtă pricepere voi fi fost în stare când am selectat ***câte ceva*** din ***poezia lumii***. Nu înainte de a aminti un adevăr – ciudat poate pentru destui pricepuți în toate, dar care uită că interesul este un mijloc, și nu o sursă – deci, poezia adevărată este cea care se întâlnește cu alți poeți; poezia adevărată nu poate fi un solilocviu rostit într-un turn de fildeș, doar dacă e împănat cu solecisme, indiferent de conștiența sau inconștiența autorului. Poetul adevărat e cel care – ***responsabil și cult*** – face răbdător pasul larg de la ***autor*** la ce vrea el să fie; constatarea lumii e că „autori” avem prea mulți. Sunt cei care se citesc și se recitesc doar pe ei, scrisul consacraților căpătând, cu indulgență, numele de… maculatură.

Dar, să lăsăm câteva poezii de iubire să ne îmblânzească sufletele, să ne limpezească ochii și să ne… adune!

Iubirea a născut cântul lui Tristan și al Isoldei; chiar durerea Francescăi da Rimini; poate și adânca sminteală a lui Don Quijote; sigur perfecțiunea Ofeliei; inconstanța maladivă a lui Manfred; naivitatea sinceră a Tamarei; tristețea regală și zborul către „locul lui menit din cer” al Luceafărului. ***Iubirea*** e cuvântul care mereu trezește ființa din „somnul materiei”, dirijându-i pașii, nu întotdeauna siguri, către zarea absolutului.

Căci spunea poetul spaniol *Francisco Gómez de Quevedo y Villegas* (secolul al XVI-lea), dând o primă definiție europeană a „dragostei”:

„Ger arzător e iubirea, e un foc ca de gheață,
Rana ce-ți surpă ființa și totuși nu doare,

vis ce te smulge în ceruri și totuși lingoare,
dulce clipită-a odihnei sfârșindu-se-n ceață…”
(trad. Vasile Nicolescu),

pentru ca Michelangelo, în viziunea lui C.D. Zeletin, să ne avertizeze:

„Cu chipul tău de-o rece-nflăcărare
Mi-aprinzi ființa și rămâi de gheață…”.

Consfințește și confirmă înflăcărarea poeta engleză *Elizabeth Browning* (1806–1861):

„Un foc este iubirea, căci mi-e de-ajuns o dată
Să-ți spun că te iubesc și-n flăcări
Sfințită să mă mistui, să zbor transfigurată
Și dulcea aureolă de pe chipu-mi
S-o simt iradiind spre tine…”
(trad. Vasile Nicolescu),

stare pe care-am găsit-o și la Lucian Blaga al Nostru, imagine a contopirii depline:

„Astfel noi ardem, iubito.
Astfel ne este ardoarea.
Cât e întinsul, cît e înaltul,
noi ardem, și nu ne iertăm,
noi ardem, ah, cu cruzime-n văpăi,
mistuindu-ne unul pe altul…”.

Și poate, dragi prieteni, acum se cuvine-a observa că-n Blaga al Nostru sunt atâtea-ntrebări nerostite, atâtea-ntrebări care nu vor cere răspuns niciodată, încât mă robește obligația de a-l evoca pe un alt și mai cu totul altfel gânditor, care mă îngroapă cu profunzimile, dar mă învie cu înălțimile, când rostesc două versuri ale Lui:

„Până când, până unde
Poți întreba dacă nimeni nu-ți răspunde?”

L-ați recunoscut?! Este superbul, dumnezeiescul pământean **Emil Brumaru!**

Iubirea întreabă, dar nu așteaptă replică; iubirea cere, dar nu mulțumește; probabil asta-i pricina pentru care marii poeți percep altcumva sentimentul arderii supreme. Dacă la *Novalis* iubita își invită partenerul ***„s-o soarbă cu putere”***, pentru că ***„simt valul morții care întinerește, sângele meu se preface în balsam și eter”***, la *Baudelaire* sentimentul erotic ar putea prinde sens abia după moartea îndrăgostiților:

„Inimile noastre, facle minunate,
Pân' la fund vor arde cu suprem avânt,
Și-n oglinda minții noastre-ngemănate
Focul pân' la capăt va trăi răsfrânt”
(trad. de Alex. Philippide).

Gingășia intimă a inimii lui *François Villon* a făcut ca versurile sale – toate – să cuprindă plânsetul neplâns al omenirii, aceasta constituită din „bieți oameni de treabă” care se revoltă suspinând. Ci iată pentru Dumneavoastră, ***Balada doamnelor de altădată*** (în traducerea lui Dan Botta):

„Dar spune-mi unde, în ce cuprins
E Flora, râmleanca cea frumoasă;
Ce-a fost și vara ei duioasă?
Și Eho, dintr-un freamăt scoasă,
Cântând pe râuri și-ntinsori,
Dumnezeiește de frumoasă? ...
Dar unde-s marile ninsori?

Și prea-nțeleapta Heloys
Din vina cui scopit rămas-a
Pierre Esbaillart la Sainct Denis?
De dragul ei îmbracă rasa.
Așișderi, unde e crăiasa
Ce-a pus ca Buridan, în zori,
Să fie-n râu zvârlit cu plasa?…
Dar unde-s marile ninsori?…

Și Blanche, ca floarea de cais,
Măiastra-n cântece crăiasă,
Berthe Picior-Lung, Bietris, Alis,
Haremburgis în Maine bănească,
Ioana, țăranca vitează
Ce-au ars-o anglii în vâltori;
Ci unde-s ele, Împărătească?…
Dar unde-s marile ninsori?

De ele, măre, ce-ți mai pasă
Pe unde sunt din alte ori.
Doar viersu-acesta nu te lasă:
Dar unde-s marile ninsori?”
(„Où sont les neiges d'antan?”)

Ținându-i parcă isonul, *William Shakespeare*, neîntrecut retoric și retorist, ne amintește, în ***Sonetul 150***, de revelatoarele sentimente ale omenirii.

„De unde-ți iai puterea ce se-așază
pe inima-mi, se clatină nesații
și-n ochii ce-i împiedică să vază
prin fum de raze ale zilei grații?

Păcatele cum le împaci, de-mi pare
că în străfund de josnicii mărunte
impui un rost și-n iscusinți murdare
binele-i sfânt, iar ce e rău e-n frunte?

Mă faci să te iubesc mai mult când ură,
pe unde treci, o semeni în mulțime,
mi-e dat să îndrăgesc ce alții-njură,

că nu-ți sunt drag să nu mai afle nime!
De te țin dragă, după tot ce ești
s-ar cuveni și tu să mă iubești!"

Alergăm prin literatura lumii după frumuseți rare, dar furați de Everest, de Anzi sau de Kilimanjaro, de Alpi, Urali sau Pirinei, am uitat cu totul de Carpații de pe crestele cărora avem panorama întreagă a unor locuri și a unor oameni – oricât ar zâmbi știrb toți cârcotașii și veneticii – cum nu găsești nicăieri în largul zărilor. Și absolut aleatoriu, renunțând la orice tip de criteriu, am selectat, notând și necomentând, câteva doar buchete de gânduri, stări, umori și înălțări, durate de minți pentru alte minți asemenea, în clipe de beatitudine sau durere, așa cum îi stă bine românului care vorbește prin Poeții lui, cunoscuți sau anonimi, pe care i-a trecut în patrimoniul spiritual al neamului. Decalog:

1. *„Câte stele-s lângă lună,*
Nici una nu vrea să-mi spună;
Câte păsări sunt pe lume,
Nici una nu știe spune:
Pe ce cale a plecat
Badea când s-a mâniat.
Fă-mă, Doamne, nor ușor,
Ca să zbor unde mi-i dor."
(Folclor)

2. *„- Tu-mi ceri chiar nemurirea mea*
În schimb pe-o sărutare,
Dar voi să știi asemenea
Cât te iubesc de tare;

Da, mă voi naște din păcat,
Primind o altă lege;
Cu veșnicia sunt legat,
Ci voi să mă deslege".
(M. Eminescu, ***Luceafărul)***

3. *„Îți mai aduci aminte, doamnă?*
Era târziu și era toamnă,
Și frunzele se-nfiorau,
Și tremurau în vântul serii,
(…)
Așa născu în plină toamnă
Amorul meu ce-nmugurea
Sub foi ce toamna-ngălbenea…
Îți mai aduci aminte, doamnă?"
(*C. Pavelescu,* ***Intimă***)

4. *De când mi-ai pus capul pe genunchi, mi-e mai bine.*
Nu știam că mă voi vindeca de mine cu tine.
Vorbele, gândurile, împletirile crezusem că-mi ajung.
Nu știam. Au zvâcnit umerii, au crescut brațele: fusesem ciung.
Mi-am simțit coapsele, gleznele, spinarea tari ca un luptător.
M-am vindecat și m-am născut, sărutându-ți talpa unui picior."
(T. Arghezi, ***Învierea***)

5. *„Eu știu că tu nu meriți dragostea*
și-mi place totuși să ți-o dăruiesc;
dar parcă bolta merită vreo stea,
și totuși, câte-ntr-însa s-oglindesc…

Nu meriți iarăși clipele de-acum
și gândurile bune câte ți le-am dat,
dar parcă merită noroiul de pe drum
petalele ce peste el s-au scuturat?

Iubirea însă e ca soarele,
Care rămâne pururea curat
și după ce – milos – i-a sărutat
leprosului, pe uliță, picioarele."
(*Magda Isanos,* ***Dragostea mea***)

6. *„Ca lebăda ce moare și cântecul își țipă,*
În spasmul destrămării ți-am scris, înăbușit
De-un gâlgâit de suflet agonic, pe sfârșit…
Și mâna cu condeiul căzu ca o aripă.
Culcai pe masă tâmpla și, așteptând pieirea,
Crezui că este moartea… era, vai, tot iubirea!"
(*V. Voiculescu,* ***Sonetul CCVII-107***)

7. *„Iubesc ploile, iubesc cu patimă ploile,*
Înnebunitele ploi și ploile calme
(…)
Îmi place să mă tăvălesc prin iarba lor albă, înaltă,
Îmi place să le rup firele și să umblu cu ele în dinți,
Să amețească, privindu-mă astfel, bărbații.
Știu că-i urât să spui «Sunt cea mai frumoasă femeie».
E urât și poate nici nu e adevărat,
Dar lasă-mă atunci cînd plouă,
Numai atunci când plouă,
Să rostesc magica formulă «Sunt cea mai frumoasă femeie»."
(*Ana Blandiana,* ***Descântec de ploaie***)

8. *„A venit toamna, acoperă-mi inima cu ceva,*
cu umbra unui copac sau mai bine cu umbra ta.

Mă tem că n-am să te mai văd, uneori,
că or să-mi crească aripi ascuțite, până la nori,
că ai să te ascunzi într-un ochi străin,
și el o să se-nchidă cu-o frunză de pelin.

Și-atunci mă apropii de pietre și tac,
Iau cuvintele și le-nec în mare.

Șuier luna și o răsar și o prefac
Într-o dragoste mare."
(*Nichita Stănescu*, ***Emoție de toamnă***)

9. *„Erai atât de frumoasă*
Încât săreau țiglele de pe casă
Și geamurile din cercevele.
Și covoarele de pe podele
Începeau să plutească
Prin aer la atingerea talpei tale
Cu sandale
De zeiță grecească.
Cana nu mai era cană
Ci-o floare uscată de sete
Ce te săruta pe-ndelete
Până-ți făcea gura o rană
Plină de sânge și de mătasă,
Atât erai de frumoasă
C-am început să scriu cu creionul pe fața de masă…"
(*Emil Brumaru*, ***Am început să scriu cu creionul***…)

10. Veriga a 10-a a Dialogului meu nu are nici o legătură cu tema, cu noi, cu preocupările noastre, dar am vrut să fiu „șmecher", selectând aceste versuri, pe care vi le voi citi cu aplomb:
„Noi am uitat cum se scrie.
Ne sclifosim.
Ne sclifosim pe hârtie.
Noi am uitat să citim!
Pedeapsa fi-ne-va aspră.
Ca o piatră în tâmplă.
Noi am uitat ce ni se-ntâmplă!"
(*Emil Brumaru*, ***Noi am uitat…)***

Dragi prieteni și neprieteni, tocmai pentru că e așteptat, un final e cel mai greu de conceput. Motivele-s multiple. Să nu luăm, deci, în derâdere percepția unor străini și a multora dintre noi, cum că românii sunt maeștri ai persiflării. De aceea, îl evoc apăsat pe uitatul Ion Băiașu care, într-un șir de scenelette hilar-comice, bătea monedă pe ideea veche și genială, dar formulată contemporan, «***iubirea e un lucru foarte mare!***». Ceea ce vă doresc și Dumneavoastră!

Didascalie pentru receptivi

Ne lasă vorbă G. Călinescu: un critic literar bun trebuie să rateze măcar unul din genurile literare fundamentale. Adaug eu, încercând să-l explic: să rateze nu cu sensul de a eșua, ci cu acela de **a rata cu folos**. Tâlcul e la îndemâna fiescărui absolvent de institut filologic...

Rostul acestei didascalii? Cunosc destui încercători serioși ai cuvântului artistic care, într-o risipire conștientă de energie și chemare, au nesăbuința de a crede că-s egali în „atacarea" mai tuturor genurilor și speciilor beletristicii, consecvența lor fiind soră bună cu orgoliul netemperat și cu încăpățânarea furată de la un biet patruped.

Spațiul ar îngădui, dar nu-mi permit să iau în atenție toate situațiile. Una tipică, fără trimiteri onomastice, pot inventa, dându-i o tentă principială. Cutare **este poet**, realitate demonstrată, să zicem, în timp, deși tot Doamna Posteritate, ori chiar Cineva mai devreme, va stabili cu exactitate adevărul, însă **nu este critic literar**. (Pun în balanță cele două „pretenții" ca să păstrez intactă intenționalitatea paradigmei pe care mi-am propus-o.) Nu neg că un poet poate avea, când și când, câte o opinie critică. Dar lățindu-se prea mult cu „pretenția", va comite doar niște recenzii liceale și, uneori, prezentări ale „cuprins"-urilor unor volume aparținând veleitarilor (agreați!) sau deținătorilor de scaune cu atribuții în breasla scriitoricească...(!). De cele mai multe ori, dacă nu întotdeauna, asemenea texte sunt partizane, fără legătură cu aleatoriul, și, ca o repercusiune netăgăduită, ca o cavatină „sinceră", apar encomioane groase, cu puternic iz de tămâie care trezește gustul pentru cultul egolatru al celui „îmbrățișat". Dacă se întâmplă invers, analiza (sic!) critico-literară capătă formă de filipică devastatoare.

Asemenea tipi mai cred că au forța luptei pe mai multe fronturi, visul utopic al prezumțioșilor, credință care, de obicei, se încheie trist, remușcările și părerile de rău devenind leacuri postișe, bune doar pentru definit, tardiv, regretul...

Îndemnul adresat categoriei prefigurate succint? Să ia în serios Poezia și **doar** Poezia, lăsând la o parte „aleatoriile". Gustul megalomaniei e insidios, e șmecher, e ca o viforniță spectaculoasă, dar periculoasă. În Parnasul jinduit, asemenea inși n-au cum ocupa două scaune: de poet și de critic. Le-ar ajunge **primul**. Pentru acesta au și har și... timp. Eu nu-i sfătuiesc. Îi îndrumez. Semnul către o direcție nu e obligatoriu să fie luat în seamă. Dar avertismentul rămâne: **clipa deciziei e unică!**

Sonia ELVIREANU

Vocație și interes analitic în comentariul critic

1. Ironim Muntean, *Romanul feminin românesc*

Istoric și critic literar, Ironim Muntean publică în 2013, la editura Tipo Moldova, *Romanul feminin românesc*, în care include 16 scriitoare contemporane, din generații diferite, inegale ca valoare: Nora Iuga, Rodica Braga, Marta Petreu, Doina Ruști, Ruxandra Cesereanu, Florina Ilis, Dana Gheorghiu, Ioana Pârvulescu, Aura Christi, Dora Pavel, Daniela Zeca Buzura, Corina Sabău, Roxana Pavlotescu, Maria Octavian Pavlotescu, Livia Fumurescu, Teresia Lia Bolchiș-Tătaru. Alături de nume consacrate ale prozei contemporane, remarcăm unele mai puțin cunoscute.

Cartea nu este una axiologică, nici exhaustivă în materie de roman feminin, ci o secvență de istorie literară, prima decadă a secolului XXI. Sunt comentate romane feminine publicate între 2000-2012, cu două excepții: *Dincolo de dragoste* de Rodica Braga (1979) și Dana Gheorghiu, *Maja Desnuda* (1997). De altfel, istoricul și criticul literar nu-și propune așa ceva, principiul său e plăcerea lecturii, de unde derivă comentariul critic, abia apoi intenția de structurare generică a cărții. Procedând astfel, Ironim Muntean refuză restricționarea în virtutea unui principiu prealabil lecturii, proiectele de anvergură ce implică privire diacronică, preferând sincronizarea cu contemporanii săi, plonjarea în literatura contemporană pentru a-i intui formele de expresie. Îndrăznește să se aventureze pe un tărâm mișcător și controversat.

Criticul își propune o analiză punctuală a romanelor selectate. Analiza sa nu vizează opera integrală, ci două-trei romane, uneori unul, dar reprezentative. Identifică elemente definitorii pentru creația romanescă a fiecărei scriitoare, la nivel tematic/de construcție/tehnică narativă/stil. Fiecare roman analizat e pus sub genericul unui motiv reprezentativ sau al viziunii dominante: drumul la Rodica Braga, orientat spre sine; privirea ca reflectare în oglinda celuilalt la Nora Iuga, ochiul interior la Aura Christi; lumea ca teatru la Dora Pavel, Aura Christi; timpul la Ioana Pârvulescu; eroticul la Roxana Pavlotescu; visul la Livia Fumurescu; realism la Marta Petreu, Doina Ruști, Ruxandra Cesereanu; mitizare/demitizare a viziunii despre Eminescu la Florina Ilis.

Microanalizele încorporează sumare elemente biografice/de situare în context și reliefează tipul de roman comentat: Nora Iuga, *Sexagenara și tânărul* – „proză poematică”; Rodica Braga, *Dincolo de dragoste* – roman psihologic în descendența Hortenziei Papadat Bengescu, H. Y. Stahl, Ioana Postelnicu; Marta Petreu, *Acasă, Pe Câmpia Armaghedonului*, roman realist în descendența lui Liviu Rebereanu, Pavel Dan; Doina Ruști, *Zogru* – „roman realist și mitic”; Ruxandra Cesereanu, *Un singur cer deasupra* – „roman frescă”; Roxana Pavlotescu, *Sub semnul Aspidei* – „proză în tiparul eposului homeric”; Maria Octavian Pavlotescu, *Viața ca reprezentare* - roman epistolar; Teresia Lia Bolchiș-Tătaru, *Măriuca* – proză a satului maramureșan postbelic; Livia Fumurescu, *Ambalajul de staniol* – proză cu inserții biografice și evadare în vis despre România comunistă/postcomunistă; Dora Pavel, *Agatha murind, Captivul, Pudra* – proză psihologică în descendența H.P. Bengescu; Dana Gheorghiu, *Maja Desnuda* - proză reflexivă „în paradigma experimentalistă a literaturii tinere”; Aura Christi, *Vulturi de noapte* - o tetralogie de tip bildungsroman; Florina Ilis,

Viețile paralele – „roman realist, fantastic, cu elemente de SF"; Daniela Zeca Buzura, *Istoria romanțată a unui safari* – roman erotic, „replică feminină la *Maitreyi*".

Criticul surprinde astfel, fără a face un studiu comparativ, diversitatea perspectivelor și subiectelor abordate în literatura română din primii 12 ani ai secolului XXI. Reliefează, de asemenea, trama romanelor, motivele obsesive, construcția, tehnica narativă, personajele, stilul, viziunea. Astfel romanul Norăi Iuga *Sexagera și tânărul*, de factură proustiană, este „construit pe un imens monolog-confesiune", „pe obsedantul motiv al privirii verzi" (p.7), cu alternată de planuri temporale/tipuri de narațiune. *Dincolo de dragoste*, de Rodica Braga, roman de iubire, se remarcă prin „arta autoscopiei" și „stilul reflexiv". Dora Pavel se apropie de H.P. Bengescu prin predilecția pentru introspecție, „psihologia difuză, anormalitate, decepție" (p. 42). Romanul Danei Gheorghiu *Maja Desnuda* e conceput pe o „tehnică a palimpsestului" (p. 64). Tetralogia Aurei Christi, axată pe o „temă majoră, relația maestru –discipol de esență biblică" (p. 73), „excelează în portretistică" (p. 81). Ioana Postelnicu, *Viața începe vineri*, dedică un roman „cu tentă polițistă" unui topos privilegiat, Bucureștiul la finele secolului XIX. Un roman de o forță extraordinară e *Acasă, pe Câmpia Armaghedonului*, o saga transilvană a Martei Petreu, a cărui valoare residă în „capacitatea de a crea personaje, caractere de excepție, destine memorabile". Roxana Pavlotescu se definește ca prozatoare prin capacitatea analitică, cunoașterea livrescă și sensibilitatea postmodernă (p.147). Doina Ruști, explorând istoria unei jumătăți de mileniu și „mânuind toate registrele limbajului artistic", creează prin *Zogru* un „roman realist și mitic" totodată, cu o „structură circulară" și un personaj martor. În *Viețile paralele*, Florina Ilis se remarcă prin „vitalitate epică, putere analitică, expresivitate stilistică" (p. 177). *Un singur cer deasupra* al Ruxandrei Cesereanu e „romanul frescă" despre epoca comunistă, cu o istorie colectivă, scris într-un stil „când ludic și imaginativ, când ironic, când comic și tragic, când de un lirism psalmic, când sarcastic" (p. 212).

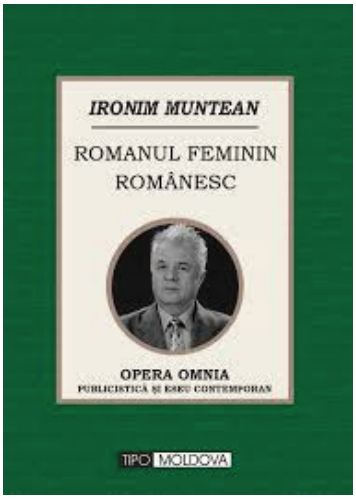

În comentariile sale, în care citatul are privilegiul argumentului ce susține observația critică, istoricul și criticul literar își dispută neîncetat prioritatea, sedus când de substanța epică, când de tehnica narativă. Cel mai adesea îmbină trama cu observații despre narațiune, construcție, personaje, stil, în fraze sintetice ce surprind elementele specifice romanului analizat. Vocația de istoric literar și interesul analitic transpar în comentariul critic.

Autorul volumului are în vedere lecturile sale din proza feminină contemporană, nu panorama romanului feminin românesc, ceea ce explică prezența unui număr redus de scriitoare în volum. Succesiunea acestora urmează criteriul vârstei, nu unul axiologic, de aceea cartea se deschide cu Nora Iuga și se încheie cu Corina Sabău. Având în vedere interesul pentru perspective romanești feminine, credem că Ironim Muntean își va continua preocupările și va publica un al doilea volum.

2. O abordare a nuvelisticii lui Pavel Dan din perspectiva teoriei imaginarului

Gabriela Chiciudean abordează din perspectivă diferită creația scriitorului ardelean Pavel Dan, în consonanță cu interesul pentru hermeneutica imaginarului pe care o promovează Centrul de Cercetare a Imaginarului „Speculum" din cadrul universității albaiuliene în care activează ca lector universitar. O carte despre opera unui scriitor care aparține unei generații de elită din perioada interbelică, cu destine și orientări diferite (Mircea Eliade, Emil Cioran, Eugen Ionescu, Constantin Noica etc.) nu poate face abstracție de contextualizare.

În *Pavel Dan și Globul de cristal al creatorului* (București, Editura Academiei Române, 2007), autoarea consacră 45 de pagini contextului istoric și climatului cultural european și românesc pentru a situa în epocă prozatorul analizat. Sunt pagini sintetice, dense, de istorie literară, câteva decenii condensate într-un capitol despre evenimente istorice, orientări, tendințe, grupări literare, reviste, despre mentalitatea epocii în care se afirmă scriitorul. O retrospectivă necesară, întemeiată pe

o amplă documentare, o reactualizare obiectivă a efervescenței literare din Transilvania, a efortului scriitorilor ardeleni de depășire a provincialismului și de sincronizare cu mișcările moderniste din capitală și din Europa.

Valorificând teoria despre spațiul matrice ce determină personalitatea creatorului, criticul Gabriela Chiciudean încearcă o apropiere de scriitorul Pavel Dan prin reliefarea spațiului geografic și mental al Ardealului pentru a explica lectorului sufletul românului ardelean. Geografic, câmpia Ardealului, percepută ca un culoar infinit între zone colinare și muntoase din zona subcarpatică, e spațiul matricial în care se formează universul imaginar al scriitorului, inseparabil de inconștientul colectiv, dezvoltat pe specificul etnic al unei societăți rurale legate indisolubil de pământ, ca element de permenență. În viziunea autoarei, scriitorul ardelean în general opune timpului distructiv spațiul rural organizat în consonanță cu relieful, nu cu elementul economic sau politic fluctuant al citadinului. Spațiul matricial interiorizat și redescoperit prin creație ca univers imaginar devine astfel o formă de sustragere din istorie. Pentru opera lui Pavel Dan spațiul e reprezentat de Câmpia Ardealului, înconjurată de coline dispuse concentric. Dezolant, monoton prin relieful colinar și plesuv ce înconjoară câmpia și închide orizontul, acesta determină stilul de viață și cultura societății rurale în care locuiesc eroii.

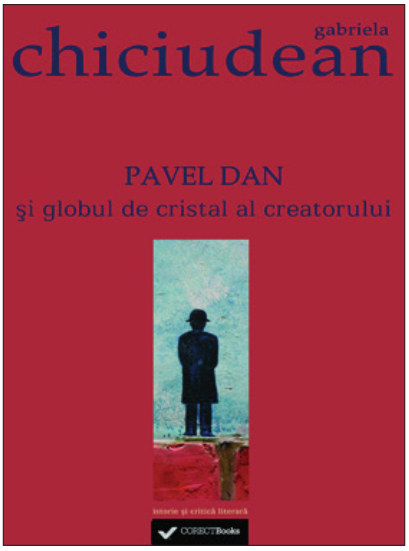

Pavel Dan, ca orice ardelean, se simte confortabil în universul originar al satului, generator de cultură minoră, pe care îl integrează într-o cultură majoră, căci spiritul ardeleanului e organizat, tinde spre totalitate și echilibru, determinat fiind de specificul zonei, de coexistența spiritului latin cu cel germanic.

O analiză a operei lui Pavel Dan pe suportul teoriei imaginarului presupune delimitarea unor concepte operaționale în hermeutica textului literar. Gabriela Chiciudean procedează astfel în capitolul *Din culisele imaginarului social*, apelând la studii despre imaginar (Jean-Jacques Wunenburger) și despre teoria mentalităților (Simona și Toader Nicoară). Identifică și definește concepte teoretice: imaginația (o facultate a conștiinței care produce iluzii, vise, simboluri, ce se manifestă în artă, p.47), imaginația socială (un aspect al vieții comunitare, nu o facultate psihică autonomă, p. 50), imaginar social (orientarea imaginației spre social, producerea de reprezentări globale despre societate, p. 47), imaginar colectiv (o moștenire culturală), imaginar individual specific fiecărui creator.

Autoarea reliefează importanța imaginarului social în formarea celui individual, explică modul de funcționare și rolul acestuia în formarea mentalității. Imaginarul social dezvăluie mentalitatea grupului, modul de reacție în fața evenimențialului, definește identitatea colectivă în care se integrează individul ca parte a grupului, propune un sistem de valori și intervine în interiorizarea acestora de către individ, influențând astfel conduita socială, este „un dispozitiv de controlare a vieții maselor“ (p.51). Cum literatura e un domeniu de manifestare a imaginarului, o modalitate de revelare a mitului creatorului, prin imagini obsedante (psihocritica lui Charles Mauron), Gabriela Chiciudean parcurge traiectoria de la general la particular, de la teorie la creație pentru a interpreta universul imaginar al lui Pavel Dan, revelator al spațiului matricial locuit de o anumită comunitate etnică. Prin teoria imaginarului sunt interpretate toposul narativ, Câmpia Ardealului, personajele din universul rural („personaje-idei, psihologii sumbre sau schițe comportamentale”, p. 60), modalitățile epice ce tind spre o reprezentare scenică a lumii (spațiu închis, decor fix, tehnica dialogului, acțiune), devoalându-se corelația dintre structurile sociale și reprezentările colective inculcate în mentalitatea individului.

Globul de cristal, capitolul care dă și titlul cărții, este cel mai amplu, fiind focalizat pe interpretarea operei neterminate a lui Pavel Dan (mort înainte de a împlini 30 de ani), reunită în doar 3 volume, dar unitară în ciuda fragmentării sale, comparată cu un joc de puzzle. Metafora globului de cristal este genericul cărții, principiul organizator al textului critic. Reprezintă lumea reflectată de creator din interior, filtrată fragmentar prin sinele invizibil, devenit transprarent, e chiar oglinda creatorului. Gabriela Chiciudean pătrunde în imaginarul prozatorului Pavel Dan explicând legăturile dintre imaginarul social (reprezentările conștiinței colective ale grupului social despre lume) și imaginarul individual al creatorului, cu rădăcini în structurile arhetipale ale imaginarului, regăsite în miturile ce reactivează imaginația prin actul de creație. Spațiul matricial al lui Pavel Dan, Câmpia Ardealului, include o comunitate rurală ale cărei reprezentări despre existență, natură,

relații, conflicte, divinitate etc. construiesc imaginarul social, cu ecouri profunde în mentalul și imaginarul personal al prozatorului, a cărui identitate se raportează permanent la identitatea etnică, colectivă. De aceea, universul imaginar al nuvelisticii lui Pavel Dan reflectă realitatea în aspectele sale esențiale, etnice, sociale, economice, politice. Este organizat pe principiul concentric, în formă de sferă, pornind de la un nucleu, individul, un prim strat, integrat în familie, al doilea strat, în interacțiune cu vecinătatea, cu satul sau orașul în care își continuă formarea. Astfel universul se extinde de la individ la mulțime, de la relația cu sine la relația cu Celălalt, dar spațiul rămâne mereu închis, evadarea în altul e iluzorie, un eșec datorat dezrădăcinării, o ratare în plan profesional sau afectiv.

Criticul inventariază tematica nuvelelor, tipologia, organizarea textului, atitudinea autorului, care satirizează uneori virulent intelectualitatea rurală degenerată, coruptă, în imagini ce glisează uneori spre grotesc. *Globul de cristal* e structurat în jurul marilor teme identificate în creația autorului: imaginea lumii, marea trecere, spațiul și timpul.

Lumea e reprezentată în micro universul familiei cu problemele și conflictele sale, cu aspirația de depășire a sărăciei și dobândirea unui statut social. Familia e o oglindă socială, care reflectă cel mai adesea condiția umilă a iobagului român, slugă la casele nobililor maghiari, sărăcia în care se zbate și suferința fizică și psihică, consecințe ale stării materiale precare. Personajele sunt tipuri umane reprezentative pentru universul rural, în relații conflictuale: săracul, bogatul, iobagul, sluga, popa, dascălul, notarul, jandarmul, avocatul etc. Relațiile în interiorul familiei le generează pe cele din exteriorul ei, în care autoritatea nu mai e tatăl, ci cel bogat ce manifestă indiferență, chiar ură față de cel sărac, inclusiv față de rudele care nu au reușit să depășească pragul sărăciei.

Tendința de eliberare din constrângerile impuse de cadrul familial și de condiția materială nesatisfăcătoare se concretizează prin migrația tinerilor spre oraș, în speranța trecerii la un statut social mai bun. Însă orașul nu eliberează, ci închide în același cerc vicios al sărăciei, al bolii, al mizeriei, al suferinței, provoacă un dezechilibru, o ruptură de rural și doar o parțială integrare în citadin. Personajele evoluează între două lumi, sat/oraș, între tradiție/modernitate, cultură rurală/cultură citadină, își modifică comportamentul și chiar mentalitatea, astfel încât, reveniți în mediul inițial, nu se mai regăsesc.

Problema identității personajelor e abordată pe suport teoretic (Ștefan Augustin Doinaș, Emmanuel Lévinas, Maurice Merleau-Ponty, Lucian Boia, Martin Buber) prin identificarea tipurilor de identitate/alteritate și ilustrarea lor. Identitatea se formează în relațiile individului cu sine și cu lumea, lume reprezentată de Celălalt (un membru al familiei, vecinul, autoritatea, străinul, comunitatea). Se observă existența măștilor la nivel de individ (forme ale identității individuale multiple) sau de comunitate (ceilalți, conștiința colectivă). Studiul imaginarului social dezvăluie jocul identității/alterității individuale și colective, fiindcă „celălalt este omniprezent în imaginarul oricărei comunități“ (p.109). Alteritatea exterioară se manifestă în relația eu-altul, dar și în relația cu obiectele din jur, funcționale ori nefuncționale, „simboluri ale universului familial” (p.128) care creează mitologii personale. Alteritatea interioară este legată de temporalitate, înseamnă devenire, deci modificare a eului în funcție de circumstanțe.

În universul rural al lui Pavel Dan, personajele acceptă sau resping alteritatea (ființă sau lucru) în relațiile de familie, cu rudele, cu autoritățile, sătenii („gura satului” ca instanță morală), citadinii, într-o permanentă tendință de depășire a condiției sociale. Celălalt intră în construirea identității unui personaj prin relaționare, alterul reprezintă un model psihosocial pozitiv sau negativ. Numele joacă un rol important în cadrul identității. Multe personaje ale lui Pavel Dan au nume generice (devoalează ocupația: notar, judecător, dascăl, plutonier, preot etc.), eroii fiind percepuți ca străini, ca “vinituri”, ca exemplare ale civilizației citadine în comunitatea rurală. Alte personaje dețin porecle, marginalizante și ele.

O interesantă interpretare a dublului prin teoria imaginarului ne oferă Gabriela Chiciudean în capitolul *Imaginea-reflex și umbra în opera lui Pavel Dan*. Printr-o incursiune în literatură, istoria artei, psihanaliză, criticul diferențiază formele de manifestare ale dublului, imaginea speculară din oglindă și umbra, care însoțește în permanență persoana. „Reflexul din oglindă” e o reflectare a subiectului, o dublare a sa prin intermediul oglinzii, o imagine exterioară, fără materialitate, care dispare o dată cu îndepărtarea acestuia. Nu e decât aparență, iluzie, însă eul își poate astfel recunoaște identitatea fizică. Oglinda ca „obiect al mimesisului” are rolul de a exprima raportul dintre eu-același, în timp ce umbra, deși exterioară și ea, este un element complementar al corpului pe care îl însoțește până la moarte. Este tot o formă a dublului, fiind considerată simbol al sufletului invizibil. Umbra exprimă raportul dintre identitate-alteritate, dintre eu-celălalt. Umbra, ca moment al perceperii sale, precede imaginea reflectată în oglindă, dar e inferioară față de imaginea-reflex, deoarece dublează obiectul dar nu îl copiază, îi redă mișcarea în fiecare clipă, deformându-l în funcție de proiecția luminii.

Analizând conceptele de imagine-reflex și

umbră în creația lui Pavel Dan, criticul constată că nu există o preocupare pentru reflectare a personajelor, acestea fiind orientate spre supraviețuire, oglinda insuflând probabil spaima de cunoașterea de sine. Umbra este o „formă întunecată, incertă, o amăgire", reprezintă pe celălalt, alteritatea interioară, însă nu e o formă de cunoaștere a persoanei, are alt rol: „La Pavel Dan umbra este o modalitate de realizare a efectelor de trecere dintr-un cadru în altul, de la o etapă la alta a personajelor situate în spațiu și timp" (p. 154).

Un capitol aparte este destinat reprezentărilor personajelor despre marea trecere ca limită existențială. Orice concept este privit de Gabriela Chiciudean în diacronie pentru a suprinde evoluția semnificațiilor sale. Astfel, criticul identifică pe baza unui suport teoretic tipurile de reprezentări despre moarte, colectivă și individuală, ceea ce explică și atitudinea diferită a personajelor în fața evenimentului inevitabil: consolare, acceptarea fără lamentații a trecerii, explicabilă prin asumarea unui destin în care moartea este un dat, prin credința în divinitate și în migrația sufletului în lumea de dincolo, de factură tradițională, și angoasă, generată de pierderea credinței, mai ales în spațiul citadin, aspect ce ține de modernitate. În universul imaginar al lui Pavel Dan, sacrul se degradează, religiozitatea personajelor se diminuează chiar în cazul reprezentanților oficiali, preoții, aflați între două extreme: servirea interesului pur personal sau exagerarea rolului justițiar al divinității, având drept consecință îndepărtarea de biserică. Personajele acționează în respectul tradiției, dar boala și sărăcia accentuează drama personală și amplifică sentimentul zădărniciei, credința în destinul imuabil.

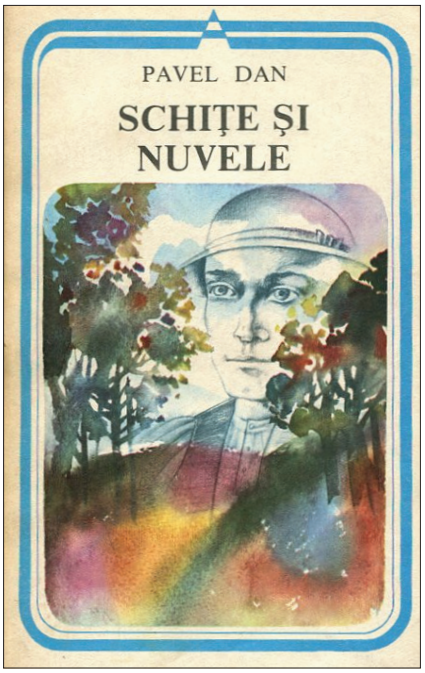

Ultima parte a cărții abordează spațiul și timpul, „coordonate ale existenței". Criticul operează cu diferite tipuri de spații: matematic, filozofic, psihologic, mioritic, loc delimitat, spațiul trăit ca orizont și cel trăit cosmic, spațiul textului (Jean Burgos). Aplicat operei lui Pavel Dan, conceptul de spațiu se definește ca loc concret pentru personaje, casa, curtea, grădina, holda, moara etc., fiind un „spațiu delimitat, concret și imediat, cu care intră zilnic în contact; apoi spațiul mai este trăit ca *orizont*, un spațiu deschis, larg; și de asemenea spațiul este trăit *cosmic*" (p. 206).

Spațialității i se asociază mereu spiritualitatea, locurile pot fi bune sau rele, nu doar prin natura lor geografică, ci și prin faptele circumscrise în ele. Deplasările spațiale înseamnă rupere de ceva cunoscut și pătrundere în necunoscut, experiență, suferință, inadaptare, conștientizarea alterității exterioare și interioare. Criticul înțelege și analizează resorturile intime ale universului lui Pavel Dan, motivațiile și consecințele ieșirii din spațiul securizant al casei, familiei, și ancorarea în „labirintul spațio-temporal" al orașului, un topos necunoscut, distructiv, dezintimizat. Între locul părăsit și cel adoptat se interpune cel oniric, locul rămas în amintire și visat, imaginat, reinvestit afectiv din cauza frustrărilor, eșecurilor, inadaptării. Întoarcerea la origini presupune reinițiere și amplifică sentimentul alterității.

Spațiul e indisolubil legat de timp, ceea ce justifică abordarea temporalității, „stăpânirea timpului" fiind considerată de Gabriela Chiciudean, „o funcție a imaginarului social". „Reprezentările temporalității reflectă multitudinea de ritmuri și credințe care marchează evoluția individului, a unei societăți sau culturi" (p. 220). Dintre formele timpului, istoric, psihologic, filozofic, etnologic (Ernest Benea, Vasile Avram), autoarea se oprește la timpul istoric și cel psihologic, constatând că percepția lui de către personajele paveldaniene e diferită în mediul rural față de mediul urban. Curgerea e resimțită în ritmul anotimpurilor și concordă cu timpul muncii. Suprimarea timpului se realizează prin ceremonialul sărbătorii, un prag de trecere cu origini în timpul primordial, când gesturile prezentului se reinvestesc cu „energie magică", redobândesc semnificații mitice. Prezentul capătă valoare doar prin raportare la trecut, este „trăit după o reamintire prealabilă" (p. 238). Timpul se dilată uneori pentru a permite intruziunea în zona fantasticului.

Cartea se sprijină pe o amplă documentare, reunind studii critice, teoretice, de istorie literară, de etnografie și folclor, de teoria imaginarului, din care sunt extrase concepte operaționale pentru o abordare hermeneutică a textului. Criticul intră în rezonanță cu spațiul cultural transilvan, descoperă experiențele, așteptările și frustrările scriitorului în context istoric și intuiește resorturile intime ale creației analizate.

Ioan VICOLEANU

„Nu de exiguitate mi-a fost teamă, ci de abundența care plictisește.”

CONSTANTIN CĂLIN, un erudit al Bacăului

După lectura volumului *Gustul vieții. Varietăți critice* (Editura „Agora”, Bacău, 2007), a urmat, firesc, un moment de reflecție, mândru că Bacăul are printre locuitorii săi un erudit care poate fi un model pentru generații. Născut la 22 iunie 1940, aflat la o vârstă care-i produce „o panică paralizantă” („Vizuina de hârtie”, Ateneu, nr.3, 2005), ca urmare a faptului că „peste două treimi din ceea ce a publicat se află în gazete”, asemenea cronicarilor moldoveni, îi cere lui Dumnezeu răgazul necesar „ca să adun ceea ce e de adunat, să termin ceea ce e de terminat și să îndrept ceea ce e de îndreptat” („Un cuvânt despre mine”, p.424). Rugămintea, cu siguranță că va avea asupra cititorilor un impact emoțional, dovedind că omul de știință este conștient de implacabilul său destin, îmbrăcată în haina credinței: „Iar aceasta nu e o mărturie trufașă, ci altfel formulată, o rugăciune” (Idem).

Originar din Udești, județul Suceava, dintr-o familie de „agricultori”, continuându-și studiile la Liceul Militar „Ștefan cel Mare”, urmând, apoi, Facultatea de Filologie din cadrul Universității „Al.I.Cuza” și având colegi pe renumiții Mihai Drăgan și Ion Apetroaie, ajunge la tânăra instituție de învățământ superior băcăuan – numită și „I.P.3.” și desfășurând o muncă de cercetare în care se îmbină rigoarea documentaristului cu atenția acordată cuvântului, va face, din presa literară, un mijloc instructiv și educativ atât de necesar.

Despre munca imensă desfășurată în timp, autorul **Dosarului Bacovia** (o trilogie formată din volumele: *Eseuri despre om și epocă*; *O descriere a operei, glose, jurnal*; *Triumful unui marginal*), va afirma: „Puțini știu ce înseamnă să dai câte un articol sau două pe săptămână, ani în șir, fără întreruperi, fără vacanțe, să stai la postul tău iarna și vara, sărbătorile religioase” (p.6).

Volumul de față este expresia exigenței sale, admițând numai pe acele scrieri care îndeplinesc condiția „să reziste” timpului, eliminând astfel multe „cronici, însemnări politice, note” etc.

*

În „Puncte de sprijin” – însemnări corespunzătoare unei prefețe, se fac referiri atât la condiția cititorului („Întotdeauna mi-am dorit un cititor care să-mi semene: calm, asiduu, ponderat...” „un om de cultură” pe care să-l consider „egalul meu”) cât și la dorința autorului, aceea de a veni în sprijinul lectorului, oferindu-i date de ordin „literar, istoric, etic” etc, care să-i înlesnească lansarea unor idei „sugerându-i semnificații asupra cărora ar merita să reflecteze” (p.7).

Preferința pentru un astfel de cititor nu-și găsește explicația într-un capriciu, ci provine dintr-o realitate care-i stimulează dorința de a fi „multilateral”, adică „complet”. Ideea de „Varietăți critice”..., motivează autorul, „îmi permite să schimb și subiectele și domeniile. O dată apar în filolog, altă dată în istoric literar sau profesor, și așa mai departe. Rubricile mele cele mai durabile s-au numit „Pretexte”, „Arte & Meserii”, „Zigzaguri”, „Bazar” (Idem).

Așadar, o dată cu numirea acestora, apar și rubricile din care s-au selectat articolele incluse în acest volum. Pe un ton sentențios, criticul literar își exprimă temerea sa: *„Nu de exiguitate mi-a fost*

teamă, ci de abundența care plictisește”, una din condițiile fundamentale ale textului scris.

*

Întrebat care sunt calitățile necesare unui jurnalist, recurgând, mai întâi, la formula dragă lui Geo Bogza, aceea de „om bun”, autorul va enumera următoarele: „sănătate robustă, experiență de viață, știință de carte. Vocație. Pasiune și energie. Ochi deschiși, minte trează, inimă fierbinte. Convingeri, mai ales convingeri! („Note de jurnalism”). Revenind la ultima trăsătură, la „convingeri”, trebuie să-i amintim cititorului și de afirmația pe care o considerăm importantă la întocmirea volumului în cauză: „M-am revizuit stilistic în numeroase locuri, dar nicăieri n-am schimbat opiniile”, și care subliniază caracterul integru al criticului literar.

Ca om al studiului continuu, Constantin Călin este împotriva „senzaționalului”, „a ieșirii dintr-o înghesuială vulgară a celui mai zgomotos”, preferând să lanseze idei care-l va determina pe lector să reflecteze asupra oportunității acestora. În felul acesta, el va oferi cititorilor un alt mod de a face jurnalism, trecând prin cultură orice subiect, conștientizând rolul fiecărei scrieri.

Nu întâmplător, articolele volumului se înscriu în generice precum: „Subiecte” (adică chestiuni puse în discuție), „Pretexte” (motive care justifică dezbaterea), „Zigzaguri” (opinii derivate din altele) și de „Jurnal”.

Pentru un publicist, niciun subiect nu este fără însemnătate, căci fiind un observator al „actualității”, se bucură de mulțimea „miilor de fețe și o sferă de manifestare mai largă decât ceea ce i se atribuie”.

Scriind despre conținutul volumului **Gustul vieții. Varietăți critice**, nu putem să nu amintim despre bogăția de „Subiecte” (63 la număr; pp.11-224), de „Pretexte” (83 de scrieri; pp.227-427), de „Zigzaguri” (74 la număr; pp.425-488) și un „Jurnal” (cu o singură scriere: „Elegie și elogiu”; pp.489-500). Volumul în cauză este o demonstrație a puterii creative a publicistului care nu duce lipsă de subiecte: lectura unei cărți; o plimbare în afara blocului; o emisiune la televizor; rezultatul unei statistici; despre ineditul gastronomiei; despre imaginile întâlnite pe stradă, în drum spre locul de activitate; multă politică (îndeosebi internă), aspecte de interes general; reflectarea unor situații sociale; inventarierea unor cuvinte etc., toate devenind „disertații” pe o anumită temă. De mare ajutor, în această privință, sunt titlurile, care rezumă conținutul, trezind, totodată, interesul cititorului. Se observă dorința criticului de a informa cititorul, purtându-l prin cultură (de obicei, lingvistică și filologică), descoperind mereu noi semnificații. În acest sens, aducem ca exemplu următorul citat: „Psalmii ilustrează perfect ideea de „poezie eternă”, inepuizabilă în semnificații. La aproape fiecare lectură, descopăr versete și cuvinte care scânteiază înțelesuri noi și dau plusuri de claritate. Un evantai de sugestii și teme” („Singur printre psalmi”, p.122).

Profesorul Constantin Călin are meritul de a ridica publicistica la nivelul artei, dându-i un conținut saturat de cultură și o formă accesibilă de receptare.

*

Deoarece articolele publicate în volum înnobilează, acestea nu trebuie lecturate ca o poveste, căci, de ce nu s-ar recunoaște că, de multe ori, stilul atrăgător, plin de miresmele ineditului, cum e cazul aici, „fură” cititorul, făcându-l să treacă peste chestiuni importante. Aprofundarea caracterului științific, dar și al celui moralizator, este obligatoriu, cu atât mai mult că personalitatea criticului literar Constantin Călin poate fi socotită un reper existențial: „Trăitor prin cărți, detest isteria războinică, ranchiuna oarbă, exaltările bine remunerate ale agitatorilor de pretutindeni și prefer să vorbesc, în contra unui anumit curent, despre pace. Indiscutabil, singura companie în care m-aș înscrie voluntar ar fi una pacifistă” („Despre pace”, 2001).

Pline de miez, scrierile profesorului sunt mărturii sigure care înfruntă timpul, rezultate în urma unor cercetări asidui „la Bibliotecă sau Arhive”, un bazar de știință dăruit celor care știu a prețui munca, exactitatea și minuția. Sunt atât de multe informații, încât, la tot pasul, întâlnești vastitatea și îți simți propria ta mărginire. Intitulate simplu: „Despre inimă”, „Despre om”, „Despre bucurie”, „Concept despre ură”, „De la Terente la Obrișcă”, „Despre jurnalele intime”, „Despre grași și grăsime”, „Despre „mult” și „puțin” etc., inclusiv „Gustul vieții”, superioritatea condeiului este evidentă, militând pentru profunzimea cunoașterii umane.

*

Desigur că nu putem trece cu vederea asupra unei scrieri numită **Târziu, în Franța**, pentru că aici se întâlnesc caracteristicile publisictului care realizează, în contact cu cele văzute, un act de serioasă cultură. Plecând, așa cum se întâmplă în țara noastră, altfel decât ne-am fi așteptat, sponsorizat de „fiica și ginerele” său („Nici în trecut statul n-a cheltuit vreun leu pe călătoriile mele. Am fost iritat – plecau destui neisprăviți...”, p.52), profesorul, simțindu-se, în schimb, mândru de condiția sa, aceea de om liber, nu se miră și nu

are complexe în fața străinilor, chiar dacă țările se numesc Germania și Franța. Ar vrea ca și în patria sa, pământul, pădurea, iluminatul stradal, varietatea culinară să-și pună amprenta pe fața locuitorilor. În calitate de turist, publicistul este discret, își pune întrebări și le găsește rezolvarea, dispune de o capacitate senzorială aparte, știe să privească oamenii și să tragă concluzii. În fața unei pânze, considerată indecentă, e vorba despre „Originea lumii" de Gustave Courbet (o lucrare din 1866, aflată în Musée d`Orsay), autorul surprinde reacția vizitatorilor care „fac ce fac și se duc însă cât mai repede la tabloul vedetă: unii zâmbind, alții cu o mască sobră de experți".

Concluzia sa este de o luciditate frapantă („Ipocrizia și pudibonderia n-au dispărut: le remarci în felul furativ de a privi al unor persoane care, după ce trec repede, pozând în indiferente, nu se mai satură să-l privească de la distanță, contrariate și, deopotrivă, fascinate", p.62), iar comentariul este articulat și sincer: „Aș exagera dacă aș spune că „Originea lumii" e lucrul cel mai ușor de privit, mai ales pentru părinții care vin la expoziție cu copiii lor. Nici mie nu mi-a fost ușor, deși ai mei sunt căsătoriți" (p.62). La Louvre – un alt obiectiv, publicistul băcăuan nu este impresionat de chipul „Giocondei" al lui Leonardo da Vinci, căci „nimic nou nu pare a se fi adăugat la ceea ce știam" (p.63), mai mult, este agasat de „înghesuiala" și „țăcănitul" aparatelor de fotografiat", singurele manifestări ale publicului. Căutând civilizația în comportamentul oamenilor, în fața vizitatorului apar „pe terasamentele șoselelor și căilor ferate, pe gardurile marilor depozite, fabrici și uzine", numărul mare de grafitti, iar vulgaritatea (chiar dacă este mai rară) este prezentă în spații mai puțin frecventabile („Uneori, sub aparențele cele mai prospere și în funcții cu imunitate: îmbrăcați impecabil, parfumați, cu genți diplomat, cu rolexuri și telefoane mobile! Ca și în alte imposturi, și acestea îmi provoacă silă și spaimă: „la peur d`être dupe", p.65, 2001).

*

Fiind un fin analist, portretele unor personalități poartă încărcătura timpului rămânând vii în mintea și inima cititorului. Criticul literar, Constantin Călin, nu vrea să facă paradă de știința sa, ci vrea să trăiască plăcerile de altădată, ale studenției, captivat de elocvența celui de la catedră. Retrăgându-se într-o bancă, atent la expunere, descoperă înfierbântarea și gesturile profesorilor săi. Este un admirator constant al valorilor, prețuind omul și opera sa. De aceea, scrierile sale impresionează, căci recunoștința față de acei care au contribuit la formarea sa este admirabilă: „Constantin Ciopraga („Constantin Ciopraga: 80, 90); Liviu Leonte („Portrete suprapuse") și Al. Husar („Al. Husar – un crochiu"). Despre omul și opera istoricului literar, Ion Rotaru, („Ore cu Profesorul Rotaru") pe care l-a cunoscut ca invitat al revistei „Ateneu", însemnările criticului literar, Constantin Călin, rămân mărturii care merită a fi cunoscute ca pagini vrednice de a fi luate în seamă de viitorime.

Pentru cei cu care timpul a fost neiertător, trecându-i în veșnicie, evocarea lor este caldă și obiectivă. Adesea, aducerile-aminte sunt însoțite de relatarea unor întâmplări, cu nume de colaboratori și de directori de revistă, de păreri și observații critice care fac ca momentul să depășească duritatea evenimentului, iar însemnările să fie citite cu interes și încântare. Din galeria acestora fac parte: Mihai Sabin („Mișu"), Ioanid Romanescu/perioada băcăuană și ieșeană / („Ioanid"), Stelian Nanianu („N.St.P."), Octavian Voicu („Lasă, bre, lasă..."), Florin Geuca („Figaro"), Ion Ghelu Destelnica („Pălăria lui Ghelu"). Nu lipsesc din „Pretexte" scrierile adresate creatorilor ieșeni: Valentin Ciucă („Un retor: Valentin Ciucă") și Grigore Ilisei („Oleacă despre Grigore Ilisei"), celor legate de colegii lui de redacție: Ovidiu Genaru („Eticheta Genaru"), Vlad Sorianu („Măștile criticului") și Radu Cârneci („Radu Cârneci – promotorul"), amintiri legate de ajutorul dezinteresat dat de redactorul Constantin Stănescu pentru lansarea „Sintezelor" cât și de prietenia de care-l leagă de Constantin Trandafir, „directorul mensualului „Revista nouă" din Câmpina" („Cărți poștale"), fără a nu fi menționată activitatea celui numit „doctorul Constantin Dimoftache Zeletin" și care este un „om de elită, autentic „boier al minții" („Cetățeanul de onoare") etc.

Profesorul Constantin Călin dispune de acea condiție necesară celor care scriu, numită „proprietatea termenilor", ceea ce îi dă dreptul să sesizeze greșeli în folosirea acestora în contexte diferite, chiar dacă autorii se numesc: Paul Everac, Stelian Tănase și Alice Voineasa („Greșeli de tipar"). Erudiția și obiectivitatea criticului literar îi dau dreptul să-l considere pe Nicolae Breban fără valoare ca publicist, în ciuda faptului „că e un scriitor lung, ale cărui creații tind spre monumental" („Ca publicist însă e tern, ilizibil, cu o morgă insuportabilă" – „Note de jurnalism", p.128), că Iorgu Iordan nu se dă în lături de a-l socoti pe Stalin ca un mare lingvist, în prefața cărții „Limba română contemporană" („Vise cu Stalin"), că cel care slujise o viață „specificul național român" – criticul Garabet Ibrăileanu, rămăsese cu gusturi tot de „armean", că Andrei Pleșu denumise locul (la deschiderea „Colocviului Bacovia" din 1991), „un spațiu cu o biografie echivocă", ceea ce îl făcu pe Constantin Călin să nu fie de acord cu această formulare („Asterisc la Pleșu") și că „apolitismul scriitorilor de după revoluție" al lui Nicolae Manolescu, nu se susține („Cine-i de vină?").

Loial scriitorilor de talent, criticul literar băcăuan nu ezită de a-l apăra pe autorul „Vladiei” („Un vot”) sau de a aprecia poziția criticului Gheorghe Grigurcu („Gheorghe Grigurcu: opoziție consecventă”).

Sunt atât de multe informații despre scriitori și opera lor, încât, în acest spațiu atât de dens, publicistica criticului devine un fascinant mijloc de promovare a diversității („Despre religiozitatea scriitorilor”; „Deasupra decepțiilor”; „Despre jurnalele intime”, „Plicurile lui Haret” etc.).

*

„Zigzagurile” se încadrează perfect în armonia volumului, fiind scrieri de mici dimensiuni, asemenea tabletelor în care autorul tratează liber subiectele, de interes general sau particular. Diversitatea acestora este impresionantă, atât ca informație cât și ca observații pertinente. Pe baza unor argumente logice, se lasă loc părerii cititorului. Din acest punct de vedere, atitudinea publicistului este remarcabilă: aude subiectul, îl comentează și i se sugerează cititorului calea de urmat. Titlul întotdeauna incită („Anti-Kitsch”; „Educația privirii”; „După ureche”; „Mutre acre”; „Deviza lui Cartajan”; „Moștenirea lui Pristanda”; „Migratori și sedentari”; „Eminescu-1, Bacovia-3” etc.). Deși spațiul e limitat, prin talentul autorului, toate scrierile sunt provocări intelectuale și etice.

*

Printre cei recunoscuți ca „modele” figurează, în primul rând, mama autorului („Modele mi-au fost mama, Eusebiu Camilar și Haralambie Mihăescu... eminent latinist și bizantolog...” („Un cuvânt despre mine”, p.422) și care a suferit persecuția timpului ca urmare a poziției sale ferme.

Decesul mamei sale, urmat de cel al tatălui, în timpul când „trecea ultimul pod”, amplifică mult starea participanților la eveniment, prilej pentru publicist de a se întoarce cu ani în urmă, relatând scene din viața părinților săi, pline de simțire, dar nepărtinitoare: „Niciodată nu mi-am închipuit că părinții mei, atât de diferiți unul de celălalt, vor avea un „destin pereche”. Încă mai cred că erau făcuți din elemente contrare” (p.499).

Intitulat „Elegie și elogiu”, făcând parte din „Jurnal” (cu care se încheie volumul) și văzându-i locul rezervat de autor, mai ales că însemnările fuseseră citite de mine într-o revistă literară (fiind publicate în 1975), considerându-le „o minunată scriere pe această temă”, am fost ușor mirat. Recitind, după ani, volumul „Gustul vieții. Varietăți critice”, ca și cum lucrările ar fi fost publicate pentru întâia oară, am ajuns la concluzia că acolo îi este locul și că „Elegie și elogiu” întrunește calitățile unei sinteze, publicistul fiind, în același timp, și un scriitor autentic. Pe lângă „jocul” simțurilor, referindu-mă la subtilitatea lor, la concentrarea relatărilor, care ține de rafinament, și la exprimarea unor sentimente legate de conținut - toate aparținând genului publicistic, am desprins unele particularități ale romanului, și pe care le voi exprima: înstrăinarea intelectualului față de satul natal o dată cu dispariția părinților; respectarea tradiției de teama de a nu intra în „gura satului”; ideea dispariției unei lumi rurale care s-a mulțumit cu foarte puțin etc. „Mândria” că fiul lor a ajuns „universitar” și că scrie la „o gazetă” erau pentru părinții lui lucruri extraordinare, care-i înălțau în fața sătenilor, dându-le, astfel, un sens vieții. Pe de altă parte, orașul nu constituia, așa cum credeau ei, un liman al fericirii: „Bieții părinți n-aveau cum să știe că premiantul lor e deja un „copil” obosit... și nici nu bănuiau cât de puțin contează titlul de „intelectual”, ținut de ei în cea mai mare stimă” (p.494).

Cunoscător al realităților românești, autorul surprinde în „jurnal” secvențe de adevărată trăire, exprimând situația satului bucovinean aflat la cumpăna dintre tradiție și pierderea identității.

Scrierea emană forță, fiind o mărturie a unor comportamente umane, fără ca acesta să realizeze că se află în preajma unui excelent observator al universului rural și urban.

*

Multe dintre trăsăturile criticului literar Constantin Călin pot fi identificate în scrierea: „Ce este un „umanist”?” (p.214). Reținem doar câteva: „...O conversație liniștită, voioasă și totuși serioasă, între buni prieteni și înțelepți, în răcoarea unei case sau la umbra unor copaci. La fel de bine îi fac plimbările pe malul unei ape. Urăște războiul, descătușările arhaice și iubește pacea. Vrea confort pentru sine și bine patriei sale. Munca sa e să înțeleagă și să explice natura umană, firea și evenimentele caracteristice timpului său, de care uneori e nemulțumit” (p.214).

Prin volumul *Gustul vieții. Varietăți critice* (publicat după volumul: *Despre șapcă și alte lucruri demodate. Două drumuri la Malmö*, în anul 2001, în aceeași editură), se confirmă un mod de a face publicistică, o invitație a unui cărturar la cultură, aceasta fiind singura cale de a recepta corect scrisul unor condeieri de talent. Atent la ceea ce-l înconjoară, inclusiv la fenomenul literar de pretutindeni, **Constantin Călin** este „o voce” în domeniul său, un creator conștient de menirea sa și un erudit printre contemporani. Și, fără teamă de a greși, l-aș numi pe Constantin Călin „un Noroc al Bacăului”. Aceasta nu e o adulație ieftină, ci un pururi Adevăr.

CODUL PENAL LIRIC de Gruia Novac jr., expresia unei poezii metafizice și gânditoare

Motto: „Ne-ar trebui o eclipsă de Soare
Pentru-a-nvăța cum apune o stea
O viață ne ninge-o ninsoare
Și noi ne-nnegrim după ea

Ne-asemuim cu tulpina de floare
Însă nu știm ce este un crin
Ne amăgim prea ușor de-o eroare
Pe care ne-o suflă un vânt clandestin…”

„Discrepanțe” – Gruia Novac jr.

În afară de *justiția naturală* există o *justiție poetică*, lipsită de eroare, dacă pornim de la ideea că „Poezia este mai adevărată și mai elevată decât istoria”, după afirmația lui Aristotel, iar *ceea ce dăinuie*, poeții întemeiază”, după Hölderlin.

Poeți și filosofi de primă mărime au recreat și readaptat un astfel de concept de esență divină, iar filosoful culturii Friedrich Nietzsche a creat *mitul eternei întoarceri*. Acestea ar fi doar câteva idei pe care le conține cartea *Ars poetica* a marelui savant, eminescolog și umanist al Renașterii moderne, George Popa, lucrare apărută la Editura *Junimea,* Iași, 2016.

Dintr-un *timp orfic al creației* datorită *puterii miraculoase* a *dicteului divin,* ambele concepte bazate pe *Justiția poetică*, și mai ales pe *justiția poetică a iubirii*, au stat la baza stabilirii titlului volumului de poezie *Codul penal liric* de **Gruia Novac jr.**

Pornind de la faptul că poezia încearcă să împace sufletul cu lumea deoarece „La vie est vaste, etant ivre d’absence” după Paul Valéry, temele și motivele poetice din *Codul penal liric* de **Gruia Novac jr**. sunt multiple și diverse, pornind de la tema universală a timpului (*fugit irreparabile tempus*) și până la aceea a unei căutări febrile a rostului existenței omului în univers, pendulând între viață și moarte.

Sub aparența motivului instituirii unei alte existențe poetice, iubirea este văzută de poet în mai multe ipostaze de la începuturi până la apogeul ei, poetul se află într-o permanentă căutare: *„Să caut o punte spre cerul amar/ În marea de stele obscene?/ Învie-mă tu, să uit tot mai rar/ Fărâmă-mă și-apoi doar mă cerne// Să caut icoana străinului Eu/ În floarea de nufăr pătată?/ Lovește-mă tu să uit ce-i al meu/ Păstrează-mă și-apoi mă arată// Să caut lumina nestinsului Rai/ În umbre albastre de frică?/ Ucide-mă Tu,să cad când răsai/ Coboară-mă și-apoi mă ridică…”* (*Imprecație*)

Între *a da* și *a primi*, aflat într-o totală înstrăinare, cere din partea iubitei o iubire spiritualizată, oscilând între apolinic, *suflet, stea* și dionisiac, *iadul, soare fad*: *„De-ar fi mai ageră privirea unei stele/ Decât privirea ochiului din sinea mea/ Surâsul galben al înstrăinării mele/ Ar sta, te-ar plânge și nu te-ar mai cânta…// De-ar fi mai aprig nu vulturul, ci pasul/ Pe care-l saltă un voinic asupra Ta/ O, înger!, înstrăina-vei oare glasul/ Ce-mi adia, ce-mi alina și îmi șoptea?..// Mai dă-mi-tu, suflet-voie și dorul de ocară/ Și-aș fi atunci în stare să mă las să cad/ Cu tot ce este-al tău și-al crimei din afară// Și-astfel privi-voi acru că-n Cer e-un soare fad/ Că-i înțeleg privirea, că-n mine-i viscol iară/ Și numai Neuitarea e-o dragoste de iad…” (Mai dă-mi, tu suflet)*

Gruia Novac jr. scrie o *poezie gânditoare* izvorâtă din revărsarea de șoapte și din arderea

miturilor, unde predomină formula liniilor și a culorilor, mai ales cele sumbre, simbolizând tristețea metafizică, cu o pană ce ar dori *să scrie integru* pentru a-i permanentiza trupul iubitei în esențializata metaforă *boreală gândire*: *„Pesimism revărsat peste șoapte/ De amor înecat într-o noapte,/ Călimara tușește râu negru/ În stiloul ce scrie integru.// Felinar alăptat de țigară,/ Înzecit în lumină să doară,/ Când pupila mi-a ars catifea/ De noroi, de popas în șosea.// Trupul Tău, boreală gândire,/ Ochiul meu peste grele mindire,/ Noaptea noastră s-a scurs zdrențuit,/ Iarna noastră topește un mit.// Trupul tău între cuști de reptile,/ Trupul meu între suflet și grile/ De soroc în- naltul amurg/ De minune că nu-s și mă curg!”* (*Alunecând*)

Într-un decor bacovian dominat de dansul haotic al corbilor, *falsa realitate* (minciuna) îi creează iluzii deșarte și nefericite poetului, iar portretul iubitei (*femeie mică*) este prezentat la scară microcosmică: *„Când corbii-și iau la revedere de la lan/ Și aripile lor pășesc prea des haotic/ Când scursă-i poleiala părerilor de clan/ Minciuna ne va face să gândim hipnotic// Când tu, femeie mică, vei râde ne-ncetat/ De Marea turburată și seacă de nămol/ Când nu vei mai cunoaște decât eternul plat/ Minciuna va fi spasmul trăirilor în gol…”* (*Dor de a minți*) La polul opus în poezia *O clipă din privire*, tot metaforic este descrisă iubirea, dar de această dată în mai multă lumină și mai puțină umbră: *femeie cu ochi de cristal, femeie de spumă, femeie albastră*: *„Femeie cu ochi de cristal lăcrimat/ Speranță a tot ce te doare în mine/ Balans blestemat al altarului plat/ Și rugă-n aroma de sânge în vine// O lacrimă dulce e-o fărâmă de dor/ Pentru sarea infimă, pentru cerul prea rău/ Femeie de spumă-mărunt să mai mori/ În geana-ți albastră a ochiului tău// Neumbră a tot ce privește spre Tine/ Nesomn al părerii banale în vânt/ Cristalul din lacrimi te poartă-n ruine/ Pe ochi, și pe mare, și pe floarea de cânt// Femeie albastră, prea plină de plâns/ Omoară-ți credința în valul flămând/ Rămâi doar cu Marea, cu țărmul ei strâns/ Și adu-mi o cupă de lacrimi să râd…”*

O asociere a trecutului cu *viitorul poetic* îl face pe poet să repete obsesiv versul *Ai fost a mea în viața viitoare*, în poezia *Ai fost a mea*, ceea ce ar conduce la ideea de premoniție asupra faptelor ireale și imprevizibile din biografia poetului: *„Când frunza odihnește în iarnă și nu are/ Măcar ideea unui zbor în subteran,/ Când vântul scormonește toată pădurea-n van-/ Ai fost a mea în viața viitoare!...”*

Aceeași atmosferă bacoviană, aflată și circumscrisă iubirii, transpare și din poeziile *La mine, Coșmar II. Un portret ce mă alină* unde prezentarea fizică a iubitei apare în toată splendoarea: *gura o minune, firea-dulce adormire, trupul plin de dăruință* etc. Redăm în continuare toate cele trei poezii pentru frumusețea și armonia versurilor: *„…Să cadă-n cer un porumbel/ Și-un crin albastru lângă el!/ Mă voi ucide în suspin-/ Să tac, să-nghit, să mă închin…/ La mine-n odaie pleoapa reînvie/ Să trec peste rostul acestui pământ-/ Dar am furat de la Domnul o mie/ De pleoape, de rosturi, de gânduri în vânt…// La mine, iubito, miroase că plouă/ Cu vânt de speranță și foc planetar/ Și dacă mă-ntrebi de soare în rouă/ Îți spun doar de noapte și stele-n pahar…”,… „Să-ngenunchez ca-n Dostoevski/ Să-mi culc neumbra lângă umbra ta/ Să-mi rup privirea întru sieși/ Și să mă-ndur ca o polară stea// S-arăt doar nordul din morminte/ Ce varsă frig mocnind pe cruci/ Și răstignit pe-așezăminte/ Să tac și să te rog să plângi// Să vreau ca tu să pleci minune/ Spre mine și spre adormirea mea/ Să ne trezim târziu din spume/ Și să ne ningă alb o albă stea// Să ningem negru peste alb curat/ De care ne golim spre alte ere/ Să ne conducă frig amestecat/ Cu doruri, cu speranță, cu durere.”, …„Ochii Tăi căprui înspre un galben/ Ce mă’neacă într-un Cer mirat,/ Gura Ta minune- pas mai sprinten/ Decât mersul Soarelui scăpat,// Firea Ta- o dulce adormire/ Pentru starea către care cânt,/ Pentru firea mea de straniu mire/ Care moare iar cântând în vânt,// Sânii Tăi- un fruct ce mă vor duce/ La păcatul lui Adam din vis…/ Fii tu Evă care să mă culce/ Sau să caute dorințele ce mi’s;// Trupul tău e-o plină dăruință,/ Împlinire, sau mirare sau omor-/ Am ucis trecutul cu credință/ Și gândesc la ochii ce mă dor,// Gândul Tău în plină căutare-/ Și-un mijloc subțire de coral-/ Sunt oracol-potrivire-mare/ De capcane vălurite-n val,// Soarele mai este o copilărie-/ Oare nu ești Soare, oare nu sunt eu?/ Fii Tu- pentru mine- o sfântă Mărie,/ Să mă ard pe rugul ce-i al meu!...”*

Supremul, ucigașul timp apare într-o fază existențială, prezentă cu subdiviziunile sale de *secundă, minut, oră, an, veac* și într-o altă fază de *trecutul adormit*, derivând dintr-o falsă geneză ca-n poezia *Trecutele-amintiri de mâine* unde *eternul plat* pălește în fața efemerului omenesc, unde visul *de lut* are fizionomie terestră în care rolul poetului este de a săpa „până dai de stele în apă”, după cum zice L. Blaga. *„Tu încercai castele din fire de nisip/ Călcai pe urme diamantate de opal/ Adulmecai arome doar ca să le-nfirip/ Eu nu puteam. Nisipul este dor de*

val// Mă obligai să gust mereu Eternul plat/ Tot așteptând s-ascult un vis prin noi durut/ Îmi aruncai dorința-orgoliu sfărâmat/ Și fumegam. Că visul este doar de lut// Mă blestemai blajin să cred în efemer/ Precum un Cosmos care nu mai are cap/ Și-acele multe ceruri și azi îmi mai tot cer/ Să zbor sublim. Dar visul este dor să sap// Acum mă plâng boem. Acum mă crezi Cristos/ Cel răstignit pe-o cruce născută din doi șerpi/ Dar nu vreau zborul sec, ci vreau să urc în jos/ Să văd cum gândul naște iarăși oameni sterpi…" iar poetul apărând ca un Cristos *răstignit pe o cruce din doi șerpi,* unul dintre ei simbolizând *terestrul,* iar celălalt *cosmicul,* dau naștere unei *geneze ratate* conform teoriei savantului George Popa despre geniu, prin nașterea *oamenilor sterpi*.

Unele poezii de natură simbolistă evocă spleenul, singurătatea, izolarea, claustrarea, orașul, alternarea nonculorilor de alb și de negru, ceea ce denotă existența unui suflet zbuciumat, prins între mrejele vieții. Exemplificăm prin poeziile: *Între două trenuri-viața, Trimit scrisoare, Doamne, De natură moartă, Orașul* etc.: *„Un cireș altoit cu garoafe albastre/ Un cocor așezat pe o floare de tei/ O oglindă murdară peste rarele glastre/ Și-o furtună-n zefir măturând pe alei// O grădină umplută cu magnolii furate/ Dintr'o seră montată pe un munte solar/ O măicuță ce plânge între doruri uitate/ Și-o sirenă râzând de-al prostiei hotar// Un cocor. Un cireș. O garoafă. O seră/ Peste toate se-așterne un abur greoi/ Cu miros de argilă curat efemeră/ De plecați-voi rămâne. De rămâneți-vin ploi…„Într-un oraș, unde un câine mut/ Aruncă-n trecători cu lamentări,/ Într-un oraș, unde un Iuda slut/ Revine cu enigme și-ntrebări,// Într-un oraș, unde și vântu-i negru/ Săltând fustițe false peste drum-/ Într-un oraș, unde un Iisus integru/ Aruncă case afumate-n scrum// Într-un oraș, nemernicit de ură/ Supusă în gândiri uscate-n ploi,/ Într-un oraș bârfit din gură-n gură/ Și înlănțuit stupidelor nevoi,…"*

Unele poezii ca *De deochi*, unde ochii sunt diferențiați prin metafore și comparații: *Blestem, Cântec pentru somnul Tău, Dor* etc. poartă amprenta filonului popular: *„Ochii tăi mint/ ca niște pești,/ Ce dor cărunt/ către ce ești// Ochii tăi pești/ înecă la mal/ niște ferești/ umbrite de val// Ochii tăi sunt/ ca niște clești/ Mă prind mărunt/ în visul că ești//Ochii tăi clești/ Alină-se vor/ Nimfe cerești-/sălbaticul dor…".*

Călătoria spre eternitate este anunțată de poeziile: *Stare primară, Mâine, Vino, dispari, Sinucigașii*. Exemplificăm prin poezia *Mâine*: *„De voi pleca departe-vei rătăci plângând/ Lâng-amintiri de care nu pot să mă despart/ De tu vii în moarte-eu voi trăi râzând/ Într-o amară mare, cu valuri de țărm spart// De vei ghici că sorții sunt mai presus de tine/ Mă voi dura degrabă cu gând de sărbători/ Voi amăgi privirea cu praful din ruine/ Cătându-te în oarba sclipire de culori// Și dacă Depărtarea m-apropie de rând/ În picuri de întuneric al florii de cireș/ Muri-voi pe mâhnirea tristeții că mai sunt/ Intrând și eu acolo de unde-ai vrea să ieși…"* și *Vino, dispari*: *„Mi-ar fi groază de-o punte ratată/ De-o fărâmă de cer dărâmat/ Ce fatală-i imaginea toată/ A simțirii în care mă zbat// Neagră stea, albă stea a cui ești?/ Vântul bate vag, putred. Dispari…/ Iar am dor de-acei zei nelumești/ Și-o să mor, și-o să plec de n-apari…/ Acum tac. Acum vii. Mai e timp?/ Mi-e totuna când n-ar mai fi când,/ Nu-ncerca a fugi. Fii doar nimb/ Care lacrimă gând pe mormânt…"*

Ruperea *Firului de ață* din *falsul paradis* i-a creat poetului iluzia că *viața-i doar o părere*, așa cum afirma și Tudor Vianu: *„Nu găsisem acordul suspinului mut,/ Ce iubeam într-o zi, Ea iubea într-un vis,/ Și pândarul pândea dintr-un loc neștiut/ Cum eram doar copii într-un fals paradis…"*

Plecarea la Cer a lui **Gruia Novac jr**. reprezintă modalitatea prin care-și va scrie poeziile cosmice, în loc de condei având în mână o stea călăuzitoare, printre aștrii păzitori, iar noi vom exclama, conform *justiției poetice* din *Codul penal liric*, odată cu Arhtur Rimbaud, că: *„Adevărul ne așteaptă în jurul nostru cu îngerii săi în lacrimi."*

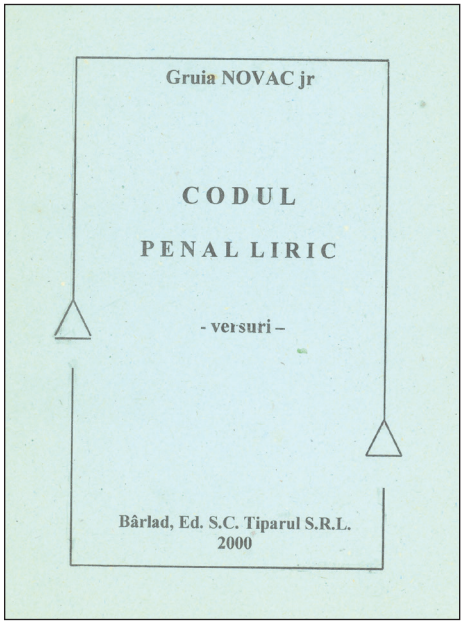

Mihai MERTICARU

Pasăre în devenire

Specialistă în psihologia adleriană, autoare a mai multor cărți cu acest subiect, poeta **Maria Cernegura** profită din plin de experiențele psihologului și neuropsihologului austriac, care i-a colorat concepția de viață și devenirea poetică, ajutând-o să surprindă cu ușurință aura mistică a obișnuitului și să vadă dincolo de lumea obiectuală.

Volumul său de debut, *Pasăre în devenire* (Editura Semne, București, 2014), impresionează prin forță și limpezime, prin claritate și echilibru, prin tonul liric personal și prin discursul liric de calitate, neutral, adesea memorabil. Cartea se bucură de o prefață entuziasmantă semnată de Florentin Popescu, mai mult decât cunoscut critic literar, care, după ce evidențiază prospețimea și limbajul necontrafăcute ori metafore binefăcătoare, adaugă: „Neliniștea, întrebările, melancolia – toate pe canavaua unor spații imaginare – alcătuiesc arsenalul unei poezii de dragoste ce se citește cu empatie, dăruindu-i lectorului o senzație plăcută, fie a adăstării la umbra rece și binefăcătoare a pădurii în miezul verii, fie a pătrunderii într-o livadă înflorită la ceasul luminos al primăverii”. Desigur, F. P. se gândește la pădurile seculare ce străjuiesc orașul Piatra-Neamț, unde s-a născut Maria, care și-a împrumutat pseudonimul de la unul din munții falnici ce străjuiesc această localitate legendară. Aici, pe strada Florilor, a deschis uimită ochii fetița, care s-a trezit purtată de un covor fermecat peste acest ținut de basm, de cântec și poezie.

Iată de ce în peisajul ei interior e mereu primăvară, *„doi copaci se iubesc, împletindu-și crengile”*, *„seva urcă prin cercurile umede ale arborelui/ … în tăcere trunchiul secular/ făurește aureole”*, pădurea o întâmpină cu toate *„izvoarele, cu toate ale sale și cu flori de mălin”*, poeta se leagănă pe muzică de greieri, mai încolo o întâmpină *„un cerb cu stea în frunte”*, nimic nu i se opune *„în sălbatica pădure plutitoare”*, *„grădina copilăriei o apără cu miresmele ei, cu liniștea ei, cu foșnetul frunzelor nucului”* sau *„cămările inimii, părul, ființa, mai toate miroseau a frunză de nuc”*, *„lacul e plin de stele, nuferii plutesc pe luciul lacului”*, *„bolta senină îi toarnă miere în suflet”*.

Așa trece copilăria, trece adolescența și vine prima tinerețe când dragostea e trăită ca un miracol unic și irepetabil.

Parabola liricii sale din volumul de față este susținută de finețea și laconismul expresiv al imaginilor și de o gestică a esențializării: tăcere, liniște, interiorizare, într-un cuvânt, atitudine de pură contemplativitate, premergătoare iluminării și extazului. Poezia sa surprinde printr-o formulă extrem de personală, departe de „generația 2000”, demonstrându-ne că e posibilă o poezie feminină legitimată prin discreție, interiorizare și fluiditatea imaginilor. Notația e directă, frustă, emoționantă, poemele sunt scurte, limbajul aerisit, toate concurând la afirmarea stării de grație a iubirii, sentimentul tutelar care structurează cele mai multe poeme: *„caut loc/ într-o inimă pereche,/ în miezul ei,/ într-una din cămări,/ la demisol/ printre artere/ sau unde se poate, dar să fie cu fereastra spre suflet”* (Anunț, pag. 6), sau *„Se făcea că eram două semințe,/ una lângă alta/ doi lujeri de liană înlănțuiți/ apoi am devenit păsări de noapte/ încrucișându-ne zborul/ el și eu/ apoi spre miezul nopții/ am devenit luciri pe cer/ eu și el/ apoi se făcea că/ oceanul inunda cerul/ preschimbându-ne în scoici/ el și eu, laolaltă/ în adâncul oceanului/ Noi”* (Eu și el, pag. 7).

Romanțioasă, de o ingenuitate rară, poeta știe să abordeze tema dragostei fără penibilele căderi în vulgaritate, mizând pe o demnitate a rostirii, pe o stare sărbătorească a cuvântului: *„Proaspătă/ ca firul de iarbă/ puternică/ precum rădăcina nucului/ iubirea mea/ venită dintr-un ținut înmiresmat/ ușor de atins/ de trăit/ de sărutat/ de iubit/ iubirea mea”* (Iubirea mea, pag. 25), sau *„Din moliciunea tălpilor/ până-n creștet/ din ‘năuntrul venelor/ până-n adâncul timpanelor/ din vârful genelor/ până-n capătul răsuflării/ te iubesc eu pe tine”* (Mătasea privirii, pag. 37).

Confesiunea Mariei Cernegura este o pendulare continuă între lumea concretă și cea abstractă, între realitate și imaginea ei, între transcendent și imanent. Uneori, poezia sa se apropie de rugăciune, invocarea principiului divinității impunându-se ca o trăsătură a discursului său: *„Doamne, la ușa inimii mele/ nu trebuie să bați/ poți intra oricând/ ești așteptat/ pentru tine am dereticat și păstrez curățenia”* (pag. 20), *„Într-o seară Dumnezeu m-a vizitat/ ne-am întâlnit în câteva rânduri scrise până să ne luăm în seamă…/ mai târziu/ în fața icoanei de pe peretele de la răsărit/ am îngenuncheat împreună/ amin a spus la sfârșit/ și-am înțeles că suntem frați”* (pag. 47).

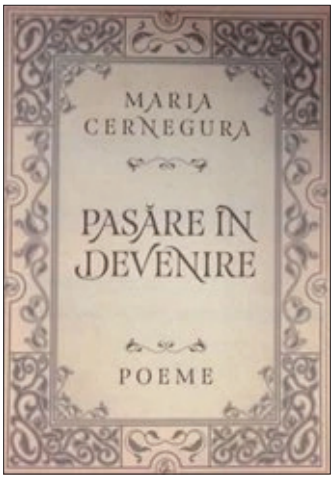

Izvoarele, arterele inimii, pasărea, nucul, albul, pădurea, stejarul, miresmele, brumele toamnei, florile de mălin, liniștea, cerul senin, oceanul, muzica de greieri, ușile, grădina, catedrala, dar și neliniștea lacrimilor, valurile, florile de gheață sunt constantele universului liric al Mariei Cernegura, toate ordonându-se într-un joc de irizări diamantine.

Oglinda (de sticlă sau de apă) apare ca o expresie a realității secunde, rivalizând cu realitatea primară, pentru a accentua că desăvârșirea spirituală îi apare de neconceput în afara dimensiunii religioase: *„oceanul inunda cerul, port în mine oceanul și norii de deasupra, marea, luna oglindită în privire, flori de gheață roz pe la geamuri”*.

Emoționantă prin autenticitatea trăirii, prin sinceritatea neafectată, poemele Mariei Cernegura ni se dezvăluie ca o invitație intrinsecă la regăsirea purității și armoniei originare a sufletului. Angajându-se în direcția unei poezii autoscopice, mizând pe o euforie în tonalitate luminoasă, plonjând în abisul sinelui, vehiculând neliniști metafizice capitale, cartea Mariei Cernegura se constituie într-o pledoarie convingătoare pentru trăirea întru iubire a clipei celei repezi trecătoare.

Obsedantă și recurentă este simbologia păsării (vezi și titlul volumului!), pasărea semnificând iubirea și puritatea. Aceeași frecvență o are *albul*, culoare revelației, a stării de grație, a transfigurării *(„nu vezi cum albul câștigă, în cămașa asta albă, un cal alb, înspumat, sonerie de argint, lacul plin de stele, nămeți înalți de omăt, pulberi de zăpadă)*, zăpada întregind simbolul purității originare, al prospețimii și al frăgezimii.

Reviste primite

- **CLIPA**, an. VIII, nr. 49, Martie, 2016, București, editor-coordonator: Alexandra Săraru, secretar general de redacție: Gia Tudoran. *„Cum bine se știe, existența unei „limbi moldovenești” de sine stătătoare este și acum promovată de anumite cercuri pro-moscovite, foarte vocale în ultima vreme, ca argument hotărâtor pentru susținerea aberației „popor moldovenesc apărut în urma simbiozei între dacii liberi estici și populația est-slavă”. Revelator și de trist haz rămâne faptul că Sesiunea din 1951 dedicată „limbii moldovenești” s-a ținut... în limba rusă (!), iar printre oaspeții susținători ai tezelor moscovite se aflau „savanți” care habar n-aveau de limba vorbită în Basarabia și nu posedau elementarele noțiuni de lingvistică generală necesare într-o astfel de dezbatere!”* (Mircea Radu Iacoban, *O carte incredibilă* („Calvarul limbii române în timpul dominației sovietice” de Vasile Bahnaru), pag. 2).

Despre Al. I. Cuza

În luna **MAI, 1912**, la Iași, a fost inaugurată statuia Domnitorului Alexandru Ioan Cuza, în Piața Unirii.

Regele Carol I, prezent, a rostit și aceste cuvinte:

„Primul rege al României își îndeplinește o sfântă datorie către primul domnitor al țărilor surori unite, aducând în fața acestui monument prinosul de cinstire ce se cuvine memoriei lui Cuza Vodă, care va rămâne de-a pururea neștearsă în amintirea poporului”.

Mircea COLOȘENCO

William Shakespeare și Charles Baudelaire

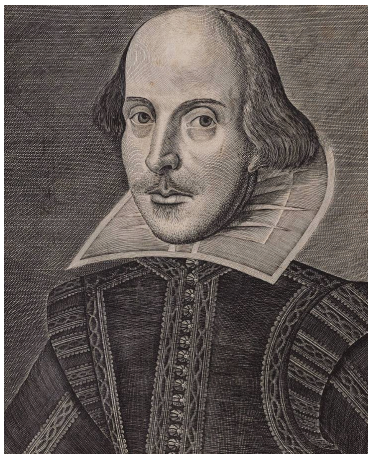

Shakespeare

Ion Barbu, TRADUCÂND DIN SHAKESPEARE ȘI BAUDELAIRE

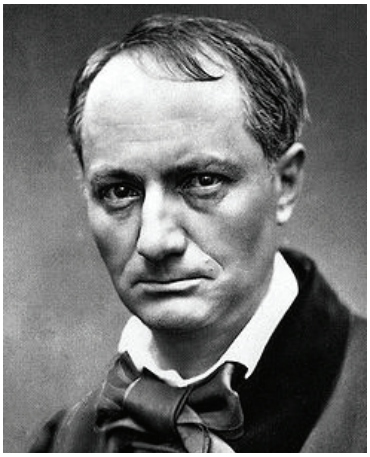

Baudelaire

Anul acesta se împlinesc 180 de ani de când a apărut în presa românească, pentru întâia dată menționat, numele lui Shakespeare. Este vorba de notele biografice pe care i le consacră Cezar Bolliac, sub titlul *Șakspear*, în periodicul *„Curiosul''*, numindu-l *„cel mai mare geniu al teatrului englezesc''***(1)**. De-a lungul celor aproape șase pagini, cât cuprinde prezentarea operei și vieții marelui Will, poetul român reușește să sublinieze principalele trăsături ale operei dramatice și poetice ale acestuia: *„Nimeni n-a știut mai bine a descoperi caracterurile și a pune în șenă un mare număr de personajuri, să le facă a ajunge a lucra și a cădea ca* [și] *când ar fi chiar în ființă''*. Concluzia lui Cezar Bolliac este firească: *„Dacă Shakespeare este poetul tuturor noroadelor''* este și *„poetul național al Engliterei''*.

În anul următor, *„Albina Românească''* de la Iași anunța faptul că lui W. Shakespeare i se ridică un nou monument**(2),** iar doi ani mai târziu, în 1839, într-o notă la traducerea unui monolog din *Conjurația lui Fiesco*, Gh. Bariț își exprimă admirația pentru Fr. Schiller, comparându-l cu Shakespeare.**(3)**

Primele traduceri în limba română din opera dramatică a lui Shakespeare apar, la Brașov, în *„Foaie pentru minte și literatură''*, în 1840, datorate aceluiași Gh. Bariț, fiind fragmente din *Negețătorul din Veneția* (scena I, actul IV), sub titlul *îndurarea* **(4)** și, respectiv, din *Julius Caesar* (scena II, actul I). **(5)**

De-abia în 1844 apare prima ediție românească a unei tragedii de Shakespeare, *Julie Cesar*, în versiunea cpt. Ștefan Stoica, directorul Școlii de carte pentru soldații pedestrași din București (unde, printre alți profesori, a fost și N. Bălcescu) **(6)**. Acesta mai scosese la Tiparnița lui Eliade, în 1840, o traducere după romanul *Cea din urmă zi a unui condamnat la moarte* de Victor Hugo. **(7)**

Ulterior, știrile din presa românească despre viața și opera lui W. Shakespeare se înmulțesc. La fel, și edițiile traducerilor din opera lui. Printre numeroșii lui tălmăcitori se numără Toma Alexandru Bagdat, în 1848, P.P. Carp, în 1864 și 1868, Scarlat Ion Ghica, Adolph Stern și I. Peretz, până în preajma primului război mondial, Dragoș Protopopescu, Mărgărita Miller-Verghi, M. Dragomirescu, D. Nanu, Ion Vinea, Tudor Vianu și mulți alții.

Câteva lucrări de referință privind shakespeareologia românească sânt cele datorate lui Marcu Beza, în 1931,**(8)** Al. Duțu, în 1964 și 1967,**(9)** Mihnea Gheorghiu, Dan Grigorescu în 1971 și 1982, **(10)** ori cele ale sesiunii de comunicări științifice ținută sub auspiciile Universității din Cluj-Napoca, în 1982**(11)**. Nu lipsite de interes sunt lucrările lui Dan A. Lăzărescu (1974), care a eludat din discuție influența operei lui Shakespeare în cultura și literatura românească în favoarea extinderii cunoașterii acesteia în lume**(12)** – și ale lui D.I. Suchianu și Constantin Popescu (1976), referitoare la filmologia shakespeariană**(13).**

La toate aceste lucrări adăugăm, firește, traducerea integrală a operei dramatice a lui W. Shakespeare în limba română, realizată de un colectiv de distinși oameni de cultură și de artă și publicată în deceniul premergător celebrării

(1964) a patru secole de la nașterea lui. Din colectiv a făcut parte și Ion Barbu, de la moartea căruia s-au împlinit, la 11 august 1986, 25 de ani. Traducerea sa consacrată tragediei *Richard al III-lea* nu a fost finalizată, însă, atât cât a fost măiestrită de el, a devenit o lucrare de referință. Ion Barbu însuși a mărturisit-o într-un fel anume, care îl caracterizează: *„…traducerea din* **Richard III** *încheie singurele versuri geniale ce am comis vreodată (osârdia fiind a mea, iar geniul, al marelui Will)”*.**(14)**

Dacă ar fi să-i dăm crezare lui Ion Barbu – și nimeni nu ar avea motive să se îndoiască –, el ar fi devenit poet de-abia în ultima clasă de liceu, în anul școlar 1913/1914, pe când împlinise 19 ani, ca urmare a unei prinsori cu Tudor Vianu, în timp ce traducea o poezie de Ch. Baudelaire. *„Dacă am perseverat, este* [pentru] *că am prins gust de acest joc”*, va declara el, într-un interviu, la 15 octombrie 1927**(15)**. Câțiva ani mai târziu, la 25 mai 1935, va aduce precizări în acest sens: *„Am început cu un foarte ambițios model, cu* **Le mort joyeux** *din* **Les fleurs du mal” (16)**. în afara celor două versuri în „traducerea valahă” din poezia menționată, reproduse în articolul citat, poetul nu a mai dat publicității altele din Ch. Baudelaire, cu excepția sonetului *Idéal*, la 25 aprilie 1943.**(17)**

Ceea ce este interesant este faptul că, „debutând” cu o traducere din limba franceză, Ion Barbu își va încheia cariera literară tot cu o traducere, dar din limba engleză, respectiv cu *Richard al III-lea* de W. Shakespeare.**(18)**

Deprinderea conversației într-o altă limbă decât în cea maternă, Ion Barbu a căpătat-o în casă, înainte de anii de școală. Părinții conversau în franțuzește, citind în original cărțile confraților lui H. de Balzac. Biblioteca lor era reprezentativă pentru pregătirea culturală a unei familii de magistrat de la cumpăna a două veacuri. O carte de căpătâi pentru educația și instrucția viitorului poet și matematician a fost *La grande Encyclopedie*. Aveau și înclinații muzicale. La seratele de familie, mama, cu o voce caldă de altistă, ușor voalată, îi ținea isonul tatălui, un bariton grav, ce prefera arii din operele compozitorilor italieni și germani, dar și cântece de lume, când se acompania singur la țiteră. Preferințele lor s-au transmis fiului. *„…am evadat și eu din Göttingen,* îi va scrie bătrânului președinte al tribunalului vlășcean, la Giurgiu, la 16 octombrie 1921, pe când se afla pentru studii în Germania. *De alaltăieri sunt la Hanovra […] E o operă excelentă între alte lucrări. Pe tine te-ar fi înnebunit, cât ești de meloman. Aseară ți-am auzit Cavaleria Rusticana, iar azi am bilet pentru Lohengrin”*.**(19)**

Elev fiind, Ion Barbu a strălucit la toate materiile doar în cursul primar și gimnazial, întrecându-se cu Al. Rosetti, Mihai Vlădescu și Aurel Velculescu. în cursul superior, cu excepția matematicii, la celelalte obiecte a fost chiar submediocru. însă a avut profesori de marcă, mulți dintre ei binecunoscuți în istoria culturii române: la limba franceză, la Câmpulung, pe Eugen Dinescu – prieten cu P. Cerna și traducător din Sofocle; la „Gh. Lazăr”, pe C.A. Leautey – autor de manuale didactice, iar la „Mihai Viteazul”, pe M. Marinescu; la germană, la Câmpulung, pe G. Șapcaliu – un enciclopedist (cum îl prezintă Al. Rosetti); la „Gh. Lazăr”, pe I. Scurtu – editorul lui Mihai Eminescu, iar la „Mihai Viteazul” pe G. Coman; la engleză, în ambele licee bucureștene, profesorii erau suplinitori, cu excepția lui H. Lolliot, englez prin naștere.

Poezia lui parnasiană dovedește că stăpânește stilul acestei maniere de creație, precum și orizontul lumii antice greco-romane în profunzimea ei. Cunoștințele mitologice, de cultură și civilizație elină, le însușise prin intermediar francez. Cu multă părere de rău a mărturisit necunoașterea limbii lui Euclid: *„În ceea ce mă privește, resimt ca o umilință neștiința mea de elinește, neputința în care mă găsesc de a proba ca pe un ban de argint, sunetul ce emit în original imnurile către Demetra, tragediile lui Eschil, versurile lui Teocrit.”***(20)**

La anii senectuții, în martie 1949, va declara într-un chestionar, aflat în arhiva Universității București: *„Limbi cunoscute și în ce măsură franțuzește și nemțește (citesc, vorbesc, scriu), englezește (citesc)”* **(21).**

La absolvirea Facultății de Științe, în 1920, situația era la fel, numai nivelul de cunoștințe altul.

În iunie 1921, cu câteva luni înainte de a pleca în Germania, pentru pregătirea doctoratului în matematici, va face primele considerații de substanță privind poezia engleză, în comparație cu pictura flamandă și poezia lui Verhaeren ori a clasicului francez Racine, neocolind cugetările lui Platon, psalmii Sfântului Origene și *„complexul calitativ care se chema Euclid”*. Citează, în traducere proprie, versuri din Tennyson (*In memoriam*), Shelley (*She left me at the silent time*), Edgar Poe (*Ulalume*) și Byron (*Ellegrathough the day of my destiny is over*), considerându-l pe Wordsworth american întrucât „se apucă să observe și să-nsuflețească lucrurile umile”, fapt pentru care conchide „Decât asemenea viziune realistă, tot mai prețios cântecul fără sex și încorporat al sferelor”, de unde și propunerea din finalul intervenției sale pentru a înțelege diferența dintre poezia insulară și cea continentală: „Laforgue scriind Epipsychideon, Shelley, Complaintele”**(22)**

Printre aceste „rânduri'', trebuie să citim întâia încercare de definire în literatura română a lirismului pur, chiar poate înaintea teoretizării Abatelui Brémond, precum și anticiparea drumului pe care va urca Ion Barbu până la atingerea celor doi poli ai inefabilului – zenitul și nadirul.

O lună mai târziu, în iulie 1921, Ion Barbu publică un alt eseu, intitulat *Dualismul psicologiei ariene,* în care face fine disociații între termenii consacrați de Nietzsche apollonic-dionisiac, pe de o parte, și laengtan-stoemnig, existenți în limba suedeză, pe de alta, paraleli, dar nu și identici, cele două stări spirituale fiind fundamentale lumii Aticei și, respectiv, celei septentrionale. Eseul propune o deschidere spre două lumi distincte ca existențe materiale, însă asemănătoare ca structuri spirituale și se încheie cu o traducere, după un intermediar francez datorat lui André Bellessort, dintr-o elegie a bardului scandinav Gustav Fröding**(23)**.

Prima traducere independentă și integrală, datând din ianuarie 1927, este cea care, în loc de titlu, poartă indicația *Din Rainer Maria Rilke (Stunden Buch),* reproducând, în „traducere liberă'' din germană poezia *Ihr vielen unbestürmten Städte***(24).**

Între timp, în interviurile acordate lui I. Valerian, în februarie 1927, și Felix Aderca, în octombrie 1927, face considerații pertinente privitoare la scrierile și scriitura lui Paul Valéry, Mallarmé, Dostoievski, ale altor scriitori de talie universală, comparându-le realizările estetice cu eforturile, nu întotdeauna la înălțimile ilustre, ale creatorilor români. Exclusivismul său va mai ieși în evidență în septembrie 1929, în interviul acordat lui Paul B. Marian, când va declara, printre altele: *„Am o singură evlavie: Edgar Poe și trei admirații: Mallarmé, Rilke, Rimbaud''***(25)**.

Cu excepția lui Rilke, din opera nici unuia nu va traduce un vers, în schimb, pe primii doi îi va integra în *Joc secund*, pe Poe – prin parafrazarea subiectului uneia dintre prozele sale *(William Wilson)* și, separat, cu *Prăbușirea casei Usher*, pe Mallarmé – prin împrumutarea stilului ermetic și condensat, una dintre cugetările acestuia folosind-o drept *motto* al cărții *Joc secund*, iar ultimului îi va dedica, în 1947, un eseu în limba franceză.

Din opera altor poeți, Ion Barbu va traduce: o rubaiată a lui Omar Khayyam, printr-un intermediar englez datorat lui Edward Fitzgerald**(26)**, sonetul citat al lui Ch. Baudelaire, un catren de H. Heine, integrat într-o creație proprie dedicată Ninei Cassian**(27)**, și, în sfârșit, cea mai mare parte a tragediei *Richard al III-lea* de Shakespeare**(28).** Din această ultimă perioadă a creației lui Ion Barbu datează un eseu în limba franceză despre Moréas**(29)** și considerațiile privitoare la traducerile în limba română din Shakespeare, aparținând lui Gala Galaction și Ion Marin Sadoveanu**(30).**

În cele ce urmează, ne oprim la traducerile din Ch. Baudelaire și W. Shakespeare, oferind alte variante la textele deja cunoscute.

Până în prezent, traducerea sonetului *Idéal* a fost cunoscută din trei variante, prima datând din 24-25 aprilie 1943, când a fost publicată pentru întâia oară în ziarul *„Acțiunea''***((31)**, a doua – din 20 aprilie 1943, fiind o variantă manuscrisă aflată în colecția Al. Rosetti și considerată de Romulus Vulpescu ca text definitiv,**(32)** dar nedatată. Cea de a patra variantă**(33)**, pe care o dăm la lumină, este transcrisă de Oscar Lemnaru după textul din *„Acțiunea''*. Ion Barbu i-o dăruiește (*„Iubitului Oscar, acestui alt eu însumi''*) după ce a corectat-o și a semnat-o, datând această intervenție, la care adaugă și locul unde a fost produsă: *„Ion Barbu, pe vitrina lui Radu, 2 iulie 1953, Domnia lui Ketty''*.**(34)** Radu nu este altul decât Miron Radu Paraschivescu, iar Ketty – soția lui.

Variantele la traducerea lui *Richard al III-lea* provin din colecția aceluiași Oscar Lemnaru, aflată acum în posesia Bibliotecii Centrale de Stat, sub două cote.**(35)**

Prima cotă conține într-o singură filă de mss. Personajele tragediei – *Dramatis personae* – în transcripția poetului român, făcută pe verso-ul unei file dactilografiate, conținând pasajul din actul I al piesei, scena a III-a, respectiv, de la replica lui Rivers (*Mântuitoare vorbă, creștinească*), la ultima, a lui Gloster (*Și de-ascultați, vă-ndoaie ca o turtă*).**(36)**

A doua cotă cuprinde 22 de file mss., de la titlu – *Viața și moartea Regelui Ricard III* - și consemnarea felului traducerii – *Transpunere de Ion Barbu* –, la ultima replică a lui Brackenbury, din actul I, scena a IV-a (*Nepotrivirea-i dincolo de gând*)**(37).**

---

1 Cesar Boleac: *Șakspear*, „Curiosul'', 1836, pp. 25-31.

2 [Știre] *„Albina Românească"*, Anul VIII, 1837, nr. 46, p.201.

3 Schiller, *Poftitorul de a domni*, Trad. Gh. Bariț. *„Foaie pentru minte, inimă și literatură"*, Anul II, 1839, pp. 230-231.

4 Shakespeare, *îndurarea*, *„Foaie pentru minte"*. Anul III, 1840, p. 118.

5 Shakespeare, Din *Julius Caesar*, *„Foaie pentru minte…"*, Anul III, 1840, pp. 316-319.

6 W. Shakespeare, *Iulie Cesar*, Trad. Cpt. Ș. Stoica, Buc., 1844, apud *„Foaie pentru minte…"*, Anul VII, 1844, p. 248.

7 Victor Hugo, *Cea din urmă zi a unui condamnat la*

moarte, Trad. De cpt. Ș. Stoica, de sub tiparul lui Elliade din Buc., 1848, apud *„Dacia literară”*, Anul I, 1840, p. 476.

8 Marcu Beza, *Shakespeare in Roumanie,* by… London, J.M. Dent and Sons, 1931, VII, 56 p., 9 f. portr., 7 f. pl.

9 Al. Duțu, *Shakespeare in Rumania,* Buc. 1964, XXII-241 p.+2pl..; ed. II, London, 1967, [p.131].

10 Dan Grigorescu, *Shakespeare în cultura română modernă,* Edit. „Minerva”, Bub., 1971, 292p.; ed. II, Buc., 1972 [ân l. engleză].

11 ***** *Shakespeare studies,* Universitatea Cluj-Napoca, 1982.

12 Dan A. Lăzărescu, *Introducere în Shakespeareologie,* Buc., 1974.

13 D.I. Suchianu. Constantin Popescu. *Shakespeare pe ecran,* Edit. „Meridiane”, Buc., 1976.

14 Ion Barbu, *Poezii*, Ediție îngrijită de Romulus Vulpescu, Editura „Albatros”, 1970, p.84.

15 Idem, p.408.

16 Ion Barbu, *Pagini de proză,* Ediție, studiu introductiv și note de Dinu Pillat. București, 1968, Editura pentru literatură, p.238.

17 Ion Barbu, *Poezii* – ed. cit., p.233.

18 William Shakespeare, *Viața și moartea regelui Richard al III-lea.* Echivalențe românești de Ion Barbu, 1964, Biblioteca pentru toți, Editura pentru literatură. Prefață și tabel cronologic de Zoe Dumitrescu-Bușulenga, traducerea actelor al III-lea, al IV-lea și al V-lea, a lacunelor din textul lui Ion Barbu, îngrijirea textului, notele și schița genealogică de Romulus Vulpescu 328 p., ed. a II-a; Ion Barbu, *Poezii,* ed. cit., pp.237-310.

19 *Ion Barbu în corespondență,* Ediție îngrijită de Gerda Barbilian și Nicolae Scurtu, Edit. „Minerva”, Buc., 1982.

20 Ion Barbu, *Pagini de proză,* Edit. Cit., p. 229.

21 *Dosarul personal al prof. Dan Barbilian,* Arhiva Universității București, pp.5.

22 Ion Barbu, *Rânduri despre poezia engleză, „România Nouă”*. Anul II, nr.21, 19 iunie 1921.

23 Ion Barbu, *Dualismul psicologiei ariene, „România Nouă”,* Anul II, nr.24, 10 iulie 1921.

24 Ion Barbu, *Din Rainer Maria Rilke, „Sburătorul”,* Anul IV, serie nouă, nr.7, ianuarie 1927, p. 87.

25 Ion Barbu. *Pagini de proză,* ed. cit., p.53.

26 Mircea Coloșenco, *De la Uvedenrode la Omar Khayyam, „Manuscriptum”*, nr. 1 (42)/1981, Anul XII, pp. 134-135.

27 Ion Barbu, *Poezii*, ed.cit., p. 81.

28 Vezi nota **18**.

29 Ion Barbu, *Pagini de proză,* ed.cit., pp.119-137.

30 Ion Barbu, *Poezii,* ed.cit., p. 355-379.

31 *„Acțiunea”*, Anul IV, nr. 794, 24-25 aprilie 1943, număr de Paști, p.1.

32 Ion Barbu, *Poezii*, ed. cit., p. 233.

33 *„Ramuri”*, Anul III, nr. 6(23), iunie 1966, p.9.

34 Arhivele Generale ale Statului București, *Colecția scriitorilor și artiștilor români, Ion Barbu,* Dosar 4.

35 Biblioteca Centrală de Stat, București, *Colecția Ion Barbu,* 28972 și 28973.

36 Idem, cota 28972.

37 Idem, cota 28973.

CH. BAUDELAIRE

Ideal

În nici un fel aceste mândreți de calindare,	ACD B *
călindare,	AC
Îmbobociri sărace pe veacul nostru mic,	BD
firave	ACD
Cu șal și castagnette și glesnele precare	B
La treapta unei inimi domnești, nu le ridic!	ABCD
regești	AC
Supun lui Gavarni, subtil zugrav de nimfe,	BD
Îi trec…	ABD
Recolta de răsure firave, de spital,	C
Mănunchiul de răsure bolnave. . .	A
O mână de răsure debile,. . .	B
Mănunchiul de răsure firave,. . .	C
Căci din aceste toate ciripitoare nimfe	D
.... printre....	ABD
Nici una nu adapă aprinsu-mi ideal.	C
...Ideal	ABD
Potriva-acestei inimi ca ocna de adâncă	C
Ești tu, Lady Macbeth, în vântul crimei stâncă	ABCD
Vis roșu-al lui Aeschile, prin albii munți golași	ABCD
...Eschile, sub...	AB
Sau, buonarottiană,tu, îmblânzită Noapte,	CD
Ce împietrești placidă, sub căile de lapte,	ABCD
Mari globuri tipărite de guri de uriași.	ABCD
Largi sfere. . .	ABD C

*** A** – varianta din *„Acțiunea”*, Anul IV, nr.794, sâmbătă 24 aprilie 1943 – duminică 25 aprilie 1943. Număr de Paști, p.1 și din Dactilogramă, p.1*!*;

B – varianta din *„Ramuri”*, Anul III, nr.6(23), iunie 1966, p.9;

C – varianta Al. Rosetti, v. Ion Barbu, *Poezii*, 1970, p. 233;

D – varianta O. Lemnaru, Arh. Stat. Buc., Colecția scriitori români.

În afara textului propriu-zis al traducerii, manuscrisul mai conține două însemnări importante, care ne ajută la datarea lucrării, ambele fiind dedicații adresate lui Oscar Lemnaru:

„Celui mai bun prieten – dacă n-ar fi singurul – iubitului meu Oscar Lemnaru (Ury). Manuscrisul acesta în exemplar unic. Ion Barbu. Sâmbătă, 22 ianuarie 1949.” și *„Lui Oscar – sufletul meu – Ion Barbu, 6 octombrie 1950.”*

Prima dedicație este scrisă în stânga titlului piesei, iar a doua, pe fila 14 recto, ceea ce înseamnă că la 22 ianuarie 1949 traducerea avea deja 13 file, fiind realizată demult, probabil la sfârșitul anului 1947 și începutul celui următor. Textul tradus fusese deja dactilografiat.

Însă traducerea tragediei shakespeariene, din păcate, a rămas nefinalizată. Înaintea sa, reușiseră nu numai s-o încheie, ci și s-o tipărească Scarlat Ion Chica – în 1892, Șt.O. Iosif, un deceniu mai târziu, și Ion Marin Sadoveanu – în 1934. Apoi, Florin Nicolau – în 1956 și Dan Duțescu – în 1964. Doi dintre ei, primul și al treilea, au dat versiuni în proză.

Ar mai rămâne un amănunt esențial de precizat: ce anume l-a determinat pe Ion Barbu să aleagă tragedia *Richard al III-lea* și nu altă creație?

Din nici o însemnare a lui nu reiese motivul preferinței. Probabil faptul că este o acțiune simbolică ori pentru că a găsit în textul și subtextul tragediei punctul de conexiune al satanismului desacralizat, cu gândirea machiavelică și umorul tipic englezesc, într-un rafinament dramatic de excepție. Redarea cu fidelitate a grandorii confluenței unor asemenea forțe demonice contrarii, Ion Barbu a reușit-o firesc, într-o transpunere consubstanțială.

William SHAKESPEARE

RICHARD AL III-LEA

DRAMATIS PERSONAE

Regele Eduard IV
Eduard, Prinț de Wales, fiul regelui
Richard, Duce de York, fiul regelui
George, Duce de Clarence, fratele regelui
Richard, Duce de Gloster, fratele regelui
Un tânăr, fiu al lui Clarence
Henry, Earl de Richmond
Cardinalul Bouchier, Arhiepiscop de Canterbury
Thomas Rotherbam, Arhiepiscop de York
John Morton, Episcop de Ely
Ducele de Buckingham
Ducele de Norfolk Earl de Surrey, fiul său
Earl Rivers, fratele
Marchizul de Dorset și Lord Grey, fiii ei
Earl de Oxford. Lord Hastings
Lord Stanley. Lord Lovel
Sir Thomas Waughan
Sir Richard Ratcliff
Sir William Cotesly
Sir James Tyrrel
Sir James Blount. Sir Walter Herbert
Sir Robert Brackenbury, paznic al turnului Londrei
Christopher Urswick, un preot. Alt preot
Primarul Londrei. Sherifful de Willtshire
Tressel și Berkoley, din suita Lady Anne
Elizabeth, regina Angliei, soția lui Eduard IV
Margaret, văduva lui Henric al VI-lea
Ducesa de York, mama lui Eduard IV, Clerence și Gloster
Lady Anne, văduva lui Eduard prinț de Wales
O tânără fiică a lui Calrence
Lorzi și alți curteni, doi nobili, un scrib, cetățeni
Ucigași, crainici, umbre, soldați etc.
Scena. Anglia

[**B.C.S. Mss. 28978**]

***** Scena a II-a a *Actului I* lipsește, în mss. dăruit lui Oscar Lemnaru, de la ultima replică a lui Gloster (*Când vor păli, voi număra bobocii*), din scena I până la prima replică a lui Gloster (*Te uită: degetul, veriga-l prinde*), înainte de sfârșitul scenei a II-a.

Versurile transcrise aici reprezintă diferențele față de versurile corespunzătoare ediției R. Vulpescu, 1971.

VIEAȚA ȘI MOARTEA REGELUI RICHARD III

Transpunere de Ion Barbu

Actul I
Londra. O stradă.
Intră Gloster

6. Mutată este iarna veghei aspre
16. Prin tabere: ca reci, sleite-alaiuri,
<Ca un pustiu și rece alai prin taberi
Ca un pustiu și ca un alai de gheață
Prin tabere: un rece-alai de spaime>
38. Și bete proorociri, răvașe, vise,
40. Și rege, în Clerence, orbi de ură
41. Dar dacă Eduard, riga, fi-va drept
44. Căci proorocirea spune cum că G
47-48. *Intră Clarence păzit de Brakenbury*
66. <- Hei, gând*!* Reintră-n teacă>
67. <Nici eu să știu ce este. El-adud - >
68. <La vise, profeții, urechia-aține>
69. Și buchile de „G'' plivește bine
71. Urmașii tăi pe tron vor amurgi
74. Asemeni fleacuri mici – alt lucru nu e –
82. Anthony Woodville, sfânt rupt din carte
95. Vezi, dar. Din toate cea mai bună cale
99. Și ea, de Crai urcate-n boierie,
<De-al nostru frate puse-n boierie
Sunt tari surate azi pe monarhie
Și de-abia văzută-n boierie
Sunt tari surate azi pe monarhie>
110. Că regele e înger. Și de neam
125. Cine, de. . .
143. Dar lasă. Nu-ți fă gânduri. Fii pe pace:
148. (*Ies Clarence, Brackenbury și paznicii*)
153. Un cer, un dar al meu de va fi vrut
189. Ia-o-nainte, Lord. Vin mai pe urmă
184. Ce crezi, o fi în pat*?* *****

Păstrarea și cultivarea limbii (XXIII)

Argument

Doar umbră și pulbere

Suntem doar umbră și pulbere, cum spune poetul antic.

Cineva ne ia în brațe și ne poartă spre lumi necunoscute, pe căi nebătute, ne trece vaduri adânci și pâraie repezi, ne trece păduri bătrâne și văi încotoșmănate în cețuri groase. Ne pare că alergăm lumea toată, dar nu suntem decât umbră și pulbere date unui trup spre amăgire și îndoială.

Umbră și pulbere sunt visele noastre, glasuri pe care le auzim când sufletul se dezleagă de trup și iar se leagă într-un joc nevinovat.

Da, da, suntem doar umbră și pulbere, în drum spre judecata veșniciei, dornici să mai rămânem în lumea albă, dar nevrednici de viață fără de moarte. De aceea se spune că unii ascultă învățătura și că alții nici la mustrări și ocară nu iau seama. Nu-i trebuie învățătură celui nebun, iar cea mai mare pedeapsă a acestuia este propria lui nebunie.

Suntem, cu adevărat, doar umbră și pulbere…

Cuvântul românesc **soartă**

În latină era **sors**, **sortis**, cum se și spune în **DLR**, forma moștenită este **sorț**, cu singularul **soartă** refăcut după plural.

Sensul principal al cuvântului **soartă** sau și **soarte**, este I: „Forță sau voință supranaturală despre care se crede că ar hotărî în mod fatal și implacabil, tot ce se petrece în viața omului, fatalitate; ceea ce se crede că ar fi destinat cuiva (în bine sau în rău), **menire**, **noroc**, **predestinare**, **ursită**, **zodie**, (înv. și pop.) **strișe**, (pop) **dată**, **făcut**, **noroceală**, **norocire**, **orândă**, **parte**, **rânduială**, **scrisă**, **soroc**, **stea** (înv. și reg.) **sorocire** (înv.) **preursire**, **preursită**, **ursitoare**, **ursă**, **urseală** (înv., rar), **prodată**; (sensuri curente) **situație**, **stare**, **destin**, **sortire**.

Fii bărbat în orice soartă; și-n cădere și-n izbândă (Hasdeu); **Soarta noastră fuse crudă astă dată** (Bolintineanu); **Dă-mi o altă soartă** (Eminescu); **Așa nu este soartă** (Coșbuc); **Vicleana și vitrega soarte** (Goga); **Îmi ghicesc soarta** (Blaga); **Prima lovitură a soartei îi dobora** (Stancu). **Soarta ce mi-o da, Soartă c-oi lua** (Teodorescu); **A pus piciorul în pragul soartei**, se spune despre un învingător (Zanne).

Se folosește expresia **a se împăca/a fi împăcat cu soarta** = a se resemna; **E de multă vreme fată bătrână, dar s-a împăcat cu soarta ei** (Camil Petrescu); **În atâtea rânduri plutele au avut această soartă** (Bogza).

II. În forma **sorți**, mai ales la plural cuvântul înseamnă „zar, tabletă, bob etc., care se aruncă sau bilet care se scoate (dintr-o urnă) la întâmplare, pentru a determina luarea unei hotărâri”. Prin extindere, și în sintagma **tragere la sorți** „se denumește o modalitate de alegere, de desemnare, de repartiție..., în care întâmplarea decide în condiții de șanse egale pentru toti participanții”: Ex. **Și după soarte împărțiți lor pământul** (Psalt.); **Tragerea sorților să va face la locul de căpetenie al plășii** (**Reg. Org.**); **Sorțul era cu vicleșug** (Pas). Expresii: **a trage la sorți** (și forme mai veche: **a trage la soartă**), **a trage sorți**; **a-și arunca sorți/sorții**, a hotărâ prin procedeul sorților o alegere, o desemnare, o împărțire etc.: **Să vă aruncați sorții între voi acum îndată** (Pann); **Înainte de a trage la soartă..., să facem un jurământ** (Filimon); **Să se tragă la sorți, norocul s-aleagă** (Caragiale); **Trăgeau sorți, care să plătească** (Agârbiceanu); **Sorțul acum aruncați, ca unul din voi să s-aleagă** (Murnu). Reținem expresia **a se alege sorții** = a se

ajunge la un rezultat, la un deznodământ.

Un sens popular învechit denumește o „porțiune de pământ care se repartizează prin tragere la sorți”: **Ne-ai dat noao sorți de țarină și vii** (**Biblia** 1688); **Fâneața... este împărțită în fâșii numite sorți** (Brăescu); „porțiune dintr-un parchet de pădure repartizată cuiva”.

Un alt sens al lui **sorți** este „șansă”: **Are mai mulți sorți de izbândă** (Călinescu); **Nu are sorți pentru cinstea aceasta** (Pas).

Încheiem prezentarea sensurilor cu denumirea **soartă** ca sinonim popular pentru placentă: **Vaca la câteva ceasuri dupe ce-o fătat, țâpă soartea** (**Mat. dialectale**).

Substantivul are câteva derivate, cel mai important fiind verbul **a sorti** (despre divinitate sau o forță supranaturală cu privire la oameni, la viața, stările și sentimentle lor) „a hotărî, dinainte, soarta, însușirile etc. unei ființe sau ale unui lucru; a destina, a predestina, a rândui, a ursi, a preursi, a soroci, a pune deoparte”: **Numai durerea pare a fi partea sortită fatal acestui neam** (Gherea); **Tinerețea ta-i sortită/Să se stingă în neștire** (Lesnea).

La aromâni, **soarte** înseamnă „placentă”, dar și „destin”: **ditu soarte pân’ tu moarte** = de la naștere până la moarte (**DDA**).

Aforisme

Vasile GHICA

În ghearele râsului

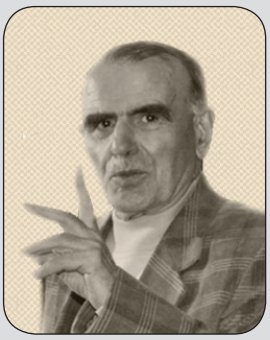

- Timpul smulge toți laurii nemeritați. Chiar dacă par bătuți în cuie.
- Oale și ulcele vom ajunge toți. De Oboga sau Horezu – numai unii.
- Toate valorile ajung pe podium. Unele, doar pentru minitul de reculegere.
- O viață gratuită costă enorm.
- Gloria - singura care poate umili chiar și moartea.
- Orice societate are în dotare și imbecili. Depinde însă pe ce raft îi așază.
- De-ar mai trăi un Copernic. Ca să vadă în ce sens ne mai învârtim.
- Simțim încă în noi reverberațiile peșterilor.
- În iubire, toate jurămintele sunt eterne. Doar relațiile amoroase rămân provizorii.
- Un scriitor mediocru poate avea două șanse: să nu fie citit sau să fie înțeles greșit.
- Un singur detergent ar putea dizolva prostia: râsul.
- Optimist poți deveni și din silă.
- Cineva pe care l-am păcălit cum am vrut: eu însumi.

„Între mine și noroc a existat întotdeauna o antipatie reciprocă.”

V. Ghica, periplu internațional

Volumul de aforisme „În ghearele râsului” semnat de scriitorul tecucean **Vasile Ghica** a făcut un impresionant tur internațional în ultimii ani. În 2011, a apărut la Galați, în 2014, la Paris, în 2015, la Beirut (în 3000 de exemplare, în limbile: română, franceză, arabă). Această ultimă apariție a fost prezentată la Forumul „ASIA-EUROPA” (200 de delegați din 34 de țări) și la Congresul criticilor și istoricilor literari din țările arabe (Beirut octombrie, 2015).

Recent, volumul a apărut și la Madrid, la Ed. Niram Art. Deocamdată, s-a tras un tiraj mic (200 de exp.) pentru testarea cititorilor madrileni. Dacă rezultatele vor fi încurajatoare, se va edita un tiraj sporit care va fi trimis în țările americane de limbă spaniolă și la New York, Londra, unde editura are filiale zdravene.

Mircea Scarlat

Constantin ADAM

DE AMICITIE

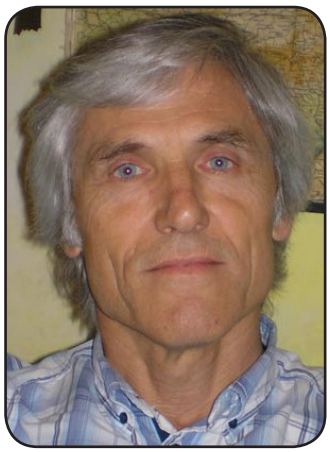

„De te fabula narratur..."
(**Horațiu**)

Legenda spune că gâștele de pe Capitoliu au salvat Roma, când dușmanii încercau s-o prăpădească devenind astfel animale lăudate, iubite, protejate... Dar ele au salvat Roma salvându-se în primul rând pe ele însele. Romanezii au descifrat în această întâmplare un semn divin, niște trimise ale zeilor, considerându-le daruri... Dacă și după această întâmplare gâștele au fost la fel de vigilente, legenda nu ne mai spune. Un proverb italian spune: „Ferește-mă, Doamne, de „prieteni" că de dușmani mă apăr singur", căci mai mult decât un „prieten" fidel e de acceptat un dușman statornic, măcar de la acesta știi la ce să te aștepți. „Timeo Danaos et dona ferentes".

Sunt persoane care nu suportă singurătatea, la fel cum sunt altele cu suflet bogat și mare care caută solitudinea. Mari gânditori au creat în solitudine, în izolare: Pöe, Nietzsche, Baudelaire, marii isihești de asemenea etc... Solitudinea este un semn aproape sigur de distincție, de superioritate... Dar omul deplin are nevoie de prieteni, vrea să se destăinuie, să schimbe idei, să ajute, să dăruiască... să știe că are pe cineva pe umărul căruia să se sprijine, să simtă aproape o ființă (alta decât cele din familie) fără de care existența i-ar părea inutilă, mai săracă... Forme de apropiere de un fel sau altul, din interes ori necesitate s-au observat chiar și în rândul animalelor. „Pe spinarea unui bivol mare, negru, fioros,/ Se plimba o coțofană,/ Când în sus și când în jos/ Un cățel trecând pe acolo s-a oprit mirat în loc/ – Ah, ce mare dobitoc!/.../ Ia stai, frate, că e rost/ Să mă plimbe și pe mine!" Și fără prea multă zăbavă câinele-i sare în spate, dar reacția bivolului este categoric de respingere. „– Ce-ai gândit tu oare, javră?/.../Coțofana treacă-meargă pe spinare o suport/ Că mă apără de muște, de țânțari și de tăuni/ Și de alte spurcăciuni..." (G. Topârceanu). Dacă pe coțofană o acceptă, nu același lucru se întâmplă cu potaia care vrea doar să profite. De o sensibilitate aproape umană este apropierea dintre leul și cățelușa din povestirea cu același titlu a scriitorului rus A. N. Tolstoi. În cușcă leul împarte hrana primită de la menajerul circului cu cățelușa pe care o apără ca pe propriul lui pui, dar atunci când aceasta moare, afectarea este așa de puternică în îngusta lui înțelegere, încât nu acceptă înlocuitoare și după câteva zile de zbucium, de urlet, de chin, moare de inaniție.

De-a lungul istoriei, omul, pentru a răzbi condițiilor aspre de supraviețuire și pentru a se apăra împotriva fiarelor de tot felul, a căutat să domesticească și să se împrietenească cu unele dintre animale: pentru pază și-a ales câinele, care i-a dat cea mai înaltă dovadă de atașament, supunere, statornicie și credință; pentru muncă a folosit boul; pentru transport calul, cămila; pentru veșminte oaia, capra; pentru hrană porcul, păsările, vaca, oaia etc. Este cunoscută legătura de prietenie dintre Lizuca, fetița neînțeleasă de mama vitregă și credinciosul ei câine – Patrocle –, din *Dumbrava minunată* a lui M. Sadoveanu, ori dovada de înalt atașament al câinelui din poezia „Câinele soldatului" de Gr. Alexandrescu. Plecând odată cu tânărul lui stăpân din bătătura casei părintești la război, Azor l-a însoțit pretutindeni, împărțind hrană și chin până în cel din urmă ceas, rămânând să vegheze la mormânt, făcând penitență și jelind neînțeles până-și dădu și el duhul. „Dar în dimineața aceea viitoare,/ Pe când se deșteaptă omul muncitor,/ Zăcea lângă groapă mort de întristare,/ Câinele Azor!" Dragostea de animale nu e decât un aspect, o formă, o parte a dragostei de natură, un semn care atestă prezența acelei forțe interioare fericite și misterioase. Se spune că odată doi prieteni mergeau printr-o pădure, când, le apăru în față un urs. Unul dintre ei, în loc să încerce să facă ceva împreună cu prietenul pentru a fi amândoi apărați, se urcă repede în primul pom, lăsându-și partenerul pradă fiarei. Acesta se lăsă la

pământ, își ținu respirația și se făcu mort. Ursul îl mirosi și crezând că-i mort se depărtă dezamăgit. După ce trecu primejdia celălalt coborî și îl întrebă râzând: „Ce ți-a șoptit ursul la ureche?” „Ce mi-a spus?... Că-s niște ticăloși cei care fug și își lasă prietenii în primejdie!”

Omul este o ființă socială încă din negura vremurilor. Din fragedă pruncie progeniturile lui caută corespondenți apropiați ca vârstă între indivizii din preajmă, tovarăși de joacă și de năzbâtii, parteneri de conversație, persoane cu preocupări asemănătoare. Familia este primul popas în acest demers de socializare. Între frați, mai cu seamă între cei de vârste apropiate se dezvoltă relații atât de strânse încât sunt greu de zdruncinat, de penetrat, fiind deținători ai acelorași amintiri, influențați de aceleași gusturi mondene, antrenați în aceleași interese, participanți la aceleași activități. Rare ori există divergențe adevărate, la fel cum și mai rare sunt cazurile de viziuni total diferite despre viață, deosebiri abrupte de caracter, temperament, structură morală care să ducă la dispute, rivalități sau discordie. Familia, ca celulă socială există din preistorie având un rol biologic de necontestat, dar ca instituție ea nu poate exista fără un regim formal juridic așezat pe o anumită stratificare, etajare, în care fiecare membru are un rol foarte bine definit în decursul timpurilor. Pretinsa prietenie dintre părinți și copii, poate fi o metodă de apropiere spre o educație mai bună, o formă particulară mai liberă a afecțiunii ce leagă pe membrii ei, dar niciodată nu poate fi o prietenie în sensul profund al cuvântului. Grădinița și apoi școala, instituții care dezvoltă pe orizontală și pe verticală apropierea dintre indivizi din medii sociale diferite, de vârste apropiate și preocupări comune duc la nașterea camaraderiei. Camaradul este cel pe care viața ni-l impune la un moment dat, prin jocul întâmplării, dezvoltând spiritul de grup – amiciția –, în care intră și indivizi din alte grupuri, clase, lărgind cercul. Amiciția rămâne un nesecat izvor de energie morală, de inițiative revoluționare, dar puerile în fond, cu finișuri nu întotdeauna consistente.

Spiritul amiciției se manifestă și acolo unde copilăria se prelungește în durata celorlaltor vârste ale existenței. Dacă jocurile copilăriei sunt întrucâtva rudimente din trăirile generațiilor trecute, o recapitulare a ceea ce formează lunga evoluție a speciei, atunci și amiciția nu e decât o formă redusă, inferioară a ceea ce a format podoaba sufletului omenesc de-a lungul secolelor. Zicala „Se înțeleg ca frații” ne arată tocmai acel sentiment, acea legătură care îi leagă pe amici. „Noi de copii ne știm, și-am fost/ Ca frații, ba mai bine./ Eu de-am avut un singur ban,/ L-am împărțit cu tine;/ Și tu cu mâna foc prindeai/ Să-mi dai ajutorare/ Să-ți răsplătească Dumnezeu/ Că-i bun și mare”. (G. Coșbuc)

„Prietenia este fructul delicios pe care cerul a îngăduit pământului să-l producă pentru a asigura cu el farmecul vieții”. (E. Herovanu) Ce e prietenia?! Ne-o spune și Aristotel: „O elementară trebuință a sufletului și totuși o virtute, o virtute bazată pe iubire, încredere, respect, stimă, înclinație electivă pe care două persoane o manifestă una pentru alta”. De la vechii greci ne-a rămas exemplul prieteniei duse până la sacrificiu, întruchipat de Prometeu, cel care răpește focul din Olimp, cu riscul de a fi înlănțuit, și-l dăruiește oamenilor, făcând posibilă dezvoltarea tuturor meșteșugurilor, simbolizând totodată, deschiderea minții, luminarea ei, căci practicând diverse meserii, se dezvoltă inteligența, plăcerea de a născoci, punând descoperirile, știința în folosul vieții. Fiind liber gândești liber, gândind liber, creezi deschidere imaginației, invenției, drumului spre civilizație... „Frăția” revoluționarilor pașoptiști, este un alt exemplu de amiciție pus în slujba unor idei progresiste, patriotice, umanitare. Tineri de vârstă apropiată, N. Bălcescu, I. Ghica, Ef. Murgu, C. Negri, V. Alecsandri, Al. I. Cuza, M. Kogălniceanu, A. Iancu ș.a. sunt oameni aparent deosebiți, diferiți, dar cu idealuri comune, călăuziți de aceeași stea: „Reformarea statului român, reașezarea lui în rândul națiunilor europene și unirea tuturor românilor!”... Se va realiza o primă etapă după 10 ani, în 1859, iar peste încă 60 de ani abia, marea înfăptuire din 1918. Un excepțional mod de dăruire constructivă, de prietenie de-zinteresată este și cea a lui Eminescu. Datorită genialului poet, literatura română s-a îmbogățit cu I. Slavici, pe care îl învață să scrie românește și „să facă literatură”; îl îndeamnă pe I. L. Caragiale să scrie teatru; îl îndrumă pe I. Creangă să-și cizeleze „amintirile” și să le publice. Mai târziu, când era bolnav și neajutorat, rămas pe drumuri, Mihai Eminescu găsește refugiu în căsuța din Țicău, „bojdeucă” cum o numea Creangă... Ce duios este finalul uneia dintre scrisorile povestitorului trimise poetului la București. „Vino, frate Mihai, vino, căci fără tine sunt străin...” „Prietenul bun la nevoie se cunoaște” este într-un fel chintesența gândirii omului simplu, sincer și onest, care nu urmărește altceva decât binele aproapelui...

Amiciția ne ajută să ne întâlnim deasupra nivelului comun al vieții, ea este cea mai pură formă a iubirii, cea mai dezinteresată cea mai rezistentă. În adolescență, amiciția reprezintă forma cea mai profundă și sinceră, mai caldă și pasionantă, mai generoasă și mai eroică, pentru că sufletele indivizilor încă nu sunt pervertite, nu sunt

murdărite de rivalități, întunecate de discordie, maculate, falsificate de confruntările vieții, iar prudența nu are mare influență asupra deciziilor inimii. Democrit spunea că „nu merită să trăiască cel ce nu are cel puțin un prieten adevărat!”

Dacă cuvintele amiciție și prietenie sunt în general corespondente, sinonime având aproape același sens, derivatele lor amic și prieten, sunt total diferite. Amicul este un tip de care ne apropiem într-o anumită conjunctură, față de care putem avea anumite rezerve și la care se poate renunța fără mari suferințe. Prietenul însă e altceva, cu el relațiile sunt mai profunde, mai solide și de durată. Prietenul este rezultatul unor opțiuni comune.

Adolescența este vârsta prieteniei, a iubirii pure, ideale, platonice, a întrebărilor nesfârșite, a întâlnirilor nenumărate și nelimitate, a timpilor atemporali și a tuturor răspunsurilor posibile. Adolescența este vârsta nebuniilor frumoase. Prietenia înseamnă și căutarea unui tovarăș de viață, a unui om între toți ceilalți pentru atracția pe care o exercită, pentru afecțiune, pentru încredere, pentru stimă, pentru admirația ce ne-o inspiră. Nu oricine poate lega prietenii sincere, durabile. Inimile se deschid greu, destăinuirile nu sunt întotdeauna complete. Bătrânețea din contra conservă doar vechile afecțiuni, afecțiuni constante, sigure și încercate. În orice prietenie atracția fizică intervine fatal strecurând o urmă de voluptate și melancolie. „Prietenul e un frate, dar un frate pe care l-am ales noi înșine. Prietenia este podoaba cea mai frumoasă, e mângâierea cea mai dulce, este sprijinul cel mai tare al tinereții”. (R. Ruiz Amado)

Până la 25-30 de ani, prieteniile se găsesc unite în jurul serviciului, a idealurilor comune, de cele mai multe ori asociate marilor acțiuni sociale sau politice. E un fel de camaraderie matură, pe plan superior. După această vârstă, familia, profesia, obligațiile de toate felurile, ne fac să fim mai circumspecți, mai puțin implicați în căutarea noilor prietenii, se consolidează amiciția pe verticală, în profunzime și fidelitate, e afectuoasă și îngăduitoare, și mai puțin se dezvoltă pe orizontală, numeric, cantitativ, superficial.

„Fortunati ambo!” (Virgilius) – Fericită pereche, frumoasă pereche, sunt cuvinte tot mai des adresate tinerilor de la această vârstă. Iubirea dintre un bărbat și o femeie nu e o cauză naturală a eroismului (poate doar accidental) cum ar vrea să ne convingă cei implicați, ea este o evoluție normală, a desăvârșirii individului, personalității. De la amiciție, prietenie nu e decât un pas până la amor, iubire. Iubirea este forma cea mai superioară (dacă se poate folosi gradul de comparație) a prieteniei dintre un bărbat și o femeie, o febră care ne agită și ne tulbură, ne frământă și ne chinuie, la care conflictul spirit-instinct este la cote maxime, de nestăpânit. Doar două etape din viața omului sunt mai puțin afectate de ea; copilăria și bătrânețea, începutul și sfârșitul. „Iubirea – zice Platon – nu e decât o formă fericită a unui misterios îndemn ce ne face să căutăm binele și frumosul într-o ființă umană care întruchipează idealul uman”. Camaraderia va dispărea ca prin farmec odată cu apariția amorului... Amorul va aduce pururea cu sine concertul de entuziasm și poezie, ne va lumina viața, va goni răutatea, ne va feri să devenim materialiști, egoiști și va menține civilizația. În perioada studiilor la Roma, Gh. Asachi a întâlnit o femeie absolut superioară, pe Bianca Milesi, un suflet nobil, cu o cultură aleasă, înflăcărată patriotă și mare iubitoare a artelor, adevărului și frumosului, care îl absorbi cu totul și pentru totdeauna. Dragostea lor nu s-a materializat printr-o căsătorie, fiecare creându-și separat familii personale, Bianca la Paris, iar Asachi la Iași... După zeci de ani, cu puțin înainte de a părăsi această lume, Asachi notează pe volumul „Amori” oferit de Bianca în tinerețe și pe care îl lăsa acum moștenire: „Doresc ca familia și urmașii mei să păstreze acest dar al nobilei mele amice spre imitarea sentimentelor mele care m-au tras spre vulgul compatrioților. Drept care doresc ca această carte să rămâie spre model în familie, suvenir că amorul care naște din virtute este nemuritoriu”. Exemple de iubiri adevărate, pasionale, sunt multe în istoria lumii, iar marii scriitori au încercat să ni le prezinte și nouă... Tristan și Isolda, Romeo și Julieta, Paul și Virginia, locotenentul Raoul Vignerte și prințesa Aurora de Lautenburg Detmold, Maurice de Fremeuse și Mariane de Pave, Lorelei și Catul Bogdan, Felix și Otilia, etc. sau dintre George Sand și Chopin, Otilia Cazimir și George Topârceanu, Vasile Alecsandri și Elena Negri, Eminescu și Veronica și multe, multe altele...” De când ai plecat tu, n-a plecat numai fericirea ci și liniștea și sănătatea mea./.../ De unde eram cu tine, fericit și mulțumit, acum sunt singur, nemulțumit, rău dispus prin singurătate și boală, obosit de viață. Veronică, dragă Veronică, când nu m-ăi mai iubi, să știi că mor./.../ Când gândesc la tine mi se umplu ochii de lacrimi și nu mai găsesc cuvinte să-ți spun ceea ce de o mie de ori ți-am spus: că te iubesc./.../ De-acuma-ți voi scrie mai des, deși sărmanele foi scrise sunt departe de-a plăti o singură îmbrățișare a ta – dulcea mea copilă. Am sărutat cel puțin această foaie care va intra în mâinile tale cele mici, de la cari-și așteaptă toată fericirea, al tău Eminescu”(Scrisoare către Veronica din 31 Oct.’879). Dar iubirea, admirația

față de unele persoane ne impune unele restricții de bun simț peste care nu se poate trece. Orice avansare peste aceste limite devin condamnabile. Într-unul din sonetele sale Marele Will spune: „Nu mă plâng că femeia aceasta e astăzi a ta;/ și totuși, cine-ar putea spune că n-am iubit-o!/ Dar că tu ești al ei astăzi, iată marea mea durere,/ pierderea de care nu mă pot consola...” Iar o celebră melodie ne reamintește că: „Pe tine nu te pot iubi/ Oricât mi-ar cere inima,/ Nu te primesc în viața mea/ Pentru că eu nu pot uita/ Că tu ești și vei fi mereu/ Soția prietenului meu...”

„Dragostea conjugală crează specia umană, dragostea de aproape o face mai bună” (Fr. Bacon). Numai iubirea aproapelui ne învață cum să ne iubim pe noi înșine. „Nu vă dați cu prea mare nepăsare pe mâna celor care se bucură de dragostea și încrederea voastră”. (W. Shakespeare)

Se crede că cel fără prieteni este ca un orfan. „Orfan nu este cel fără mamă și tată, ci cel fără carte”. (Proverb românesc) Dacă cel fără prieteni este un orfan, iar cel fără carte de asemenea, se poate conchide că printre prietenii noștri nu sunt numai ființele vii ci și unele obiecte – cartea –, de exemplu. Cei care se ocupă de cărți, le caută, le descoperă, le colecționează și le întrețin, se numesc bibliofili; cei care studiază și elaborează cărți se numesc savanți, învățați, scriitori „căci nu este alta și mai frumoasă și mai de folos în toată viața omului zăbavă, decât cetitul cărților...” (M. Costin). Cartea... sfetnic de taină, prieten de neprețuit, sincer și sigur, nu te trădează, nu te deranjează, îți stă tot timpul la dispoziție, te ajută și te învață să fii cinstit, curat, sănătos, să fii drept și înțelegător fără să aștepte recompense... Cu câți astfel de prieteni devotați ne putem mândri?...

Toți prietenii contribuie la formarea, la dezvoltarea și la desăvârșirea noastră pe plan intelectual și social, ca oameni; membrii familiei, colegii, camarazii, amicii, prietenii, iubiții... cărțile... N. Iorga spunea în una din cugetările sale: *„O, sfintele mele cărți...cât vă datorez că sunt om, că sunt om adevărat ca oamenii din țările unde nu s-a întrerupt niciodată cultura...”*

„Alege-ți prietenii ca și cărțile:
puțini dar de calitate.”
(Proverb englezesc)

Avalanșă

Parodie după *În numele poemului (inimă curgătoare)*
de Magda Grigore, din rev. Argeș,
nr. 3 (405), martie, 2016, pag.14)

<<*Umbra ta arsă de soare o duc verile la vale…*>>
Umbra ta mă însoțeste din clipele matinale
Până-n cele așteptate – lungi, târzii - ore astrale.

<< *Inimă de pădure, inimă de fag*>>
Trece-i umbra, trece-i umbra iute peste prag,
Astfel ținând-o departe de al Parcelor arțag.

<<*Inimă, inimă, de ce te-ai lumit într-atât?*>>
Tainele pe care-n auricul le-ai zăvorât
Eliberează-le ca să-l puternicești pe posomorât!

<<Inimă de pădure, inimă călătoare,>>
Tu mă cumineci când, lucid și-n admirare,
Uit de-nserare și, mai abitir, de ultima-ntrebare:
<<Umbra ta arsă de soare o duc verile la vale?>>

Gruia Novac

1. „Semne grafice de recunoștință”

O „mitologie” umoristică negativă și paremiologia aferentă s-au născut în ultimii ani și circulă în voie pe cale orală și în spațiul virtual cu privire la metehnele tipologiei umane din municipiul și din județul Vaslui. Spiritele locale sensibile au cerut autorităților să ia atitudine în presă și la televiziuni pentru a contracara „curentul denigrator” ce afectează imaginea oamenilor serioși și de bunăcredință din această parte a țării. Numai că „folclorul” anecdotic, faptul divers șocant, prostia sub diversele ei forme de manifestare nu pot fi stăvilite prin „edicte” oficiale; moravurile și năravurile nu se pot îndrepta peste noapte prin manevre miraculoase. Ca și Caracalul oltenesc, punct nodal în care – spune legenda – s-au răsturnat căruțele cu exponenții cei mai pitorești ai rasei umane, și Vasluiul a devenit un reper al glumelor sarcastice și al ironiilor corosive, stârnite de oameni și evenimente, de reacții și atitudini, de accidente și întâmplări stupide, absurde ori tragice. Șapte violatori de la Văleni (numit imediat în derâdere „Violeni”), brusc deveniți „vedete” naționale, o mamă care-și mușcă bebelușul fiindcă țipa, un biciclist imprudent care traversa o baltă înghețată parțial și s-a trezit în apă, în pericol letal, un tânăr mușcat de o nevăstuică într-un loc foarte sensibil („Era întuneric pe jos!” – a declarat aiuritor victima), un polițist care, odinioară, își dădea sieși amenzi din super-obiectivitate, un tânăr beat, adormit pe șine și trezit doar de trenul care i-a retezat picioarele – toate acestea și multe altele fac deliciul presei și alimentează conversațiile suculente ale localnicilor. Se pare că sărăcia nu este unicul stigmat al actualității locale, dar nu credem că Vasluiul este singura „enclavă” a eșecului, imposturii și exhibărilor umoristice. Toate popoarele au „faliții” lor, ceea ce plasează specia umană sub semnul eternității.

Spiritul locului se revanșează spectaculos prin oamenii de ispravă de aici și prin operele lor materiale ori spirituale. municipiul de referință, cu o populație însumând aproximativ 55.000 de locuitori – în recul semnificativ față de penultimul recensământ – are un singur plastician consacrat: profesorul **Gheorghe Alupoaei**, sculptor, grafician, ilustrator de carte, membru al Uniunii Artiștilor Plastici din România, fost mulți ani inspector școlar, animator al vieții artistice și mentor pentru plasticienii tineri. Sculpturile sale însuflețesc spațiile urbane în Bârlad și Vaslui și din o serie de instituții publice (Colegiul Național „Gheorghe Roșca Codreanu”, Casa Corpului Didactic, Școala Gimnazială „Elena Cuza” ș.a.), iar un bust al lui Eminescu este amplasat în Edmonton-Canada, prin osârdia artistului și a românului-canadian Constantin Clisu, acesta din urmă trecut de puțin timp la cele veșnice.

Recent, Gheorghe Alupoaie și-a lansat ultima carte în ordine cronologică la sediul reprezentanței Vaslui a Filialei Iași a Uniunii Scriitorilor din România, în prezența unui public afectuos și receptiv: foști și actuali inspectori școlari, cadre didactice, bibliotecari, literați și publiciști: **Semne grafice de recunoștință** (vol. II, Editura Pim, Iași, 2015, 427 de pagini). Ca și în primul volum, autorul își portretizează contemporanii pornind de la o imagine standard (o fotografie), pentru ca, prin nuanțări și retușuri succesive, să sugereze personalitatea interioară a subiecților grație unei transformări bine controlate. Graficianul admite postulatul esteticii aristoteliene (arta ca mimesis), dar înțelege să pătrundă dincolo de imaginea neutră a interlocutorilor săi spre a sugera fondul sufletesc, dominanta caracterologică, o structură umană purtătoare a unui destin. În motivația preliminară plasticianul este cât se poate de explicit: „Analiștii versați în studierea graficii și – în general – în

portretistică vor sesiza că majoritatea portretelor din volumul acesta sunt aproape studii aprofundate, tratate după toate regulile studiului după natură, cu respectarea proporțiilor, perspectivei, tridimensionalității și repartiției logice a luminii și umbrei. Am dat atenție mărită accentelor și intensităților liniilor cu scopul evidențierii trăirilor interioare a expresivității. Am urmărit ca fiecare portret să aibă suficientă atractivitate pentru ochiul analistului prin adaosuri de efecte plastice intenționate sau prin „protejarea" celor născute spontan, pe parcursul lucrului" (p.8). Portretele sunt asociate cu medalioane elaborate de autor, organizate unitar, cuprinzând date biografice, școlaritatea, formarea intelectuală și traiectul în carieră, completate cu notații sentimentale și anecdotice. Avem, în fond, o selecție subiectivă de personaje, al căror destin s-a împletit cu acela al artistului: prieteni, colaboratori, colagi, rude de diverse grade. S-ar putea extrage lesne un arbore genealogic sui-generis al lui Gheoghe Alupoaei din aceste pagini de certă vibrație afectivă. Acolada celor aleși să figureze în acest „album sentimental" este destul de largă, de la aproape nonagenarul Traian Pascu (n. 1927) până la tinerii iviți după Revoluția din decembrie 1989. Linia grafică este sigură și sugestivă. Chipurile „trăiesc", au pulsație vitală și, fixate în pagini, transcend parcă timpul efemer, clipa fulgurantă.

Am reținut câteva figuri și ecourile conotative ale portretelor: Muza Maftei – zâmbet șăgalnic, ușor ironic; Valentin Ciucă – zâmbet deschis, Didi Clapon – zâmbet satisfăcut, Nicolae Viziteu – artistul metafizic, Cristian Ciubotaru – figură peste timp, Nicoleta Arnăutu – chip maternal, Constantin Manea – efigie romană, Val Andreescu – zâmbet satisfăcut de sine, Elena Rănceanu – sobrietatea studiată, Cornelia Alexandru – zâmbetul dictatorial, Elena Poamă – portret al intelectualului la tinerețe, Mariana Juverdeanu – zâmbet inefabil, Gica Ursanu – rictus fin, Vasile Cârcotă – octogenarul jovial, Xenofont Vasiliu – liniște interioară, Ada Elena Cazacu – frumusețea serafică, Luminița Șerban – seninătatea feminității. Sunt personalități publice care au contat și contează în istoria de ieri și de azi a județului.

Într-un excurs profesionist, dr. Laurențiu Chiriac, muzeograf și critic de artă, vorbea doct despre voluptatea rafinată a portretului, tumultul trăirii, interioritatea profundă, jocul contrastant de lumini și umbre, valențele graficii tridimensionale, planurile și liniile curbate, redarea luminoasă a chipurilor, ipostazele relevante, elementele definitorii ale personajelor.

Cartea exprimă generozitatea și altruismul autorului, vocația **alterității** – de care se vorbește atâta astăzi – simțul prieteniei, al solidarității, al omeniei și este o mărturie plastică ce depășește efemerul pozitivist și pragmatic. Peste 50 de ani, când modelele reale nu vor mai fi, se vor fi înscris chipurile fixate în creion deja sub zodia eternității.

6 febr. 2016

2. Paradigma deșertului

Momentul de apogeu al creației epice a lui **Ion Gh. Pricop** (n.1944) îl reprezintă neîndoielnic apariția romanului **Paradigma deșertului** (Editura „Timpul", Iași, 2015, 3 volume, 1270 de pagini). Un titlu insolit, o construcție romanescă ambițioasă, o temă similară cu aceea a prozei prediste: omul față în față cu o istorie convulsionată, vitregă, tragică și adesea grotescă. În termenii lui Mihail Bahtin (cronotopul), autorul fixează narațiunea într-un sat ficțional (Timigeni) în secolul al XX-lea, după a doua mare conflagrație mondială, împingând evenimentele până în anul 2000, la un deceniu după Revoluția din decembrie 1989. Tipologic, romanul este polivalent: roman istoric (epoca postbelică derulată dintr-o perspectivă caleidoscopică, în răspăr cu diacronia tradițională; evenimentele se intersectează derutant, fără o cronologie strictă, în raport cu memoria infidelă și adesea capricioasă

a personajelor), roman politic, roman al destinului, roman al satului, realist și mitic, roman anticomunist, roman inițiatic și simbolic, roman eseistic, roman-frescă, roman-cronică, roman „cu cheie”, roman epopeic, roman postmodern, metaroman. Temei generale îi corespund sub-teme identificabile în țesătura inextricabilă a scriiturii: tema războiului, tema satului în dezagregare istorică, tema cooperativizării, tema securității și miliției ca organe represive într-un timp vitreg, tema artei (raportul dintre realitate și ficțiune), tema scriitorului. Aceasta din urmă se poate concentra într-o formulă lapidară: „Rinick scrie un roman”. Există în acest punct o similitudine cu faimosul roman proustian („În căutarea timpului pierdut”) – „Marcel scrie un roman”.

Polifonic și polimorf, romanul încorporează în discursul narativ, într-un melanj deconcertant, legende, eresuri, mituri, întâmplări fabuloase, poezii, paremiologie, însemnări intime, scrisori, pagini de jurnal. Pentru a contura profilul unor personaje „transcrie” – cu o fidelitate relativă – vorbirea dialectală. Lângă eroi ficționali capătă „corporalitate” epică personaje atestate istoric: Marx, Engels, Lenin, Troțki, Stalin, Gheorghe Gheorghiu-Dej, Ana Pauker, Nicolae Ceaușescu, Hrușciov, Gorbaciov, activiști de partid județeni pe care cunoscătorii îi pot lesne identifica sub pseudonime transparente. Narațiunea se derulează când la persoana a III-a, când la persoana I, în funcție de „intrarea în scenă” a diverșilor naratori, toți înarmați cu o memorie prodigioasă. Romanul pare mai degrabă o tulburătoare călătorie în memorie a eroilor săi, fiecare marcat de destin. Apetența pentru insolit, magic și fabulos a scriitorului este insațiabilă. Naratorul obiectiv este agresat în vis de personajele sale, care – ațâțate de impulsuri scelerate – îi taie bucăți din corp. Dintr-o poveste crudă consemnată într-un caiet aflăm că Maria naște pe un câmp, asistată doar de fratele ei. Morții învie noaptea și bântuie rău-prevestitor. Rinichiul țâșnește dintr-un trup bolnav. Ca într-o tulburare cosmică, la un moment dat se iscă un vârtej amenințător. Un om se metamorfozează în mistreț ceea ce ne amintește de celebra povestire kafkiană. Tudor al lui Mosor, îndrăgostit de o prizonieră de război, devine Mistrețul. Animalul fabulos vindecă un copil. La circ evoluează o fată-păianjen. Au loc intempestiv întâmplări cumplite cu bandiți. Nu lipsește episodul, cu rezonanță clasică, al copilului crescut de o lupoaică. O orgie grotescă are loc în pădure, cu vestale. O muză are ochi, frunte și aripi. La lichidarea C.A.P.-ului, imediat după Revoluție, câțiva săteni înfierbântați spintecă burta unei scroafe gestante – act respingător și atipic, de un realism crud, absent în cutumele rustice. O eclipsă de soare, spectacolul ursarilor, lupta ritualică, tulburătoare, cu o ursoaică, Mary, violată de un milițian lângă un stadion, un personaj trăsnit pe câmp căruia i se pune sare pe corp pentru a-l linge vitele și astfel a-l salva ș.a. dau substanță epică unei narațiuni întortocheate, labirintice.

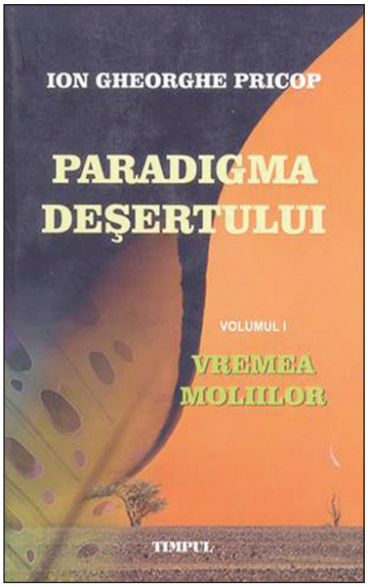

Ion Gh. Pricop este atent la involuția și la disoluția istorică a satului contemporan. Nostalgia naratorului este intratabilă: satul s-a mutat în cimitirul Hadadârla, toponim local autentic. Poezia muncilor agricole, sărbătorile ritualice, reforma monetară din 1952, moartea lui Stalin (1953), cooperativizarea agriculturii, socotită un blestem pentru gospodăriile țărănești tradiționale, autarhice, războiul ca experiență traumatizantă, rememorat aproape obsesiv de către martorii conflagrației, apariția Partidului Muncitoresc Român și ecourile în conștiința colectivă, conflictele de clasă, deportații în Bărăgan, alfabetizarea din anii ’50, trecerea forțată la colectivă, exmatricularea din facultăți a copiilor de chiaburi, revolta populară din decembrie 1989, căderea zidului Berlinului, grotescul revoluției ce reverberează în sat, întrebarea-cheie „Cine a tras?”, sărăcia din magazinele rurale, vânătorile prezidențiale în zonă, furtul din avutul obștesc, odiseea proprietății funciare după revoluție, Europa Liberă, revolta muncitorilor de la Brașov din 1987, elevi la practica agricolă, stigmatul pus „dușmanilor poporului”, chiaburia și chiaburii, pușcăriile comuniste și Canalul, sechestrul pe avere, descinderile intempestive ale Securității printre sătenii recalcitranți, lichidarea bunurilor colectivei în post-decembrism, conflictele dintre generații, contrarevoluția din Ungaria (1956), electrificarea satelor, evenimente mai mari sau mai mici, unele cu ecou local, altele cu ecou național ori continental, toate sunt comentate, scrupulos răsucite pe toate părțile, analizate minuțios de către o serie de personaje cu o capacitate verbală uluitoare. Discursul narativ se obiectivează atât cât este omenește posibil, dar nimeni nu-și pune, bunăoară, problema de ce trebuie să fie vânat Mistrețul, care este morala unui asemena act? Pe zeci de pagini se discută despre

împușcarea animalului fabulos, dar nimeni nu pare tulburat de posibilul sacrilegiu. Eseistic, autorul lansează tema condiției creatorului, un demiurg omnipotent, identificabil în diverse ipostaze: scriitorul atoatestăpânitor, scriitorul-personaj, scriitorul-scriitură și – ca o încununare a orphicului paradoxal – scriitorul mut ca o lebădă.

Conștient, poate, că nu va mai scrie niciodată o carte de asemenea anvergură, autorul vrea să cuprindă viața unei comunități rurale din perspectivă monografică totalizantă, având ambiția exhaustivului. Este o întreprindere temerară, de unde și dificultățile inerente de construcție arhitectonică, persuasivă, coerentă, expresivă. Sunt personaje multe, o puzderie de episoade epice realiste, miraculoase, grotești, frizând magicul folcloric și fantasticul. Impresia covârșitoare este aceea că ochiul auctorial nu și-a îngăduit nicio selecție, lăsând „magma" memoriei eroilor să curgă nestingherită. „Aceasta este curgerea inexorabilă a vieții, nu are niciun rost să intervin!" – pare să ne avertizeze scriitorul-demiurg. Am privit atent „desenul" scriiturii: a-i demonta mecanismul intern echivalează cu a-i ucide semnificația. Limba scriitorului, ca semnificat și semnificant, înseamnă un „cocteil" savuros, cu bătaie lungă, ce-și asociază indestructibil termenii elevați ai intelectualului școlit, cuvinte de circulație curentă, uzuale în comunicare, termeni ai limbajului politic, arhaisme, regionalisme, forme dialectale într-o transcriere fonetică aproximativă. Acest „melanj" acroșant are forță și demonstrează fără putere de tăgadă că autorul stăpânește energiile expresive ale limbii române. Iată un exemplu de rostire cu parfum local: „Și-o fost rădicat pe moșâie mănăstirească satul, vreau să zâc, și, la-nceput, o fost două-trii case cari, apoi, s-or înmulțât, vorba vine **case**, că era niște bordeie ascunse-n pământ, abia se zărea, printre lobode și pălămide, hornurile, și, pe-acestea, iarna, fumul, că vulpile, când vinea la găini, iar lupchii, la oi, mai nainte să se răpadă în animale, se hodinea chiar pe copiriș și lătra sau urla, și-nuntru copchiii crăpa de frică; și nu pleca făr' să lase un pișat, două să se scurgă prin crăpături, de-ajungea pe cuptiorul gazdei, și câinii lătra, și haita se-ntorcea în pădure, tăt flămândă precum vinise, că sulenenii n-avea nici de unele, eara niște clăcași a călugărilor, iar aiștia, a mănăstirii din Fâstâci, sau a bisăricii **Frumoasa**, din Ieși, cari aduna averi de pe niște pământuri grase și mănoase, pe cari sămăna grâu, ovăsc și floarea-soarelui, pe-atunci numită **răsărită**, cari se strângea din pălării, se bătea, se trecea boghii prin morișcă, și-apoi se ducea la oloiniță" (vol.II, p.363).

Roman ambițios, proteic, **Paradigma deșertului** reconfirmă vocația epică a autorului, aflat la zenitul carierei scriitoricești.

Traiectul biografic al lui Ion Gh. Pricop are câteva borne interesante, pe care cercetătorul sagace nu le va trece cu vederea. S-a născut în satul Novaci la 15 aprilie 1944 (Ulterior localitatea natală a fost integrată satului Duda, comuna Duda-Epureni, județul Vaslui și așa a rămas până astăzi). A fost primul absolvent de liceu din satul lui și, ulterior, primul absolvent de facultate. A făcut parte dintr-o familie cu 7 copii, din care cinci sunt în viață. În timpul marii secete de după război (1946-1947), tatăl (Gheorghe, n.1914) pleacă după porumb în Oltenia. Școala primară (1951-1955) stă sub semnul harului didactic al învățătoarei Eliza Pamfil. Copilul are o pauză de școlaritate de doi ani (1955-1957), timp în care își ajută părinții la muncile câmpului. În clasa a V-a avea deja 13 ani. Primele lecturi în gimnaziu: Sadoveanu, Coșbuc, Eminescu, Creangă, Jules Verne, Turgheniev ș.a. Scrie la gazeta de perete poezioare și epigrame. Este un creator precoce. Studii liceale la Colegiul „Cuza Vodă" din Huși. Debutul publicistic în „Flacăra Iașului" cu o poezie (1963). Întâlnire providențială în anii liceali cu viitorul său mentor literar, Ion Alex. Angheluș. Frecventează cenaclul „Mihai Eminescu" al Casei de cultură și colaborează la postul local de radio. Student la Universitatea „Al. I. Cuza" din Iași, avându-i ca profesori, între alții, pe Const. Ciopraga, Elvira Sorohan, Ioan Constantinescu, Gh. Agavriloaie (1964-1969). Licența, cu o teză consacrată lui V.I.Popa, scriitorul. În 1969, căsătoria cu Elena (n. Ploaie) din Pâhnești-Arsura. Repartiție ministerială în învățământ, în magicul sat Duda. Director de școală: 1970-1980 și 1984-1989. În iunie 1989 este destituit din funcția de director, fiind socotit un element periculos pentru societate. În 1973 – un serviciu militar întârziat (la Bacău). Citește proză scurtă în cenaclurile ieșene. Revista **Alma mater** îi publică povestirea „Caii apelor". Înființează un cenaclu sătesc, avându-i comilitoni pe Ion Bârcă, Valeriu Penișoară, Marcel Vârlan, Valentin Furtună. La inaugurare participă scriitorii ieșeni Mircea Radu Iacoban, Horia Zilieru, Ioanid Romanescu, Nicolae Turtureanu, Corneliu Sturzu. Debut editorial cu proză - **Corăbii în septembrie** (1984); **Călărețul de os** – proză scurtă (1991); **La coada cometei**, roman (1997); **Balada vârstelor** – versuri (2004); **Caligramele destinului** – versuri (2006), **Terapiile invocației** (2008); **Confortul inorogului** – versuri (2011). Trei Elene i-au marcat destinul, după cum mărturisește scriitorul însuși: bunica, mama și soția. Membru al Uniunii Scriitorilor din România: din 2001. Printr-un capriciu fericit al destinului, Ion Gh. Pricop, „cneazul din Duda", cum l-am numit într-un articol omagial la 70 de ani, locuiește pe *Strada Scriitorului*.

Vasile FILIP

CÂND JOS, CÂND SUS!

„Cine nu știe să se copilărească e ca un „copac uscat !”

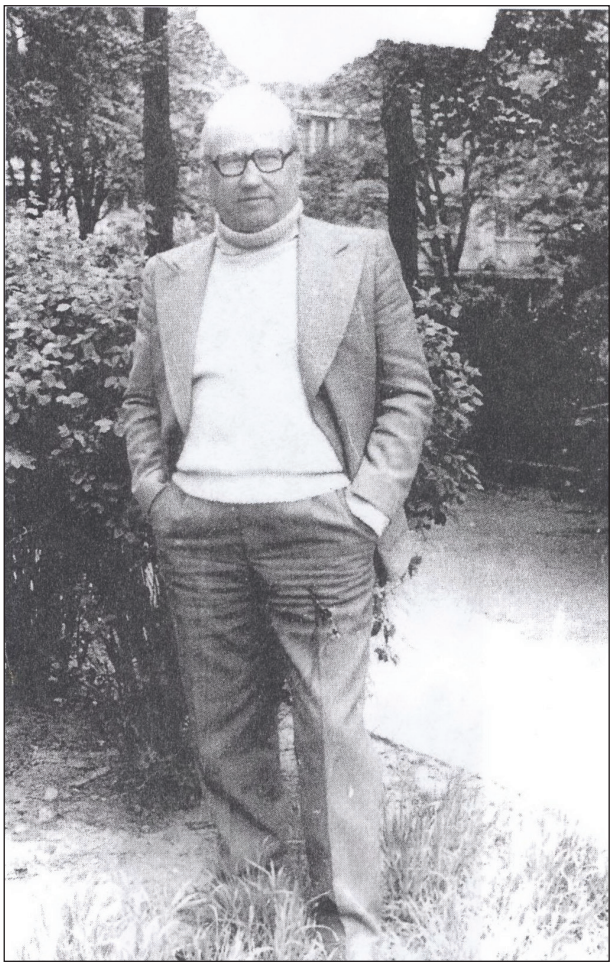

1. *Bărzăunii* lui Dumitru Vacariu

Dacă nu mi-aș vedea lungul nasului și mi l-aș lua la purtare, aș cădea și eu în păcatul împăunării, susținând, sus și tare, că sunt posesorul unor puteri măcar supranaturale, dacă nu chiar și mai și. Că sunt un proroc, de pildă. Sau, fie și un prezicător ceva mai răsărit decât doamna Breabăn, de la mine din sat, care – pe timpul războiului – le ghicea, în cărți și în bobi de fasole, la nevoie în grăunțe de popușoi ciocantin, spunându-le încurajările de care bietele femei aveau nevoie ca de aer: „Ție, Ileană, îți cade unul de roș”. „Aista-i Ion al meu” – sărea în sus de bucurie Ileana. Și așa mai departe...

Cum, însă, eu nu sunt nici una, nici alta, mă mulțumesc să mă laud cu ce pot. Adică cu puțin. Că așa e românul. Dacă îi dai mult, face mofturi. Dacă îi dai puțin, zice: „Bogdaproste și pentru atât!” Dacă nu-i dai nimic, el ridică ochii în sus și se roagă: „Dă, Doamne, ploaie!”

Ca să nu o lăbărțez prea tare, am să cobor cu picioarele – dar mai ales cu capul – pe pământ și am să mă opresc asupra cărții bunului meu prieten **Dumitru Vacariu**, pe care el a botezat-o *Aventurile Bărzăunului*. Fără a părăsi ideile înșiruite la începutul acestor însemnări – fugare, dar neușuratice – simt îndemnul de a face, totuși, o anume legătură cu ce urmează a fi scrise. Cunoscându-l, chiar dacă nu până în măduva oaselor, pe acest scriitor de mare substanță și sensibilitate, mi-am îngăduit, cu o vreme înainte de apariția cărții care mă face să o aduc în atenția cititorilor, să fac, totuși, o prezicere: „Nu se poate – îmi morfoleam eu gândurile – ca Truț să nu coacă el ceva. Din câte am băgat de seamă, lui îi umblă o mulțime de bărzăuni prin scăfârlia doldora cu tot felul de lumi închipuite”. Acum, dacă stau drept și judec și mai drept, pricina principală este dragostea lui Dumitru Vacariu pentru copii. Pe care el îi vede și îi consideră ca fiind niște îngeri. Poate chiar adevărați îngeri. Asemenea florilor, dar mai pereni decât florile.

La drept vorbind, Dumitru Vacariu însuși este un copil. Să nu fie deturnat – că se întâmplă adese – sensul spuselor mele, am să și fac precizarea: Truț nu a intrat în mintea copiilor. El este, în spirit, un copil, mereu însetat de puritate și mereu flămând de lumină. Ceea ce mă îndeamnă să duc gândul mai departe. „Omul care nu a luat cu sine sublimul copilăriei seamănă cu o poiană fără de flori” – am citit cândva, undeva.. Copilul naiv, dar nu credul; copilul isteț, dar nu încrezut; copilul curios, dar nu indiscret; copilul încrezător, dar nu orgolios; copilul aureolat de zâmbetul sincerității și de dorința iubirii – cam acesta este, creionat doar, portretul pe care Dumitru Vacariu îl poartă cu sine de la facerea lui și până la starea lui de moșneag îndrăgostit de vârsta copilăriei.

Gestul Editurii „Junimea” de a include *Aventurile Bărzăunului* în promițătoarea Colecție „Ulița copilăriei” mi se pare – ba chiar este – unul demn de tradițiile literaturii naționale, pe care Iașul nu doar le-a cultivat, ci le-a și întreținut prin adaosuri de noi valori, menite să împlinească harul cu care este înzestrat un popor de oameni dăruiți cu virtutea copilăriei. Nu știu cui aparține inițiativa Colecției, dar îi laud prietenește pe aceia care și-au însușit-o și o pun în operă.

Mă alătur și eu acelora care socot că formula

„literatură pentru copii” nu e tocmai fericită. Dacă nu chiar exterioară fenomenului. Pentru că, așa cum au spus și au scris toți cei care au avut căderea să o facă, nu există decât un cuvânt care să desemneze arta cuvântului scris: *literatură*. Iar literatura are vârsta Veșniciei și se adresează tuturor vârstelor trecătoare. Iar Dumitru Vacariu dovedește că știe acest lucru.

Îmi aduc aminte de admirabilul meu profesor de Română de la Liceul Național din Iași, Gheorghe Iftinchi. Ne citea din **Amintiri din copilărie** de Ion Creangă și râdea cu lacrimi. Și se... scuza: „Băieți, vedeți, eu sunt un om bătrân, dar tot îmi place...” Și ne mai spunea domnul profesor: „Băieți, cine nu știe să se copilărească e ca un copac uscat, la care nici vrăbiile nu trag”.

Pe cine să mai fericesc?! Pe toți acei care scriu literatură, dar nu cu dedicație specială „pentru copii”, ci în spiritul acestei vârste în care totul este curățenie și lumină. Exemplul lui Dumitru Vacariu, care continuă tradiția clasică a literaturii române, e unul demn de luat în seamă. Admirabilii lui „bărzăuni” îl pot scoate pe cititorul năpădit de tot felul de întâmplări ale timpului de acum și îl pot revigora mental și sufletește, inducându-i neasemuita vibrare a universului copilăriei. Tocmai de aceea m-am ferit să comentez litera cărții, stăruind, în schimb, asupra spiritului ei, întărind fapta mea prin nostalgia poetului: „Unde ești, copilărie,/ Cu pădurea ta cu tot?...”

2. Au revoir, Paris

În avionul de Paris – București, Lioara a nimerit pe un loc preferat. Lângă hublou. „Îmi place să văd pământul din cer”- explicase ea, încă la prima lor călătorie cu avionul. Ion a ocupat locul din mijloc, cel dinspre culoar urmând să-și primească proprietarul temporar. Nu a trecut prea mult timp și acesta a apărut. Era un bărbat, nici prea înalt, nici prea scund; nici prea tânăr, nici prea bătrân; nici ca Făt-Frumos, nici ca dracul. Un om oarecare. Obișnuit. Din cei cu care este plină lumea și nimeni nu-i ia în seamă. De cum a descoperit numărul care i se cuvine, omul a îndesat în raftul de deasupra capului un rucsac aproape militar și burdușit cu cine știe ce lucruri. După care s-a uitat la cei doi vecini și a salutat, mișcându-și capul, cu zâmbet plăcut pe fața ușor bălaie. Ca și părul, încă îndeajuns de bogat și pieptănat cu cărare într-o parte. Îndată a dezvoltat salutul, prin cuvinte:

- Bonjur madamá și mosiu - arătând cu mâna dreaptă către scaun, ceea ce însemna: „Permiteți?”

- Saditesi! l-a îndemnat Ion, băgând de seamă că ar putea ieși un moment descrețitor de frunte din acel debut de posibil dialog, pe alte subiecte decât atentatele.

- Aaa! Tu ruskii l’om… ia am… comprir. Adică, cum se spune pe românskii iazâk, m-am prins la schemă.

Prinzându-se și el la… schemă, Văioagă a ținut să curme în acel punct dialogul multilingvistic și a dat lămurirea cuvenită:

- Nu, domnule, nu sunt nici rus, nici francez.

- Atunci ce sunteți, că văd că o rupeți bine pe românește? Arab cumva, …că vedeți ce se întâmplă în Siria, în Irak, în Avganistam…

- Nici măcar arab nu sunt, domnule.

- Aaa, am dibuit-o: sunteți ucrainian român. Sau, mă rog, român ucrainian.

Îndată ce Ion Văioagă și-a declinat identitatea, partenerul de discuție i-a urmat exemplul. Cum nu-și pusese încă centura de siguranță, omul s-a ridicat în picioare, și-a rostit numele, a sărutat mâna Lioarei, a strâns mâna lui Ion și s-a așezat. Și pe el tot Ion îl chema, pe numele de botez. Dar și pe cel de familie, tot Ion. Ion Ion.

- Ion, de botez, îi numele nașului meu, pe care îl chema Ion Creangă. Ca pe scriitorul nostru din Humulești. Dacă te uitai o lecuță la fața lui, chiar semăna cu el. Iar când deschidea gura, nu

se putea să nu te minunezi: „Apoi, om bun, aista-i curat Ion Creangă, cel cu scăldatul, cu cireșele, cu pupăza, cu *Capra cu trei iezi* și cu atâtea altele, una mai frumoasă decât alta”. Ascultându-i turuiala, Ion Văioagă a cam băgat-o pe mânecă. Ce făcea el, ce dregea, de fiecare dată, când se afla în colectivitate, avea „norocul” de se lipea de el câte un palavragiu. De regulă, din cei mai plictisitori, care întotdeauna se simt obligați să-și facă autobiografia, insistând pe perioada milităriei. De data asta, însă, „norocul” s-a dovedit a fi mai puțin…catastrofal, iar povestitorul avea har. Ba chiar și oleacă de umor, involuntar uneori.

Înțelegând că Ion Ion era agricultor dintr-o localitate vasluiană și că de vreo cinci ani bătea „cerul cu aripi de aeroplan”...sau „dădea câte o fugă până în Franța, unde are un ghiavol care muncește într-o livadă cu meri și cu peri”, Văioagă profita de momentele de respiro ale acestuia și se mai intercala și el în...linia de atac.

- Și cum te-ai împăcat cu gândul că singurul copil - așa cum înțeleg - să plece în lumea largă?

- N-am avut încotro! Ce era să fac? Să mă pun împotriva lui, care acolo, în sat la noi, da’ nici în județ, nu avea unde munci ca să poată trăi și el... decent, cum tot spun tojur iștia care au pus mâna pe tron? mamii lor de hoți și de șarlatani! Acu’ dumneavoastră,...vă rog frumos... și pe doamna... să iertați cuvântul cel prost. Da nu se mai poate, s-a terminat răbdarea din stoc! S-o finit- cum spune și franțuzul.

- Da, noi te înțelegem foarte bine. Și-apoi, nu-i nici o nenorocire în asta…

- Păi da! Că și chiompangiul a spus că ce dacă pleacă și lumea din țară? Să se ducă unde-o vedea cu ochii. Da, pe matracucile lui de ce nu le trimite să-și rupă oasele prin ogrăzi străine?! Nu, fiindcă pe ele le-o oploșit bine mersi pe lângă cuibul de hultani. La mezonul lor, cum ar veni pe vorba franțuzului

- O, dar bag de seamă că ai început și dumneata s-o rupi pe franțuzește!...

- D-apoi ce era să fac, domnule Ion? Să-i ascult pe francezi cum bleotocăresc și eu să mă uit cu gura cârcită la dânșii, sau să le spun hojma:„Scuze-moi, dar eu ne se pa pe franțuzește?” Nu, domnu’ Ion, nu mă fac eu de râsul lumii… Că eu, ca să mă laud olecuță, chiar dacă nu am făcut prea multă școală - vreo opt clase - mie îmi place tare cititul cărților. Le împrumut de la Biblioteca din Bârlad, că satul meu Zorleni, se megieșește cu orașul, da’ mai și cumpăr, când am „surplus financiar” - cum l-am auzit pe domnul Isărescu, care cred că vrea să moară - eu nu-i doresc asta, Doamne iartă-mă! - cu capul pe biroul Băncii Naționale. Da, să știți dumneavoastră că, la Bârlad, eu și la teatru mă duc din când în când. Mă mai întâlnesc și cu domnul profesor Gruia Novac- auzi ce nume frumos: Gruia Novac! Ca în poezia aceea populară:„Sus, pe dealul uriaș,/ Gruia adormise./ Doarme ca un copilaș,/ Legănat de vise; „Acu’ia eu nu vă mai plictisesc, da să știți că eu o știu pe toată. Că am învățat-o pe vremea când domnul Novac îmi era profesor de română la Școala domnului sculptor Marcel Guguianu, care i-a fost soț o vreme marii cântărețe de operă Viorica Cortez. După ce s-au despărțit, doamna Viorica cică s-a măritat cu un franțuz, care era directorul Operei din Paris. Aici eu nu știu cum a fost, dar așa am auzit…

La auzul acestor nume, Ion Văioagă s-a luminat și mai mult la chip. Faptul netrecând fără a fi observat de Ion Ion, acesta s-a bucurat pe loc:

- Văd că vă place ce vă tot îndrug eu… și mă simt bucuros. Mai ales că, în ziua de azi, nu tot omul îl ascultă cu răbdare pe celălalt…

- Vorbind, timpul trece mai ușor…

- Așa se spune, numai că mie nu-mi place să vorbesc de unul singur. Sau în vânt…

- Ceea ce nu e cazul nostru. Dar să-ți explic de ce te ascult cu plăcere și cu interes. Află, domnule Ion, că eu îi cunosc pe acești trei oameni pe care i-ai pomenit dumneata. Cu profesorul Gruia Novac am fost coleg de facultate și am rămas prieteni pe vecie - cum se spune. Mai mult, colaborez și eu la revista „Baaadul literar”, pe care el o face foarte bine.

- Să știți că citesc și eu „Baaadul literar”, pe care chiar domnul profesor mi-l dă. Și pe dumneavoastră v-am citit, abia acum fac legătura. - Pe Marcel Guguianu nu l-am cunoscut la modul direct. De vreo două, trei ori, parcă, ne-am strâns mâinile, la niște vernisaje. Cu doamna Viorica, care din când în când își mai face timp și mai vine pe la Iași, unde chiar concertează, m-am întâlnit, tot de vreo două, trei ori, ba am și stat de vorbă cu domnia sa. Cum mi-a spus că iubește foarte mult arta populară românească - „iile noastre sunt neîntrecuta în întreaga lume”- mi-a mărturisit, i-am și făcut cadou un serviciu de cafea realizat de un cunoscut olar din comuna Tansa, județul Iași.

- Nu cumva de la Ion Diaconu?

- Exact! Înseamnă că avem mai multe cunoștințe comune. Domnule, ce mică e lumea!...

- Da, l-am cunoscut - că s-a pierdut săracul - și am și eu câteva străchini de la dânsul. Și ziceți că ați stat de vorbă cu doamna Viorica?

- Numai vreo jumătate de ceas, cel mai mult… Dar dacă am dat-o pe amintiri, trebuie să-ți mărturisesc încă ceva: eu am fost aproape prieten cu mama doamnei Viorica, doamna Maria Cortez, în casa căreia - de la *Doi Peri* - am fost de multe ori oaspete. Pe domnul Cortez, tatăl, l-am cunoscut,

dar numai de la… distanță. În livada Cortezilor mergeam, cu mai mulți băieți și mai multe fete, duminicile și cântam în… preajma unui pahar cu vin foarte bun din butoaiele proprietarilor. Numai că, atunci când se așezau pe cântat părinții, Ștefan și Maria, și fetele,Viorica, Mioara și Ștefania, noi ne făceam numai ochi și urechi. Era o încântare…

- Doamne, câte mai poate afla omul atunci când dă peste alt om, care știe multe și le dă cu dărnicie și altora! Eu unul nici nu știu cum să vă mulțumesc, domnule Văioagă, pentru marea bucurie pe care mi-o faceți…

- Avec plaisire! Prietene.

- Osi, mon amie…Nu știu dacă am zis bine, da' sunt precis că dumneavoastră n-aveți să faceți caz de asta… Acu'… mă *scuze moi* pentru îndrăzneală, da' eu v-aș face o invitație. Poate veniți, da' cu domnul profesor Gruia Novac, pe la mine, în Zorleni… Ca să puteți spune și dumneavoastră:„Am fost la țața Zoița din Zorleni și am mâncat zarzăre zămoase": Că este așa o glumă pe care tot zorleanul o cunoaște și o spune.

- Aș veni cu mare drag, domnule Ion Ion, dar nu pot să-ți promit nimic. Dacă mă va ajuta Bunul Dumnezeu, am să vin cu multă plăcere. Împreună cu prietenul meu Gruia, se înțelege.

- Iar vă rog să nu vă supărați, domnule Văioagă, da' eu v-o spun deschis. Adicătelea, prietenește, dacă îmi îngăduiți.

- Zi-o, domnule Ion Ion!

- Dumneavoastră nu sunteți bun de politician!

- Dar de ce crezi dumneata asta?

- Fiindcă dumneavoastră nu promiteți lucruri de care nu sunteți sigur că le veți putea face. Pe când politicienii - ai noștri întâi și-ntâi - îți juruiesc și luna de pe cer, nu numai marea cu sarea. Da' dacă îți pui mintea cu dânșii și chiar le ceri luna de pe cer, atunci o dau cotită:„Cum, bre omule, să-ți dau eu ție luna?! Adică ai vrea să las eu cerul fără lună?! Ce au să zică cititorii în stele? Sau câinii, care din când în când latră și la lună, nu numai la oameni?! Nu, așa ceva nu se poate, în ruptul capului, mai cu seamă că asta abia așteaptă Deneaul, care te pândește ca mâța șoarecele" Da, domnule Ion, dumneavoastră nu sunteți bun de politică. Da' dacă dumneavoastră, domnul profesor Gruia Novac și alții ca dumneavoastră, că eu unul cred că mai sunt, v-ați face politicieni, atuncea s-ar schimba lucrurile…

- Adică noi nu ne-am teme de DNA și ți-am da dumitale luna de pe cer? Cu sarea, am scoate-o noi la capăt, că am aduce sare de mare din Franța. Cu luna, însă…

- Ei, lăsați, că ați priceput dumneavoastră încotro bat spusele mele…

- Sigur că am priceput! Și tocmai din această cauză n-am să mă fac - cum vezi, nici timp prea mult nu ar mai fi - politician. Îi las pe alții, că mincinoși se găsesc pe toate drumurile. Cu adevărul stăm ceva mai prost. În rest, toate bune și la locul lor…

(Fragment dintr-o carte care, în curând, va intra la tipar, colecția „Destinul este rotund", Editura PIM, Iași.)

Autobiografică

Teatrală existență, cu prefăcută mască,
Cu rol parcă știut încă din prima fașă,
Cu matinee scurte și votcă muscălească
Cu care am mințit frumos spectacorimea lașă.

Teatral și azi, cu prefăcută mască,
Aștept doar ca **Doamna Aceea** să mă zeciuiască!

Gruia Novac

5 Aprilie, 2016
Bârlad

Gruia NOVAC

Reflecțiile unui ciob din oglinda vremurilor (XXIII)

Am început să cred în certitudinea că guvernanții noștri – dintotdeauna – n-au auzit și n-au habar de ce și pe cine slujesc. Avertizez că opinia pe care am început să o conturez are în vedere anii, întregi, de după decembrie,1989, despre ce-a fost înainte neîngăduindu-mi să grăiesc din rațiuni pe care nu vi le voi divulga niciodată, chiar de mi-ați oferi toate miliardele furate și pe care diriguitorii (sic, deh!) refuză sau nu sunt în stare să le redea… contribuabililor.

Trăim prost, ne afundăm în primitivism, refractarismul latent a devenit mod de viață, de-aceea cârtim pe la colțuri și „porți", ne declarăm cu mândrie săraci, iar cerșetoria, în zecile de forme ale ei, fiind o preocupare vitală și nerușinată.

Trăim prost. Fiindcă n-avem ce ne trebuie? Fals. Atunci ? Ne lipsește completamente **școala, instrucția, educația.** Nu ne convine nicicând să ni se spună așa ceva în față. Prostul, dacă nu-i fudul, nu e prost destul! Să nu ne mai ascundem după deget. Guvernele noastre, toate, au fost preocupate (când au fost) de asigurarea nivelului de trai, nu de obișnuirea oamenilor să muncească, cum să muncească, unde să muncească aici, acasă la noi, cum să-și asigure necesarul strict pentru familie și comunitate. Un cântec vechi zice: *„Totul-i bine/Când e pâine/ Tot mănânci,/ Dar mai rămâne!"*

Guvernele noastre – toate – au fost preocupate să dea oamenilor câte un pește, nu cum să-l pescuiască cu o undiță simplă, pe care le-ar fi oferit-o, eventual. Cine să-i învețe să prindă pește? Sistemul de învățământ. Nu zic școala, pentru că s-a depreciat cuvântul. În vremea de demult, fie la sat, fie la târg, eticheta «**om cu școală**» era la mare respect. Dar și atunci, mentalitatea patriarhală și lentoarea în judecarea realității făceau ca **școala** să fie prioritatea de mai apoi. Dar astăzi? Mentalitatea e areică, iar judecata e oțioasă, fiindcă influența agresivă a democrației globalismului a ucis entuziasmul, nu mai avem aspirații, doar dorințe(drepturi) pe care să ni le împlinească… **statul !!!** La acest tip de analfabetism social s-a ajuns. Că o țară ca România, care avea și agricultură (socialistă, e adevărat; dar acum se face iarăși apologia ogorului mare !...) și industrie (cu locuri de muncă plătite după posibilitățile de atunci, dar nimeni nu murea de foame…) și o cultură (poate precară, dar măcar nu aveam analfabeți cu diplomă…), a ajuns în halul în care n-o adusese nici primul, nici al doilea război mondial, înseamnă că chiar ne merităm „conducătorii". Când aceștia n-au suflet de român, nu simt românește, reacționează numai la fluierul

Scurt dialog cu d-na deputat Ana Birchall

bruxellez și arătătorul merkelez, când întoarcem fundul vecinilor, socotindu-i insignifianți, fiindcă, deh, ne apără dulăul cel mare (până la proba… de foc!), Țara asta nu va cunoaște mersul în picioare…

De ce e ne nevoie? De **ȘCOALĂ.** De educație, de comportament moral, de reinstaurarea cultului pentru muncă, a respectului pentru înaintași, de reînvățarea dragostei pentru ogorul părintesc și strămoșesc, dar și pentru țărâna patriei străbunilor noștri, de îngenuncherea numai în fața lui Dumnezeu, nu în fața „prietenilor" de ocazie…

Eliza ARTENE

Ce ni s-a dat, să păzim !

Spre centenar!

TEATRUL „VICTOR ION POPA” BÂRLAD 1955-2016

Cu... *Psihoterapolitica* sub lupă

„Ce-ar fi să ne imaginăm o țară în care teatrul e singurul loc, în afară de biserică, unde oamenii se pot întâlni liber, fără permisiunea autorităților? Unde actorii sunt asemenea preoților, iar dramaturgii joacă rolul de barzi naționali, deschizând drumul spre libertate”(Roman Pawlowski)...?

Sună prea bine? Iatăcă, Polonia, o soră cu suferințe similare României, a trăit și mărirea și decăderea teatrului, încercând, mai greu sau mai ușor, să-și găsească propria cale de exprimare, într-un final. În 2008, la Editura Art, apărea primul volum al **Antologiei de teatru polonez contemporan**, reunind nume precum: Krzysztof Bizio, Maciej Kowalewski, Tadeusz Slobodzianek, Maria Spiss, Przemyslaw Wojcieszek, Amanita Muskaria.Piesele au tematici care oscilează între analiza generațiilor „ținute la marginea societății, incapabilă să găsească o ieșire pentru toți mulțumitoare din menghina cultului consumerist”, relația omului cu religia și destrămarea relațiilor interumane – însingurarea, eșecul cuplului, incapacitățile de comunicare. Iulia Popovici menționează în postfață că dramaturgii polonezi nu caută cu ardoare să-și traducă textele în eventualitatea că vor fi montate în afara spațiului polonez. Iată că, total neașteptat și nesperat, spațiul polonez a venit mai aproape de noi, cu ocazia unei montări de excepție pe scena teatrului bârlădean.

Psihoterapolitica este denumirea celui de-al doilea volum al **Antologiei de teatru polonez**, apărută în 2011, cu sprijinul Insitutului Polonez din București, dată de piesa cu același nume, scrisă de Dominik W. Rettinger - scenarist, antropolog, regizor independent. Piesa a fost premiată la Concursul național de comedie și montată de Teatrul din Lodz. „Textele acestea vorbesc cu propria lor voce, te poartă într-o călătorie intimă, uneori amăgesc și se hrănesc cu empatia sau naivitatea noastră. Dar acesta este dreptul lor, totul numai și numai pentru a ne orienta, mai devreme sau mai târziu, că nu mai există cale de întoarcere”, teatrul căpătând „cu adevărat sens abia când ne regăsim în el pe noi înșine”, scrie Piotr Gruszczynski în prefața amintitului volum.

De unde și până unde un polonez... la curtea teatrului local?... Nume precum Tadeusz Kantor, Jerzy Grotowski nu sunt deloc străine celor care trec pragul unei școli de teatru; așadar, era firească o privire mai atent aruncată spre dramaturgia poloneză, care, iată, a căpătat viață, conturând o poveste cu profundă ancorare în realitate. În an electoral, dăm, nici mai mult nici mai puțin decât peste un politician ajuns la terapeut! Nu că mulți dintre actanții domeniului „circus politicus” n-ar avea nevoie să treacă pe la un specialist, sau pe la un poligraf...! Asocierea domeniilor, desigur, este amuzantă și surprinzătoare. La o primă foiletare a piesei, îți sar în ochi, cu lejeritate, replici pline de umor, inteligente și nu ai cum să renunți la lectură. La fel se întâmplă și cu piesa montată. Garantat plecați purificați, prin râs cu poftă și prin a felicita opțiunea repertorială, precum și dramaturgul, pentru puterea de a reda în scris, niște realități

spinoase, care sunt trecute, oarecum, cu vederea, pentru că așa se procedează „la nivel înalt”... Suntem avertizați că individul este strivit și că doar sistemul este puternic și contează.

Montarea nu are nevoie de prea multe artificii, pentru că savoarea textului are greutate suficientă ca să te pună pe gânduri sau să-ți smulgă hohote în cascadă. La un moment dat, te gândești la clasicul text: „orice asemănare cu personaje reale”... românești... e, parcă, deloc întâmplătoare. Simți că vorbește despre tine, despre ceea ce vezi și trăiești în viața cotidiană. Ori, spusele lui Gruszczynski imediat capătă valoare. Dacă „ridendo castigat mores” - nu putem ști exact efectul... imediat sau în timp. Poate ar trebui mai mulți politicieni invitați la teatru! Pentru un efect scontat. Distribuția trebuie, din start, să fie o garanție a unui spectacol reușit: **Ramona Părpăliță, George Sobolevschi, Cristian Todică, Petronela Ene**. Scenografia ne prezintă un cabinet de psihoterapeut, minimalist dotat și, pe fundalul scenei, un ecran pe care rulează discursuri politice și politicieni bine înrădăcinați în mintea votantului. Nu dezvăluim subiectul piesei, vă lăsăm curiozitatea să vă poarte pașii către teatru, unde veți savura momente inubliabile! Avem de-a face cu: o superbă spioană sub acoperire, un terapeut, un politician și soția lui ...descurcăreață - prinși într-o serie de întâmplări și situații răsturnate neașteptat și garnisite cu mici filosofii sau truisme, profunde sau comice, care vor contura lumea adulților preocupați de parvenire, ipocrizii și hedonism - jocurile „de oameni mari”/ umplutura existențelor sterile.

Oare chiar avem, la un moment dat, detașarea și puterea de a privi lucrurile grave, cu resemnare? Spectacolul arată foarte bine, este atractiv, trupa asigură trăinicia piesei, precum și subiectul și forma neîncărcată în care a fost montat. Se apelează mult la inteligența publicului, spectacolul solicitând cunoștințe, conexiuni, simțul umorului, al ironiei și o atenție sporită, necesar fiind să prinzi din zbor poanta!

Personal, foarte subiectivă fiind, poate, dar încercând să judec la rece..., am găsit o premieră-deliciu; rar mi s-a întâmplat să asud râzând și să aplaud inteligența cu care se pun puncte pe i, de-a lungul pieselor. Am admirat-o pe Ramona Părpăliță trecând cu lejeritate dintr-un registru ludic în altul provocator sau chiar dur, de ofițer de informații. Un terapeut atractiv, ce punctează cu umor subtilitățile - este George Sobolevschi, destul de relaxat în rol și convingător. Politicianul - Cristian Todică,ne conturează asiduu un personaj tragi-comic, slab de înger, o marionetă (ghidat se soție, cum se poate numi?) care vrea să convingă electoratul că are vocație. Iar Petronela Ene este Brygida, soția agitată, care exercită un permanent control al carierei soțului; foarte sigură pe ea, multi-tasking, execută mașinal un mers à la „de 3 X femeie”, non-stop cu ochii pe evoluție pe scara diplomatică și pe moralitatea... propulsatului consort.

Nu este recomandat să rataţi astfel de bijuterie, cu atât mai mult cu cât nu se știe când ar putea avea loc o viitoare întâlnire cu dramaturgia mai puțin cunoscută, spre care ne deschide o portiță, domnul Teatru.

„Psihoterapolitica” de Dominik W. Rettinger, pe scena bârlădeană

Teodor PRACSIU

O nouă premieră a teatrului bârlădean, prima din acest an, are ca punct de pornire piesa unui dramaturg polonez contemporan, Dominik Wieczorkowski Rettinger (n. 1953), un nume cu rezonanță poloneză dar și germană, un autor polivalent a cărui fișă de creație cuprinde, între altele, filme publicitare, scenarii de film, seriale de televiziune, romane, un triller politic ș.a. Un spațiu artistic în care s-a impus este teatrul, ilustrat în cazul de față de o piesă intitulată insolit **Psihoterapolitica**, o satiră erotică și concomitent politică, după aprecierea comentatorilor profesioniști și ocazionali. Titlul este dat de un substantiv compus (un personaj este psihoterapeut, iar politica a intrat demult în viața noastră cotidiană) și are indiscutabil o semantică transparentă. Autorul a luat în colimator lumea post-comunistă dintr-o Polonie care a trecut pașnic de la sistemul politic totalitar la cel democratic, dar similitudinile cu situația din celelalte țări ale „blocului” comunist sunt izbitoare. România a înregistrat în 1989 o revoluție violentă, cu victime și distrugeri materiale, iar evoluția ulterioară a evenimentelor confirmă diagnoză dramaturgului polonez. Destinul fostelor țări comuniste din estul european este prioritar în perspectica filosofiei și dialecticii istoriei: creștere, descreștere și utopie. Mă grăbesc să spun că domnul Rettinger nu adoptă tonul grav al analiștilor apocaliptici, nu ne propune nici parabole politice încifrate, nici șarade postmoderne cu sensul la urmă sau cu un tâlc ce glisează în absurd - cum fac destui dramaturgi sensibili la gloria continentală - ci ne oferă o partitură în cheie șăgalnică, parodică, satirică; nu se crispează ci se amuză și încearcă să atragă în această demonstrație cititorul piesei și, implicit, pe spectator.

Considerațiile de mai sus explică opțiunea repertorială a teatrului bârlădean, a regizorului Dorin Mihăilescu în tandem inevitabil cu scenograful Sandu Maftei, un cuplu cristalizat și pertinent.

Dramaturgul - care are incontestabil simț scenic și știința replicii - a topit în creuzetul piesei mai toate ingredientele lumii de astăzi, toate poncifele, sloganurile și fixațiile lingvistice și mentale ale indivizilor care vor să răzbată, să parvină, să se impună într-un fel sau altul: conturi în paradisuri fiscale, corupția, derapajele sexuale, homosexualitatea, carierismul, adevărul și minciuna, valoarea informațiilor secrete, tutela omniprezentă a partidului, femeia - eterna poveste, corectitudinea politică, stresul, secretatra alunecoasă ș.a. „Pe mine mă va confirma Istoria!” clamează cu infatuare senatorul... „Politica este o chemare, o vocație!... Sunt condamnat la succes!...”

Regizorul comenta astfel problematica piesei și a spectacolului, glosând eseistic: „Ni se transmite adesea, persuasiv, ca o scuză, o cauză iremediabilă: politica este asemănătoare cu o prostituată, iar ei, cei aflați vremelnic „în capul trebii” (cum spunea Marin Sorescu) se sacrifică pentru „binele” nostru, renunțând la comportamentul lor „curat ca lacrima”. Nu ei sunt sunt de vină pentru toate „mizeriile” pe care le aduc în viața noastră, pentru că ne transformă fiecare moment al vieții noastre în clipe de coșmar, pentru că au metamorfozat țara în propriul lor buzunar, pentru că au pervertit interesul social într-unul personal (chiar lezând voința comunității), ci *politica* este cea culpabilă. Dar cine face ca această activitate să fie o cloacă, o groapă cu miros pestilențial în care se adună toate gunoaiele? Nu el - politicianul? Nu el a făcut ca sintagma *a face politică* să fie sinonimă cu *a fura, a minți*?” (Caietul-program)

Directorul de scenă s-a păstrat - după toate semnalele - în granițele textului de referință, restituindu-l cu o dezinvoltură studiată și contând pe receptivitatea și forța de expresie a trupei. Cadrul scenografic este funcțional în sens estetic, fără a fi încărcat: un balansoar comod, un pat mobil,

suspendat, panouri și, în latura dreaptă, un ecran pe care sunt proiectate imagini cu senatorul locvace și emfatic. Structura propusă (regie - scenografie - muzică - ecleraj - joc actoricesc) place publicului, care, în final, n-a fost zgârcit cu aplauzele. O secvență picantă pune pe gânduri firile ortodoxe: tânăra și apetisanta secretară (în realitate, locotenent de informații) stă peste senatorul hipnotizat (uneori fals hipnotizat), într-o ținută lejeră, sumară, sexy, și nu cîteva clipe ci minute în șir. Puritanii vor avea îndreptățirea lor să strâmbe din nas la scenele erotice mai „fierbinți" ale premierei bârlădene (data oficială: 20 februarie 2016). Spiritele emancipate, „europeniste", dezinhibate vor considera că în „tablourile" litigioase totul se desfășoară în granițele decenței, pornind de la judecata sofistică a libertății de exprimare, a abolirii tabu-urilor sacrosancte de odinioară, a eliberării de „complexele" pudibonderiei. Un postulat nescris atestă ritos că publicul are întotdeauna dreptate. Ca atare, există o oarecare legitimitate în ambele poziții, după cum există și aspecte discutabile și într-o parte și în cealaltă. Dacă punem ecuația în alți termeni, trebuie să admitem că erosul în sine, pur, grosier și deșănțat este blamabil în orice circumstanță și nu poate fi justificat. Corelativ, desfășurările erotice cu motivație și finalitate artistică, subsumate unei idei coerente, expresive n-ar trebui să fie condamnate. Sunt imputabile doar căderea în licențios, în vulgar, în pornografie, obstinația de a epata prin scenele tari, tentația de „a rupe gura târgului" în zona sexualității, a aluziilor triviale, a insinuărilor imunde.

Pe o axă estetică imaginară în ce punct valoric se plasează spectacolul bârlădean? Am încercat să răspundem cât mai nuanțat la această interogație-cheie. Spectacolul respiră un aer de prospețime și de tinerețe, are ritm și aplomb. Echipa însăși are toate șansele de afirmare în anii ce vin fiindcă, în linii mari, este la început de carieră, de definire a unui drum în teatru, care este, cum știm, mai întotdeauna pândit de provocări, tentații și eșecuri. Au bune prestații scenice **Ramona Părpăliță Ananie** (Iwona), **Petronela Ene** (Brygida), **George Sobolevschi** (Adam), **Cristian Todică** (Jani). Nu ar fi prima dată. Interpreta Iwonei are farmec și sensibilitate, știe să fie când șăgalnică și senzuală, când glacială și laconică, așa cum îi stă bine unui presupus ofițer de informații. Este în ton, înfiptă și ațoasă Brygida Petronelei Ene, soția influentă din spatele senatorului, capabilă să tragă la timp sforile politicii pentru a-l propulsa în sferele înalte ale puterii. Psihoterapeutul lui George Sobolevschi are miez și culoare; scenele de hipnoză sunt jucate bine, cu replici adecvate și în tonalitățile consacrate de tradiție. Cât îl privește pe Cristian Todică, actorul nu rezistă ispitei de a șarja uneori pentru a fi mai acroșant. Făcând abstracție de subiectivitatea înerentă a cronicarului, rămâne satisfacția publicului că a văzut un spectacol agreabil, care, dincolo de glazura comică și parodică, ne obligă la clipe de meditație lucidă. Lumea contemporană are destule metehne, destule „complexe" și sechele ale trecutului pentru ca râsul să fie singura terapie. Meditația gravă pare mult mai adecvată.

23 februarie 2016

Sergiu BRANDEA

„Un bârlădean ca toți ceilalți”

1. MENDEL DIN BÂRLAD

Era un evreu ca toți ceilalți. Când se acoperea cu talitul*, chiar că nu se mai deosebea de restul enoriașilor care-și rosteau rugăciunile în sinagogă. Doar când te privea, vedeai doi ochi mari, negri, frumoși, inteligenți, triști.

Nu-i plăceau amintirile, erau prea triste pentru a le evoca, viața și-a continuat mersul și unele din visele-speranțe chiar s-au înfăptuit, de ce să le trezească povestindu-le?

Avea dreptate, numai că eu voiam să știu, i-a fost greu să se opună insistențelor mele, la urmă a cedat.

S-a născut într-un târg de pe lângă orașul Huși din România, al doilea copil, avea o soră mai mare. Încă de mici, au rămas orfani de tată. Familia era săracă, nu aveau din ce trăi, așa încât copiii mai că nu au învățat carte și, ca să se „aleagă ceva de capul lor”, au fost dați să învețe câte o meserie. Sora la croitorie, pe el l-a luat ucenic un vecin tinichigiu și nu avea treisprezece ani, nu de mult „sărbătorise” bar-mitzva,** era „matur”.

Mendel era un copil tăcut și ascultător, conștincios, a deprins repede și bine meseria, așa că la 17 ani „Camera de Muncă” l-a declarat „lucrător” cu certificat. Nu mult după aceea familia s-a mutat la Bârlad. Sora mai mare se căsătorise cu un băiat din Bârlad, tot croitor, și-i găsise și lui o mireasă, ”o partidă bună”,cu o fată drăguță și el chiar că era un bărbat frumos și serios, așa că s-au căsătorit. Socrul l-a ajutat să-și aranjeze atelierul propriu de tinichigerie, „peste drum”, pe strada „Templelor”, aproape de piața Sf. Ilie, a orașului, acolo și-a construit mai târziu casa.

La 19 ani, Mendel era tatăl unui băiat pe care l-a botezat Șmil, iar după încă doi ani s-a născut o fată, Ester-Malca. Al treilea copil s-a îmbolnăvit și a murit imediat după naștere.

În 1916, la intrarea României în război, a fost mobilizat. A lăsat acasă nevasta cu cei doi copii mici și a plecat pe front. Vezi, îmi spune, eu n-am avut copilărie sau tinerețe, singura mea bucurie erau copiii pe care a trebuit să-i părăsesc, fără a ști dacă îi voi mai vedea vreodată.

În luptele de la Mărășești a fost rănit și luat prizonier de nemți, dar a supravețuit. După război l-au eliberat. La unitatea militară de care aparținuse i-au dat o decorație și l-au demobilizat. Era bucuros că își va revedea copiii și soția de care nu mai știa nimic de aproape trei ani.

La Bârlad, acasă, a aflat că soția sa murise în urmă cu un an, iar pe copiii îi crescuse sora mai mică a acesteia, Hessa, care i-a devenit după un timp soție.

În anii de după primul Război Mondial, situația evreilor se înrăutățise, apăruseră tot felul de partide antisemite, iar actele huliganice ale acestora se manifestau des.

Eu știu că loviturile primite i-au zdruncinat sănătatea și numai constituția lui solidă, de om care a muncit fizic de la treisprezece ani, l-a salvat de la moarte.

Mendel și-a regăsit forța de a continua munca de zi cu zi, satisfăcut că avea doi copii buni pe care dorea să-i „facă oameni”, să nu mai știe necazurile prin care a trecut el. Pe băiat l-a dat să învețe la Liceul Comercial, să devină contabil, iar pe fată, la un liceu profesional pentru fete care le învăța să devină bune gospodine.

Șmil a absolvit școala în mod strălucit și îl aștepta un viitor promițător, câțiva patroni de întreprinderi din oraș îi și oferiseră angajamente după terminarea stagiului militar cu termen redus. Între timp, Molcuța, unica lui fiică, se logodise și făcuseră nuntă mare în sala cinematografului „Francez”. Mendel era în sfârșit bucuros.

Nenorocirea s-a petrecut puțin timp după nunta fetei. Șmil a răcit în armată, pneumonia s-a agravat rapid și până să poată interveni medical, a decedat, nu avea încă 22 de ani.

Eu, care am apărut pe lume câteva luni după

aceea, am fost botezat Șmil și am constituit raza de speranță pe care Mendel și-o pusese în fiul său. Toată dragostea și grija lui s-au îndreptat asupra mea, asupra viitorului, care nu putea fi înafara învățăturii.

În carte mea **Strâmba** scriam.„A fost ceva în omul acesta, hărnicia, înțelepciunea vieții, munca și necazurile l-au făcut să fie perseverent, cinstea lui era exemplară, nu suferea minciuna, cuvântul dat era un lucru sfânt, așa a gândit, așa a trăit.”...

Și anii celui de al doilea război mondial nu au fost ușori, dar au trecut fără a lăsa urmări traumatice.

„Moș Mendel, la 80 de ani, și-a urmat fiica și nepotul, emigranți în Israel. N-a uitat să-mi spună, cu zâmbetul lui hâtru, că i-au trebuit prea mulți ani să satisfacă dorința huliganilor-antisemiți, „Jidanilor, plecați în Palestina”.

Mi-l amintesc plimbându-ne prin Ierusalim, când a văzut într-un magazin expuse niște obiecte confecționate manual, din tablă zincată. S-a oprit, le-a mângâiat cu dragoste și mi-a spus: „Oare mi-or permite și mie să mai lucrez”?

Evreul Mendel, Moș Mendel din Bârlad, cum îi spuneau vecinii, s-a stins din viață la 84 de ani și este înmormântat în cimitirul din Herzlia. Un om ca mulți alții din comunitatea evreilor din România.

La 4 martie, s-au împlinit 125 de ani de la nașterea sa.

---

*Obiect de cult special la evrei.

**Festivitate religioasă deosebită la împlinirea vârstei de 13 ani, numai la băieți.

Sinagoga din Bârlad, cunoscută locuitorilor ca „Templul cel Mare”, a fost construită în anul 1834, și se află pe strada Sf. Ilie nr.5. Edificiul, în stil neoclasic local, este declarat Monument istoric.

Comunitatea evreiască din Bârlad există, în mod neîntrerupt, din anul 1896, printre primii președinți ai acesteia numărându-se: S. Cremnitzer, M. Herșcovici, I.M. Sternlicht, Dr. Schonsal, I. Perlman, L. Zissu. Au urmat, din 1937, av. S. Fundoianu, ing. I. Șaraga, Dr. S. Herșcovici, A. Tudic; Dr. H. Finkelstein; Mendel Goldstein, Mișu Leibovici, Calman Bercovici, av. Leon Iacobzon, Iosef Epștein, prof. Ditu Goldsfarb, Bernat Ușer.

Templul cel Mare rămâne un monument încărcat de istorie, pe pereții căruia putem admira simboluri ale vechilor triburi, care de altfel au stat la baza constituirii celui dintâi Regat Evreiesc.

În Bârlad, sunt trei cimitire evreiești. Unul dintre acestea datează din secolul al XVII-lea și este atestat, de asemenea, ca monument istoric.

2. FERICIREA

Nici nu știți cât sunt de fericit. În naivitatea mea, de-a lungul anilor, am crezut că fericirea este un... ceva personal. De ce? Spre exemplu, când eram mic îmi plăcea porumbul fiert. Atunci, bunica punea să fiarbă porumbul cu tot cu pănușele ca să fie mai gustos și, când operația se termina, curăța știuletele, punea puțină sare și mi-l dădea. Eram fericit, așa credeam.

Pe urmă, n-am mai fost atât de sigur. Îmi amintesc că în liceu a venit o fată la mine cu un caiet „de amintiri" și m-a rugat să-i scriu definiția fericirii –după părerea mea, deoarece mai fusese și la alți colegi- era un obicei cu jurnalele acesta, în special fetele aveau asemenea caiete și puneau întrebări „de încuietoare" de genul celei de mai sus. N-am știut ce să-i scriu. Dacă ar fi venit cu vreo săptămână înainte, când eram îndrăgostit „până peste urechi" de o colegă din clasa a zecea de la Liceul de Fete „Iorgu Radu", ei, atunci i-aș fi scris ceva despre dragoste, sentimente etc. Dar dânsa a venit exact a doua zi după ce mă despărțisem „de marea mea dragoste". Tatăl fetei ne-a văzut ținându-ne de mână când o conduceam acasă și mi-a spus că dacă mă mai prinde cu fata lui „îmi rupe picioarele" și totul mi se părea „negru", ce să-i scriu, asta-i fericire?

Ca să fiu sincer, nu prea mi-am pus eu întrebarea asta. Uneori nu aveam timp, alte ori nu consideram necesar, credeam că este de la sine înțeles, cum adică nu-i normal să fiu fericit?

Mai am o întrebare pe care v-o adresez și dumneavoastră: Fericirea are grade de comparație? Ca adjectivele?

Are „grade" în cultul religios creștin: „Fericitul Părinte", „Prea Fericitul" Episcop etc., dar eu nu la acest gen de gradație mă refer, ci la noi, muritorii de rând, putem spune la propriu, „mai puțin fericit", „fericit", „foarte fericit", „super fericit", nu cred. Prostii, ori suntem fericiți, ori nu suntem, nu se umblă cu fracțiuni.

Dar ce înseamnă să fii fericit, știți?

Dacă nu sunteți siguri pe răspuns, m-am uitat în „Micul Dicționar Enciclopedic", ca să pot da un ajutor calificat. Vorba vine, eficace, pentru că nu-i chiar așa. Dicționarul ne „împarte", pe noi cititorii, în două categorii. Prima. Pentru oameni mai puțin pretențioși, are următoarea definiție: „Stare de mulțumire sufletească deplină, satisfacție totală."Atât. A doua categorie. Sigur sunt printre dumneavoastră cititori care nu se pot mulțumi cu o asemenea definiție succintă și vor dori una mai filosofică. Iat-o: „Categorie desemnând sentimentul și conștința trăirii plenare, a existenței pe fondul autorealizării personalității, situația corespondenței maxime între interesele și aspirațiile omului, pe de o parte și realizarea menirii sale în viață prin activitatea creatoare pusă în slujba țelurilor colective." Și asta nu e tot, mai citim în continuare: „Fericirea personală poate fi obținută numai în contextul celei generale, a întregului popor, scop suprem al existenței umane" (Probabil că partea asta au copiat-o din opere de Lenin).

Ei, cu definiția asta completă, chiar că m-am simțit fericit și i-am putut înțelege pe cercetători. Recent în ziare s-a publicat rezultatul unei cercetări efectuate de un institut onorabil care clasifica fericirea în lume, pe țări.

Nici nu vă închipuiți cât de mulțumit am fost, când am citit că țara noastră, Israel, este numărul unsprezece în acest clasament din întreaga lume. Cine sunt primele zece care au îndrăznit să ne-o ia înainte, să fie mai fericite, nu-mi amintesc și nici n-are importanță, împortant este că după noi, abia la numărul doisprezece, adică mai puțin fericită, este clasată Statele Unite, prima putere mondială, apoi urmează mai puțin fericita Anglie și altele sărmane state, toate privind cu jind la numărul unsprezece, Israel.

Citind acest clasament, am încercat să-mi explic cum este posibil acest lucru și binențeles am fost de acord cu cercetătorii.

Cum să nu fim noi mai fericiți decât americanii? Că doar nu noi le dăm în fiecare am trei miliarde de dolari, noi primim, ei ne dau nouă banii ăștia cadou.

Sau un exemplu mai bun. Cum să nu fim noi mai fericiți decât americanii? Nu noi, ci dânșii îl au Președintele țării pe Barak Obama! Ar fi fost și ei mai fericiți dacă-l aveau Președinte pe Rubi Rivlin, dar așa trebuie să se mulțumească cu ce au și să zică „ferească Dumnezeu de mai rău" .

Barak Obama, când ascultă imnul Statelor Unite ține mâna la inimă, parcă are palpitații și se teme să nu intre în fibrilație. Dar președintele nostru stă „drepți", nici un președinte înaintea lui nu stătea atât de „drepți". Nici măcar Shimon Peres, laureat al Premiului Nobel, când a fost Președinte, (nu, comparația nu-i îndeajuns de bună). Nici măcar Președintele Ezer Waisman (Dumnezeu să-l odihnească în pace) care a fost general și adjunctul șefului Statului Major în timpul războiului de „Șase Zile", n-a stat atât de „drepți" ca actualul Președinte.

Vedeți, cum e cu fericirea asta, analiștii au dreptate, numai noi să fim cu adevărat fericiți.

Bogdan ULMU

Avan & arier gardă (câteva impresii)

În primul rând, vreau să fac o confesiune: în anii liceului, mă-nnebuneam după avangardiști. I-am cunoscut atunci și pe Sașa Pană și pe Stefan Roll (Ghiță Dinu). Am auzit de la ei diverse povești cu trăzniți – care, pe vremea aia, nu... intrau în NATO (precum cei de pe micul & imundul ecran treimiist), dar prin care, culmea, ne aliniam Europei fără să propunem asta (prin programe de guvernare)! Tzara și Brauner, Brâncuși și Geo Bogza, Gellu Naum sau Ionesco au rămas în istorie. Fiindcă avangardiștii au locul lor, bine stabilit, în culisele culturii. Câteodată, ies și-n luminile rampei! Tot respectul, pentru asta!

Avangardiștii zgâlțâie comodități și prejudecăți; duc arta spre o necesară *prospețime*; revigorează mișcări (curente) pândite de anchilozare. Respectul meu suplimentar, pentru asta!

Recent, am fost invitat să vorbesc, la Iași, la interval de numai două zile, despre două cărți cu titluri... identice: *Avangarda rusă*. Una aparținea Liviei Cotorcea, cealaltă – lui Leo Butnaru. Iar editura *Princeps Edit* a anunțat (prin cea de-a doua) chiar inaugurarea unei colecții – *avangarde*. Foarte bine! E un gest cvasi / avangardist, azi!

Dar pe reprezentanții mișcării începutului secolului XX, trebuie să-i citești, în mileniul trei, cu ineluctabilă mefiență: spre exemplu, în *O palmă dată gustului public* (semnat de D. Burliuk, Al. Krucenâh, V. Maiakovski și V. Hlebnikov, publicat în decembrie 1912, la Moscova), suntem îndemnați „să-i aruncăm pe Pușkin, Dostoievski, Tolstoi ș.a. de pe *Vaporul Contempo raneității*". Personal, cred că nu o dată, în timp, Dostoievski – spre exemplu – s-a dovedit mai *important* și chiar mai... *contemporan* cu noi, decât uitatul D. Burliuk.

Cam aceiași, în 1914, în amabilul manifest *Duceți-vă dracului*!, se-ntrebau, cu logică egofilie, dacă „nu cumva bătrâneii ne-au mângâiat pe căpșor pentru ca din scânteile poeziei noastre să-și țeasă o cingătoare electrică pentru a vorbi cu muzele?". Amuzant, nu? Altfel, e greu de crezut că mult hulitul Pușkin a avut norocul... să învie (deși există un precedent!), spre-a se umple de talentul incontestabil al necunoscutului Igor Severianin (unul dintre semnatarii declarației).

Sau, dacă ne referim la manifestul lui Marinetti din 1913, și reținem cu amuzament necesar unele propuneri (cum ar fi celebra sa idee cu turnarea cleiului pe scaunele pe care vor sta spectatorii, ori vinderea unui loc, în sală, de zece ori - spre provocarea altercațiilor și ciorovăielii publicului), nu ne putem abține să ne gândim, ceva mai serios, la adevăratele montări inovatoare de pe scenele teatrelor lumii, semnate de Meyerhold, Brecht, Brook, Grotowski, Ciulei, Șerban, Purcărete.

În fine, să medităm cu tristețe pe tema vieții de efemeridă a avangardei: Beckett, artizanul exploziei limbajului, a sfârșit prin a fi încununat cu *Nobelul*... pentru literatură; nonconformistul Ionesco, virtuozul absurdului, a murit ca un clasic, dublat de un bogat academician burghez; iar coreutul *furiei și al violenței*, John Osborne, a fost făcut *sir*, spre disperarea eroului său exemplar, Jimmy Porter...

Pedeapsa cumplită a avangardei? Depinde: pentru unii este *uitarea*. Pentru alții, vai!, consacrarea...Așa cum urma scapă turma, *ariergarda* scapă avangarda...

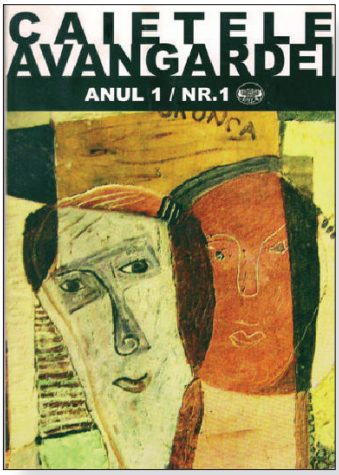

Alexandru JURCAN

Actorul de film? Personaj concret, ființă imaginară...

Nostalgii în alb-negru

Ce lume era când mă năștеam eu în 1948! Viena, concerte, trenuri de lux… așa cum văd în filmul lui Max Ophüls din același an, când cinefilul de mine era bebeluș și credea că lumea doar atunci a început. E vorba de ecranizarea povestirii scrise de Ștefan Zweig – *Scrisoare de la o necunoscută* . Joacă Joan Fontaine (cea din *Rebecca* și *Jane Eyre*) și Louis Jourdan (cel din *Contele de Monte Cristo*). Sigur că povestirea a mai fost ecranizată ulterior chiar de J.Deray în 2001, cu Irène Jacob în rolul titular.

Zweig a scris *Lettre à une inconnue* în 1922. Parcă a spus totul despre iubire, mai ales despre zbuciumul celei neîmpărtășite. Scrisoarea – sau monologul – unei femei care trăiește în umbra unui bărbat celebru și cuceritor evită sentimentalismul. Scriitorul mânuiește fără cusur analiza psihologică, iar turbulența pasiunii împiedică orice alunecare spre melodramatic. Copilul care moare s-a născut din singurele ceasuri de împlinire, mai ales că „de dragul acelui ceas posibil am dat cu piciorul la tot, numai ca să fiu liberă la întâia-ți chemare”(traducere de Elena Davidescu – volumul *Secret arzător*, București, 1966).

Max Ophüls (1902-1957), cineast francez de origine germană, a fugit la Paris în 1933 de teama nazismului. Ecranizând povestirea lui Zweig, a fost nevoit să transforme un monolog într-o lume viabilă, să creeze atmosfera epocii, costumele, personajele. Desigur, e altceva decât solitudinea lecturii, impactul tulburător al unei voci, însă cinematograful are alt suflu. Bărbatul nu mai este scriitor, ca în povestire, ci pianist, poate pentru ca fata - mereu la pândă – să audă acele acorduri de pian. În film, ea se căsătorește, ca să-și poată întreține copilul, dar la Zweig ea se prostituează, deoarece nu voia să-și vadă copilul în „drojdia și vulgaritatea străzii”.

Actori tineri, frumoși, radiind de talent, în orașul muzical, cu Praterul și acordurile de *orgue limonaire*, trezind nostalgii în alb-negru, într-o ecranizare corectă. Joan Fontaine a trăit 96 de ani, iar Jourdan ’93. O,tempora…

Gruia NOVAC

Noaptea e un sfetnic... (XVII)

1

Ceea ce dă caracterul personalizat al unei limbi este originea. Limba română e de origine latină. Chestiunea influențelor este importantă, dar nu și definitorie. Confuzia dintre origine și influență este o greșeală care, în mintea neofitului, a neșcolitului și a tradiționalistului exclusivist-fundamentalist, poate da naștere unor teorii de operetă fanteziste, spectaculoase prin argumentele bengalice și, de aceea, ușor de inflamat mințile vulgului preponderent.

2

Românii sunt un popor bizar, fiindcă au doborât comunismul printr-o revoluție sângeroasă, iar în 1990 l-au așezat la loc prin vot liber.

3

Am fost de multe ori surprins de câte știu, dar mai cu seamă rămân surprins de câte nu știu. Strădania mea, atâta cât am fost în stare s-o cultiv, am canalizat-o spre umplerea golurilor și adăugarea altor informații și cunoștințe la cele de care eram conștient că le posed sau mi se părea că le posed.

Și așa, am picat în viața acestui târg, niciodată până la capăt înțeles de mine, dar oferindu-mi prilejuri de a-l amenda sau de a-l encomia, fiindcă mai ales mi-a dat sezația că e loc de recluziune, mai puțin de lansare. M-am complăcut în această stare și iată-mă, acum, căutând, nu singur, repere publicistice locale chiar acestora neputându-le, la vrere, amplifica puțina strălucire cu anevoie susținută.

4

Oricum, toate – mari și mici, bengale sau incendiare - au devenit experiență a timpului personal, singura în stare să mă mai animeze.

Poezia este un joc profund și armonic, supus unor reguli miraculos de elaborate, care mult mai târziu au fost „transcrise”, întrucât ele s-au aplicat riguros încă din clipa conceperii primei poezii.

Dar **jocul** acesta nu e la îndemâna tuturor împiedicaților. Cine nu posedă ritmul înnăscut nu va dansa niciodată corect; așa-i și „dincoace”: în absența talentului, sunt atâtea îndeletniciri oneste pe care omul le poate profesa sau încerca.

5

Cultura **orală** (în speță folclorul bazat pe reînvierea unor făcături folclorizante, operă a unor nativi rurali și nu numai) este caracteristică societăților analfabete.

Accesul la **cultura scrisă** cere efort, timp de învățat, renunțarea la deprinderile oculte etc. etc., pe când **oralitatea** e foarte la îndemâna celui căruia-i lipsește gândirea proprie și apelează la babele tupeiste și bețive, la țiganca ghicitoare și perversă, la preotul exorcist și mercantil, ocolind deliberat școala și legile.

Folclorul nu trebuire reînviat, ci doar evocat. În toate formele lui. Primitivismul înțepenit e (și) dușmanul limbii literare.

6. Constatare și vis

Tradiția exersată îndelung, decenii sau chiar secole, devine - prin cutumă - adevăr de netăgăduit. Un asemenea adevăr se sustrage oricărei reguli sau legi, el e socotit, de facto, legal și, deci, cu drept de prelungire. Vezi de pildă, pelerinajele care se repetă, an de an, pe la diverse moaște, prilejuri excepționale de sustragere de la orice obligațiune, și juridică și morală, mai cu seamă când sunt întreținute (tolerate?) și popularizate (din rațiuni cabaliste) de biserică și prea mulții slujitori ai ei.

Concluzie: orice tradiție cu desfășurare local-primitivă sfârșește prin a fi profund nocivă. Ce e de făcut? Întrebarea, care nici retorică nu mai e, vizează, fără să-i numească, susținătorii de nepătruns, criptici adică.(!)

...Și totuși, fără să mă întreb, fără să-mi doresc vreun răspuns, dar, lăsând gura slobodă, frisonat

de-un flux accidental de nădejde, aștept clipa splendidă când voi asculta (on-line!!) comunicatul: *„Concetățeni, Biroul Național de Statistică al României anunță că în țara noastră nu mai există nici un analfabet, nivelul de cultură al cetățenilor a depășit 90 de procente, gradul de civilizație este de 100%, infracționalitatea e zero, nu mai avem minore lehuze..."*

...și s-a întrerupt curentul....

7

Paradoxul unui text, indiferent de caracterul ideatic și de genul din care face parte? El este construit cu ajutorul **cuvintelor**, fără de care comunicarea nu este posibilă. Și totuși, un text, scăpat de sub control poate deveni greu operabil, plictisitor, monoton și în cele din urmă inutil, din pricina **inflației de cuvinte**.

Există întotdeauna primejdia unei asemenea **inflații**, pe care dacă autorul nu este în stare sau nu știe s-o tempereze, comunicarea rămâne un gest și trudnic și, fără îndoială, rizibil.

De aceea întrebuințarea cuvântului e o artă pe care o cultivi nu dacă o știi, ci dacă o pricepi.

8. Opinie. Despre posibilitatea autoevaluării.

Te poți autoevalua numai dacă ai o conștiință de sine dreaptă, obiectivă. Dar dacă o înlocuiești cu atitudinea privind interese și sentimente personale, te-ai îmbrăcat în veșmântul celui mai cras egocentrism și te vei manifesta, patologic, ca un Narkissos care și-a pierdut simțul măsurii, iar absența acestuia provocându-ți o stare narcotică.

Egocentristul a uitat, se vede, dictonul vechi ***Uti, non abuti*** (să uzezi, dar să nu abuzezi!) dar, probabil, atitudinea lui e și consecința dezastruoasă a unor influențe, nestrunite la vreme, a mediului socio-profesional care, în lipsa altuia, l-a sedus cu scormoneala (vreunui proclet?!) că **el** e cel mai ales...

9. Altă opinie

M-a întrebat odată CINEVA dacă sunt în stare să definesc conceptul (nu noțiunea) de **tehnocrat**. Încurcătură mare. De ce? Când conceptul de tehnocrat se suprapune perfect peste posesivul **al meu**, un guvern tehnocrat încetează de-a mai fi... util. Un guvern, într-o țară, indiferent care, e pus să apere și să consolideze democrația, așa cum, la modul ideal, o receptează oamenii. Democrația trebuie să însemne, și teoretic înseamnă, **„pentru noi"**, nu **al meu**. Inversate, funcțiile își pierd rostul, înțelesul, noima.

Iată de ce, nu pot da... o definiție!

10. Glosă despre *Miorița*

Nimic din ce s-a rostit și s-a scris, până acum, despre balada **Miorița** (în toate variantele descoperite, inclusiv cea mai cunoscută a lui Alecu Russo și "aranjată" de Vasile Alecsandri) n-a rămas fără ecou, toate fiind serios interpretate, unele cu intenții de exhaustivitate, destule fiind contribuții importante.

Varianta Russo-Alecsandri, care a confiscat atenția și interesul cercetătorilor și nu numai, e o chintesență stilistică a sutelor de variante cunoscute, în toate întâlnind declanșanta relație, cu iz conflictual, dintre ciobanii moldovean, vrâncean și ardelean, apoi dorința motivată a celui moldovean care, văzându-și "scris" destinul, și-l acceptă senin, pentru ca totul să se încheie cu lamentația sfâșietoare a mamei bătrâne...

Ciobanul moldovean e o victimă sau un pretext? Inocența lui, despre care nimeni nu a vorbit, e o altă cale a cunoașterii, mai iscoditoare, atingând tacit marginile unei ingeniozități de substanță care lasă să se manifeste clar o experiență de viață pilduitoare. Această inocență, variantă deloc surprinzătoare a imaculării înțepenite în exercițiile etico-morale (care stau și la baza tuturor religiilor), aplică forma poetică fără cusur a substanței conținând dumeriri eterne. În clipa în care vom conveni că mai este ceva de descoperit în *Miorița*, înseamnă că ne-am apropiat de descifrarea înțelesurilor ei, că suntem, în fine, în stare să acceptăm că propria noastră ființă este o necunoscută pe calea cunoașterii.

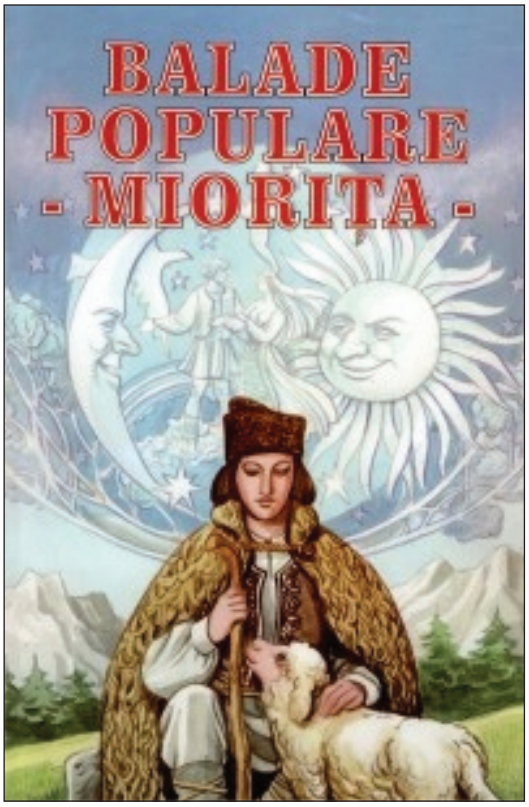

✍ Gabriel Răzvan DINU

Frate cu râșii
(Fragment de roman)

O liniște inconfortabilă s-a așternut brusc. Ana aștepta să îi dau un raspuns.

- Știu.

- Bine atunci, mă bucur să văd că înțelegi cum deschiderea spre comunicare...

- Știu! am întrerupt-o eu, mai tare și mai apăsat ca prima oară.

- În regulă, visătorule. Ce știi mai exact? a intervenit Radu.

- Totul.

Apoi, am fost inevitabil tratat cu priviri dezaprobatoare din partea amândurora.

- Știu totul despre voi, despre rezistență, despre braconieri și despre incendii.

- Ce înseamnă asta? a tresătit Ana, chiar înainte să realizeze cum aflasem toate aceste informații. Oh, afurisitul ăla de bătrân!

- E imposibil, a spus Radu. În mod sigur am vorbit cu el despre asta. Mi-a promis că nu va spune nimic.

- Tu chiar nu înțelegi că un om care a pierdut absolut totul, nu vede în faptele sale nimic rău; căci până la urmă, ce altceva mai ar mai putea pierde? Acum, moșul ăla înmuiat în băutură i-a băgat copilului în cap cine știe ce tâmpenii...

Auzind cuvintele Anei, am simțit că trebuie să explic ce aflasem.

- Știu că aceste locuri au avut parte de oameni minunați, care au crezut în ei până în ultima clipă, care au apărat cu toată ființa lor ce le era drag și care au luptat împotriva oamenilor însetați de avuție, profitori față de acest loc pe care, de altfel, mă simt onorat să îl numesc acasă.

În timp ce cuvintele mele se răspândeau prin toată încăperea, fără a știi exact cum de eram capabil a le rosti, Ana s-a apropiat de mine cu ochii larg deschiși, mi-a atins obrajii cu ambele sale mâini călite de timp și mi-a îngăduit să continui, printr-o simplă clipire.

- Mai știu și că printre acești oameni minunați, s-au găsit și alții, nedemni pentru locul lor în rezistența locală, care au făcut mult rău, atât confraților, cât și lor înșiși. Însă, sunt sigur că în adâncul sufletului, sentimentul de rușine îi frământă și astăzi, regretând lucrurile făcute în trecut.

Sunt uluit cum de am reușit să spun atâtea lucruri, însă știu că vorbele mele au fost sincere, că imima a fost cea care a simțit nevoia să se exprime cu adevărat.

- Dar până la urmă, care mai este rostul armelor, al topoarelor cu tainele lor pe care nu le voi înțelege niciodată? Lumea crede că râșii aceștia au dispărut de multă vreme, umbrele nu mai vânează, iar pe noi nu ne-a deranjat nimeni de când mă știu eu cu voi.

- Aici te înșeli, visătorule. În pădure sunt capcane; chiar tu ai spus-o. Și dacă ar fi fost puse acolo cu un alt scop, să prindă orice alt animal, una dintre ele a prins cu siguranță un imperial auriu. Mai mult, pădurile de pe aici sunt majoritatea parte a domeniului umbrelor.

Deși îmi doream ca Radu să nu aibă dreptate, intrevenția umbrelor era evidentă, însă nu vedeam cum aș fi putut eu să fac ceva în acest sens.

- Dar... dar eu sunt doar un copil.

- Ei bine, schimbare de planuri, micuțule. N-o să mai poți fi!

Am răbufnit.

- Gata! De ce trebuie să fii așa de rău cu mine? De ce așa de brusc ai făcut ca omul vesel și liniștit să dispară? Nu mai vreau asta! Iar tu o știi prea bine. Totuși, de ce continui să o faci?

Întregul meu corp tremura. Era un sentiment pe care nu îl mai experimentasem. Semăna cu tristețea, doar că mă simțeam mai puternic și mai distructiv, în același timp. Simțeam mânie.

Problema era că în circumstanțele de atunci, eu reprezentam doar un puști, care țipa întâia oară la cel ce îi demonstrase deja, în repetate rânduri, cine era șeful. Nu e de mirare că Radu s-a pierdut oarecum cu firea. Am înțeles argumentul său abia după ce m-am trezit din amorțeala provocată de palma pe care am primit-o.

Argumentul, dar și corecția fizică, mi-au provocat mai multă durere decât ar fi putut să-mi provoace loviturile a sute de topoare.

- Am făcut asta pentru că îmi pasă de tine! Pentru că nu am vrut ca cineva să se comporte așa cu tine, iar tu să fii nepregătit... fiindcă nu am vrut să fii luat prin surprindere de cât de cruzi se pot dovedi unii oameni, așa cum am pățit eu...

A plecat apoi în grabă trântind ușa. În urma lui s-a auzit zăpada căzând de pe casă, ce a fost zgudiută din temelie de ieșirea aceasta nervoasă.

- Ne cred morți, a spus Ana.

- Ce vrei să spui?

- Era seara în care umbrele ne-au venit de hac. Dacă nu ne-ar fi știut planul am fi putut răzbi și-atunci lucrurile ar fi fost diferite. Trădarea fricosului ăluia de frate-meu a venit ca de nicăieri. Ne-a lăsat pe toți pradă sigură umbrelor, dezvăluindu-ne secretele, doar ca să scape el. A mai luat cu sine și banii strânși de rezistență în ani de zile... Noi am avut un avantaj față de orășenii aceia: ne știam pământurile. Datorită lui Constantin, umbrele au început să ne știe pe noi, deci nici pamânturile noastre nu le mai erau așa de străine. Am fi putut să învingem, căci, ține minte, dragă Flynn, o pușcă poate să rămână fără praf, dar cu lama de topor tocită încă se mai poate lupta. În orice caz, înfrângerea ți-e scrisă în momentul în care planul ți-a fost aflat de dinainte, iar o cale de rezervă nu există pentru că nu te îndoiseși de reușită. Din acea zi și până acum, nu am mai fost sigură de nimic, cu excepția unui singur lucru: a bunătății băiatului care a readus lumina în sufletul meu.

Ochii săi înlăcrimați se înroșiseră, iar ea m-a strâns de mână puternic. Nu mi-a dat drumul până ce nu a terminat tot ce avea de povestit. Pentru întâia oară simțeam că dorește cu adevărat să cunosc întreaga sa poveste. A inspirat adânc și a continuat.

- În rezistență erau douazeci și șapte de bărbați. Din ei, câțiva veniseră și din alte sate, dar majoritatea făceau parte din mica noatră așezare, iar din grupul acesta din urmă, doar unul era liderul... al meu, a spus ea cu mândire, ducându-și mâna dreaptă la inimă. Însurați erau nouă, iar în seara aceea ne-am adunat toate nevestele în casa uneia dintre noi, casa mea.

Vocea începuse să îi tremure și mai tare, în timp ce a dus mâna spre opaițul vechi, ce lumina de atâția ani încăperea care mi-a fost și dormitor, și cameră de zi, dar și bucătărie.

- Acela e tot ce a mai rămas din casa mea. Ah, era într-adevăr o casă frumoasă... Era mare, ca o cetate... Mai aveam și trei dulapuri...

Emoțiile o copleșiseră pe Ana de această dată. Sentimentele nu au mai putut fi stăpânite, iar femeia începuse să plângă în hohote. S-a oprit din vorbit câteva secunde, să se liniștească, apoi a reluat povestea.

- Stăteam toate fetele în camera mare. Ne și gândeam ce să pregătim de mâncare pentru a doua zi, ca premiu pentru bravii noștri eroi învingători. Îmi aduc aminte că în camera aceea era o oglindă. Era mare, frumoasă. O cumpărase bărbatul meu de la un magazin anume, de la niște străini care se ocupau cu vânzarea pieselor de lux. Evident, nu din târgușorul nostru de aici, ci dintr-un oraș mare. L-ar fi dus imima pe el și până-n Viena, dar unde să plece când acasă lumea avea nevoie de el? Mergea din când în când prin orașe mai mari să caute meșteri buni pentru arme și mereu se întorcea cu câte ceva pentru micuțul Radu. Îl iubea atât de mult... Cât despre tehnica lui de luptă, se comporta ca strămoșii: pentru el, ce nu avea tăiș nu se putea numi armă. Radu avea zece ani când învățase de la tatăl său să se lupte cu toporul. Ar fi mers și el să lupte, dacă ar fi fost după dumnealui, a spus ea, schițând un zâmbet. Oricum, până ce stăteam eu cu celelalte neveste în cameră, Radu, împreună cu alți băieți de-ai unor vecine, se prefăceau pe hol că se războiesc asemeni rezistenței împotriva umbrelor. Diferența era că în jocul lor rezistența câștiga. Mi-am dat seama că lucrurile nu merg conform planului când s-au auzit focuri de armă aproape de casă. Apoi, la câteva secunde, au dat buzna înăuntru și s-au năpustit asupra noastră cu torțe și bâte. Prima victimă a fost unul dintre copii, care era pe hol și nu a fost destul de rapid pentru a intra în cameră. A trebuit să blocăm ușa pe dinăuntru, spre disperarea mamei care țipa îndurerată, auzind cum de partea cealaltă a zidului, copilul ei era omorât în bătaie. Nu le-a luat mult să spargă ușa și să intre în cameră, peste noi. Cel mai aproape de intrarea în încăpere eru trei fete, surori. Aveau până în cincisprezece ani. Un membru al umbrelor le-a apucat de păr cu ambele mâini și le-a târât până la ușă, unde alții doi le-au prins de brațe și le-au scos afară. Nu, nu le omorâseră. Aveau alte planuri cu ele înainte să le ucidă cu cruzime. În celălalt colț al camerei eram eu, Radu și... sora mea. Purta în pântece un copil care urma să se nască în mai puțin de două luni. De afară, cineva a strigat „Lumină 50!” și atunci am știut că nu se mai poate face nimic. Rezistența urma să fie înfrântă.

- Lumină 50?

- Este un semnal, care înseamnă că eșecul e inevitabil. Dar știam că pentru mine și Radu, el însemna mai mult de atât. „Lumina” era pentru speranță, iar numărul, pentru câți adversari

apți de luptă erau în apropiere. Noi doi am fost dinainte instruiți ca la auzul acestui strigăt să găsim cea mai scurtă cale spre podul plin cu paie al grajdului, unde urma să ne ascundem. Camera în care ne aflam era la etajul casei, iar singura ieșire posibilă era o fereastră, la câțiva metri de noi. Când am vrut să mă întorc spre sora mea, unul dintre umbre a aruncat-o la pământ, a scos un cuțit și lucrurile care urmau să se întâmple mi-ar fi rănit și ultima bucată de inimă nesfâșiată, așa că m-am întors spre Radu, am smuls un ștergar de pe perete, cu care i-am acoperit fața, l-am strâns în brațe și am sărit cu el prin fereastra închisă. Nu am dat atenție zecilor de cioburi înfipte în mâinile mele, căci durerea era deja orientată spre brațul meu rupt. Radu și-a rupt un picior în urma căderii, iar astfel ne-a fost și mai greu să ajungem repede la ascunzătoare. Dar am reușit. Grajdul se afla undeva la marginea pădurii, ascuns în spatele copacilor și era greu de depistat de cei ce nu știau de el. După o noapte nedormită petrecută acolo, am coborât să vedem ce se întâmplase. De la ascunzătoare am mers destul de mult până la casă. Nu ne-a fost ușor. Eram epuizați, iar priveliștea casei năruite a fost ucigătoare. Umbrele știau despre casa cui era vorba și nu s-au lăsat până nu au făcut-o una cu pământul. Asta după ce, bineînțeles, au golit-o de toate lucrurile de valoare. Un singur lucru am putut să recuperez dintre dărâmături: opaițul acela vechi, și el ciobit în câteva părți, pe care însă îl voi prețui până la sfârșitul zilelor mele. El este lumină, el este speranță...

- Ce-ați făcut apoi?

- Vezi tu, Flynn, după aceea aș fi avut două variante. Puteam să plec, să îmi continui viața la oraș sau puteam să mă ascund. Plecarea mea ar fi însemnat să mă recunosc înfrântă, dar am promis că nu voi renunța niciodată la cauza noastră. Apoi, mai intervenea și faptul că eram o femeie singură, cu un copil, într-un oraș împânzit de oameni ai umbrelor, care m-ar fi turnat imediat ce pășeam acolo. Și la târg, când mergem să vindem una alta, ne dăm mereu alte nume și motivăm că venim de foarte departe... Am rămas deci aici, în satul pe care am eșuat a-l apăra. Am căutat o altă casă, dar umbrele dăduseră deja foc tuturor, spărseseră biserica și lăsaseră în picioare doar două grajduri din apropiere. Într-unul ne-am instalat, iar pe celălalt l-am folosit pe post de coteț, iar mai apoi, când a mai crescut Radu, și-a făcut un mic atelier. Tot așa am putut să schimbăm, după ani buni, fânul de pe noua casă cu șipcile ce lemn.

Încremenisem. Probabil că fuseseră prea multe informații într-un timp prea scurt. Nu m-am așteptat vreodată ca Ana să fie atât de deschisă cu privire la trecutul familiei și abia după ce a terminat de povestit am înțeles de ce această istorisire a fost ținută departe de mine.

- Un singur lucru vreau să te întreb, Flynn. Cum ai reușit să-l faci pe Constantin să vorbească? Sau mai bine zis, ce l-ai întrebat?

I-am spus că îi arătasem o fotografie căzută din album, după care i-am arătat-o și ei.

- Oh, îmi amintesc, a spus ea cu nostalgie. Nu apar aici toți cei din rezistență. Unii nu au vrut să apară în poză, iar alții nu ajunseseră încă. Zidul acesta din spatele nostru e chiar al bisericii, din care au mai rămas acum doar ruine.

S-a oprit un moment, apoi a continuat, într-o notă mai veselă.

Eu eram pe margine și nu aș fi apărut în poză, dacă nu ar fi venit el să mă ia de mână și să mă aducă lângă sine.

Am lăsat-o pe Ana la masa din camera întunecată și am ieșit afară să îl găsesc pe Radu. Voiam sa vorbesc și cu el.

Te-ai gândit vreodată că, probabil, destinul fiecăruia se aseamănă într-o anumită măsură cu o răscruce de drumuri? Că te afli uneori în centrul ei si simți nevoia să fugi, dar nu poți, ceva te ține în loc: faptul că nu știi în ce direcție să pornești? Că cei din jurul tău te îndeamnă să alegi o anumită cale, neștiind dacă este una bună sau rea, iar într-un final, când iei decizia cea importantă, să-ți dai seama că ai greșit? Ei bine, eu tind să cred că, indiferent în ce direcție te îndrepți, destinația ta este aceeași. Ține de tine însă dacă vei face din călătoria ta o plimbare minunată sau, din contră, un traseu plin cu obstacole. Interesant e că, la sfârsit, fiecare este complet schimbat.Întâmplările prin care trecem ne transformă, iar sufletele noastre sunt asemeni unor statui nefinisate ale unui artist anonim – viața.

Dureros este atunci când realizezi că ai trăit în iluzia liberei alegeri. Dar chiar și așa, speranța există, eliberarea de lanțurile în care ai fost prins poate fi surprinzător de aproape, ea doar așteaptă să fie descoperită și, deseori se întâmplă ca salvarea să vină din partea celor la care te aștepți mai puțin...

Mă numesc Flynn și probabil am avut „norocul” să aleg cea mai grea cale spre destinația mea, necunoscută de altfel...

✍ Florentina Loredana DALIAN

„Sărăcia... e cel mai mare dușman al demnității umane!”

La noi, de ce nu vine Moș Crăciun?

- Ileanăăă, n-auzi că plânge ăla micu’? Du-te de vezi ce-are!

Mda, plânge ăla micu’! De parcă zici că l-am făcut eu. I-o fi și lui foame, că cine știe de când n-a mai mâncat.

- Mă duc, mamă, stai să termin de mestecat mămăliga!

Or fi și case în care se mănâncă și altceva de Crăciun, decât mămăligă cu fasole și murături. Cu siguranță sunt, ea știe, că la cei șaisprezece ani, a apucat să mai scoată nasul în lume. Ăștia mici nu prea știu, ei cred că așa e normal, că așa se trăiește. Că e normal să te întrebi în fiecare zi ce vei mânca mâine. Mai capătă cei mici la biserică, mai aduce taică-su câte-un ciur de mălai, vreo felie de șuncă, atunci când are chef să muncească pe la vreunul prin curte. Prea rar, că „el nu-i slugă”, și-apoi, decât să-i zvârle ăia ceva de mâncare, mai bine o sticlă de țuică. Măcar cu aia mai uiți. Uiți că ai șase copii care trebuie hrăniți, îmbrăcați, încălțați, că ai nevoie de lemne de foc. Ca mâine vine și-al șaptelea. Să fie sănătos! Copiii sunt dar de la Dumnezeu. Auzise ea undeva formula asta și, când se uita în ochișorii lor senini, chiar credea că-i așa. Dar părinții ei de ce nu știau să prețuiască darul? Nu le spusese nimeni că darurile de la Dumnezeu trebuie cinstite, nu batjocorite, lăsate în voia sorții, umilite, chinuite, înfometate, trimise la cerșit, puse să aibă grijă unele de altele? Știa că n-ar trebui să-și judece părinții. Dar cum să nu-i judeci, când stomacul ți-e gol de două zile, când îți e rușine să ieși din casă, să mergi zdrențăros la școală printre colegi bine îmbrăcați, când aștepți la mila altora? Îl auzise ea pe preot zicând că trebuie să-ți cinstești părinții. Și nu că n-ar fi avut dreptate. Dar ar fi vrut să-l întrebe de ce nu le spune și lor să-și cinstească odraslele. Nu l-a întrebat, așa, dintr-o silă, fiindcă se aștepta la o predică, ori ea nu de predici ducea lipsă. Când toată ziua îi ștergi la fund p-ăi mai mici, când ți se rupe inima de mila lor că le e foame, că n-au de niciunele, nici măcar cu ce să se joace, când te gândești cum să faci ca din amărâta aia de bursă de la școală să le faci și lor parte măcar de niște turtă dulce și ceva eugenii, când stai cu inima cât un purice să nu-ți ceară tata bani de băutură, sau mama de medicamente, când treci prin toate astea, nu-ți mai trebuie lecții de viață de la nimeni. Le-ai spune că n-au învățat ei din toate cărțile alea ale lor, cât te-au învățat pe tine șaisprezece ani de sărăcie. Dar nici asta nu poți să le spui, că săracul e umil și n-are grai în fața altora mai ajunși, chiar dacă nu-s cu altceva mai presus decât el.

Așa cum ea nu îndrăznește la școală să-și contrazică vreo colegă sau vreun coleg, chiar și atunci când e sigură că are dreptate. Sărăcia e cea mai bună școală a smereniei, dar și cel mai mare dușman al demnității umane.

- Dă-te, Aniță, să nu te frig cu tuciul, stai să răstorn mămăliga!

- Da’, Ileană, eu vreau să te-ntreb ceva.

- Păi, ce mai stai, întreabă!

- Da’ mi-i rușine să te-ntreb.

- Atunci nu-ntreba!

- Da’ vreau să te-ntreb.

- Atunci întreabă și nu mă mai zăpăci!

- Ți-am scris întrebarea aici, în bilet.

I-l azvârli pe masă și fugi afară. Ileana luă biletul curioasă și-l desfăcu. Rămase țintuită, cu tuciul într-o mână și biletul în alta, cu privirea dusă prin ochiul de geam prin care întrezărea fărâme din altă viață, dintr-un alt fel de trai. Rămânea de multe ori cu privirea dincolo de realitatea casei acesteia, dacă se poate numi casă o cocioabă cu o singură cameră și-o polată, în care se-adăposteau opt suflete. „La noi, de ce nu vine Moș Crăciun?” Asta o-ntrebase Anița în bilet. *Întreabă-i pe mă-ta și pe tac-tu!*, îi venise primul gând. Apoi, își aminti că ea n-are nicio vină, ca și ea, ca și cei patru băieți. Ce să-i răspundă? Anița avea opt ani, încă mai credea în Moș Crăciun, de care auzise la grădiniță și la școală. Da’ cum nu venise? Venise și la ei. Anul trecut le mai adusese un frățior. O

gură în plus de hrănit, alte țipete care o-mpiedicau să-și facă lecțiile, că măcar la carte trebuia să fie și ea în rând cu lumea, dacă-n rest arăta ca un extraterestru printre ei. Da-i era drag de el, așa frumușel, cu ochișorii lui albaștri, mic și sighinaș, arătând ca o jucărie stricată. Poate-ar trebui să lase rușinea și să se ducă să-i mai ceară doamnei Maria o sticlă cu lapte. Dar nu prea mai avea obraz, de când maică-sa refuzase s-o ajute la deșelenit curtea. Că și asta-i o cucoană, de zici că cine știe ce studii ar avea ori din ce os domnesc s-ar trage. Ileana definea cu intransigență atitudinea părinților ei: lene, nesimțire, iresponsabilitate. Când ai atâția copii, n-ar trebui nici noaptea să dormi, să nu-ți stea mâinile și picioarele din muncă, să lucrezi și pe mult și pe puțin, ce ți-o da omul, numai să duci acasă. Da-i mai ușor să te vaiți și să-ntinzi o mie de mâini.

- Stai, Georgică, nu mai plânge. Lasă că ți-oi da niște mămăligă, când se mai răcește. Dar deocamdată, am de răspuns la o-ntrebare.

Anița își lipise nasul de fărâma de geam, spionând de-afară să vadă dacă soră-sa citise biletul. Îi făcu semn să intre.

- Am văzut ce m-ai întrebat.

- Și?

- Și... Moșul vine cu sania, știi, și uneori ...

- Să nu-mi spui că se-mpotmolește-n zăpadă! La alți copii a ajuns. Mi-au spus mie ce le-a adus. Și-apoi, unde vezi tu zăpadă, anu-ăsta nici n-a nins. Ileană, de ce la noi nu vine niciodată Moșul? La școală, ne-a dat să-i facem o scrisoare. Toți i-au spus ce să le aducă, eu doar l-am rugat să vină. S-aducă ce-o vrea el, numai să vină și la noi!

- Poate-o să vină, Aniță...

- Când???

- Diseară, cine știe...

- Mă minți!

- Poate nu te mint. Eu de unde să știu, că n-am vorbit cu el. Dar, dacă ești cuminte... Stai tu și ai grijă de Georgică, eu am o treabă în oraș.

Se hotărâse în timp ce vorbea cu Anița. Nu-i drept să lași un copil să creadă că numai pe el, din câți sunt, pe el și pe-ai lui, nu-l iubește Moșul. E ca și cum i-ai spune că pe el nu-l iubește Dumnezeu. Ori asta e o minciună. Nici la ea nu venise Moșul când era mică, dar pe ea n-o interesase. Era altă fire, mai tare, mai răzbătătoare, chiar dură când era nevoie. Viața fusese mult prea aspră cu ea, ca să se mai mângâie amăgitor cu minciuni frumos ambalate. Aflase mult înaintea celor de vârsta ei că nu există Moș Crăciun, ca și cum ar fi știut dintotdeauna, astfel că fusese scutită de această deziluzie a copilăriei. Dar pe soră-sa nu se-ndura s-o lase să treacă prin asta. Se va duce la Ștefan și-o să-l roage. Dansase cu el la Balul Bobocilor, îl plăcuse și parcă simțise că nici ea nu-i era lui indiferentă. Dar, la fel ca și Moș Crăciun, știa că pentru ea nu există nici alți „moși”. Voise s-o conducă până-acasă, dar inventase tot felul de scuze și pretexte și aproape fugise de el, ca să nu-l lase să vadă gardul dărâmat, cu izmenele copiilor atârnate pe el. De-atunci îl cam ocolea, dar dacă era un bun coleg, dacă chiar avusese o urmă de sentiment pentru ea, n-o va refuza. Îi crăpa obrazul de-acum când se gândea că se duce să-i ceară, dar știa că pentru el câteva zeci de lei, poate o sută, nu erau mare lucru. Apoi, îi va promite că-i va restitui din bursa viitoare. Îi va spune adevărul, ce mai conta, oricum cauza era pierdută. Dacă va dori, îl va duce în mizeria lor, să se convingă că nu-l minte. Asta e, în fond rupea o dată pisica și gata. De-abia nu mai trăia cu-o iluzie.

Sunase la ușă, cu inima omului dus la tăiere. Răspunsese doamna Șerban și o invitase în casă, nu fără o mimică întrebătoare, mirată. O rugase să aștepte în holul imens al vilei care se înșira pe două etaje. *Doamne, ce viață au unii, ce lux, ce frumusețe! Și bradul, cu luminițele lui. Mi-aș dori pentru mine și ai mei măcar parterul acestei case. Dar ce zic? Măcar o casă curată și decentă, o cameră doar pentru mine și Anița, fie ea dată și cu pământ pe jos. Și când te gândești că cei care trăiesc astfel nici măcar nu realizează ce fericiți sunt!*

- Ileană, ce-i cu tine? De ce n-ai sunat înainte? Poate nu eram acasă...

- Eu, știi, mi s-a stricat telefonul, adică... l-am scăpat... *Ce fac?! Iar minciuni?* Ștefan, adevărul e că eu n-am telefon. N-am avut niciodată.

- Cum să n-ai telefon? Nici măcar fix?

- Nu. Trăiesc într-o sărăcie lucie. Știu că nu te interesează, dar are legătură cu ce-am să-ți spun. De fapt, să te rog. Suntem șase frați, eu fiind cea mai mare. N-avem de niciunele. Trăim într-o cocioabă la marginea orașului... de-aceea n-am vrut să mă conduci atunci, după bal.

Lăsase capul în jos.

- De ce nu mi-ai spus? Am crezut că nu mă placi.

- Nu-i adevărat. Dar... n-avea rost. Așa... sora mea de opt ani m-a întrebat mai devreme de ce la noi nu vine niciodată Moș Crăciun și n-am avut inima...

- Destul! Am înțeles. Uite, mama pregătise niște pachete pentru copii instituționalizați. Uite-aici, ia câte poți duce și fii un Moș Crăciun adevărat. Scuză-mă că nu te pot conduce, Roxana e la mine, sus. După ce, înțelegi? .. după ce am crezut că tu nu... am invitat-o pe ea să petrecem revelionul și ne-am împrietenit și...

- Foarte bine! Oricum, vă potriviți mai bine. Mulțumesc, Ștefan! Aș vrea, totuși, să plătesc

cumva. Poate din bursa viitoare, sau în rate, te rog să-mi spui.

- Bineînțeles c-ai să plătești. Îmi vei face tema la matematică tot anul viitor.

- Dar tu n-ai nevoie să-ți fac eu tema, ești bun la matematică.

- Și dacă sunt bun, ce? Îmi e o lene teribilă să scriu. Așa rămâne. Acum, te rog să mă scuzi.

- Desigur. Dumnezeu să-ți răsplătească!

Începuse ninsoarea. În lumina becurilor, fulgii căpătau un dans amețitor, pe care se opri o clipă în loc să-l privească. Bătăile inimii nu i se potoliseră. Orașul era luminat feeric și toată această feerie vorbea despre o fericire artificală, dar care îți dădea o stare de bine. Viscolea și prin sufletul ei și deodată îi veniseră lacrimile. I se amestecau pe obraji cu fulgii topiți, dar ea nu mai simțea nici frigul, nici fulgii, ci doar inima bătându-i a tristețe, a regrete, dar și a bucurie. În seara asta va veni Moș Crăciun și la ei. Pentru prima dată de când se știu.

Dând cu ochii de gard, reveni la realitate. Același gard dărăpănat, aceeași casă-ntr-o rână, același horn schilod prin care arareori iese fum. Ce contează? A venit Moșul! Intră în polată, apoi deschise ușa singurei camere unde se înghesuiau, de regulă, toți într-un pat. Anița plângea într-un colț, cu sughițuri abia auzite, cu pumnișorii la ochi. Georgică adormise, băieții plecaseră să colinde, mămăliga, acum doar pe sfert, înțepenise pe masă. Taică-su sforăia întins pe jumătate de pat, maică-sa, pe un scaun, împletea un ciorap, la lumina lămpii care scotea un fum greu suportabil. Își aminti feeria de lumini din casa lui Ștefan și era gata s-o podidească iar plânsul. Dar își aduse aminte că, în prezența celor mai mici, ea nu avea voie să plângă. Și-apoi, avea de șters lacrimile Aniței. Se duse la ea.

- Aniță, de ce plângi? Nu mai plânge! Am să-ți dau o veste minunată! Ți-am spus că mă duc în oraș. Cu cine crezi că m-am întâlnit în poartă când m-am întors? Cu Moș Crăciun!

- Minți! Mincinoaso! Du-te, să nu te văd!

- Aniță, cum să mint? Ia uite ce de pachete am pentru tine! Pentru tine și frații noștri. Hai să le desfacem, să vedem ce ne-a adus?

- Pleacă! Ești o mincinoasă! Nu mă interesează ce-ai adus în pachetele alea!

Ileana întoarse ochii spre maică-sa, întrebător. Aceasta, cu un semn din cap, adăugă cu voce stinsă:

- Las-o, Ileană! I-am spus.

- Mamă! Ce... i-ai spus?

- Adevărul. Că nu există Moș Crăciun.

- Ce-ai făcuuut?!

Strada era luminată de aceleași beculețe, care acum păreau și mai strălucitoare, așa, reflectate în albul zăpezii care se așternuse de-o palmă. Omătul scârțâia ușor sub ciubotele ei uzate. Mergea ca să meargă și inspira aerul rece, pe care îl returna apoi sub forma unui abur fin. Ferestrele erau luminate de instalații care mai de care mai colorate. Parcă și stelele se vorbiseră să participe la feeria sfârșitului de an. Se aplecă și adună în mâini zăpadă, o strânse tare, până ajunse bulgăre, și-l aruncă în primul bec pe care-l nimeri. *Lumini mincinoase!*

Emanoil STERESCU

„...neînduplecat pescarul!”

TOCMEALA

Târziu, când soarele aproape dispare printre crengile plutelor bătrâne de pe malul Dunării, mă apropii de barca săltată puțin pe malul nisipos. Aplecat peste maldărul din barcă, pescarul nu mă bagă în seamă și-și vede de treabă, curățând și aranjând plasele.

„Bună seara”, zic. „Bună seara”, răspunde, fără să se uite. Mă așez pe o piatră mare lângă barcă. „Ia o țigară”, zic, și-i întind pachetul abia început. „Mulțumesc”, zice, și-și scoate una. „Merge treaba, merge?”, întreb, aprinzându-i țigara cu bricheta. „Merge, cum nu!”, și-și vede de lucru. „Dar un pește se mai găsește pe la matale? Un somn, ceva…”

Mă privește și pare că-i fac impresie bună, că zice: „Se găsește”. Se întoarce, caută sub banca din spate și scoate un somn de vreo 4-5 kilograme. „Frumoasă marfă”, zic. „Cât?”. Ridică un deget în sus. „Mult”, zic, „Mă gândeam la vreo 80”. „Nu merge” și dă să-l bage la loc. „Hai, omule, gândește-te nițel. Vin și eu de departe și aș mânca un pește. Dar chiar o sută?”. „De unde vii matale?”. „De prin părțile Piteștiului”. „Ia te uită, chiar de-acolo? Păi am și eu o soră măritată la Pitești, cu unul de la sonde. Băiat bun. Au și copii. Au luat-o atunci și pe maica la ei!”

Luminat la față omul scoate o sticlă de sub plase. Îi smulge dopul cu dinții, îi șterge gura cu muchia palmei și mi-o întinde. „Ia aici…”. Trag o înghițitură din băutura ca focul și-i dau sticla înapoi. O ia în palma lui mare și lasă lichidul să-i curgă pe gât. „Așa… matale ești de la Pitești! Am fost și eu acolo, acu doi ani, când am îngropat-o pe maica. Femeie de treabă și vă iubea pe voi, piteștenii. Săraca, s-a dus! “

Cu ochii înroșiți, îmi întinde o mână bătătorită. Mă trage spre el și mă pupă pe amândoi obrajii, apoi își șterge ochii, apucă peștele și mi-l întinde. Emoționat, simt cum mi se oprește un nod în gât și mi se umezesc ochii. „Nu se poate! Nu pot să-l primesc așa! Dar uite cum facem: iau peștele și-ți dau 80!”. „Nu! O sută”, răspunde neînduplecat pescarul.

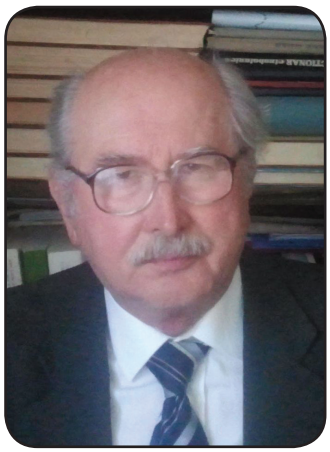

Meniu cu pește

- La ce te uiți?

- La omul de zăpadă. Îi așteaptă pe copii să se scoale. De unde să știe el unde sunt ei acum?

- Cât e ceasul?

- Opt și zece.

- Fii sigură că sunt pe drum. Odihniți sunt, au ce le trebuie, vremea e bună... Am urmărit buletinul meteo pentru toată Europa. N-am reținut numele motelului unde au înnoptat. Zicea Paul că e dincolo de Viena, la câțiva kilometri. De acolo au drum întins până la Padova.

- Departe. Ce le-o fi trebuit?

- Aici unde să lucreze? Dacă nu se închidea spitalul, nu aveau de gând să plece.

- Parcă nu i-am știut așa departe cât au fost copiii aici. Cum s-or simți acolo Nina și Mihai?

- Copiii își găsesc prieteni de joacă. I-au luat acum ca să se obișnuiască cu limba până la toamnă. Nina la grădiniță, Mihai în clasa întâi. Să vezi ce repede o să învețe italiana. Numai ce o s-o auzi pe Nina: Un bacio, mamaie!

- Mânca-i-aș gurița.

- Cine se aștepta la așa vremuri? Ne-am făcut-o cu mâna noastră, dar și cu ajutor din afară. Și-a imaginat cineva în ce stare vom ajunge? Ne-a plecat mână calificată de toate felurile. Niciunul dintre cei plecați nu s-a gândit că acolo o să facă nu știu ce afaceri, că o să ajungă să-i concureze pe cei rămași în țară, puși pe agoniseală de milioane de euro. Dacă i-ar avea în bănci, parcă ar mai recupera statul câte ceva...

- Unii sunt luați la întrebări.

- Da.Unii. Unii fac o spoială de pușcărie, dar rămân cu banii băgați în case, în mașini, în tablouri, în ceasuri, în terenuri. Divorțurile au devenit o cale de a mai salva din ce s-ar putea confisca. Iar noi, ceilalți... Nu m-am gândit niciodată că am putea rămâne cândva la mâna copilului.

- N-o să rămânem.

- Ești sigură? Dacă am ști că nu avem motiv să ne îngrijoreze ziua de mâine, ar fi altceva.

- Până una-alta, să fim sănătoși. Să-i știm pe copii că le e bine, să ne auzim la telefon, că ei ne sună. Ne-om descurca. Dar cu copiii aici treceau altfel zilele.

- Pentru că încă suntem valizi și aveau nepoții ce să învețe în cei șapte ani de acasă. Nu știu cum le va fi acolo. Dar știu cum le e multora rămași în țară la bunici sau la rude. Vai de mama lor.

- Au promis că vin de Paști. Nici pe timpul verii n-o să-i lase aici pe copii?

- Asta ei hotărăsc. După cum vor crede că e mai bine.

- Și eu zic tot așa.

- Astăzi ce gătești?

- Pește.

- Numai pește?

- Am zis că după atâta carne de porc și de pasăre nu e rău să mâncăm ceva mai ușor. Așa e după Crăciun și Revelion. Și mai e ceva: când văd în tigaie câtă apă iese din fleica de carne de porc, de vită sau din câteva copane îmi vine rău. Am văzut într-un reportaj la televizor cum se injectează apă în carne. Ai mai pomenit așa ceva?

- Știi ce cred eu? Cred că statul percepe indirect TVA și pe apa injectată în carne. Mă îndoiesc să existe un act normativ în privința asta, dar știu că e deja o practică generalizată.

- Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorului nu are numic de spus?

- Draga mea, Autoritatea asta este instituție de stat.

- Păi ce altceva ar putea fi?

- Un ONG.

- Și crezi că un ONG s-ar implica?

- ONG-urile pot scoate în stradă zeci de mii de oameni, cum au mai făcut, dar nu cred că ar face-o pentru un motiv ca acesta.

- Păi vezi? M-am gândit bine să gătesc astăzi pește. N-am auzit să se injecteze apă și în pește. El și așa e sătul de apă.

1. Parastas – banchet

Marele bârlădean era mort de 15 ani. Murise neprohodit, îngropat fără pompă, fără parastas și discursuri. Cui îi ardea de așa ceva? Cine să pomenească de un oarecare la București unde se retrăsese, ori la Bârlad de unde plecase, se întorsese iar plecase, iar venise și unde murise mort înainte de a-și fi dat duhul.

Unii din micii lui admiratori ajunsese între timp la situații sus puse. Însă cât vei fi de sus pus la București, tot este altul mai sus ca tine. Ignorați la București, necunoscuți la Bârlad, s-au pomenit la un moment dat cu o amplă mișcare culturală la Bârlad, care nu pomenise nici în treacăt de ei, fiindcă nu se știa de existența lor. De altfel, ignorarea era reciprocă, fiindcă nici ei nu puteau să-și închipui că ar putea exista ceva aici din moment ce ei schimbaseră Bârladul cu Capitala. Unii își modificase chiar graiul natal, trăgându-i cu olteneștile „dă mine, pă aia, când fu Tică nu fu Tache”, numai să nu pară proști fiindcă-s moldoveni ci să pară originali și Bucureșteni.

– Ce-ar fi să ne facem cunoscuți măcar la Bârlad? S-au gândit ei.

Treaba a fost simplă. S-a aranjat aniversare în cadru festiv, s-a apelat și la alții cu nume ceva mai sonore, bârlădeni mai mult sau deloc și după osanalele de rigoare s-a pus bazele banchetului. Un fel de parastas – banchet, unde fiecare, sub motiv că subliniază genialitate răposatului să-și expună cu falsă modestie meritele personale. În definitiv, pretextele panegirice, puteau să lipsească de la banchet, căci fusese suficient expuse la festivitate, ba încă de unii în necunoștință de cauză.

Numai că banchetului îi trebuie un cadru adecvat și o asistență autohtonă. Ca să faci așa ceva, trebuia să inviți pe unii și pe alții care să te poată aprecia. Mai trebuia să excluzi pe cei mulți amatori de banchete, care s-ar fi mulțumit cu înfulecatul și puteau lăsa aprecierea pe altă ocazie. Care altă ocazie?

Cineva, cu o previziune genială, a ales o soluție admirabilă. Banchetul să fie la restaurant. Iluștri invitați vor fi serviți din banii statului, iar asistența și cadrul admiratorilor îl vor forma liota consumatorilor din local. Căci nu se poate ca văzând pe cei de la masă, să nu se întrebe și să nu caute să afle de la chelner cine sunt sugativii din grup. Așa cum de pildă se întâmplase să asist la alte evenimente similare. – Junimea de la Iași, le răspundea zâmbitor chelnerul. Fac poezii și beau pe virament.

– Aha, zicea clientul, strângându-și gagica la piept. E bine la Iași. Aici trebuie să te scurmi la teșcherea, dacă vrei să bei. Adă un kilo.

– N-avem kilo. E 37^{50} sticla de șapte sute de grame.

– Au, mamă. Și kila cât vine?

– Cred că vreo 50 de lei, răspundea chelnerul. La viramente merge, că-s hârtii, dar la bani, draci. Cine-i prost să dea atâtea parale?

– Și-o friptură cât e? întreb gagica din curiozitate gastronomică.

– Patruzeci și cinci, cu cartofi, fără pâine. Cinci cartofii și patruzeci fripta.

– Hai, Neculai acasă, zicea gagica. Cu banii pentru o friptură, luăm mâine un curcan sau o gâscă și o facem cu varză. Cartofii, la 5 lei, 50 de grame, o să ne zgârie când mergem afară.

– Dați și voi viramente ca cei de la Onete. Sau luați câte un borviz. E doi lei paharul. Proaspătă. Acum a adus-o de la cișmeaua de lângă Sinagogă. La 2 lei paharul vine 200 de lei căldarea, râdea chelnerul cetățean din broscăria podenilor, bun prieten cu clientul.

– Bea-o tu, că-ți taie vătămătura. Eu de apă nu duc lipsă, că am acasă beciul plin.

Curios să văd cum decurge banchetul data asta și să iau parte la parastas, deși nu mă poftise nimeni, eram decis să sacrific vreun pol și să intru în local, unde nu eram sigur că are să mă cunoască chelnerul, fiindcă nu mai fusesem de multă vreme. În ușă însă m-am lovit de 3 din cenaclu, care ieșeau.

– Ne-a dat afară, zic ei.

– De ce? întreb eu.

– Nu ne-au primit la masă cu viramente,

că s-au băgat și alții. Iar la mesele cu bani, e cam albastru. Mai bine mergem vis- à-vis și luăm ceva, că suntem așteptați acasă. M-am întors cu ei. Vis-à-vis, lume obișnuită, însă prețurile la fel.

– Dacă-i așa, hai înapoi, ne decidem noi după ce ne prăjim cu niște porcării. Cel puțin vedem cum merge parastasul. Ca să nu mă observe cei de la banchet, mi-am așezat scaunul cu spatele spre parastas și conspectam desfășurarea evenimentelor din local. Mie-mi place strașnic să privesc acest crâmpei din viața cotidiană. E o lume poetică, ideală, mult ieșită din comun. Toți au bani, sunt veseli, prietenoși, respectuoși unii față de alții, culanți și demni. De la o vreme se mai schimbă, iar a doua zi intră în cadrul obișnuit. Însă n-am avut noroc. Nu era mare lucru de văzut. Câțiva tineri cam netunși, ca să nu plătească frizerul, câteva fete cam de-a 8 sau a noua, cu rochițele rămase scurte de pe când erau într-a 7-a, câțiva chelneri amărâți că trebuie să încaseze viramente, apoi gălăgia de la masa banchetului, la care nu mă puteam uita fiindcă n-am ochi în ceafă.

Deodată apare, cine credeți? Costică Ghiur, marele trăsnit cu leuca, demnul urmaș al lui Ghită Hraștină și a lui Toma care cântă din buză precum și marele zmeu, rival întru celebritate bârlădeană.

Cu căciula de oaie pe ochii aproape închiși, afumat binișor, fiindcă-l zărisem și vizavi, cu-n raglan lung, își face cu vehemență drum printre chelnerii cărora nu le acorda nici o considerație. Nu găsește alt loc decât la o masă din rând cu ce a banchetului, la care se ospăta conform viramentului, un șofer bătrân, proaspăt sosit din capitală probabil cu ceva celebrități necunoscute mie.

– Ia, strânge-te, mă, mai grămadă, strânge-te-ar dracii. Ce te umfli așa în fața mea, de parcă ai fi cine știe cine, îi zice hotărât Costică șoferului.

Ceala, n-avea de unde să-l cunoască și de aici am dedus că nu e bârlădean.

– Da, poftim, îi spune, retrăgându-se mai spre oficianții parastasului, care începuseră să cânte pe cât de tare pe atât de fals.

– Tu ce meserie ai? îl ia la rost Costică.

– Eu? Șofer.

– Dar ca șofer, ai voie să bei vin? Și după ce ia paharul din mâna șoferului, nu ezită să-l bea el, din câteva sorbituri.

– Nu, doar acuma, fiindcă nu plec nicăieri…

– Lasă gura. Cum nu pleci, dacă bei? Ce mă faci prost pe mine? Mai întâi, tu nu știi nici declinarea conjugării.

– Ha? zice ăla nedumerit.

– Dacă ești prost, stai acasă. Să-ți spun eu dacă vrei. Avem: Mutativ, acridiv, dativ și ambalativ. Acuma știi?

– Nu știu, zice nedumerit șoferul. Dar mai luați un pahar de vin.

– Din sticla asta goală?

– Pardon, zice șoferul.

Se scoală apoi discret, dă un ghiont unui bârlădean mustăcios care-i era mai la îndemână și care tocmai oficia parastasul și se întoarce la masa lui Costică cu o sticlă de vin și niște chiftele.

Costică dă să-și bage chiftelele în buzunarul drept, dar văzând că nu încap, scoate de acolo o bucată de brânză, salam, vreo 2 cârnați și niște gogoșari pe care-i trece în stânga, bagă chiftelele în buzunarul drept al raglanului și le acoperă cu pâinea de pe farfuria șoferului. Își toarnă apoi vin în pahar și-și vede de treabă, nemaiținând cont de existența acestuia. Nu peste mult, provocat de nu știu ce „aleluia” sau „Și noi la Ilinca”, de la masa alăturată, se pomenește și el cu altă melodie: *„Afradiva calul mort/ Sboară ca un vulturaș/ Și nechează-n butoiaș/ Să-i dea tetea-un pașaport”*. Și muzica și versurile erau așa de inedite, încât am căzut într-o visare profundă, gândindu-mă la câtă fericire se dedau oamenii simpli care își mărginesc toate preocupările numai la artă. Mă delectau vocile profunde de bas care mă transpuneau din ambele părți, ducându-mă din mijlocul fumului unui local select în sferele Olimpului. Uitasem cu desăvârșire vechea mea rivalitate cu Costică, care de altfel nu constituise niciodată vreun motiv de ranchiune reciprocă. De altfel, n-am aflat decât întâmplător de faptul că eu și el suntem într-o competiție originală, fără să știu de ea.

Iată-l prezent acum, aici, în carne, burtă și căciulă, în mijlocul parastas-banchetului, bând vinul unui șofer bucureștean în contul de virament al Băncii de Stat. Priveam cu admirație figura de pehlivan artist al marelui meu rival. Ascultam entuziast muzica extraordinară al cărui libret și partitură erau compuse de el, ad-hoc și fără pretenții la drepturi de autor, deși, atât versurile cât și interpretarea depășeau cu mult pe cele mai slăvite talente menite să ne ducă faima peste hotare.

– Ce te tot bunghești așa la mine, măi dobitocule, mi-a zis la un moment dat Costică, socotind nelalocul ei atitudinea mea. Pleacă din

fața mea și treci la gașca ta de lângă perete.

– Nu-i cunosc, dragă Costică și n-am virament să beau, iar banii i-am terminat.

– Cu bani beau toți boii și cu virament numai cei care nu vor să muncească. Bea-l pe ăsta, că eu am treabă la altă masă.

Și cum parte din oficianți simțiseră necesitatea de a ieși pe terasă ca să se mai dezmeticească pentru că mai aveau mult parastas de făcut, își turnă o sticlă întreagă de un litru într-un pahar de un sfert și se îndreptă spre una din mesele unde câțiva turiști germani își așteptau cafelele. I se făcuse poftă de cafea turcească la botul calului cu cei de pe alte meleaguri și cu care a prins a se înțelege de cum s-a băgat între ei. N-am putut să urmăresc deloc pe ce temă a fost susținută disputa academică între marele nebun și cei câțiva urmași ai lui Goethe, tâmpiți de băutură, pentru că de la masa lui, îmi făcea insistent semn șoferul. M-am dus acolo, unde mă aștepta paharul superplin, care împreună cu balta de jos, valora viramentul de 50 lei.

– Cine-i acesta, tovarășe? Mă întrebă în șoaptă plină de respect asul volanului, capabil să-l mânuiască atât beat cât și prin somn.

– Ăsta-i Ghiur, cel mai renumit om din Bârlad.

– Aoleu, ăsta-i? Păi e cunoscut în București. Mi-a spus un șofer care a fost pe aici. Ghiur și mai încă unul. Acela care-i?

– Aceala-s eu, am zis.

– Dumneata, face el mirat. Nu te cred. Cum îți zice dumitale?

– Nu-mi poți ține minte numele, ca dovadă că l-ai uitat. Însă când mai auzi pe undeva despre Ghiur, nu se poate să n-auzi și despre mine.

– Și de ce sunteți tocmai voi cei mai cunoscuți de aici?

– Pentru că ne asemănăm perfect și ne deosebim profund. El prin deșteptăciunea de care a dat dovadă si eu prin prostia în care sunt neîntrecut.

– Așa de deștept să fie ăsta? Uite-l că bea cu nemții și vorbește cu ei păsărește. Parcă n-aș crede.

– Dar cine socotești d-ta că este un om deștept? Cel care se zbate zi și noapte și nu are nimic sau cel care nu se sinchisește și are tot ce-i trebuie? Poți să spui că-i lipsește ceva lui? Bea, mănâncă, doarme și nu bagă nici un capital. Nu ține nici sapă, nici volanul, nici condeiul sau ciocanul în mână.

– De asta așa-i, oftează șoferul. Dar pare că vorbește cam aiurit.

– Așa-s toți poeții. Artiști.

– Ei, poet, pe dracu. Trântește niște aiureli, de te tâmpește. Nu cred să fie poet.

– Dar pe cei de la masă i-ai ascultat? Sau ai citit ceva scris de ei?

– Cel puțin ăia-s nebuni, da-s și hoți mari cu toții. Cu aiurelile lor, pe unde-i duc, beau și mănâncă și iau și parale. Este unul care zice că a studiat 4 ani în Germania și nu cunoaște nici o vorbă germană, nici „Auf Wiedersehen”. În schimb vorbește o franțuzească pe care n-o vorbesc deloc francezii. Cum a învățat el franțuzeasca asta în Germania nu mă dumiresc.

– Sunt plăci de patefon. Pui placa, iei o carte de Voltaire și uitându-te pe ea, asculți ce spune placa. Așa învață și francezii franțuzește când trebuie să se înțeleagă în limba lor maternă cu alții de altă origine.

– Hm! Face șoferul. Și d-ta nu puteai să faci așa ceva? Doar sunt plăci de patefon câte vrei.

– Făceam eu, dar ce folos. Ba chiar am și făcut-o. Am luat una din care spunea un mare învățat că pentru a reuși în viață trebuie să te adaptezi mediului. Să fii rapace, șiret, fals, îndrăzneț, îngâmfat, intolerant, abuziv, parșiv, arogant, orgolios, dușmănos și măgar scârbos. Am întors placa pe partea cealaltă și rău am făcut. Că aici spunea că e suficient să fii politicos, modest, demn, omenos, îngăduitor, corect, cinstit, tolerant, îndatoritor și cu mult bun simț, dacă nu vrei să pierzi în ochii oamenilor și bruma de apreciere la care te-ar îndreptăți calitățile cu care eventual te-ar fi înzestrat natura. Era o placă proastă, din care n-am învățat nimic, căci ce zicea pe o parte, dezicea pe cealaltă. Am lăsat placa să hârâe pe ambele părți și am continuat să rămân așa cum mă vezi.

Aici șoferul mă privește compătimitor și oftează.

– Trebuie să-ți vie greu al dracului la Bârlad, aici. Pe o parte e Ghiur și toți ceilalți deștepți, de cealaltă parte numai dumneata singur și prost. Dacă n-ai ce face aici, hai cu mine la București și lasă-l pe Ghiur aici. Cel puțin acolo n-ai să fii așa de singur,că, slavă domnului, e plină țara de proști și n-a rămas nici unul care să nu fi ajuns ori mare ziarist, ori mare poet, ori mare scriitor român. Vrei să ți-i înșir?

– Nu, nu pot, i-am zis. Scriu prost și numai prostii. Ia-l mai bine pe Ghiur, că e singurul în stare să creeze o literatură originală cum nici unul din curentele absurde și decadente de azi n-are să o poată face. Ascultă-mă pe mine, că n-am nici un interes să te înșel.

2. Legitimația

Era după masă, tocmai terminase unul o năzdrăvănie de povestit, când îl văd pe Năstase Preda că se oprește cu paharul la gură și cade pe gânduri.

– Ce ai, mă? Îl întreb.,

El pune paharul pe masă și se adresează cârciumarului.

– Măi, Tânjală, tu pe ce stradă stai?

– Eu? face Tânjală mirat. Dar ce, nu știi unde stau, dar de venit vii zilnic de bei la mine? Eu stau aici, pe strada mea, de când mama m-a făcut. Unde vrei să stau? Tu nu stai tot pe strada mea?

– Păi așa m-a pus dracu de am spus și eu la miliție, când am fost cu scandalul de alaltăieri. Și pentru asta mi-a dat 150 lei amendă.

– Cum se poate? zicem noi. Doar ai spus adevărat.

– Te-a văzut treaz și te-o fi articulat la legea beției că ai stricat clișeul. Bețiv treaz, dracul a mai pomenit?

– Da de unde, zice Năstase. Eram cum se cuvine, juma-juma. Dar când m-a întrebat unde stau și le-am zis că pe strada lui Tânjală, nu m-au crezut. Mi-au cerut legitimația.

– Să le fi dat buletinul.

– Crezi că n-am făcut așa? Dar când s-au uitat în buletin au sărit în sus.

– Măi, tovarășe, mi-au zis. De ce nu ți-ai făcut mutația?

– Cum, mutație? Ce, m-am mutat eu undeva de pe strada lui Tânjală, unde stau de 40 de ani?

– Nu, au zis ei. Strada asta îi zicea înainte cu numele vechi – nu știu ce nume ar fi spus ei, nici într-un caz Tânjală. Acuma-i strada altă gâscă sau dracu știe, c-am uitat. De asta trebuie să te amendăm.

– Pentru ce? am zis eu.

– Ca să știi unde stai.

– Dar ce, nu nimeresc eu acasă? Cine nu știe unde stau eu, care-s cunoscut și la București?

– Ei, pe dracu, zice Zache. Iaca eu, inginer-doctor, inventator și decorat și când am vrut să intru la Minister, nu m-a lăsat portarul. Nimeni acolo n-auzise de mine și-am plecat cu coada între picioare.

– De tine, cred că nu, zisc Preda. Dar de mine și de Ghiur, nebunul târgului, s-a dus vestea. Stați să vă spun.

Mai comandăm câte un kilogram și nu ne venea să credem că un trăsnit ca Ghiur și un scandalagiu ca Preda să aibă notorietate mai mare decât un savant decorat, cum era Zache.

– Iaca, vă spun și vouă, că le-am spus și lor, zice Năstase.

Eram, pe vremea regiunii Bârlad, într-o cârciumă de lângă piață cu numai știu ce pierdevară... La o altă masă pălăvrăgeau doi necunoscuți, care nici într-un caz nu erau de pe aici. La un moment dat, unul de la masa alăturată îmi zice tare pe nume, vrând să-mi atragă atenția să ascult că are să ne spună ceva. Eu, care priveam spre masa celor doi, văd pe unul că tresare și ciulește urechile. După ce comeseanul meu își termină interesanta expunere cu lux de amănunte, îl văd pe străin că-și ia paharul, vine râzând la masa noastră, ciocnește cu mine spunându-mi pe nume, apoi mi se adresează în bloc.

– Dar Ghiur care-i?

– Nu-l văd pe aici, zic eu. Dar de unde mă cunoașteți pe mine? Îl întreb mirat.

Ceala râde.

– De la București. Știu că s-a dus și Costică Ghiur, pe care n-am onoarea să-l cunosc, puteți constitui o dovadă că cineva e de aici. E de ajuns să spună că mă cunoaște, ca să-l creadă oriunde în țară că e bârlădean.

– Dar nu pricep deloc, zic eu. Eu n-am fost niciodată ministru, nici deputat, nici ziarist, nici artist, așa că e imposibil să mă cunoască cineva care nu-i de aici.

– Dar lumea de aici? zice el.

– Na, bravo. Pe mine și pe Ghiur n-au cum să nu ne cunoască, dacă-s bârlădeni.

– Păi asta spun și eu. Să vezi cum. Și fără multe fasoane, își ia amicul, vin amândoi cu scaunele și paharele la masa noastră.

– Să-ți spun povestea, începe cel care ciocnise cu mine.

Anul trecut, în Gara de Nord, îmi șterpelește un mare șmecher, geanta de lângă mine de pe bancă. N-aveam cine știe ce în ea. Un șervet, săpun și vreo 4 felii de dovleac copt, pentru drum. Vorba franțuzului: Bucureștiul este un mare oraș unde porcii guiță după bostan crud și țiganii țipă după bostan copt. M-a pus unul la cale să reclam la miliția gării. M-am dus. Când am intrat acolo, ofițerul de serviciu cerceta pe un bețivan amărât, care venise să se plângă că i s-a furat portofelul în restaurantul gării.

– De unde ești? Îl întrebă milițianul.

– De la Bârlad.

– Acte ai?

– Ce acte? De unde acte? Actele erau în portofel și când l-am pus în buzunar s-a dus dracului cu

buzunar cu tot. Mi-a tăiat buzunarul cu lama.

– Aveai mulți bani?

– Mai vorbești? Portofelul plin.

– Da, dar cam câți?

– Parcă pot să știu câți am băut și câți au rămas? Ce, eu număr vreodată cât îmi dă ăla restul? Ce-s eu, contabilul chelnerului, să mă apuc să fac adunarea, să fac scăderea, parc-aș fi prost? Ce am eu cu gramatica, ce-s la școala primară?

– Zici că ești din Bârlad?

– Păi chiar sunt, nu că zic.

– Pe cine cunoști tu din Bârlad?

– Pe toți.

– Așa? face milițianul. Atunci spune cine-i comandantul Miliției din Bârlad.

– Da de unde să-l știu eu?

– Păi nu zici că ești bârlădean?

– Eu sunt, dar, ce, el este? Nu-l cunosc, nu mă cunoaște. Dă-l dracului.

– Atunci spune cine-i președintele sfatului regional.

– Dar ce am eu cu el?

– Cum n-ai, dacă-i mai mare acolo?

– De el nu mai pot eu? Ce, mă duc la borș la dânsul, sau ce nevoie am de el? S-au adunat acolo din toate părțile și stau cu chirie pe la care are odăi mai multe. La mine n-are unde, că nici nu primesc eu peste mine oameni de tot felul. Câte n-are omul în ograda și în casa lui? Am o placă de șină pe care îndrept caielele, încă de pe când lucra tata la calea ferată. Și câte, și câte.

– Lasă prostiile, zice milițianul. Spune pe cine cunoști tu din Bârlad?

– Eu nu cunosc? zice bețivanul. Și începe să înșire, la rând, oamenii casă cu casă. „Lângă cișmea stă cutare, alături cutare, vis-a vis stă cutare. Si începe măi frate să înșire la nume, de l-a zăpăcit pe milițian. Din toți câți i-a înșirat, n-am reținut decât numele dumitale și a lui Ghiur, pentru că aici a intervenit un ceferist care era acolo.

– Lăsați, tovarășe milițian, că este sigur din Bârlad. Dacă zice că-i cunoaște pe ăștia doi, nu mai încape îndoială. Pe ei îi cunosc și eu, c-am făcut o vreme în stația Zorleni.

– Dar cine-s ăștia, întrebă milițianul pe ceferist.

– Bețivani de-ai mei, adăugă pârlitul căruia i se furase actele.

– Atunci, duceți-l la chestură să-i facă o foaie de drum și să plece dracului de pe capul meu.

– Uite-l și pe Ghiur, adăugă unul de la masa noastră, tocmai când streinul își terminase povestirea.

– Poftiți-l aicea, adăugă acesta. Dau eu câteva kilograme.

Însă Costică nu s-a îndurat să se lase poftit. S-a înfipt singur între noi, a căutat care din pahare are mai mult vin în el și imediat l-a dat peste cap, urându-ne un „să ne fie de bine”. Cheful a ținut multă vreme, însă la un moment dat, eu a trebuit să plec fiindcă terminasem banii. Însă Costică a rămas căci el nu-și punea probleme de astea minore și inutile.

DE RECITIT

Ernest HUȘANU

„Publicăm pentru recitire două schițe din volumul *Când plouă nu se cântă Bach*, apărut în anul 2014 la Editura „24:ORE” din Iași, prefațat de criticul Ioan Holban

Moș Axinte sanitarul

Axinte sanitarul, cunoscut în sat drept „moșu” Axinte, sau mai des „domnu sanitar”, era un fel de combinație între figura clasică a țăranului moldovean și funcționarul rural purtând o geantă ponosită încărcată cu felurite obiecte de uz sanitar.

L-am cunoscut într-un episod, să-i zicem profesional, atât pentru mine, cât și pentru el. Eu eram foarte tânărul „medic de țară”, el, sfătosul sanitar, trecut prin cele două războaie mondiale, despre care tot spunea: „Păi, la câți morți le-am închis ochii și i-am purtat cu spatele dincolo de linia tranșeelor!”

Ca și în celelalte sectoare administrative ale statului, cele de asigurare a asistenței medicale a unei populații abia ieșită din anii grei ai celui de-al doilea Război mondial erau mult deficitare atât în dotarea cu personal medical și mediu cât și în aprovizionarea cu medicamente.

În această perioadă de schimbări și frământări sociale și economice impuse de un regim ce se intitula democrat, în drum spre o societate nouă, socialistă, în multe comune rămăseseră în funcție oficianți sanitari în vârstă, mulți proveniți din foștii sanitari de pe frontul de luptă. Aveau o pregătire sumară. Rămăseseră fideli unui trai țărănesc și încrezători în leacuri empirice.

Domn` sanitar Axinte era un personaj al statului, fiind deseori solicitat, bucurându-se de respect. În circumspripția rurală unde fusesem repartizat, aveam și eu un asemena agent sanitar. Era domnu`Ghiță. Pe Moș Axinte sanitarul l-am cunoscut într-o comună apropiată într-o împrejurare dramatică. Nu era el personajul principal, ci doar implicat în complexul situației declanșate. Axinte mi-a fost de ajutor. Devenise totodată erou într-un episod dramatic, în care rolul său a fost ilar și grotesc.

Voinic, de statură mijlocie. Ceea ce atrăgea atenția era figura sa jovială. Mustața albă, stufoasă, prelungită pe laturi îi dăduse probabil porecla de „Moș Axinte”. Purta o haină mai lungă din stofă groasă și păroasă, de producție țărănească și pantalonii militari decolorați, băgați în cizme vechi. Nu era cunoscut ca un mare fidel al culturii zeului Bachus, dar în unele împrejurări – cum aveam să constat – putea deveni plin de zel și pasiune în folosirea produsului bine cunoscut, țuica. Avea obiceiul să spună cu grandoare că trecuse prin două războaie ca felcer. De fapt, fusese brancardier într-o unitate militară și după anii de război fusese avansat la funcția de „sanitar”. Așa fusese încadrat la circumscripția sanitară unde locuia de mulți ani, cu o familie numeroasă.

Rolul meu, de expert medico legal delegat – cum scria în adresa procuraturii raionale, se datora unei colaborări anterioare, ocazionale, la anchetarea unei crime din circumscripția mea. Devenisem astfel colaborator ocazional în expertizele medico-judiciare.

De data aceasta, cazul unui deces la casa de naștere dint-o comună învecinată crease o situație delicată și complexă. În desfășurarea anchetei îl cunoscusem pe sanitarul Axinte, încadrat în circumscripția sanitară respectivă.

...Zi de toamnă. Cerul întunecat. Ploia rece și ceața nu încetaseră de câteva zile.

Drumul de la gară, situată la aproximativ 8-10 kilometri de sediul casei de naștere comunale, era greu de străbătut chiar și pentru cei doi cai înhămați la căruța primăriei trimisă să transporte trei membri ai comisiei de anchetă: un procuror, un ofițer de miliție și medicul, expert ocazional, în medicina judiciară. Fânul din abundență, acoperit cu pături decolorate și cele două scânduri folosite drept banchete – trebuiau să ne asigure un oarecare confort. Dar ploua intens. Vizitiul scosese de sub claia de fân o prelată veche, cu care ne-am acoperit toți. Roțile căruței se împotmoleau în hârtoape și ieșeau greu din noroiul gros.

Pe parcursul drumului, procurorul mă informase că ancheta este delicată. Principala vinovată suspectă era Moașa – îmi șoptește procurorul – este mama inspectorului șef al secției sanitare raionale. Reclamantul, soțul decedatei, este ofițer de securitate. Decesul în timpul nașterii în urmă cu

trei zile, îngreuna desfășurarea expertizei.

Intrăm într-o casă țărănească mai mare, devenită „casa de naștere”, cum scria pe o tăbliță fixată pe unul din stâlpii cerdacului.

De la primii pași simțim un miros puternic de putrefacție. Ne întâmpină o femeie mai în vârstă, îmbrăcată cu un halat, larg.

– Sunt moașa Bichilie!

Avea o figură îngrijorată, ușor crispată. Alături de ea, sanitarul Axinte – cum îl prezentase moașa.

– Să trăiți! spuse bătând militărește din tocurile cizmelor, urmate de o plecăciune în fața noastră.

Într-una din încăperile casei de naștere, o odaie puțin luminoasă era locul destinat să execut autopsia.

Cadavrul femeii, mult umflat, era așezat pe niște scânduri, deasupra unui pat metalic, de spital. Mirosul era greu de suportat. La deschiderea abdomenului constat o ruptură mare a uterului și o cantitate abundentă de lichid negricios și urât mirositor. Era sângele pierdut prin ruptura uterină.

Din datele obținute aflasem că fusese o tentativă de naștere, mult prelungită prin disproporția de volum ale fătului și bazinul femeii.

În timpul autopsiei, sanitarul Axinte se arătase foarte activ și îndatorat în a-mi ușura examinarea organelor interne ale acestui cadavru intrat în putrefacție.

Era necesar să răspund în procesul verbal al expertizei la punctul principal: „cauza morții”.

Găsisem o formulare, care deși veridică, putea ocoli o învinovățire directă.

Desigur, un diagnostic pus la timp, într-un serviciu de specialitate, urmat de o operație cezariană, la momentul oportun, ar fi putut evita complicațiile care determinaseră moartea femeii și a fătului.

La aliniatul „cauza morții” am scris:

„Șoc obstretical prin travaliu prelungit cu disproporție făt bazin”. Consecința care determinase ruptura uterină cu hemoragie masivă – era completarea aliniatului respectiv.

Într-o cameră alăturată ne-am adunat cei trei „anchetatori”. Era o situație delicată și dificilă. Femeia decedată era din acel sat. Locuia în orașul capitală al raionului cu soțul, ofițer de securitate. Fiind gravidă, se hotărâse să nască la ea în sat, la moașa care o adusese pe lume și pe ea în urmă cu aproape douăzeci și cinci de ani.

Moașa îi era și nașă de botez.

Moș Axinte sanitarul era unchiul decedatei, în acest context cu multe legături de rudenie, locuitorii satului erau afectați de moartea tinerei. În fața casei de naștere se adunaseră multe femei; printre ele, câteva bocitoare.

În această atmosferă greoaie, încordată, discutam cu membrii comisiei de anchetă întocmirea procesului verbal. Ne oprim din scris. Se auzeau sunetele unei melodii de jale, de la o vioară.

Apare sanitarul Axinte însoțit de un lăutar. Ambii cu mers nesigur, aproape clătinându-se. Axinte intră în camera unde ne străduiam să întocmim actele necesare. În mână avea o sticlă și în cealaltă un pahar cu miros puternic de țuică. Vădit amețit și cu lacrimi ce se prelingeau până la mustața stufoasă, ne îndemna:

– Serviți de sufletul Magdalenei, nepoata mea! Dumnezeu să o ierte! Luați o gură de țuică!

Plimba paharul cu urme de degete murdare prin dreptul fiecăruia de la masă.

Am fost nevoiți să înghițim câte puțin, cu noduri în gât. Axinte, înduioșat și amărât, ne săruta pe fiecare. Lăutarul continua în cerdac un cântec de jale.

Se apropia înserarea. Frigul și umezeala ne copleșiseră. Eram obosiți. Căruța primăriei ne aștepta în fața casei de naștere. Ne-am urcat pe băncuțele căruței. Caii o porniseră spre gară. Mai auzeam o vreme tânguielile bocitoarelor și cântecul lăutarului. Fusese o anchetă anevoioasă, în condițiile dramatice.

Așa l-am cunoscut pe Axinte sanitarul, fost brancardier în armată.

Ziceri

Cu umorul serios nu se glumește!

Ernest HUȘANU

De-ale medicilor

Unui chirurg cam agresiv față de organele operatului – victimă, primăria orașului i-a concesionat o parcelă din cimitir, intitulată „Aleea a foștilor pacienți”. După o vreme, chirurgul a solicitat să-i suplimenteze terenul. Avea mulți pacienți operați!

Unui medic de familie

Deși e cunoscut ca „medic de familie”, spun pacienții că nu este prea „familiarizat” cu științele medicale.

Unui ortoped

Îți recunosc pacienții. Le aud protezele de lemn pe stradă.

Unui bacteriolog

Ești atât de cârcotaș cu viețile, încât nici lupele microscopului nu te mulțumesc să vezi și cele bune din jurul tău!

Unui ginecolog

Tratând eternul „tezaur” feminin, ți-ai făcut propriul tezaur bancar.

Unui psiholg

Psihologul îi spune pacientului să vadă partea plină a paharului. Dar pacientul venise cu paharul gol.

Addenda: o epistolă din Israel

Haifa, 11.III.2016

Stimate domnule profesor Gruia Novac,

Între a fi politicos-conformist și a exista o adresabilitate prietenească deranjantă pentru „adresant” există o dilemă, ce nu mă ocolește. Oricum, mulțumirile mele de rigoare – nu le pot suprima.

M-ați bucurat simțindu-mă între paginile bârlădene. „Baaadul literar” este, de când l-am primit, pe biroul meu și pe alte susțineri mobiliare apropiate, pentru a-l avea sub ochi și a-l deschide.

Revista ce o păstoriți, o hrăniți și o îmbogățiți cu numeroase „parcele” pentru cei care prețuiesc cuvântul pornit dincolo de matcă și îl trec prin distilăria rafinăriei fără să-i micșoreze tăria gradelor și a aromei naturale. Ați strâns colaboratori prețioși și pare-mi-se chiar o ușoară înghesuială a meșterilor în cele ale scrisului. Aș zice: pe un pământ care nu rodește nu mai arunci sămânță.

Paginile sunt înnobilate cu grafica, coloratura și aranjamentele „parcelelor” cu multă pricepere și dragoste de frumos. Cred, că totul se naște din puterea de a dărui celor ce dăruiesc cititorilor gândurile și vibrațiile afective.

Trimit două schițe din volumul „Când plouă nu se cântă Bach” apărut în 2014, pe la sfârșitul anului, la editura „24:ORE” din Iași și are prefață iscălită de Ioan Holban, ceea ce mă onorează. Aș fi trimis chiar volumul respectiv, dar deține o mică „bombă” ce poate exploda pe malul Tutovei. E în legătură cu pretențiile unui medic, pățanie a căror ecouri pot fi recunoscute și actualizate în mod supărător și cu totul nedorit de mine.

Este sub tipar (citiți: sub capriciile tiparniței) un volum cu proză scurtă care va beneficia și de o adresă bârlădeană.

Doresc Redactorului șef tot ce poate fi bun și frumos!

De la un efemer bârlădean, cu afectuoasă prietenie,

Dr. Ernest HUȘANU

P.S. Adaos: câteva ziceri!

Sonia ELVIREANU

„...Va dăinui printre sfinți și măslini...”

Umbrele curcubeului

***

Mă retrag în tăcerea zăpezii
cu pulsul durerii zvâcnind în urechi,
inima, cu ticăitul ei dereglat
de ceas vechi cu limba oprită
la o oră anume din seară,
caută prin albul zăpezii amintiri.

***

Deasupra norilor albi, peste care-am plutit de atâtea ori
împreună, am aruncat ancora în infinit,
ne-a copleșit eternitatea, răsturnată în marea Egee,
strecoară-te în albastru și cântă psalmul vieților noastre
îngemănate în timp, vocea ta se va așeza lin pe punte,
te va regăsi lunecând peste apele sidefii spre insula sacră,
iar psalmul va dăinui printre sfinți și măslini.

***

Cu fiecare înserare sunt tot mai departe,
dar atât de aproape de tine, iubirea mea,
cuvintele se rostec în tăcerea mea,
în serile pustii ajung, poate, la tine,
un murmur din lumea din care-ai plecat.

***

Peste fluturii galbeni de pe creanga de măr
se aștern primii fulgi de zăpadă, lacrimi albe
se preling domol pe pământ în toamna asta de veghe târzie
din grădina ta, te ași lin peste vârfuri și întârzii o clipă
ori pe vecie în miresme uitate în arborii tăi,

le simți răsuflarea aburindu-ți pleoapele albe
și cauți rătăcind printre crengi fiorul clipelor tale
curmate atât de devreme de timp, te zăresc prin fereastră
lunecând înfiorat peste meri mângâind
cu mâini de zăpadă siluetele noastre,

te chem și-mi faci semn de atât de aproape,
dar te destrami când vreau să te-ating,
mai rămâi în arborii tăi cu pleoapa înfiorată de miresme
întristate să-ți simt mângâierea ca o mătase încă mult timp.

***

Întreb de tine mărul sub care tăifăsuiam,
frunzele toamnei ori bătaia din aripi
de păsări când tresar căutând,

locul e gol, șuieră vântul sub crengi,
frunzele s-au dus să-ți murmure
înfrunzirea și roua dimineților mele pustii,

întreb plânsul în liniștea serii,
durerea trezirii în zori fără tine,
nu știu unde să te găsesc, cum să te chem,
doar în mine trăiești clipă de clipă,

îmi tremură mâna, prea multă liniște
curge prin părul tău în toamna aceasta,
în ochi depărtarea își face cuib străin,

între liniște și durere zvâcnește pustiul
în tâmpla mea dreaptă rezemată de tine,
te simt în clipele desprinse din mine,

întreb vântul, frunza ori mărul stingher de sub geam,
unde să te regăsesc pe drumul singurătății.

Subterana

De când a pus stăpânire pe mine,
Neliniștea crește mereu, tulburătoare.
Răvășit, mi se pare că aud o chemare
De dincolo, din nevăzut, pe care n-o înțeleg.
Parcă-s un cal hăituit de cineva,
Simt că mă strunește și nu știu ce așteaptă de la mine.
Imaginea de ieri din apropierea Catedralei,
Acel om pe ai cărui umeri răsărise chipul Lui
Ca un răspuns la invocația mea,
E un semn descins parcă din sentimentele
Obscure ce mă năpădesc, puteri stranii
Încolțind în mine, un glas pe care-l port
Fără cuvinte, șoapta transpusă a instinctelor –
Cheia de-a mă înțelege însumi pe deplin.
„Mesajul, mesajul” îngân mecanic din buze,
În timp ce gânduri ciudate îmi umblă prin minte.

Privirea îmi cade pe un oblon pătrat,
O deschizătură ce duce în beznă și atât.
Întrezăresc niște trepte înguste, repezi,
Coborând în adâncul de întuneric.
O vreme pipăi zidul cu mâinile – n-are sfârșit:
Firide umede, roase de mucegai, galerii,
Rămășițele unor uși de lemn, răsuciri,
Mereu alte trepte ce urcă și coboară.
Persistă la tot pasul un miros stătut,
Înăbușitor de ciupercă și humă.
Lumina e difuză, neclară, ascunsă.
Iată în sfârșit o bucată netedă de drum.
Aud scrâșnind sub pași, pesemne nisipul.
Trebuie să fie culoarele șerpuind
Fără noimă și ducând spre apele fluviului.
Tăcerea de deasupra capului îmi spune
Că mă aflu încă pe tărâmul Orașului luminii,
Cu toate că rătăcesc parcă de-o veșnicie.
O secundă simt gheara spaimei:
Nu cumva mă învârt în cerc?
Pot să alunec într-o groapă! Și atunci?
Cum să mă ridic? Cine-mi întinde mâna?
Gândul la cei de sus mă liniștește fără să vreau.
Înaintez cu multă băgare de seamă,
Ridic brațul să nu mă lovesc cu fruntea de tavan.
Din când în când , pe urmă din ce în ce mai des,
Mâna se izbește sus de zid, și culoarul se îngustează,
Mă aplec ca să pot merge înainte.
Deodată brațul ridicat pipăie în gol.
Mi se pare că, abia ghicit, un licăr de lumină
Picură din tavan, pipăi în jur cam la înălțimea
Capului: e o sondă metalică de aerisire.
Încet, încet, în capătul celălalt deslușesc
O umbră în cruce, culcată în plan orizontal.
Mă strecor spre ea privind în jur.
Dacă nu mă înșală tălpile în căutare
Pare că aici sfârșeau alte trepte, cândva.
Pipăi în dreapta, în stânga, până când
Mă plictisesc, dar în cele din urmă reușesc
Să dau de o a doua treaptă înaltă.
De-a lungul muchiilor se prelinge o rază,
Aceea pe care-o zărisem mai devreme, din tavan.
Mă ghemui cât îmi îngăduie locul,
Urmăresc desfășurarea liniilor dinaintea mea:
Constat o ușă de lemn în formă de stea.
Îmi proptesc umerii și împing cu putere:
Iată-mă într-o încăpere scăldată în razele lunii.
Mă uit lung la pereții goi : nicio ușă,
Nicio altă deschizătură decât aceea pe care am intrat.
Prin fereastra înaltă, cu zăbrele, luna
Mă lovește drept în față și aruncă jos o umbră
Ca de tăciune, încât nu văd vreun amănunt.
Mă chinui să dau de rostul ciudatei clădiri
În care mă aflu: să fie un turn lăturalnic
Împins spre interior? Nimic, dar chiar nimic
Care să-mi dea vreun indiciu.
Tavanul și pereții sunt goi, cu tencuială căzută
Și nu văd niciun cui, nici măcar urma
Vreunei găuri de cui, care ar trăda
Că încăperea ar fi fost cândva locuită.
Pe dușumele praful stă gros de două degete,
Pare că de zeci de ani n-a călcat picior pe-aici.
Într-un colț, zăresc ceva ca un lințoliu,
Aș scotoci prin vechiturile acelea,
Dar mi-e silă, e întuneric beznă acolo
Și nu-mi dau seama ce-ar putea să fie.

Întind piciorul și cu tocul trag o parte din lucruri
Spre dunga de lumină pe care luna
O așterne pieziș prin încăpere.
Dedesubt, o cutie albă sau ceva asemănător.
Când o ating cu pantoful se desface în felii unsuroase.
O lovesc ușor: o foaie se desprinde
Și flutură în lumină. Un portret?
Mă aplec: este o fotografie cu imaginea mea,
Ce pare să fie o cutie e o amestecătură de fotografii.
Îmi vine să râd: fotografii în locul ăsta
Bântuit de stafii? Ciudat, însă, zâmbesc în silă.
Mă trece un frison rece. Caut o explicație banală.
Cum or fi ajuns fotografiile aici?
Bag de seamă ceva. Foile sunt parcă de gheață.
Iarăși caut din zbor o explicație logică.
E o noapte de iarnă, zidurile de piatră
Și gerul de afară, cumplit, se strecoară
În încăpere, odată cu luna. E ciudat că de-abia
Acum simt frigul. Am fost prea încordat
Să realizez cât sunt de zgribulit.
Mă trec fiorii unul după altul.
Sub pielea încrețită mă pătrund adânc,
Oasele îmi sunt sloi. Fiecare os mi-l simt
Ca de fier, și carnea se lipește înghețată de el.
Alerg pe loc, tropăi, mă lovesc cu brațele
Cruciș peste umeri. Zadarnic strâng fălcile,
Să nu-mi clănțăne dinții din gură.
Lupt nebunește cu amorțeala, cu somnul
De gheață din care nu te mai trezești –
Și care mă învăluie, lânos, în mantaua lui de frig.
Strig cu glasul dinlăuntrul meu, puternic: Ajutor!
Se aude ecoul răsunând: Ajutor! Ajutor! Ajutor!
Mă arunc pe pardoseală, sar iarăși în picioare.
Ar trebui să scapăr scântei din oase
Ca să mă încălzesc. Îmi opresc ochii pe giulgiul
Din colț, mă reped la el și, cu mâinile tremurânde,
Îl înfășor peste hainele mele. Mă ghemui într-un colț.
Încet, încet, simt pielea cum se încălzește.
Numai oasele – ce senzație ciudată –
Îmi rămân de gheață. Am încremenit ca o statuie,
Numai privirile îmi umblă încolo și încoace.
Fotografia, iat-o în mijlocul încăperii prinsă
În fâșia de lumină, nu pot să-mi iau ochii de la ea.
Stau prea departe s-o văd lămurit,
Însă pare că-i desenată de o mână de copil,
Stângace și colorată în acuarelă.
Mă târăsc până la ea și o arunc în colțul
Acela întunescos, să scap de prezența ei chinuitoare.
Acum mă privește din întuneric o pată
Luminând livid. Mă silesc să-mi adun gândurile,
Să găsesc calea întoarcerii.
S-aștept dimineața. Să strig la fereastră
Să-mi aducă vreun trecător o lanternă.
Fără lumină în veci n-am să găsesc drumul
Înapoi prin galeriile întortocheate, fără sfârșit.
Sunt atât de sigur de asta, că mă apucă groaza.
Doamne, Dumnezeule mare, mă cutremur:
Acum știu unde mă aflu!
Spaima, o spaimă fără nume, fără scăpare,
M-a cuprins, mintea nu-mi mai judecă,
Inima parcă mi s-a oprit.
Bâigui cu buzele înțepenite: e vântul, vântul
Suflă înghețat de acolo, dinspre fotografie.
Pata alburie crește, se umflă ca un balon,
Întinde tentacule în fâșia de lună.
E o închipuire, o părere sau e adevărul adevărat.
E aici, e dincolo, jur-împrejur sau altundeva:
Adânc, în miezul inimii.
Îmi țipă un glas în creier, degeaba...
A prins trup: stă ghemuit în colț, holbat la mine
Și mă privește cu ochii și cu chipul meu.

Sunt ore de când stau neclintit –
Un trup înghețat înfășurat într-o pânză albă,
Stranie - și în față: eu. Eu însumi.
Stăm așa, ochi în ochi – fiecare
Oglinda spaimei celuilalt.
Oare vede și el raza lunii, cum își soarbe
Drumul pe dușumea ca melcul, pe îndelete?
L-am țintuit cu privirea. În zadar încearcă
Să se destrame în cețurile zorilor
Prelinse ușor prin fereastră.
Pas cu pas m-am luptat cu el
Pentru viața mea – viața care-i a mea,
Pentru că nu-i mai aparține.
Și acum se face tot mai mic, încet, încet,
Adunându-se iarăși în fotografie.
Mă ridic, mă duc la el și-l bag în buzunar.

Scormonesc colțul unde se cerne acum,
Mohorâtă, lumina dimineții: câteva lucruri
Moarte și, totuși, atât de apropiate.
Privesc afară prin fereastra înaltă, albastră...
Ah! A dat Dumnezeu! Glasuri! Glasuri de om!
Cobor pe scări și-o iau mai departe,
De unde m-am oprit ieri – calc peste dărâmături,
Peste mormane de pietre sparte – urc
Câteva rămășițe de trepte și, deodată,
Iată-mă în vestibulul luminat.
Primul om pe care-l întâlnesc pe stradă
Este un bătrân cocoșat, cu perciuni cărunți.
Îndată ce mă zărește, îngână o rugăciune
Cu glas plângăreț.
A stârnit o mulțime de oameni din casele lor.
Mă întorc și văd o gloată mișunând,
Tălăzuind pe urmele mele.
Uimit, mă privesc și înțeleg: încă mai port
Giulgiul acela ciudat, pe care l-am înfășurat
Noaptea peste haine.
În clipa următoare, mulțimea se dezlănțuie
Spre mine, rugându-se, întinzându-și mâinile
Să mă atingă.

Vasile FILIP

„Să ne închipuim c-am mai trăit odată!”

Să mai bem

Să mai bem câte o halbă,
Că doar turcul o plătește.
Dacă convenim, firește,
Vom avea o noapte albă.

Dacă cineva poftește,
S-ar putea culca în nalbă;
Să mai bem câte o halbă,
Că doar turcul o plătește.

Uite, doamna cea cu salbă,
Care-ntruna ne pândește,
Parcă-i junca mea cudalbă
Sau un crâsnic de prins pește.

Să mai bem câte o halbă.

Aripi

Mi-a mai crescut o aripă, Părinte,
Acum am două și îmi sunt destule
Să mă închin în fața celor sfinte
Și să-mi înclin privirile fudule.

Voi dobândi poate și-un dram de minte,
Să potolesc pe cele nesătule;
Mi-a mai crescut o aripă, Părinte,
Acum am două și îmi sunt destule.

Încerc să mă adun din oseminte,
Să mă desprind din visele credule.
De mine însumi să-mi aduc aminte,
Speranțele le strânge și adu-le.

Mi-a mai crescut o aripă, Părinte.

Dă-mi, Doamne

Îmi voi aduce înapoi părinții,
Mă voi lua pe mine înapoi.
Destul s-au înfrățit cu sfinții,
Mai lasă-i, Doamne, și cu noi.

Nu vreau să-mi regăsesc arginții
Pierduți prin gloduri și gunoi;
Îmi voi aduce înapoi părinții,
Mă voi lua pe mine înapoi.

Am face-o iarăși pe cuminții,
Iar ei ne-ar scoate din noroi.
Mai vreau să mi se schimbe dinții,
Ghicindu-mi soarta în trifoi.

Îmi voi aduce înapoi părinții.

Vreau

Vreau să-mi mai ghicești în stele,
De Luceafăr să-mi descânți
Și-n tocitele pingele
Cui de aur să-mi împlânți.

Dă-mi să beau de prin ulcele
Zemuri pentru cei înfrânți;
Vreau să-mi mai ghicești în stele,
De Luceafăr să-mi descânți.

Cu saturnice inele
A logodnă să mă-ncânți.
Dă-mi iluzii dintre cele
Ce te apără de tânți.

Vreau să-mi mai ghicești în stele.

Prin jnepeni

Privirile prin jnepeni mi se-ncurcă
Și se strecoară cum ar fi reptile.
Sunt un moșneag care abia mai urcă,
Purtând în traistă ultimele zile.

Cu munții eu am mai avut de furcă,
Pe când visam fecioarele zambile;
Privirile prin jnepeni mi se-ncurcă
Și se strecoară cum ar fi reptile.

Ci Dumnezeu în spate mă aburcă,
Ca pe o carte cu mai multe file,
Dar nu știu ce potecile îmi spurcă,
Strivind un vis sub talpă de șenile.

Privirile prin jnepeni mi se-ncurcă.

Ceai din tufănele

Mi-am mai făcut un ceai din tufănele.
Le-am adunat în vară de pe șesuri.
Spun babele că-s bune pentru rele,
Spun fetele că-s bune pentru dresuri.

Am și umplut vreo șapte-opt ulcele
Și-n jurul lor mă-nvălui în eresuri;
Mi-am mai făcut un ceai din tufănele.
Le-am adunat în vară de pe șesuri.

Chiar dacă eu nu cred în toate cele,
Mă las ades ademenit de presuri.
Visez baloane fără de nacele,
Îmi pun căciula peste două fesuri

Și pun la fiert un ceai din tufănele.

Rătăcind

Rătăcind printre crăițe, caut stelele prin iarbă,
Împroșcate de izvorul cel secat în miezul verii.
Dese lacrime de rouă mi se încâlcesc în barbă,
Scâncete răzbat de jale dinspre Peștera Muierii.

Țarcalam în jurul lunii vârcolacii prind să fiarbă,
Gemete neauzite sparg ferestrele tăcerii.
Rătăcind printre crăițe, caut stelele prin iarbă,
Împroșcate de izvorul cel secat în miezul verii.

Precum câinele ogrăzii mă urmează umbra oarbă,
Zorii mi se par de pâclă, precum adierea serii.
Curcubee însetate vor privirile să-mi soarbă,
Eu, precum aș fi stafie, mă-nsoțesc cu puhoierii.

Rătăcind printre crăițe, caut stelele prin iarbă.

De noapte

Să fiu îmblânzitor de stele, n-o pot,
Fiindcă eu sunt doar supusul lor
Și mișc în taină limbile de clopot
Și mă alint cu sfinții din pridvor.

Cu dușii mei, eu stau de vorbă-n șopot,
Precum aș fi o apă de izvor;
Să fiu îmblânzitor de stele, n-o pot,
Fiindcă eu sunt doar supusul lor.

Când herghelii se zbenguie în tropot,
Prin coama lor, ca vântul mă strecor,
Și dau apoi, ca un vulcan, în clocot,
Iar mai spre ziuă, mă trezesc și mor.

Să fiu îmblânzitor de stele, n-o pot.

Și-această toamnă

Și-această toamnă e de-acum pe ducă,
Cad frunzele de parcă-ar fi iluzii.
Din când în când, mai cade câte-o nucă,
S-au dezbrăcat de haina lor aguzii.

O nostalgie parcă mă apucă –
Și în natură se petrec confuzii;
Și-această toamnă e de-acum pe ducă,
Cad frunzele de parcă-ar fi iluzii.

Vederea și auzul se usucă,
M-adun cu orbii și mă strâng cu surzii,
Iar mersul tot mai tare mă hurducă.
Văd niște chei, ca cele ale Turzii...

Și-această toamnă e de-acum pe ducă.

Am râs și eu

Am râs și eu ca eschimoșii,
În înghețate nopți polare,
Pe vremea când cântau cocoșii
Din când în când și la-ntâmplare.

Am dat și peste pete roșii,
Pitite tainic sub ninsoare;
Am râs și eu ca eschimoșii,
În înghețate nopți polare.

Cu sâni rotunzi precum zemoșii,
Femeile râdeau mai tare,
De se topeau chiar și coloșii
De gheață fără-asemănare.

Am râs și eu ca eschimoșii.

S-a întâmplat

S-a întâmplat ca-n zi de post
Cu lapte dulce să mă-nfrupt
Și cu iubire de om prost,
Cu care nu puteam să lupt.

Acum nu are nici un rost
Să spun că dracul m-a corupt;
S-a întâmplat ca-n zi de post
Cu lapte dulce să mă-nfrupt,

Suport și astăzi acel cost,
Ce din pedeapsă este rupt,
Și-am învățat-o pe-de-rost:
Ispita-i ca un mal abrupt.

S-a întâmplat ca-n zi de post.

Cățelul

Trezit din somn, cățelul latră
Și sparge noaptea în bucăți,
Cum cineva ar da c-o piatră
În niște geamuri de cetăți.

Cu chipul tău ca de mulatră,
Mereu în vis mi te arăți;
Trezit din somn, cățelul latră
Și sparge noaptea în bucăți.

Tăciunii țiuie în vatră,
Cum au făcut și-n alte dăți.
Mă simt ca într-un cort de șatră –
Un bulibașă cu mustăți.

Trezit din somn, cățelul latră.

O stea

O stea, în miez de zi s-a stins,
Dar nimeni n-a putut s-o vadă.
O lumânare s-a aprins
Din lacrima ce sta să cadă.

E cerul alb, cum ar fi nins
Și toate s-au făcut zăpadă;
O stea, în miez de zi s-a stins,
Dar nimeni n-a putut s-o vadă.

În locul gol parcă s-a prins
Cireșul nostru din ogradă.
Mă simt un gând de necuprins,
Fără de cap, fără de coadă.

O stea, în miez de zi s-a stins.

Prin vise

Prin vise, zborul pare tot mai lin
Și toate au înfățișări fantaste,
Se vede chiar și tainicul destin
Cum rătăcește prin întinderi vaste.

Albastrului te dăruiești deplin
Când te desprinzi din negrul lumii aste;
Prin vise, zborul pare tot mai lin
Și toate au înfățișări fantaste.

Te scuturi parcă de poveri și chin
Și te oferi deprinderilor caste.
Din când în când te-ncearcă un suspin,
Ca de flăcău care-a plecat la oaste.

Prin vise, zborul pare tot mai lin.

Mai anevoie

Se văd mai anevoie munții
De când i-au bărbierit frizerii.
Zadarnic streașină pui frunții,
Să-i poți zări în pragul serii.

Mai povestesc numai cărunții
Moșnegi la capătul puterii
Cum arătau odată munții,
Pe când nici nu erau frizerii.

Ne-am prăbușit la capul punții,
Cum s-ar usca de brumă merii,
Precum un mire-n toiul nunții,
Ca un țăran în pragul verii.

Se văd mai anevoie munții.

Ehe!

Ehe! A fost o vreme când
Până și plopul făcea mere,
Dar oamenii mureau la rând.
Nu era criză de putere.

Corabia vedeai urcând
Pe culmi ferite de vedere;
Ehe! A fost o vreme când
Până și plopul făcea mere.

La muncă te duceai cântând,
Munceai în silă de plăcere.
Înjurături rosteai în gând –
Aveai tot dreptul la tăcere.

Ehe! A fost o vreme când...

Îmi caut urmele

Îmi caut urmele prin iarbă
Și iarba s-a făcut de coasă.
Începe aerul să fiarbă
Și cerul parcă mă apasă.

Cine m-a pus să ies din casă
În noaptea asta ca o oarbă;
Îmi caut urmele prin iarbă
Și iarba s-a făcut de coasă.

Mai taci, măi Neculai, din leoarbă:
Te plângi că boala nu te lasă.
La mine s-a oprit în barbă
Și fire albe prind să-mi iasă

Și-mi caut urmele prin iarbă.

Nu mori

Nu mori în ziua de Crăciun
Decât atunci când ești ucis,
Iar cel ce moartea ți-a decis
Ți-a fost cândva prieten bun.

Deși în carte este scris
Că toate morții se supun,
Nu mori în ziua de Crăciun
Decât atunci când ești ucis.

Nici chiar satana n-a prezis
Ce vreau acuma să vă spun:
Nu răul rău cu răul bun
Se schimbă, nici măcar în vis.

Nu mori în ziua de Crăciun.

Să ne-nchipuim

Să ne-nchipuim c-am mai trăit o dată,
Pe când pământul nu fugise din soare,
Iar Galaxia nu părea răsturnată:
O parte în cap, o parte în picioare.

Cu toate că pare destul de ciudată,
Propun să facem încă o încercare:
Să ne-nchipuim c-am mai trăit o dată,
Pe când pământul nu fugise din soare.

Imaginea care mereu mi se-arată
Mă-ndeamnă întruna să fac chiar prinsoare:
Lumea, cum este ea, murdară, curată,
Stârnește mereu întrebări și mirare.

Să ne-nchipuim c-am mai trăit o dată...

De s-ar putea

De s-ar putea, aș vrea să-mi spui deschis
De ce crezi tu că norii, când se strâng
De-asupra noastră, cum ar fi un vis,
În locul nostru fulgeră și plâng?

De-ți amintești, o dată mi-ai promis
C-ai să-mi arăți cum visele se frâng;
De s-ar putea, aș vrea să-mi spui deschis
De ce crezi tu că norii, când se strâng?...

Numai o vorbă dacă mi-ai fi zis,
Aș fi-nțeles – că nu sunt chiar nătâng –
Ce-mi este dat și care taine mi-s
Îngăduite de Cel Sfânt să-nfrâng.

De s-ar putea, aș vrea să-mi spui deschis.

Dinspre pădure

Dinspre pădure, scâncet parcă vine.
Poate vreo vulpe și-a pierdut cățeii
Și-acum îi cheamă, cu prelungi suspine,
Cum Dumnezeu i-a hărăzit femeii.

Dar obiceiul e și la ovine,
Atunci când oaia-și rătăcește mieii.
Dinspre pădure, scâncet parcă vine.
Poate vreo vulpe și-a pierdut cățeii.

Spre a pătrunde taina, se cuvine
Să dăm de rădăcinile ideii,
Care răzbat din adâncimi creștine
Și-s mai presus decât sunt chiar și zeii.

Dinspre pădure, scâncet parcă vine.

A obosit

A obosit și bunul Dumnezeu
De când tot iartă la păcate.
Și pe creștin, dar chiar și pe ateu
Deopotrivă îi socoate.

Mă bucur de-acest dar până și eu,
Cel care-am săvârșit de toate.
A obosit și bunul Dumnezeu
De când tot iartă la păcate.

Dar oamenii păcătuiesc mereu,
Ei simt că Cel de Sus nu-i bate
Și cupa plină cu otravă o tot beu,
Bat mătănii în genunchi și-n coate.

A obosit și bunul Dumnezeu.

„...Hăţişul lumii străbătând!”
70 - La mulţi ani ! - 70

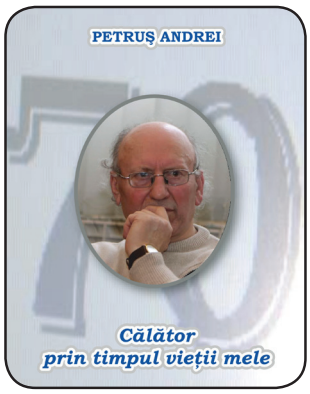

(n. 1 lunie 1946)

Romantic...

Romantic, clasic sau modern, vor zice
Când măsura-vor cât de lung mi-i versul
Iar vieţii mele să-i îndrepte mersul
Şi-n apa vremii valuri să ridice.

Mă vor suci să-mi vadă şi reversul,
Spoiala de deasupra-mi să o strice
Ca inefabilul să mi-l explice
Dar să nu fiu, dintre cei buni, alesul.

Din rafturi prăfuite mă vor scoate
Şi îşi vor bate capul unii, poate,
Eu însă-mi voi vedea de ale mele.

Am să le-adun osârdia şi zelul,
Cu felul meu de-a fi, mai blând ca mielul,
Îi voi privi stăruitor din stele.

Rondelul supravieţuirii

În viaţă să te pregăteşti,
Hăţişul lumii străbătând,
Nu-ntunecând ci luminând
Şi pe-ndelete să iubeşti.

Pe toate să le iei la rând,
Nu te grăbi, c-ai să greşeşti,
În viaţă să te pregăteşti,
Hăţişul lumii străbătând.

Întâi de toate, să gândeşti
În pisc de cremeni ajungând
Să-nveţi să supravieţuieşti
Sădind un pom, lăsând un gând,

În viaţă să te pregăteşti.

Primăvară

Când via e în floare
Şi pomii ninşi zâmbesc,
C-un vin de la răcoare
Aş vrea să mă-ncălzesc.

Şi-un sunet de vioară
Să mă dezmierde blând
Să simt, ca-ntâia oară,
O lacrimă pe gând.

Şi împăcat cu mine
Şi cu toţi cei din jur,
Din zările senin,
O rază să mai fur.

O geană de lumină
În urma mea să las
Şi-apoi, cu traista plină,
Să intru în Parnas.

Eu mi-am aflat menirea
Aicea pe pământ,
Lăsându-vă iubirea
În trestii de cuvânt.

Dorinţa

De un timp, mi-i dor de somn
Şi mă rog de-al nopţii domn
Să-mi dea somn cât pot să dorm.

Doarme lumea noaptea toată,
Ba şi ziua câteodată,
Eu, ca lumea, niciodată.

Nu că eu aş fi mai breaz
Dar sunt mai tot timpul treaz
Şi de asta mi-i necaz.

Preţuind dreapta credinţă,
Într-o ultimă dorinţă,
Eu mă rog cu umilinţă

Ca, în sunetul de corn,
Eu în rai să mă întorn
Să tot dorm... că mor de somn.

George IRAVA

„Un vis visat de o lumină într-o copilărie oarecare...”

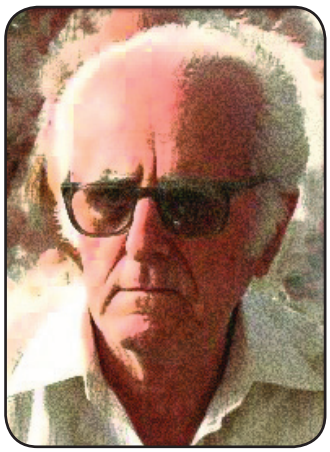

PURITATE

Din câte-a vrut să fie de la capăt,
Se vede doar o ținere de minte,
Amirosind lumina din omăt,
Ca s-o prefacă, apoi în cuvinte,

Să vindece cu ele întrebări,
Crescute-n fulgii duși în viscolire,
Ca să așeze între sărbători,
Cerul cu iarba gata de-ncolțire.

Și dacă a fost, cumva, vreo îndoială,
A mirilor cu laptele pe gură,
Ei s-au trezit în iarba virginală,
Înconjurați de roua cea mai pură,

Cu sărbători ivite pe cărare,
Ca într-un vis visat de o lumină,
Într-o copilărie oarecare,
Înainte de durere și de vină.

DĂ-MI, DOAMNE, ȚARA ÎNAPOI

Lumina zilei mi-i moșia,
Cum fiecărui îi e dat,
Să aibă-n el ce nu știa:
Iertarea-ntâiului păcat.

C-au coborât din zbor cocorii,
Să ia lumină din lumină,
Cu chipurile provizorii,
Cu ochii-mpovărați de vină.

Și l-au găsit în iarba moale,
Pe Mielul vremii de apoi,
Și au cerut Sființiei-sale,
Să le dea Țara-napoi.

Că unde odihnesc strămoșii,
Trebuie să fie și o țară,
În care trandafirii roșii,
Să sângere, fără să doară.

ODIHNĂ ȚĂRĂNESCĂ

În timp ce pe sub ploaie, iarba crește,
Țăranu-și trage plozii-n jurul lui,
Ți scutură poveste cu poveste,
Din lumina agățată-n cui.

Înserarea moțăie la ușă.
În cireașă gângure un sâmbur.
Focu-și spală flacăra-n cenușă,
Că sporește-a Duminică-n jur.

Țăranca cerne timpul cu o sită,
Până îl preface în făină,
Întorcând în pâinea străduită,
Rădăcina ruptă din lumină.

Apoi își urcă, până la icoană,
Odihnirea sfintei închinări,
Până cade lacrima pe rană,
Să-i mai potolească din dureri.

VORONEȚ

Dacă te-ncumeți să ajungi la cer,
Atunci și cerul scapătă spre tine.
Și roagă-l să te ia prizonier,
Pe corabia facerii de bine.

Ai grijă la podul unui astru,
Că stă sub călcătură prăbușit,
Și râul infinitului albastru,
Îl trece doar cuvântul primenit.

Dar râul nu ar curge fără maluri,
Nici malul fără ape nu-ndrăznește,
Să tulbure izvorul cu idealuri,
În țara-n care brazda mai trudește.

Chiar muntele nu ar mai pune preț
Pe-naltul unde fulgeră acvila,
De n-ar fi adus cerul la Voroneț,
Ca vă sfințească omul și argila.

Petre IOSUB

„...Și-ncercăm evadări și migrații...”

Canton pascalian

Cineva, la început, a creat un Canton
Pentru scule de lucru și-atomi de visare,
Peste care apoi a sădit un Eon
Din aceeași plămadă cu-a lui. Ce eroare!
Și de-atunci rătăcim vagabonzi temerari,
Însetați doar de doruri de zbor și de spații
Și-ncercăm, din Canton, evadări și migrații,
Dar cădem mai mereu ca bătrânii Icari!

Toamnă târzie

Ramuri și fluturi
Toamnă târzie
În geam mi le scuturi
Și bat sacadat din aripe
Frânte în foșnetul galben de clipe
Și arborii mor răstigniți peste glie

Frunze și ramuri
Trec pe la geamuri
În palid sinistru convoi
Unde s-or duce? Mă dor
Aceste plecări din décor,
Luând primăvara din noi

Fluturi și stele –
Zboruri murite
În ramuri –
Trec ne-ncetat pe la geamuri,
Când toamna târzie
Toarnă-n fântâni
Tristeți și pustie.

La nașterea mea

Mama stătea aplecată sub stele,
Încet prelungindu-și sărutul oval
Și-un sunet de căști, rătăcind ancestral,
S-a spart zgomotos de pleoapele mele.

Amurgul pe geam scrijela cu cuțitul
Clipa trecerii mele în lume
Și frântă sub zodie-mi puse un nume
Mama pe care-o chema asfințitul!

Flori de tei

Flori de tei, cu plânsul-n gene
Scuturați-vă alene
Peste triștii ochi ai mei,
O, frumoase flori de tei!

Flori de tei, ningeți cu dor
Peste ochii-mi care dor,
Troienindu-le-n adânc
Zboruri pentru care plâng

Flori de tei, ningeți arar
Peste ochii-mi de cleștar
Și-ngropați în taină zarea
Unde-ascult murindu-mi marea.
Iar când pleoapele-or să cadă
Somnului deplină pradă,
Scuturați-mi în odaie
Multe flori de vis și ploaie.

Așteptarea

Pe-aleea ce plânge-n amurg
Clipele dorului curg,
Curg răcorite de pale ușoare
De vânt și de jale

Castanii zburliți în ninsoare de flori
Cad în genunchi uneori
Și-o rugă înalță-n amurg
Când clipele dorului curg.

Comedie existențială

Iată-mă-s punctul din cercul de sus
Mă mișc obosit și visez ancestral,
Încet repetându-mi galopul de val
Și-n mine mai crește-un apus,

Iar moara din deal răscolită la chip
Macină parcă ploaie de-alaun
Care alunecă și descompun
Formele lumii-n arhaic nisip.

Tomiță URSĂRESCU

Calea către clipa zero

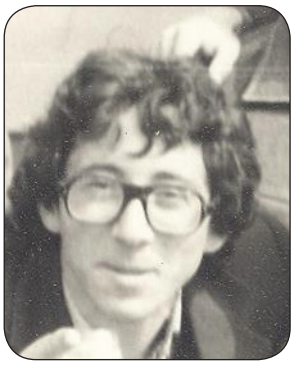

***

clorofilă în rest și albastru
pe covoare trec favoriții
se întâmplă în lume perdiții
pedofili la final în dezastru

respiram trandafiri intuiții
cum vânezi un sine sihastru
furișat cu totul în castru
arme sacre-n bordeluri ambiții

în măcel măcar au unii respect
se drapează cu roșu deseară
iarna vine-n décor ca să pară
moarte vie visată-n direct

să iubim acel dialect
către negru virând bunăoară

DEZASTRU

„galeria oglinzilor precise”
BORGES

***

m-am regândit la îmbinare
rămân cu torțe la petreceri
poți sugera că sunt și seceri
ombilicale veștede binare

finalul un surâs nu are
în schimb decență și manageri
mathilde doldora și fletcheri
nimic pe gratis enervare

în moarte sunt onești dispeceri
femele calde statuare
de ce să mor dacă se moare
surprins de miza din întreceri

sunt solitarul unor treceri
mai e nevoie de fervoare

FINAL

“ce rău e acesta al cărui izvor e de neconceput”
BORGES

***

când mă doare ceva zău că doare
luminat efemer lumânare
trec cu zeii alegri pe poartă
către-o lume firească și moartă

inerent găsesc uneori
un infern tenace de flori
într-o ceață siluită albastră
precum cerul greoi de pe glastră

vine frigul și cerne uitări
de pe spuma aceleiași mări
latră câinele urlă pustiul
luna lentă verdele viul

demarează în fond și în fapt
pretutindenea marele rapt

RAPT

„aventurile mizei și plusării”
BORGES

***

când dorești să se-ntâmple
calitatea în spus și acuză
numai tu să nu fii pururi muză
perfuzând perorații confuză

căci din cer ne vin diamante
indiscreții teroare amante
vin și pleacă în vise șocante
le iubești și le-ngropi în șarpante

vinul viu e singurul spațiu
îl percepi pe iahve-n horațiu

umbli tânăr cu femeia celebră
cu alura de pește și zebră

rătăcit în spațiul din minte
eu sunt singurul diavol cuminte

DIAVOL CUMINTE

“nu dragostea ci spaimele unesc”
BORGES

***

în aur să apună cerul
să se dezlănțuie fiorii
parfumul indecent al florii
să-ascundă în profund misterul

rămân tenebrele terorii
un univers în care fierul
se domolește în eterul
lui dumnezeu și-n derizorii

atrag luminiscențe vaste
în confluențe în surplace
de nimeni nu mă simt atras
nici ifigenii nici iocaste

dacă mă nasc printre contraste
dac-o să mor să mă mai nasc

NAȘTERE

! degradarea și ecoul care vom fi”
BORGES

***

pozitivi găsesc invective
poluări andurante fictive
numai ei au surplus de portanță
moarte rea tragedie-n speranță

și doar eu pot să am ce am eu
betonare verdeață turneu
numai eu și-un biet dumnezeu
clorofila infern supraeu

între timp demolez simulacre
cu abjecții morale masacre
trec ființe direct în inept
însă îngerul judecă drept

figurează sinapsele recte
în abstract în orori în obiecte

NUMAI EU

“timpul mă trăiește pe mine”
BORGES

***
indecent regăsesc vocalize
însă moartea decide surprize
are șarm are flori în cavouri
se întâmplă mereu în ecouri

balizează pe rute opriri
să transpiri să răsfiri să inspiri
o să cânți o să iei în nefire
toată ceața verde-n potire

nu mi-e clar de ce vreau ca să plec
pur și simplu vreau să petrec
de aceea e mult prea târziu
să fiu mortul subțire și viu

de mă las de această candoare
o să rabd desuet în splendoare

CEAȚĂ-N POTIRE

“ziua lor e lacomă ca lassoul în aer”
BORGES

***

iubita mea prășește flori
iubitul meu se mai abține
și alternează uneori
absențele diamantine

abia aștept să mă omori
abia aștept să văd prin tine
prințese lâncezânde ori
încăierări de clementine

numai curente și destine
fiesta tristă-ntre tenori
căci noapte suie în festine
și-o prăpădeală de culori

fii tu incendiată-n fine
eu urc la cer să nu cobori

ÎNCĂIERĂRI

“timpul îmbelșugat al nopții”
BORGES

***

mă trasează ori nebuni ori hilari
zei tranșanți se urcă pe mine
hotărăsc numai ei ce nu-i bine
nopți neclare visuri canari

suicidal pretinde molari
să fiu crud înseamnă cu tine
stele vechi coerente latine
bănci multiple de albi nenufari

stau în roșu și abia că dispari
simt în vene în vânt și în vine
tot ce vrea ca să vină nu vine
toți aparii țin la apari

motivații apar când apari
frigul urcă-n culori apriline

SUICID

"clipa înfiorată a zorilor"
BORGES

***
jumătate din mine decide
nu trăi nu iubi nu ucide
clorofila naturii superbe
prin élan prin secunde prin verbe

tocmai vin întru dramele și
după care moartea atârnată în cui
te lovesc coerent cu diverse
nu știu cum te ferești de averse

și doar tu mai exiști îndărăt
în memorii în rapt în omăt
trece viața odată cu anii
gânduri fade eterice stranii

dintre noi ce poate rămâne
numai ziua de ieri și de mâine

ȘI DOAR TU

"moartea mă mistuie necontenit"
BORGES

***

de pe soclu zâmbești uneori
apoi tragi perdeaua și mori
digerând pe câteva perne
perspective morții eterne

lași în plus mereu de la tine
tot ce-i vast declanșează crepine
un coșmar mai dulce ca nordul
abia dacă îți cere acordul

când pulsează ochiul alerte
nu depinde nimic nu e verde
creuzetele spală minciuna
îndărătul căreia luna

eu mizez pe voracele tandru
inepții coerent palisandru

COȘMAR

"nesomnul unei oglinzi necontenite"
BORGES

***

în statut au ființele gene
vocative electrice bene
trec rapid de la roșu la verde
hotărâte pe rând să dezmierde

cimitirul plin e de urne
și de stele betelgeuse taciturne
iarna pare surpriză deși
colorată infectă în gri

pe-acest plin de nuanțe integre
trece lebăda forțelor negre
care-nșeală și riscă sonor
sub pistil tenacele lor

în fiasco trăiesc și mă-ndur
să-mi fur totul pe mine mă fur

FORȚELE NEGRE

"tigrul este una din formele ce se întoarnă"
BORGES

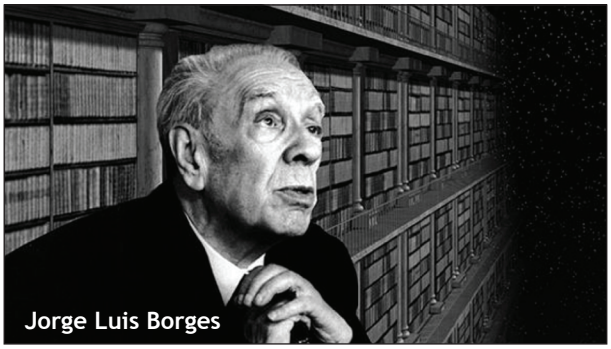
Jorge Luis Borges

Iftene CIORICIU

„Trăiri ale unui apus paradis!”

Raiul pierdut

Lacrimile fierbinți ale mamei
Încă mai sapă în stânca inimii mele,
Descoperind rosturi de iubiri,
Speranțe și amăgiri,
Din trăiri de poveste
Ale unui curat și simplu
Apus paradis.

Lacrimile de foc ale tatei
Încă mai frământă
Lutul bătătorit,
Împroșcat cu ură, cu sânge.

Cheamă-mă, mamă,
Strigă-mă, tată,
În lacrima curată
A lutului de altădată.
Când norodul,
Lipsit de atâta-nțelepciune,
Găsea un colț de rai
În mămăliga goală,
Și-n coaja
Uscată de pâine.

Vino în povestea mea

Te-am uitat într-o poveste
La o margine de sat
Și nici visul nu mai este,
De la mine a plecat.

Sufletul mi-e plin de toamnă,
Mi-e rănită dragostea,
Dulce și amară, doamnă,
Vino în povestea mea.

Ia cu tine nostalgia
Strânsă-ntr-un buchet de dor,
Ia cu tine reveria
Și parfumul florilor.

Redă mie bucuria
Strălucirea ochilor.
Adu-mi, te rog, fericirea
Din delirul viselor.

Am uitat la tine-o clipă
Rătăcită prin destin,
O zvâcnire de aripă
În tăcere și în chin.

Am uitat la tine gândul,
Dorul și tăcerea grea,
Dulce și amară doamnă,
Vino în povestea mea.

Am uitat la tine zborul,
Lacrima ce s-a uscat.
Nostalgia și izvorul
De iubire nesecat.

Și acum te chem într-una,
Poate-mi găsesc liniștea...
Dulce și amară doamnă,
Vino în povestea mea.

Ce aveți cu mine?

Nu mă eutanasia române,
Sunt vagabond,
Sunt maidanez
Și nu-nțeleg prea bine
Ce vină am,
Cu ce-am greșit
Că Dumnezeu a hărăzit
Ca eu să mă nasc câine.

Și printre voi
Sunt oameni răi,
Și derbedei, și hoți,
Dar nimeni nu vă judecă
La modul general,
Nu vă condamnă
Nici nu vă bagă
În aceeași oală pe toți,
Nici pe acei ce dați
Cu pietre-n mine.

Viața și pentru mine
E cel mai prețios dar,
Ce ghinion că trebuie să mor
Plătind nedrept
Acest murdar păcat,
Căci pur și simplu:
Am avut nșansa
Să mă nasc câine.

Voi aveți mâncare, case, școli,
Mașini, biserici, magazine,
Biblii, dicționare, filme,
Preoți și cărți de rugăciune.
Aveți și grai,
Iar când vă este greu,
Îngenuncheați rugându-vă
La Bunul Dumnezeu.

Și, totuși, toate acestea
Nu înțeleg la ce vă folosesc
Dacă în lumea voastră mare,
Eu, cel care nu am nimica,
Nici stăpân,
Nici casă,
Nici patrie,
Nu am nici dreptul să trăiesc!

✍ Cornelius Ioan DRĂGAN

„...acolo unde nu umblă decât tăcerea!”

eu & poetul vs. România mea

Timp vasluienesc.
Ce ai făcut până acum, maestre?
Am mâncat iaurt cu pâine de la Ilvas,
Am stat ca un *boer* și am analizat ultimele
meciuri de cacao ale Stelei, nimic nou deci,
Am trecut în revistă filme
cu caracter autobiografic (*eu nu am așa ceva încă*),
Mi-am salutat ființele dragi (*Flavi and Mother*)
și acum trag să mă culc.

Dar tu, Bătrâne, tu celălalt frate, pe unde umblași?
Am stat așteptându-te pe o bordură prăfuită,
Am plâns, am râs,
Am ars în soare,
Am iubit mai apoi în Lună.
În zilele ce au urmat am stat cerșetor fictiv
prin magazinele de tip Kaufland;
Am văzut oameni, am simțit multe și
mi-am zis:
asta e, în fond, România mea.

sfat pentru ‘ăl micu’

Să săruți,
Să taci,
Să mă apeși în ochi și să citești,
Să scrii totul ce ține de foc în doar 3 minute,
Să fii vesel în înclinare ca o plantă,
Să nu ucizi decât din dragoste,
Să nu ceri decât când nu mai poți iubi,
Să nu te cerți pentru ceea ce ești ci pentru ceea
ce ai putea fi;
Lovește pamântul cu ambele picioare și sari,
Cere mai mult timp să zbori,
Mai mult timp pentru doi, mereu doi,
Mai mult spațiu pentru respirare,
Mai multe fețe ale dragostei de mare,
Melci de mare, cai de mare, suflete desprinse din
mare.
Roagă-te să fii tu,
Roagă-te să vezi lucrurile așa cum sunt,
Roagă-te albastru ca mersul tău să fie unul lin prins
în marea mare.
Să iubești mereu,
Să fii apt să te desprinzi de trup în noapte,
Să afli cerurile toate,
Să nu urăști
Decât atunci când din ură
Poți naște dragoste.

dimineața în brațele tale e altfel

Mă mișc, mișcător de eram-
Tu mă săruți,
Eu îți întorc sărutul.
Tu mă cuvânți,
Eu îți ascult cuvântul.
Tu mă dezmierzi,
Eu te ating.
Tu surâzi,
Eu, simplu, te doresc.
Tu mă săruți,
Eu te iubesc.

Mă mișc, mișcător de eram,
În marea dragostei tale,
Dis-de-dimineață.

terra nova

întins,
în caușul umbrei
acolo unde nu umblă decât
tăcerea,
ude respirari și marea
ea sieși
fără sat.
întins,
cu umerii calzi,
încropit în sângele iubirii.

Acolo stau eu.

din puținul tău, pasăre

din puținul tău, pasăre,
dă-mi puținul tău-
lovirea-n apele goale,
perfecțiunea pielii,
a întregului plan
deochiat.

Ea nu-mi va spune nimic;
Febră coronară –
Sărut de pasăre,
Cântec de pasăre,
Din puținul tău
Dă-mi să am,
Să mă întind pe mâini,
Să mă ocru,
Să mă ou.
Dă-mi cât de puțin,
Atât de puțin
Doar aripa să o respir,
Să mă înalț aproape.

Ea nu va fi la fel,
Căci va fi pană.
Ea sa va sfârși în ochi-
Zbor de pasăre,
Se va zbate
Și se va micșora
În orizont.

Din puținul tău,pasăre,
Dă-mi să mă încerc
În înalțare.
Din puținul tău
dă-mi înca un puțin-
mersul pe aripi
și aripi de goale.

Ecouri

Am primit *Baadul literar* 36, mulțumesc pentru urare (și pentru publicarea poemelor). Sunteți atât de generos! Îmi scot pălăria...

Felicitări pentru revistă! E o minunăție că la Bârlad se găsește înțelegere pentru apariția ei și că Bârladul are o personalitate ca dumneavoastră, dedicată literaturii.

Cu cele mai bune urări,

23 februarie, 2016 Liviu Ioan Stoiciu

*

Stimate domnule Gruia Novac,

Mărturisesc ca sunteți surprinzător, o persoană de excepție. Nu cred că vreun redactor șef de revistă ar fi binevoit să răspundă unei solicitări, mai ales că aceasta se referea la o persoană necunoscută, despre care nu v-am dat niciun detaliu, ca să am cea mai francă opinie. Apoi să răspundă în scris, cu observații punctuale, probând o extraordinară seriozitate într-un demers critic pe care altul l-ar fi expediat în două-trei cuvinte sau nici măcar nu l-ar fi urmat. De aceea spun că sunteți extraordinar, m-ați lăsat fără replică și mi-ați dat argumente clare pro și contra tânărului creator.

Pot să vă spun acum despre cine e vorba. E un elev în clasa a XI-a la științe sociale, pe care l-am descoperit la manifestările culturale pe care le mai organizez cu diferite ocazii. Textul trimis e scris în clasa a X-a și face parte din intenția lui de a scrie un roman, idee care-l urmărește din gimnaziu. Cum tot scrie și șlefuiește, modifică, conștient de aportul maturizării, cu senzația că nu va reuși să finalizeze pentru că acum altfel gândește și altceva ar scrie, l-am încurajat să ducă până la capăt efortul și să nu abandoneze. E perfecționist, receptiv, educat, citește mult, reflectează, se implică în multe și este implicat de profesori, fiind un elev foarte bun, înzestrat. Mai nou caută pe internet suport teoretic pentru tehnica scrierii unui roman, chiar a consultat în engleză un cod de sfaturi date ucenicului în domeniul ficțiunii literare. Își judecă scrisul prin prisma descoperirilor recente, mereu nemulțumit de el însuși, și e într-o perpetuă căutare. Eu l-am numit romancier, el deocamdată scrie, fără a avea intenția de a face din scris o carieră. E în faza căutării de sine și descoperirilor.

Nu vă dezmințiți altruismul, atât de rar azi, și vă prețuiesc receptivitatea, generozitatea, obiectivitatea, franchețea. M-am adresat dumneavoastră instinctiv, pur și simplu voiam o părere despre cineva care nu-mi este elev și m-am trezit că vă scriu. Acum pot să-mi justific gestul, reflectând asupra lui: încrederea în sinceritatea răspunsului, dorința de a încuraja pe cineva în impas. Vă sunt profund recunoscătoare, iar mulțumirile sunt prea puțin pentru noblețea gestului dumneavoastră.

Apoi grafia, superbă, te încânta și te trimite în alt timp, dar te și avertizează să nu pierzi frumusețea adevărată, să n-o înlocuiești cu una artificială.

Cu considerația și prețuirea noastră,

3 Martie, 2016 **Sonia Elvireanu**

Vasile FILIP

„Unii, cu vedere trează, o trimit direct la... *Poartă*!”

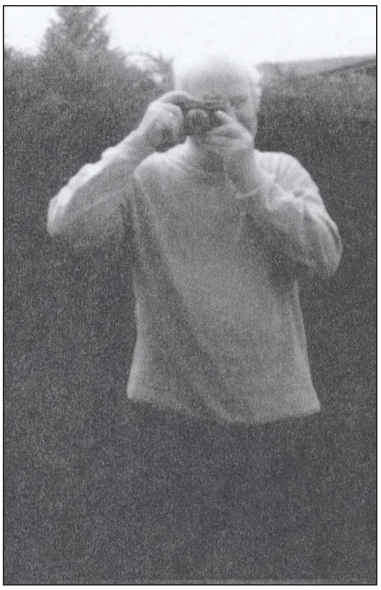

Precizare

Am să spun ceva banal,
Căci nu pot fără să spui:
Nu regimul e penal,
Ci susținătorii lui.

Întrebare

Mă întreb pe-o lege dreaptă,
Dar cu interes, firește:
De cocoșul ne trezește,
Pe el cine îl deșteaptă?

Altă întrebare

O-ntrebare grea m-apasă,
Mai presantă decât toate:
Când se vor întoarce-acasă
Bogățiile furate?

Pedeapsă

Dacă firele se rup,
Numai cine poate scapă.
El, de n-a intrat la apă,
Trebuie băgat la zdup.

Mandate

El și-a... onorat mandatul
Cu putere și cu geniu:
Deci, i se cuvine altul,
Însă pentr-un alt domeniu...

Răzbunare

Deși știa că moartea va fi crudă
Și-a asumat o hotărâre gravă:
A dat pe gât paharul cu otravă,
Urmând ca ei să moară doar de ciudă.

Cerere satisfăcută

Dânsul a primit de toate
(Adunate într-o frază):
Locuință și bucate,
Ba chiar și o bună pază.

De poftește îndurare
(S-a-ntâmplat și-n alte părți)
El mai are o scăpare:
Să-nceapă să scrie cărți.

Dar se spune că el, bietul,
Dintr-o pricină, vai mie,
Nu prea are cum să scrie:
Nu cunoaște alfabetul.

Dacă

Până se vor da la brazdă,
Au să stea în pușcărie.
I-aș lua și eu în gazdă,
Dacă ar plăti chirie.

Moft și artă

Chestia cu Microsoft
Mi se pare doar un moft,
Căci hoția e o artă,
Mai ceva ca alchimia.
O dovadă: România
A rămas numai pe hartă.

El și ea

De cum s-a pornit furtuna,
Când nu ninge, sigur plouă.
Dând pe toate pe din două,
S-au trezit ei doi în una...

Depinde

S-a-ntâmplat evenimentul
Cu domnița de Pleșcoi,
Că așa e pe la noi...
Depinde cum pui accentul.

Păsăret

Găinușa cea bălaie
Și cu cioculețul roș
Plânge singură în ploaie,
C-a rămas fără cocoș.

Rămânând fără cocoș,
Spre a-și îndulci amarul,
Puiculița cu cioc roș
Și-a schimbat și ea cuibarul.

Numai una

Pentru doamna cea fudulă,
Campion al buneistări,
Din trei-patru arestări,
Numai una e destulă.

Pesimistă

Chiar de vom ieși din ceață,
Nu vom mai găsi un leac:
Nu poți drege într-o viață
Ce-ai stricat un sfert de veac.

În ce fel...

Câtă vreme a fost... bună,
Mai mereu a lăudat-o.
Dar urmează să ne spună
În ce fel și-a... asumat-o...

Goală-n Poartă

Se petrec schimbări și-n soartă:
Dacă unii o ratează,
Alții, cu vedere trează,
O trimit direct în Poartă.

Atitudini

Pe când banii doar se fură,
Libertatea se cerșește.
După ce a dat din gură,
Acum tace ca un pește.

Era tare vehement
Pe când se credea că-i mare.
Acum plânge-n Parlament
Și cerșește îndurare.

Gruia NOVAC

RECTILINIUL ȘTEFAN LUCHIAN ȘI PASIUNEA PENTRU PICTURĂ

O comemorare cât un veac ! Adică veselă. Deși pe 28 iunie, 1916, se petrecea dintre noi CEL despre care Nicolae Grigorescu spunea, încă din 1904, ‹‹**Am în sfârșit un urmaș**››, **ȘTEFAN LUCHIAN,** pictorul cu coloană vertebrală morală moștenită de la paterul său, mi se arată bonom, adesea ironic și, ca un paradox, jovial, strălucitor în modestia lui și inspirator de încredere în viață.

Personal, sunt un consumator amator de pictură, avid până la saturație, obraznic și indiscret până mi se pare mie că m-am suit măcar pe gard. Asemenea senzații și stări îmi dă pictura de care, instantaneu și inconștient (sic!) mi se… lipesc ochii. Și acum am pe retină variantele **Anemone**-lor lui Ștefan Luchian sau imaginea din **Bucătărie călugărească**, alături stând parcă Mama Mare din copilăria mea îndepărtată.

Pentru mine, marea pictură este nu cea recomandată sau vernisată de vorbăreți plătiți să pună aúre pe capul unor copiatori care n-au văzut, în viața lor neîncepută, un răsărit, un apus sau măcar un curcubeu… Pentru mine, pictură e cea care mă oprește din mers și mă hipnotizează. Nu știam cine-i autorul – și mulți ani n-am știut – când am văzut într-un almanah, în 1942, ***Atacul de la Smârdan***. Și-acum mă înfioară turbioanele de zăpadă și iureșul soldatului din primul plan, cu arma în cumpănire. La fel se petrece, și azi, cu picturile lui Ștefan Luchian. Ca atunci, cu tabloul lui Nicolae Grigorescu!

Cititorul ocazional poate va rămâne mirat că fac jocuri eseistice, părând când a compara, când a da sentințe virtuale (mai cu seamă declarând că sunt, și sunt, amator!), însă prefer și câte un derapaj semantic, chiar folosind pretextul Luchian, ca să-mi probez apetitul natural pentru arta cu adevărat frumoasă. Fiindcă arta frumoasă nu e cea care te gâdilă epidermic, e… altceva. Tristan Tzara, de pildă, a fost poet avangardist, dadaist. Cunoscătorii însă își mai amintesc reveriile lui grafice, reprezentate în vestitul ***„Cabaret Voltaire”*** din fenomenalul an 1916, care arată adevărata ***„La face intérieure”*** a fondatorului celui mai condimentat și contestat curent modern.

Prin asta transcende banalul cotidian și ajunge astfel la a exprima ceea ce sufletele doritoare înalt caută. Și iată cum, fără a fi comparat, în materie de tehnică formală și specializată, cu Luchian, a tranșat ferm, curajos și mai ales, însolit, relația dintre el și iubitorul de artă. Asta înseamnă să fii artist autentic.

Revenind la **Ștefan Luchian**, pictorul optimist în nefericirea lui, voi spune că, dat fiind pregătirea sa serioasă și de calitate, el este coloristul de necontestat. Toți pictorii sunt coloriști – mi se va replica. Așa și este, numai că Ștefan Luchian posedă o ***„calitate vibrată a culorii”,*** cum afirma un bun cunoscător al artei noastre, francezul Henri Focillon, ceea ce evidențiază o tremurare aproape nebănuită a unei sensibilități care depășește firescul. Pun mărturie, dintr-un foarte lung șir alese, două excepționale lucrări: ***Safta florăreasa***, în care fizionomia serioasă, relativ calmă a tinerei femei, subliniată de doi ochi întrebători, o gură întredeschisă retoric și nări ferme presupunând răspunsuri posibile, îmi spune că pictorul știa să ne arate și cutele nevăzute ale fiziologiilor umane; apoi, supun atenției ***Albăstrele,*** un tablou care, prin cromatica dominantă de albastru și negru, cu pete albe și galbene, totul pe un fond maroniu spre deschis, trezește simțăminte de mirări mari și dulci în fața exploziei de azur, parcă devorând vasul în care se află.

Ștefan Luchian a vibrat sincer la starea celor ***„mulți și necăjiți”***. Tablourile sale sunt, de fapt, mai grăitoare, iubitorilor semnalându-le, selectiv, câteva: ***Birt fără mușterii***, ***Bătrân cerșetor***, ***Cărbunarul***, ***Spălătoreasa***, ***La împărțitul porumbului*** - un fel de frescă a lumii în care oamenii, acceptă parcă, din capul locului nedreptatea ce urmează să li se facă, ***Florăreasa***, ***1907 (episod al răscoalei)***, dar, mai abitir, ***Lăutul***, o scenă familială plină de duioșie și realism.

Trecut prin încercări sufletești dramatice, Ștefan Luchian a înțeles altfel decât noi, cei obișnuiți, psihologia umană. Așa se și explică aplecarea lui spre trăiri intense și, nu o dată, frapante, vizibile în toată portretistica sa.

Autoportretele, toate, sunt semnele unor mirări întrebătoare în care plăcerea vieţuirii se îmbină cu efortul, dureros cel mai adesea, de a depăşi cataractele ei. Bunătate cristică şi durere nemărturisită se simt în ***Un zugrav (autoportret)***, expus în 1907, un fel de imn închinat modestiei, dar şi îngenuncherii în faţa artei îmbrăţişate conştient şi dorit. Mai remarc **Moş Niculae cobzarul,** căruia lumina frunţii ascunde dorinţe inaccesibile, iar privirile, aproape întunecate, neputinţa palpabilă de a le împlini vreodată. **Cap de ţăran** defineşte, mi se pare, curiozitatea mirată într-un moment, cred, fast din viaţa lui, ochii şi buzele zâmbind vag dezvăluiesc o bucurie trecătoare. **Moş Niculae** e gânditorul atent la clipa de acum, după cum ***Profil (Laura Cocea)*** e sugestiv prin adâncimea meditaţiei susţinute de mina serioasă a unui facies încercat de o suferinţă.

Prin pastel, o tehnică pe care Luchian a ridicat-o la înălţimea măiestriei perfecte, până acum, cred, unică în pictura noastră, el şi-a arătat pasiunea pentru natură, prin mulţimea **florilor** pictate cu însemnată atenţie. Pictând florile, mâna lui Luchian devine febrilă în încercarea reuşită de a ne releva efectul total al acestora în prefigurarea imaginii vitale a deplinătăţii naturii. Celebrele şi clasicele lui **Anemone** deşteaptă senzaţii mai dificil de cuantificat în micul univers inefabil în care ne învârtim. Alături de aceste capodopere, amintesc şi altele în care culoarea capătă nuanţe aproape inexprimabile, pentru că forma e decorativă, dar expresivul e sintetic, şi de aceea dens, ca în covoarele (chiar basarabene) pe care le ţesea bunica mea în stative. Sufletul pictorului mi se pare a se transfera în corolele nemurite pe pânza muncită cu penelul său fermecat: ***Dumitriţe***, ***Gălbenele***, ***Crizanteme cu mere***, ***Scară cu flori***, ***Albăstrele*** - amintită şi mai devreme, ***Garoafe***, ***Tufănele***, ***Crizanteme în vas albastru***, ***Trandafiri***, ***Trandafiri albi***, ***Crizanteme galbene***, ***Imortele***, ***Gura Leului***, ***Oală cu crizanteme***, ***Garoafe cu maci***, ***Maci***. Mai amintim şi alte pânze asemenea : ***Sălciile de la Chiajna***, ***Peisaj cu casă de ţară***, ***Lunca Ialomiţei***, ***Claie cu fân***, ***Sălcii***, ***Iarnă la Bariera Filantropiei***, ***Peisaj de la Moineşti***, ***Lunca de la Poduri***, ***Peisaj***, ***Marea Neagră la Tuzla***.

Clasările şi surclasările nu au ce căuta în artă. Fiecare artist, fiecare pictor vine cu partea de contribuţie proprie la creşterea patrimoniului naţional şi consolidarea valorii acestuia. ***Ştefan Luchian***, prin întreaga sa operă artistică, şi-a arătat propensiunea spre elementul naţional românesc, dar credibilitatea cu care şi-a exprimat atitudinea faţă de specificul autohton îi conferă universalitate. Prin asta ***Ştefan Luchian*** este pictor modern, trecerea vremii mărind strălucirea nimbului pe care-l merită. Este şi omagiul nostru, şi al meu personal, pe care-l aducem acum, la rotunjirea unui secol de când nu se mai află fizic printre noi, dar simţindu-i sufletul cu care şi-a durat nemuritoarea operă.

Viaţa lui rectilinie, exemplară, s-a conjugat perfect cu pasiunea nestăvilită pentru pictura pe care a slujit-o cu devoţiune şi respect fără ţărm.

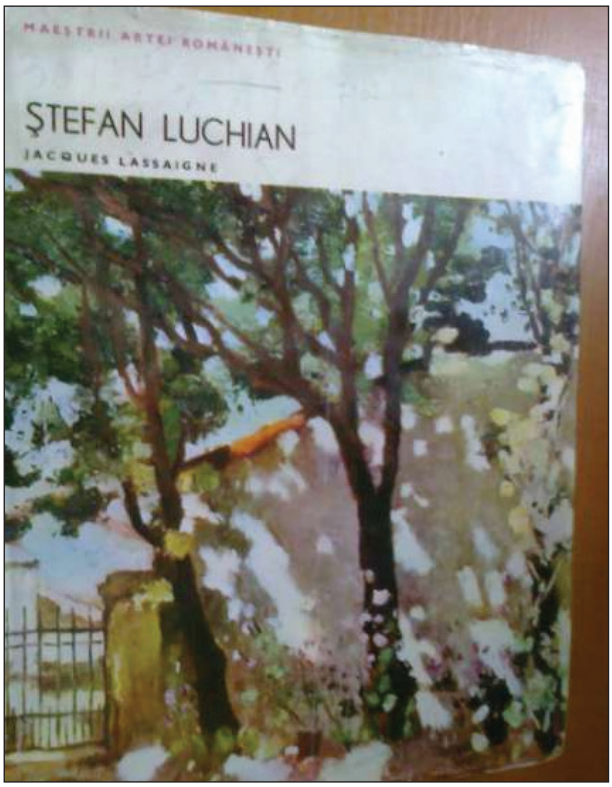

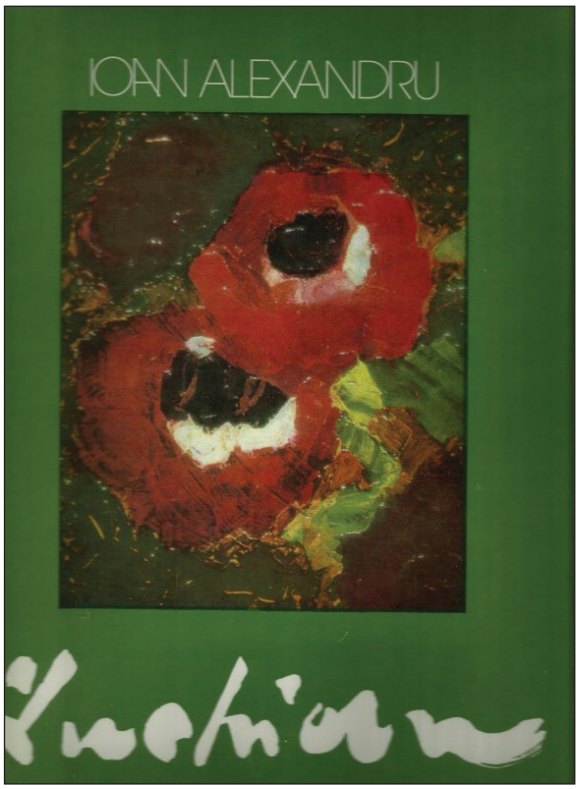

VERNISAJ

« *Expoziția „Flori și oameni”* »
(27 lucrări)

Autor: **Ștefan LUCHIAN**
(n. 6 ianuarie, 1868, în Ștefănești,
județul Botoșani - 28 iunie 1916, București)

„Evoluția artei românești a secolului al XX-lea nu poate fi concepută fără impulsul și exemplul pe care el le-a dat. Deși a devenit un clasic, prezența lui rămâne vie și stimulatoare printre noi. Este cel mai înalt omagiu ce i se poate aduce.”

(Mircea Popescu, din **Album Luchian**, Editura Meridiane, București, 1964, pag. 11)

Versuri din volumul *Nu-i mai ajunge sufletului*, de C. D. Zeletin (Editura Sfera, 2005, Bârlad, 180 pagini), volum scos sub egida Societății literar-culturale „Academia Bârlădeană”, ca un omagiu adus Președintelui ei de onoare, în persoana autorului.

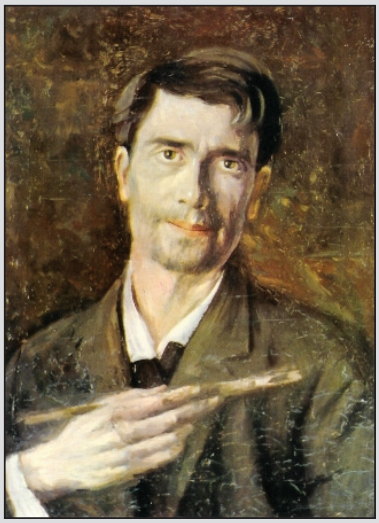

Un zugrav (autoportret)

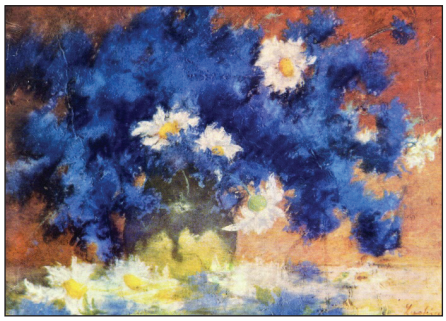

Albăstrele

„Găsim în celălalt un elizeu:
Ești clipa ta venind în timpul meu,
pierd pân’ și restul ce mă face parte,
îți trec viața și-mi închei o moarte.”
(*Nu-i mai ajunge sufletului*)

Oală cu crizanteme

”Îmi trec frunzele …Sfârșit, ori început…
Se-adună cerul tot într-un sărut.”
(*În legănare*)

Crizanteme și mere

„Ah, Doamne, cum ascunzi neîmplinire
în tot ce pare-a fi desăvârșire!
Dau frumuseții doar un strop de viață,
Iar lacrima ei o și îngheață…”
(*Printre statui*)

Dumitrițe

„Să nu uiți de uitare…
Nu cad să mă termin, neisprăvitul,
Și nici n-adun din frunze gândul mare!”
(*Pentru cântarea murmurului*)

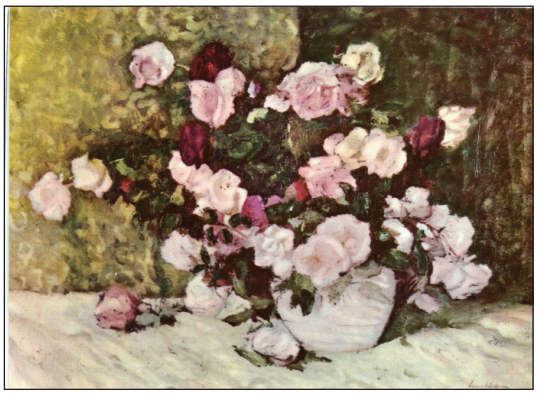

Trandafiri

„De forme-ncremenirea ta pulsează
Și-n apa de cleștar a – nchipuirii
te văd urcând statuie, ca o rază,
străluminând grădini, când trandafirii
dorm prăbușiți în somnul fericirii.”
(*Inscripție pe o piatră*)

Garoafe

Și-n urmă doar miresmele vorbite
din veacul sălciei trimit ispite,
ele nu știu cum cineva m-așteaptă,
cu streșină la frunte mâna dreaptă…”
(*Întoarcere*)

Crizanteme în vas albastru

„Doar fereastra asta galbă,
mă absoarbe în dorinți,
un surâs cu mii de dinți
prin obscuritatea albă…”
(*Extaz nocturn*)

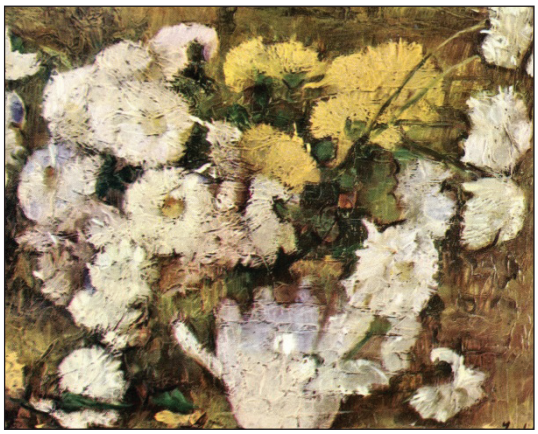

Tufănele

„Ies din speranță
raze de vis,
ca dintr-o zdreanță
în Paradis…”
(*Sărut*)

Imortele

„Viața îmi trece prin viață,
negurile de ieri
prin limpezimea de astăzi
și-mi pare deodată
că nu am trăit.”
(*Sosește ora târzie…*)

Crizanteme galbene

„Trec albe țesături prin țesături
Și haruri împletesc un mare har…
În largul fantomaticii naturi
zăresc obscuritatea tot mai clar.”
(*În largul fantomaticii naturi…*)

Sălcii

„Sub ploaia străvezie și tactilă
dorm arborii îmbrățișați în gând,
mareea ierbii, roabă la argilă,
n-a mai visat de cine știe când…”
(*Sub ploaia străvezie și tactilă…*)

Anemone1

„În filigran de arbori, giuvaer,
cade-amețită țandăra de cer
o prind în brațe codrii și-o sărută,
cu ochii închiși, în nebunie mută”
(*Arpegii de primăvară)*

Anemone 2

„Sunt zăpezi ori sunt iluzii
de sol ars de Andaluzii,
unde cresc din veac măslinii,
coajă stoarsă a luminii?!”
(*Ziurel de ziuă*)

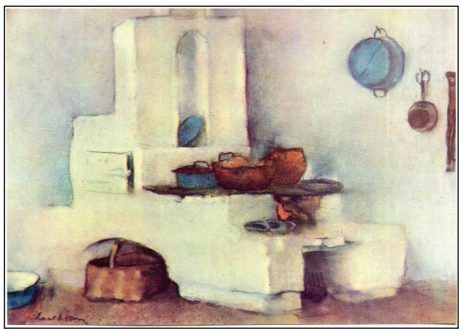

Bucătărie călugărească

„Să te mai întuneci
de târzii povești?
O, viață, luneci,
o, răbdare, crești!”
(*Dezmorțire*)

Florăreasa gliptotecă

„Într-ale firii toate scrie Mâna,
în frunze rupte, în fatale nuci,
în ora, ziua și în săptămâna
și-n tine, centrul lumii, să te duci…”
(*Elegie la casa din pădure*)

Maci

„Macule, fii fericit
Că în somn ai înflorit
și îți scuturi tot n somn
purpura de tânăr domn,
fără să mai vezi cum treci
până-n somnul cel de veci…”
(*Macul*)

Iarnă la Bariera Filantropiei

„Nu-s visuri mai ample de glorii
în bieții învinși muritori.
Ascult nesfârșirea ninsorii,
ard templele toate în nori.”
(*Ascult nesfârșirea ninsorii…*)

Gura leului

„În candida frățietate
a vastei nestatornicii,
Sătulul de eternitate
aspira la vremelnicii”
(*În candida frățietate*)

1907

„Îngheață trupul răzvrătit, îngheață,
se-aud de pe –un tărâm de vis gorniști.
Exclamă-o doamnă: Ah, sălbatici Crişti !
și-o babă: Iaca, au pământul în brață…”
(*Târg după răscoală*)

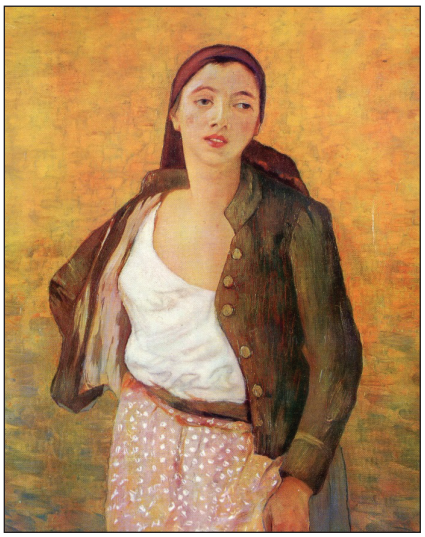

Safta florăreasa

„Lumina, ce mi-a coborât înaltul,
pătrunde-n nervi .Numai sunt eu, sunt altul!
Vibrează toate simțurile pline,
ca-n flori înfioratele stamine….”
(*După ploaie*)

Garoafe cu maci

„Macii de prin grădini culeși,
plânși de coapsa verde-a undei,
trăiau viața fără greș,
ori speranță, a secundei.”
(*Către Maria)*

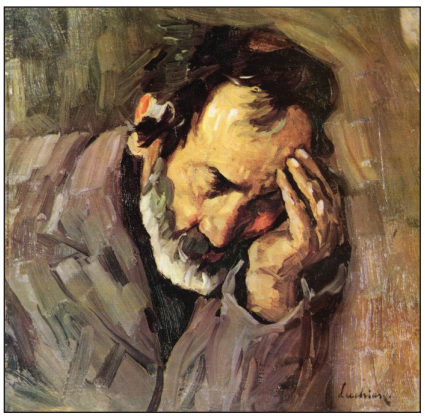

Moș Nicolae Cobzaru

„Fruntea neagră îți asudă
Și prin gând ți se abate,
C-or să moară înspre toamnă
Frunzele cutremurate…”
(*Fum de frunze*)

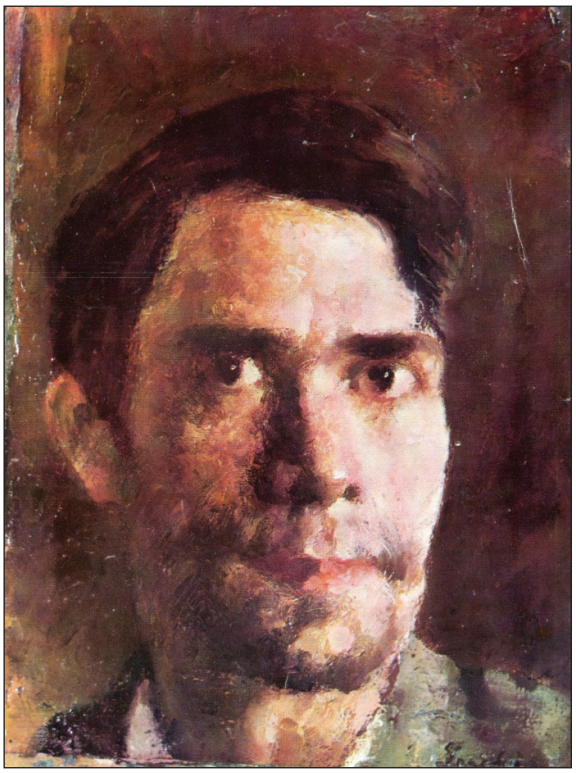

Autoportret 1

„Mă uit la pietre, ascult cuvinte
și cum să spun, Doamne, că ele-am fi noi,
când eu simt viața mereu înainte
și pururea cuvintele mai înapoi?!”
(*Printre cuvinte*)

Cap de copil

„Doamne, cât mă vrea de pur
adâncimea de-unde vin,
care-mi pregătește-n jur
nașterea ce nu mi-o știu!”
(Pâclă în parc)

Lăutul

„Alinta cu lama fierul
prin spărtura-n glugi de in:
- Mamă sfântă, umblă geru-n
moleculele de crin!”
(*Deșteptare*)

La împărțitul porumbului

„Tic tac, măsoară ceasul înainte
Un somn de prunc, aducerile-aminte
Și iarna care suflă-omăt in geam.

Din poliță alunecă-o spatie
Și i-a părut, așa, că dintr-un ram
s-a scuturat o frunză ruginie.”
(*Bunica și nepotul*)

Autograf tardiv (și aniversar)

Prealăudare pravoslavnică

! Dacă intenționezi să-l creionezi pe **Dumitru V. MARIN**, întreabă-te, mai întâi, ce-i prisosește. **Orgoliul**(„la pătrat”). Ați priceput? Orgoliul este o însușire – argumentat, poate fi numit și calitate! – care cu celeritate pune într-o penumbră groasă celelalte atribute ale Omului, acestea încetând să mai trezească interesul din situațiile... „normale”.

E și cazul prietenului nostru D. V. Marin. Doctoratul în filologie – cu o teză despre Tudor Pamfile, unul din marii folcloriști structurali – l-a obținut într-un timp când pentru alții o asemenea temeritate era egală cu escaladarea Penteleului, deși îngăduințele temporale (suntem în 1998!) erau oarecum favorabile veleitarilor! Extrageți-i din tălaba cotidiană pe cârcotașii **în chestie**, analizați-i fie și superficial și, în mod cert, vă veți redirecționa... aprecierea. Pe ăștia îi deranjează deprinderea Profesorului de a-și caligrafia, anagnost, antimetábola înaintea numelui. Ei de ce n-o fac!!!...

Sigur, e deranjantă, în varii situații, etalarea (prea) frecventă a orgoliului. Dar de ce observați doar asta? D. V. Marin e **harnic**, uneori ostentativ de harnic, e aproape habotnic; e **pasionat** de muncile lui (da, la plural!), de ordonarea lor, de rezolvarea lor **acum**, nu mâine; e **preocupat** de scris: editoriale, reportaje, eseuri, proză clasică și scurtă, interviuri; **caută** – și găsește – oameni obișnuiți care fac lucruri mari și-i transformă în eroi, adică în modele; e **exigent** cu sine și cu alții, de-aceea e un bun manager (de fapt, cam dintotdeauna a demonstrat că e conducătorul momentului!).

Adevărat, D. V. Marin «supără». Mai cu seamă prin niște excentricități omenești, care, exagerate de... destui, capătă aúre de legende, ceea ce Profesorului n-are cum să-i dăuneze. Eu cred că toate (excentricitățile, nu?) sunt ca o nadă întinsă nu știu cui (– Ba eu știu, da’ nu vă spui!), lăsând lumea să-și joace... rolul, în timp ce El își continuă netulburat destinul.

Și-a comandat și făcut bust? Ei, și? E pasul spre statuie. Alții și-au comandat și zidit cavouri. S-a sinchisit careva?

Lăsați **Omul** să-și urmeze calea hărăzită de Parce. Abia a împlinit 75 de ani, anul acesta, pe **28 Aprilie**. Mai are destule de împlinit, fiindcă („Păcătosul”) polițe nu are timp să plătească...

Și-i mai amintesc un singur vers dintr-un **POET NECUNOSCUT**: *„Neputând să te ajungă, crezi c-or vrea să te admire?”*

La Mulți Ani!

P.S. Marine, câți „prieteni”, felicitându-te, ți-au spus sau scris **adevărul**?!

28 Aprilie, 2016
Bârlad

SCRISOARE DESCHISĂ

Câteva vorbe, din provincie, despre ȘCOALĂ...

Cred că cei mai supărați, astăzi, când doar din când în când, se mai discută despre școală și destinul ei, ar trebui să fie profesorii, învățătorii, educatoarele și... inspectoratele școlare.

De regulă, discuțiile, în situații oficiale sau doar... bifabile, conduc aproape invariabil la concluzia că ȘCOALA, odată cu sistemul din care face parte, e într-un declin continuu, instruirea formativă și informativă a absolvenților dacă ar fi precară încă ne-ar mulțumi, pregătirea cadrelor didactice e discutabilă (ca să folosim o vorbă decentă!), cultul pentru profesie e o iluzie, vocația e o amintire. Cu toate acestea, nici măcar o reacție n-am sesizat dinspre... responsabilii „naționali" ai acestui dezastru. Oare de ce? Dispărând dragostea de profesie, sentimentul rușinii nu mai are sol pentru înfrățit, caz în care vorbim fără jenă că suntem săraci, că avem salarii mici, catedrele școlare fiind doar niște halte în așteptarea marilor „noduri".

Așa stând lucrurile, dl. Liviu Ornea (cu art. *Formarea profesorilor. O propunere modestă*, din „Observator cultural" nr. 818 (560) din 14-20 aprilie, 2016, pag. 6) cred că va **aștepta provincia** mult și bine, fiindcă propunerea „modestă" a domniei-sale are suferința mai tuturor „întâmpinărilor" și intervențiilor din presa cotidiană sau de specialitate, fie aceasta centrală ori (scuzați!)... **județiană**. Care-i suferința? Bunul simț și cumințenia. Domnul L. Ornea nu crede că „obstrucții(le) legale" sunt? Ba sunt. Nu crede că lipsesc banii „ca un asemenea proiect să fie pus în operă?" Ba lipsesc. Amintiți-vă de demagogicul procent de 6% din PIB și cred că nicio demonstrație de-a mea nu v-ar mai fi de folos. Cumințenia și cumsecădenia Dumnealui sunt ale noastre, ale tuturor celor care am fost și (poate!) mai suntem, cu adevărat, oamenii școlii românești, dar cu atât doar nu mai poate fi trezit spiritul haretian.

Cineva, în vremi, ordona că dacă nu mai este pâine să se dea cozonac. Adică vorbe. E asta demagogie? Unii zic da, alții zic nu! Dar sigur e praf în ochii elevilor, ai dascălilor notorii, ai părinților nedezmeticiți, ai alegătorilor care privesc, da, la o poartă nouă.

Doar am descoperit „școala altfel", nu?

La bună auzire, Domnule!

Gruia NOVAC

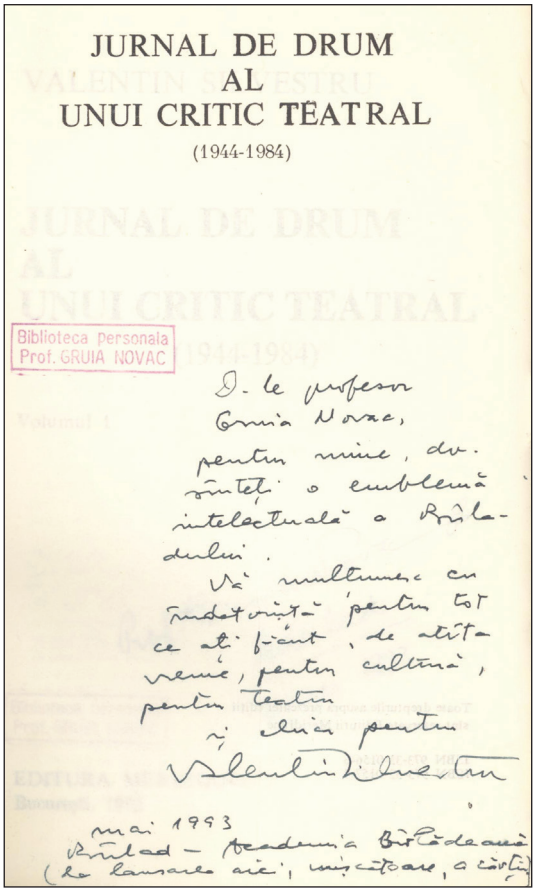
JURNAL DE DRUM
AL
UNUI CRITIC TEATRAL
(1944-1984)

Biblioteca personala
Prof. GRUIA NOVAC

D-le profesor
Gruia Novac,
pentru mine, dv.
sînteți o emblemă
intelectuală a Bârla-
dului.
Vă mulțumesc cu
îndetorinta pentru tot
ce ați făcut, de atîta
vreme, pentru cultură,
pentru teatru
și chiar pentru
Valentin Silvestru
mai 1993
Bârlad – Academia Bârlădeană
(la lansarea aici, mișcătoare, a cărții)

Autograf acordat în 1993,
de teatrologul **Valentin Silvestru.**

Târziu, dar folosindu-se prilejul aniversării 80 a redactorului șef, Municipalitatea i-a acordat o distincție (onorifică!), în noiembrie, 2015. Tot târziu vă informăm și noi, prezentându-vă, în facsimil, DIPLOMA de mai jos.

ROMANIA
JUDEȚUL VASLUI

PRIMĂRIA MUNICIPIULUI BÂRLAD
CONSILIUL LOCAL MUNICIPAL

CETĂȚEAN DE ONOARE
al municipiului Bârlad,

Se conferă domnului ***GRUIA NOVAC*** *pentru*
întreaga activitate spirituală desfășurată în folosul comunității bârlădene,
pentru contribuția la promovarea și recunoașterea națională și
internațională a valorilor culturale locale.

Bârlad
26 noiembrie 2015

PRIMAR ÎNTERIMAR,
Prof. Marin Bunea

Vasile DUMITRU

Calendar (selectiv)

APRILIE

3/1975: A murit poetul **George T. NEDELEA**
4/1941: S-a născut scriitorul **Viorel SAVIN**
5/1885: S-a născut scriitorul **Alexandru LASCAROV-MOLDOVANU**
5/1942: S-a născut scriitorul **Octavian Vasile STOICA**
5/1946: S-a născut scriitorul **George ARION**
7/1936: S-a născut poetul **George V. IRAVA**
7/1953: S-a născut scriitorul **Daniel CORBU**
10/1926: S-a născut scriitorul **Virgil N. CHIRIAC**
13/1886: S-a născut pictorul **N.N. TONITZA**
13/1935: S-a născut scriitorul **C.D. ZELETIN**
13/1995: A murit scriitorul **Octavian Vasile STOICA**
16/1908: S-a născut folcloristul **Gheorghe VRABIE**
18/1884: S-a născut ziaristul **Pamfil ȘEICARU**
19/1895: A murit scriitorul **Raicu V. IONESCU-RION**
24/2008: A murit scriitorul **Cezar IVĂNESCU**
25/1899: S-a născut scriitorul **Tudor TEODORESCU-BRANIȘTE**
26/1963: A murit poetul **Vasile VOICULESCU**
27/1952: S-a născut scriitoarea **Sonia ELVIREANU**

MAI

1/1859: S-a născut filologul **Alexandru I. PHILIPPIDE**
1/1929: S-a născut teatrologul **Vasile MĂLINESCU**
1/1933: S-a născut poetul **Ion HURJUI**
1/2010: A murit profesorul scriitor **Traian NICOLA**
5/1933: A murit medicul-savant **Ernest JUVARA**
12/1934: S-a născut criticul literar **Lucian RAICU**
14/1870: S-a născut medicul-savant **Ernest JUVARA**
16/1929: S-a născut prof. dr. **Const. V. PARFENE**
18/1870: S-a născut sculptorul **Ioan C. DIMITRIU-BÂRLAD**
19/1921: S-a născut scriitorul **George NESTOR**
20/1938: S-a născut prof. univ. dr. **Dan MĂNUCĂ**
21/1950: S-a născut pictorul **Năstase FORȚU**
23/1871: S-a născut criticul **Garabet IBRĂILEANU**
25/1967: S-a născut scriitorul **Ancelin ROSETI**
29/1970: S-a născut prof. dr. **Laurențiu CHIRIAC**

IUNIE

1/1946: S-a născut scriitorul **Petruș ANDREI**
2/1946: S-a născut cronicarul dramatic **Teodor PRACSIU**
4/1929: S-a născut compozitorul **Vasile DONOSE**
7/1940: S-a născut scriitorul **Ion V. MURGEANU**
10/1943: S-a născut muzeografa **Nicoleta ARNĂUTU**
16/1953: S-a născut scriitorul **Marian CONSTANDACHE**
19/1953: S-a născut scriitorul-pictor **Vasilian DOBOȘ**
21/1941: S-a născut prof. dr. **Nicolae CREȚU**
22/1940: S-a născut prof. univ. dr. **Constantin CĂLIN**
24/1936: S-a născut prozatoarea **Petruța CHIRIAC**
26/1940: A murit poeta **Zoe FRASIN**
26/1926: A murit istoricul-savant **Vasile PÂRVAN**
28/1922: S-a născut sculptorul **Marcel GUGUIANU**